

T.C
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

SURİYE İÇ SAVAŞI VE İRAN MEDYASI: ULUSLARARASI
İLİŞKİLER, KAMUOYU VE HEGEMONYA

İSKENDER KARAMAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ANKARA-2019

T.C
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

SURİYE İÇ SAVAŞI VE İRAN MEDYASI: ULUSLARARASI
İLİŞKİLER, KAMUOYU VE HEGEMONYA

DANIŞMAN: DOÇ. DR. CENK SARAÇOĞLU

İSKENDER KARAMAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ANKARA-2019

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

SURİYE İÇ SAVAŞI VE İRAN MEDYASI: ULUSLARARASI
İLİŞKİLER, KAMUOYU VE HEGEMONYA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSKENDER KARAMAN

TEZ DANIŞMANI: DOÇ. DR. CENK SARAÇOĞLU

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı

İmzası

Doç. Dr. Cenk Saraçoğlu.....

.....

Prof. Çiğdem Duran.....

.....

Doç. Pınar Bedirhanoğlu Toker.....

.....

TEZ SINAV TARİHİ: 12.06.2013

12.06.2013.....

T.C.ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.(...../...../2019)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

İSKENDER KARAMAN

İmzası

.....

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....I

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM 9

MEDYA, DEVLET VE HEGEMONYA: DIŞ POLİTİKA
HAMLELERİNE RIZA ÜRETİM SÜRECİ 9

1.1. MEDYA DEVLET/İKTİDAR İLİŞKİSİ 9

1.2. MEDYA VE HEGEMONYA 17

1.3. KAMUOYU VE MEDYA 28

1.4. KAMU DİPLOMASİSİ VE MEDYA 33

İKİNCİ BÖLÜM 43

SURİYE İÇ SAVAŞI VE ARKA PLANI 43

2.1. ARAP BAHARI 43

2.2. ARAP BAHARI'NIN SONUÇ VE ETKİLERİ 44

2.3. SURİYE İÇ SAVAŞI 46

2.4. SURİYE İÇ SAVAŞINDAKİ TARAFLAR 49

2.4.1.	ÖSO.....	49
2.4.2.	İŞİD VE NUSRA	51
2.4.3.	KÜRTLER VE PYD	55
2.5.	SURİYE İÇ SAVAŞINA ABD, RUSYA VE TÜRKİYE’NİN MÜDAHİL OLMASI.....	57
2.6.	İRAN’IN SAVAŞA MÜDAHİL OLMASI, SAVAŞTAKİ ROLÜ VE HEDEFLERİ.....	63
2.6.1.	İRAN-SURİYE İLİŞKİLERİ	63
2.6.2.	İRAN’IN SURİYE SAVAŞINA MÜDAHİL OLMASI.....	66
2.6.3.	İRAN’IN SURİYE SAVAŞINDAKİ ROLÜ VE HEDEFLERİ.....	69
	ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	73
	İRAN MEDYASININ İRAN’IN SURİYE İÇ SAVAŞI SÜRECİNDE SURİYE’DEKİ VARLIĞINI İŞLEYİŞİ	73
3.1.	İRAN MEDYASI VE İRAN’IN SURİYE’DEKİ VARLIĞI	73
3.2.	İRAN MEDYASININ SURİYE’DEKİ TERÖRİZMLE SAVAŞ SÖYLEMİ.....	82
3.3.	İRAN MEDYASININ SURİYE’DEKİ EMPERYALİZME KARŞI SAVAŞ SÖYLEMİ.....	94

3.4. İRAN'I KORUMA VE BÖLGEDE BARIŞI SAĞLAMA SÖYLEMİ	108
3.5. İRAN MEDYASININ SURİYE'DE İSLAM İÇİN SAVAŞ SÖYLEMİ	117
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	132
İRAN MEDYASININ SÖYLEMİNİN BİR ELEŞTİRİSİ	132
SONUÇ	157
KAYNAKÇA	162
ÖZET	185
ABSTRACT	186

GİRİŞ

İran'ın yakın tarihine bakıldığında, bu ülkenin genel olarak dış politikasında ve devlet rejiminde ortaya çıkan değişimleri etkileyen üç belirgin süreç ile karşılaşılır. Bunlardan birincisi, 1979 yılında İran Şahı Muhammed Rıza Pehlevi yönetimindeki monarşi düzenden Ayatullah Humeyni yönetiminde kurulan İslam Mezhebi, Şiilik ilkeleri doğrultusundaki İslam Cumhuriyeti'nin kurulmasına vesile olan İran İslam Devrimi'dir. Söz konusu tarihten sonra İran devletinin ismi 'İran İslam Cumhuriyeti' olarak değiştirilmiş, seküler devlet yapısı ise teokratik bir devlet yapısına dönüştürülmüştür.¹ Buna binaen İran'ın gerek iç, gerek dış politikalarında değişiklikler olmuştur. İkinci önemli evre ise, 2000'li yılların başlarında uluslararası arenada ve Ortadoğu bölgesinde yaşanan birtakım gelişmelerdir. Bilindiği üzere, 2001'in Eylül ayında Amerika Birleşik Devletlerini hedefleyen birtakım koordineli terör eylemi gerçekleşmiş, 'New York'daki dünya ticaret merkezi, Waşington'daki Pentagon ve Pensilvanya'daki hükümet binaları teröristler tarafından kaçırılan uçaklarla art arda vurulmuş ya da kaçırılan uçaklar bu alanlarda patlatılmıştır. Bu söz konusu saldırılardan sonra ABD terörizme karşı savaş açmış, bu vesileyle ve iki yıl sonra Afganistan² ve Irak'³ işgal etmiştir. Dolayısıyla kuvvet kullanılarak iki ülkede (Irak ve Afganistan)

¹ S.Jones, **The Islamic Republic of Iran: An introduction**. Research Paper09/92. ISSN 1368-8456, 2009, s. 15.

² W.Griff, **Afghanistan War**, <https://www.britannica.com/event/Afghanistan-War>, 23. 01. 2019, Erişim: 15. 02. 2019.

³ J. Bijhold, **The Iranian Revolution: An Interdisciplinary Approach**, Utrecht University Press, Utrecht/Nederland, 2015. s.11.

rejimi yok eden ABD'nin bölgedeki varlığı artmış, Ortadoğu'daki güç dengeleri temelden değişmiştir.

ABD'nin 43. Devlet Başkanı George W. Bush tarafından (2001-2009)Kuzey Kore ve Irak'ınyanı sıra, 'Şer Eksenini' olarak nitelenen veterörizmi desteklemekle suçlanan İran da buna mukabil, birtakım önlemler almış ve bölgesel politikalarında değişikliklere yönelmiştir. Başka bir deyişle, ABD askerinin bölgede, İran sınırları çevresinde bulunması veya artırılması İran tarafından tehdit olarak algılanmaya başlanmış ve İran'ın bölgedeki etkisini ve aktivitelerini de artırmasına vesile veya gerekçe oluşturmuştur. ABD'nin Irak'ta Saddam Hüseyin, Afganistan'da Taliban rejimlerini sonlandırılmasıyla bölgede boşluk oluşmuş, bu boşluk başka güçler tarafından doldurulmaya çalışılmıştır. Söz konusu boşluğu dolduranların başında ise İran gelmektedir. İran Irak'ta etkinliğini artırmak için Heşdi Şebi (Hashdi Shabi), Zeynebiyun ve Fatimiyun gibi Şii örgütleri kurmuş, desteklemiştir. Böylece İran'ın hem bölgesel etkisi, hem ona yakın gruplara desteği artmıştır. Bu durum bölgedeki devletlerin politikalarında da değişikliğe neden olmuş, güçler daha global stratejiler uygulamaya başlamıştır. Dolayısıyla, özellikle ABD tarafından izole edilmeye çalışılan İran, bölgesel ve küresel tehditlere karşı cevap olarak coğrafi anlamda etkialanı daha geniş politikalar izlemeye çalışmıştır.

İran'ı etkileyen bir diğer önemli gelişme ise Arap Baharı olarak adlandırılan ve bazı Arap devletlerinde gelişen toplumsal olaylardır. Tunus'ta patlak verip Fas, Libya, Yemen ve Suriye başta olmak üzere bölgedeki birçok devleti etkileyen toplumsal olaylar⁴İran için hem tehdit hem de fırsat olmuştur. Arap Baharı, İran'ın dış politikasında değişikliğe gitmesine ve 'kendimi ve müttefiklerim isavunuyorum'

⁴Philip N. Howard, Muzammil M. Hussain,**Democracy's Fourth Wave?: Digital**

Media and the Arab Spring, Oxford University Press, New York 10016, 2013, s. 3.

söylemiyle birlikte Irak, Yemen ve Suriye’de varlık göstermesine vesile olmuştur. Arap ülkelerindeki söz konusu olaylar Suriye’de iç savaşın çıkmasını tetiklemiş, Libya, Irak ve dünyanın başka yerlerinden gelen yabancı cihatçıların Suriye’de toplanmasına neden olmuştur.⁵ Suriye’de iç savaşın başlamasıyla beraber askeri olarak gruplaşan veya ordulaşan ve ayrıca ABD, Türkiye, Katar ve Suudi Arabistan gibi ülkeler tarafından desteklenen bazı Sünni gruplar Esad’ı devirmek, Suriye Rejimini yıkmak ve Özgür Suriye devletini kurmak maksadıyla silahlı ayaklanmaya başlamışlardır.⁶İran ise buna mukabil söz konusu gelişmeleri kendisi ve İran Devrimiyle birlikte etkisinin artırmaya başladığı Şii Stratejisi için tehdit olarak algılamış ve Sünni cihatçılara karşı, Suriye rejimine destek vermeye başlamıştır. İran’ın Suriye rejimine vermiş olduğu destek sadece askeri destekle sınırlı kalmamış, İran Esad liderliğindeki Suriye Rejimi’ne lojistik, ekonomik, siyasi ve medya desteği de vermiştir. İran’ın Suriye rejimine vermiş olduğu söz konusu destekler sayesinde de Esad liderliğindeki Suriye rejimi şimdilik ayakta kalabilmiş ve hatta Suriye rejim ordusu Suriye’nin birçok yerini cihatçılardan geri alabilmiştir. Bu süre zarfında İran Suriye’deki varlığını, desteğini ‘terörle savaşmak, İran ve dostlarını korumak, emperyalizm ile savaşmak, İslam’ı korumak ve bölgedeki barışı sağlamak’ gibi argümanlar ile gerekçelendirmeye çalışmıştır. İran medyası da 2011’in başlarından itibaren Suriye’de olanları, olayları genel olarak İran devlet veya hükümetinin belirlemiş olduğu ideolojik çerçeve içerisinde periyodik bir şekilde iç ve dünya kamuoyuna aktarmıştır. Bu incelemenin de esas konusunu oluşturan İran medyasının tutumu, Suriye’de olanları aktarma şekli, esas itibarıyla İran

⁵ A.Lundi, **Who Are the Foreign Fighters in Syria? An Interview With Aaron Y.**

Zelin, 05. 12. 2013, <https://carnegie-mec.org/syriaincrisis/?fa=53811> Erişim: 11. 02.

2019.

⁶J. Holliday, **Syria’s Armed Opposition, Middle East Security Report 3**. Institute for the Study of War, Washington, Mart, 2012, s. 9.

devleti/hükümeti lehinde olmuştur. Medya, söz konusu süreci kamuoyuna dini/mezhepsel, terörizme karşı savaş, İslam'ı koruma gibi argümanlarla ideolojik bir çerçevede aktarmış, hükümetin propagandasını yapmıştır.

İran'ı Yemen, Irak ve Suriye'de anti-emperyalist olarak konumlandıran İran Medyası, İran'ın söz konusu yerlerdeki varlığını, 'Terörle savaşmak,⁷ İran ve dostlarını korumak,⁸emperyalizm ile savaşmak⁹, İslam'ı korumak¹⁰ ve bölgedeki barışı sağlamak'¹¹ gibi argümanlara dayandırmıştır.

Bu incelemede, Batı bloğu ya da ABD, Rusya, Türkiye ve Suudi Arabistan kısaca ele alınsa da ağırlıklı olarak İran Medyasının İran'ın Suriye iç savaşında almış olduğu tutumu, İran'ın Suriye'deki varlığını nasıl değerlendirdiği, iç ve dünya kamuoyuna nasıl aktardığı ele alınmıştır. Dört bölümden oluşan bu incelemede araştırma yapılırken birinci bölümde öncelikle, teorik çerçeve kapsamında, 'Devlet/iktidar-medya ilişkisi ele alınmış, akabinde, 'Medya-Hegemonya İlişkisi', 'Kamuoyu-Medya, Kamu Diplomasisi ve Medya' başlıkları üzerinde durulmuştur. İkinci bölüm kapsamında, Arap Baharı, Arap Baharı'ndan en çok etkilenen ülkelerden biri olan Suriye'nin iç savaş süreci, Suriye'de bulunan grup ve güçler, bu güçlerin amaçları, Suriye-İran ilişkileri, İran'ın Suriye iç savaşına müdahil olması, hedefleri ve rolü ele alınmıştır. İncelemedeki üçüncü bölümde İran medyasının, İran'ın Suriye iç savaşına müdahil olmasını, İran'ın Suriye'deki varlığını, rolünü, hedeflerini hangi ideolojik söylemlerle aktardığı üzerinde

⁷<http://www.irna.ir/en/News/82631472>. Erişim: 11. 11. 2019

⁸ <http://www.iran-daily.com/News/205952.html?catid=3&title=Baqeri--Resistance-Front-has-brought-security-to-region> Erişim: 23. 10. 2018.

⁹<http://www.irna.ir/en/News/82497832> Erişim: 17. 04. 2018

¹⁰ <http://www.irna.ir/en/News/82388177> Erişim: 16. 07. 2018

¹¹<http://kayhan.ir/en/news/27620/no-peace-in-mideast-without-iran> Erişim:10. 08. 2018

durulmuştur. Yani burada esas olarak üzerinde durulan husus, 'İran medyasının İran'ın Suriye'deki varlığını aktarma biçimidir.' Bu bağlamda İran medyası neden Suriye rejimine destek vermiştir? İran medyası, İran'ın Suriye'deki varlığını, rolünü hangi temellere dayandırmaktadır, medya İran'ın politikalarını nasıl işlemekte, olanları hangi ideolojik temeller üzerinden aktarmaktadır? İran Medyası söz konusu savaşta nasıl bir tavır almış, hangi söylemle Suriye Devlet Başkanı Beşşar Esad yanlısı bir tavır takınmıştır? Aktarım söylemi dinsel/mezhepsel, yani Şiilik mi, anti-empyralist mi, yoksa terörizme karşı mı?' gibi soruların anlaşılabilmesi için İran medyasının söylemi inceleme altına alınmıştır.

Araştırmanın dördüncü bölümünde ise, analiz ve sonuç üzerinde durulmuştur. Bu bölümde öncelikle, İran medyasının iddialarına karşın veya söz konusu söylemi üzerine eleştirel bir analiz yapılmış, İran medyasının İran'ın Suriye'deki varlığını dayandırdığı temellerin gerçekte ve dünyada nasıl bir karşılık bulduğu üzerinde durulmuştur. Burada, İran medyasının İran'ın Suriye'deki varlığını dayandırdığı temeller gerçekten anti-empyralist mi, bölgede barışı sağlamaya yönelik mi, teröre karşı mı, dinsel/mezhepsel mi yoksa bunların aksi midir?' gibi sorular üzerinde durulmuştur. Akabinde ise, sonuç ve kaynakça yer almıştır.

Özet olarak, 1989 Rusya-Afganistan savaşından sonra ya da Rusya'nın Afganistan'dan çekilmesi ile bölgeye geçen cihatçılar önce Irak, sonrasında ise Suriye'de kaynaklanan boşluktan faydalanarak bölgede örgütlenmiş, Arap Baharı olarak adlandırılan toplumsal olaylar sonucu başlayan kaos ile de dünyanın çeşitli yerlerinden gelen yeni cihatçılarla beraber çeşitli amaçlar için Irak ve Suriye'de çoğu toprak parçasını belli süreler kontrol altına almışlardır. Arap Baharı ile meydana gelen toplumsal olaylar söz konusu cihatçılara dünyanın çoğu yerlerinden yeni üyelerin gelmesine vesile olmuş, Irak, Yemen, Suriye gibi bölgelerde başlayan toplumsal

ayaklanmalar da söz konusu güçlerin daha rahat hareket etmelerine neden olmuştur. İran ise söz konusu güçlerin faaliyetlerini ve varlıklarını kendi için tehlike olarak değerlendirmiş ve bunlara karşı savaş/mücadelede Irak ve Suriye resmi hükümetlerine askeri, ekonomik, siyasi ve medya desteğinde bulunmuştur. İran ve medyası bu söz konusu desteği, ‘teröre karşı savaş, kendi ve dostlarının güvenliğini, İslam’ı koruma, bölgede barışı sağlama, emperyalizme karşı savaş’ gibi argümanlara dayandırmış ve kamuoyuna aktarmıştır. Fakat bu inceleme ile yapılan araştırmalar sonucunda İran ve medyasının ileri sürdüğü argümanların çelişkiler barındırdığı, dünya ve bölge gerçekleriyle örtüşmediği sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak otoriter bir yapıya sahip olan İran’da medya özgür olmadığı ve devlete ait olduğu veya devletin sıkı kontrolü altında olduğu için devletin propaganda aracı olmuş, devletin dış faaliyetleri için rıza alması ve iç kamuoyunun ikna olması için ideolojik işlev görmüştür.

Bu incelemedeki bilgilerde de görüleceği üzere, İran gibi otoriter devletler dahi özellikle dış faaliyetler ve bu faaliyetlerin meşruiyetini sağlamak için gerek kendi toplumunun rızasını kazanma gerek dış kamuoyunun ikna olmasını sağlama ihtiyacı duymaktadır. Bu bağlamda İran, kendinin Lübnan, Irak ve Suriye gibi yerlerdeki varlığını, söz konusu faaliyetlerini meşrulaştırmak, iç ve dış kamuoyunun ‘rıza’sını almak için kendi medyasını ideolojik bir aygıt olarak kullanmaktadır. İran medyası da İran devletinin tutumu çerçevesinde uluslar arası mücadelede öne çıkmak, iç ve dış kamuoyunun rızasını devşirmek için, yukarıda değinilen, ‘terörle mücadele, İslam’ı koruma, bölge barışını sağlama, emperyalizm ile savaşma’ gibi argümanları öne sürmekte ve İran’ın bu amaçlar için söz konusu muhtelif yerlerde faaliyetlerde bulunduğunu periyodik olarak işlemektedir. Bu durum da her ne kadar otoriter bir devlet olsa da, İran’ın kendi varlığını korumak ve sürdürmek için iç ve dış kamuoyunun rızasını kazanma ihtiyacı duyduğunu, bu bağlamda da medyadan istifade ettiğini ve

medyanın devletlerin rıza devşirmesi için ‘olmazsa olmaz’ ideolojik bir araç olduğunu veya olabileceğini göstermektedir.

İnceleme, İran medya kuruluşlarının yayınları, gazeteleri, ajans ve gazetelerin internet sayfaları, televizyonları; İngilizce, Farsça ve Türkçe dillerinde taranarak yapılmıştır. Buna ek olarak, İngilizce, Türkçe, Farsça ve Kürtçe yayın yapan bölgedeki bazı kuruluşların ve BBC, CNN, AFP, Reuters, El Cezire, SANA, İRNA, VOA gibi bölgede etkili olan bazı resmi haber ajansların haberleri, yayınları, raporlarının yanı sıra, konu üzerindeki analizler, bilimsel makaleler, kitaplar ve haberler incelenerek, taranarak bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu arada, İran’da tüm medya kuruluşları devlete ait veya devlet kontrolü altında olduğu için devlet medyası incelenmiş olmaktadır. İran dışında faaliyet gösteren yüzlerce, gazete, dergi, internet sayfası, TV, radyo bulunmaktadır fakat bu incelemede sadece İran’da faaliyet göstermekte olan medya kuruluşları üzerinde araştırma yapılmıştır. İran’da devlete ait olmayan veya devlet kontrolü altında bulunmayan herhangi bir yayın kuruluşunun faaliyet göstermesi yasaklanmıştır. İran’da tüm medya devlete, devlet ideolojisine tabi olmak zorundadır. Dolayısıyla, bu incelemede İran medyası denilince devlet medyası ya da taraftarı olarak algılanmalıdır. İncelemede hem söylem hem içerik analizi yapılmıştır.

Söylem olarak İran yetkililerinin ve medyasının Suriye iç savaşı ile ilgili olanlar için kullandığı dil ya da jargon, ileri sürdükleri argümanlar, makale, haber, raporlar gibi metinler üzerinde durulmuştur. Farklı devlet yetkililerin ve farklı medya kuruluşlarının Suriye savaşı sürecinde değişik zamanlarda aktardıkları haber, dile getirmiş oldukları açıklamaların, metinlerin medya kuruluşlarında nasıl ele alındığı (sunuş şekli, tarzı, jargonu) veya aktarıldığına bakılmış ve bunlardan sonuçlar çıkarılmaya, çıkarımlar yapılmaya çalışılmış, analiz metoduna başvurulmuştur. Örneğin örnekleme usulü ile en çok tirajı olan beli başlı gazetelerde konu hakkında çıkan haberler, metinler, yazılı ya da

sözlü söylemler incelenerek, veri toplanarak veri toplama ve nihayetinde bu bilgiler işlenerek analiz metoduna başvurulmuştur.

İçerik analizi olarak da araştırmada İran medyasının İran'ın Suriye'deki varlığını nasıl aktardığı hedefi belirlenerek neyin amaçlandığı incelemenin başında açıklanmış ve amaca veya hedefe ulaşmak için belirli sorular sorulmuş ve bu sorular doğrultusunda inceleme kategorilendirilerek sürdürülmüştür. 'Neden, nasıl ve değerlendirme' şeklinde ilerlenmiştir. Bu bağlamda İran yetkililerinin ve İran medyasının en fazla tirajı olan veya en büyük kuruluşlarının konu hakkında ileri sürdükleri argümanların içeriğinde, metinlerde yer alan kelime, cümleler temel alınmış, konu hakkındaki haber, yorum, başlıklarına bakılmıştır. Söz konusu medya kuruluşlarında belli sözcüklerle taramalar yapılmıştır. Örneğin; İran resmi ajansı olan İRNA'nın internet sitesine 'Suriye, savaş, terörizm, İslam' gibi sözcükler yazılmış ve taranmıştır. Bu uygulama başka önemli olan diğer medya kuruluşları üzerinde de yapılmıştır. Bu tarama sonucu çıkan haber, yorum, makaleler inceleme altına alınmıştır. Televizyon ve gazeteler için de benzer şekilde ilgili başlık ve sözcüklere bakılmıştır. Bu tarama sonucunda çıkan haber, makaleler incelenmeye alınmış akabinde analiz edilmeye çalışılmıştır. Bunlar haricinde konu ile ilgili kitaplar, bilimsel makaleler, dergiler, bölgede faaliyet gösteren önemli gazeteler, internet siteleri incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MEDYA, DEVLET VE HEGEMONYA: DIŞ POLİTİKA HAMLELERİNE RIZA ÜRETİM SÜRECİ

1.1. MEDYA DEVLET/İKTİDAR İLİŞKİSİ

Karşılıklı bir ilişki içerisinde olan ve toplumsal sistemin iki önemli aktörü olan medya ve devletin/iktidarın iç içe olduğu, kimi zaman rakip oldukları, kimi zaman ise karşılıklı olarak birbirine ihtiyaç duydukları ve birbirlerini kullandıkları, hatta bu iki alanın bazen birbirilerine karşı üstünlük savaşları da verdiği düşünülebilir. Fakat kitle iletişim araçlarının çeşitlenmesi, çoğalması ve etkili olmaya başlaması ile beraber medyanın önemi artmış; medya devletin/iktidarın ayakta kalması, sürekliliğini devam ettirmesi, meşruluğunu kazanması için ‘olmazsa olmaz’ halini almıştır. Oliver BoydBarrett, kapitalist toplumlarda medyanın birincil ‘işlevinin devleti meşrulaştırmak, hatta bununla da yetinmeyip, toplumdaki etkin güç odaklarına karşı ya da rakip olarak var olabilecek karşıt odakları da gayri meşru hale getirmek’ olduğunu¹²savunur. Bu bağlamda, devlet ya da iktidarın toplumu etkilemek, topluma istediklerini yaptırmak, toplumun rızasını almak ya da iç ve dış kamuoyunda propagandalarını yapmak için en fazla ihtiyaç duyduğu aygıt medya olmuştur. Devletin/iktidarın kendi varlığını koruması, sürdürebilmesi için her zaman kamuoyuna ihtiyacı vardır. Devlet/İktidar,

¹²O. B. Barrett, P. Braham, **Media, Knowledge and Power**, London: Routledge, 1995, s. 54.

kamuoyu desteğini sağlamak için de ‘zor’un yanında ‘rıza’ aygıtına da başvurur. Rıza’nın alınması için ise en işlevsel ve önemli propaganda araçlarından biri medyadır. Bu bağlamda, İran da medya aracılığıyla, Suriye’deki varlığını Suriye’nin davet etmesine bağlamakla Suriye’nin bir şekilde rızasını (yasal; izin) almış ve meşru olarak Suriye’de varlık gösterdiğini iddia etmektedir. İran’ın Resmi Haber Ajansı İRNA, 29 Haziran 2018’de Rusya’nın BM Daimi Temsilcisi Vasili Nebenziya’nın, ‘İran’ın Suriye’deki varlığı meşrudur, İran ve Suriye BM üyeleridir, İran’ın Suriye’deki varlığı o ülkenin kanuni hükümetinin isteği doğrultusundadır ve bundan dolayı meşrudur, bunu sevseniz de sevmeseniz de kimse inkâr edemez’¹³ açıklamasını haber olarak verir. İRNA, 19 Temmuz, 2018 tarihli başka bir haberde ise, ‘Rusya’nın Tahran Büyükelçisi Luan Jagaryan’ın, ‘İran’ın Suriye’deki varlığı yasaldir ve İran, Rusya gibi, Şam hükümetinin isteği ile o ülkede vardır ve teröristler aleyhindeki operasyonlara katılmaktadır’¹⁴ açıklamasını referans olarak verir. Nitekim İranlı yetkiler de bu bağlamda birçok açıklamada bulunmuştur. Örneğin, İran İslam Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Behram Kasımi, ‘İran’ın Suriye’deki varlığının o ülke hükümetinin isteği ve terörizmle mücadele hedefi ile olduğunu, terörizmin devam ettiği ve Suriye hükümetinin de istediği sürece İran’ın yardımlarına devam edeceğini’¹⁵ açıklamıştır. Kasımi’nin söz konusu açıklaması şöyledir:

’Bizim varlığımız Suriye hükümetinin isteği doğrultusunda ve terörizmle mücadele hedefi içindir ve terör tehlikesi olduğu ve Suriye hükümeti istediği sürece, İran yardımlarına devam edecektir.’¹⁶

¹³<http://www.irna.ir/tr/News/3636497> Erişim: 30. 07. 2018

¹⁴<http://www.irna.ir/tr/News/3639126> Erişim: 20. 08. 2018

¹⁵<http://www.irna.ir/tr/News/3631429> Erişim: 18. 06. 2018

¹⁶<http://www.irna.ir/tr/News/3631429> Erişim: 18. 06. 2018

Burada, İnan ve medyası İnan'ın Suriye'de varlık göstermesini meşru ve Suriye'nin rızası ile olduğunu iddia etmektedir.

Bu örneklerde görüldüğü gibi iktidar, devlet ve siyasi aktörler kendi varlıklarını korumak, sürdürmek, faaliyetlerini meşrulaştırmak veya güçlerini artırmak için kamuoyu desteğine ihtiyaç duyar. Bu desteği sağlamak için de çeşitli ideolojik aygıtlar kullanırlar. Bu bağlamda başvurdukları en önemli aygıtlardan biri olan medyayı etkin olarak kullanmaya çalışırlar. Bunu medyanın toplumu etkileme, yönlendirme, topluma istediklerini yaptırabilme gücü ve rolü nedeniyle medya ile yapabilirler. Dolayısıyla medya, devlet/iktidarlar için günden güne daha önemli ve vazgeçilmez bir güç haline gelmiştir. Bu anlamda, “medyayı bir ‘ideolojik mücadele alanı’ olarak gören Fransız Araştırmacı, Louis Althusser, İDİA (İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları) adlı çalışmasında bu “ideolojik mücadele’yi baskı aygıtları (ordu, polis, mahkemeler) ve ideolojik aygıtlar olmak üzere ikiye ayırır.”¹⁷ Althusser, devletin bir tane baskı aracı olduğunu fakat birçok ideolojik aygıtı olduğunu savunur. Althusser, aile, okul, kilise, sendikalar gibi, medyayı da devletin bir ideolojik aygıtı olarak sayar.¹⁸

Bu açıklamalar ya da iddiaların yanı sıra, medya, kimi zamankendini var edebilmek için devlet/iktidar ve toplum arasında görünüşte tarafsız bir pozisyon alabilir ya da bu ikisi (İktidar-toplum) arasında bir uzlaşma tavrını sergileyebilir. Bu konuya, birçok araştırmacı gibi, Stuart Hall da değinmiştir. Hall’a göre,

‘medya belli bir sınıf ittifakının değerleri yerine, bir bütün olarak hakim toplumsal ve ekonomik sistemin değerlerinin yeniden üretilmesi ve bu konuda

¹⁷L. Althusser, **İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları**, İthaki Yayınları, İstanbul, 2010, s. 168

¹⁸L. Althusser, 2010, s. 168

toplumsal rıza sağlanması açısından işlev gördüğü sürece meşruluk kazanabilir. Medya, öncelikle, herkesin (iktidara eklenmiş çoğunluğun ve aynı zamanda diğerlerinin) anlaştığı ortak fikirlerin çerçevesine duyarlı olduğu sürece var olabilir veya meşruluk kazanabilir.’

Bu, bir çeşit uzlaşmadır. Bu uzlaşmanın esası da devletin çıkarı ya da devlettir.Hall’ a göre,

“Eğer medya (tikel çıkar) özel bir partiyi ve onun düşüncelerini savunursa taraflılıkla suçlanır. Ancak bu parti veya partilerin çıkarları ve güçleri devletle çakışır ve meşruluk kazanırsa medya tarafından desteklenir. Medyanın yansızlığı; devletin dolayımını, yani özel çıkarların genelleştirildikten ve ulusun rızasını kazandıktan sonra meşrulaşan bir süreci gerektirir. Böylece özel çıkarlar genelleşir ve meşrulaşır, yöneten sınıfın genel çıkarı haline gelir ve dolayısıyla devletin çıkarları haline dönüşür.”

Hall, medyanın“çatışmalı konulardaki bu rolünden dolayı onun ‘devletin ideolojik aygıtı’ olduğunu söyler.”¹⁹ Hall, bunları söylemekle beraber, ‘medya çalışmalarında baskı altında tutulmanın geri dönüşü’ (Uylaşımın Yansıtılması’ndan ‘Rızanın Üretimi’ne) adlı makalesinde, şöyle yazar:

“Medyanın günlük işlemlerinde yansız ve bağımsız olmak için güçlülere emir almamaları ya da dünya hakkındaki açıklamalarını başat tanımlara uygun kılacak şekilde bilinçli olarak eğip bükmemeleri gerekir. Ama ‘herkesin anlaştığı şey’in

¹⁹S. HALL, **İdeolojinin yeniden keşfi: Medya çalışmalarında baskı altında**

tutulmanın geri dönüşü-Uylaşımın Yansıtılması’ndan ‘Rızanın Üretimi’ne, ‘Medya, İktidar, İdeoloji’ içinde, Derleyen ve çeviren: M. Küçük, ARK Yayınevi, Ank, 1994, s. 100.

genel sınırlarına ya da çerçevesine duyarlı olmaları gerekir ve medya yalnızca bu sınır ya da çerçeve içinde meşru olarak var kalabilir.’... ‘Kendilerini ‘uylaşım’ içinde yönlendirirken ve aynı zamanda uylaşım üzerinde biçimlendirici bir tarzda işleyip uylaşımaya şekil vermeye girişirken, medya, ‘rızanın üretimi’ dediğimiz diyalektik sürecin asli bir parçası haline gelir. Zaten medyayı, devlet içinde temsil edilen başat toplumsal çıkarların güç alanı içinde yönlendiren de bu ‘rızanın üretimi’ sürecidir.’²⁰

Fakat süreç her zaman böyle işlemez. Kimi zaman medya, hükümetleri, iktidarları etki altında bırakmak, onlara baskı yapıp istediklerini yaptırmak için toplumu manipüle edebilir. Bu konuda çok sayıda araştırma da söz konusudur. Bunlardan biri ABD’li araştırmacı W.L. Rivers’in çalışmalarıdır. Araştırmacı Rivers, ‘The Other Government: Power and the Washington Media’ (1982), adlı kitabında, Amerika medyasını ‘ikinci hükümet’ olarak nitelendirir, Amerika’da bir değil, ikinci bir hükümetin daha var olduğunu iddia eder ve medya devlet ya da siyaset ilişkisini şöyle özetler:

“ABD’de bir hükümet değil ikinci bir hükümet daha vardır. Bu hükümet hem birincisini dengeleyip denetleme, hem de birincisi ile halk arasındaki ilişkileri kontrol etme gücü ve yetisine sahiptir. Birincisi, herkesin bildiği resmi, siyasi hükümettir. ‘Öteki hükümet’ olarak adlandırabileceğimiz ikinci hükümet ise ulusal haber kanallarını elinde bulunduran medyadır. Böylece,devlet veya siyaset, medya aracılığıyla toplumu, siyasi emelleri yönlendirmeye, etkilemeye çalışırken; medya da yalnızca bireylerin siyasi yönelimlerini etkilemekle kalmaz, bunun yanı sıra, siyasi liderlerinsiyasi karar verme mekanizması ve hükümet üzerinde de etkin bir baskı gücü oluşturur.Ve hükümet politikaları

²⁰M. Küçük, a. g. e.,1994, s. 99.

şekillendirilirken, diğer bazı toplumsal güçler gibi medya da yönlendirici ve şekillendirici bir güç olarak önemli roller oynar.’’²¹

Bu farklı açılardan bakıldığında medyanın devlet yanlısı, toplum gerçekliği yanlısı veya kendini her iki taraf arasında konumlandırarak denge unsuru oluşturup bağımsız durmaya çalışması, uzlaşması gibi üç durumda da medyanın bireylerin, toplumun tutum ve davranışlarını etkileyebilmenin, değiştirebilmenin üzerinde bir güce sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Yani ister devlet/iktidar güdümlü olan, ister gerçekleri topluma nakletme işlevini gören, ister ikisi arasında pozisyon alan bir medya olsun, medya her durumda bireyler, toplum ve devlet üzerinde etki sahibidir ve medyanın tek haberinin medyanın bütününe var edilemez.

Foucault bu konuda şöyle yazar:

‘‘İdeolojinin çeşitli işlevlerinin, bazılarının birbirileriyle çelişmelerinden ötürü, bir bütün oluşturacak şekilde bir araya getirilemeyeceği açıktır. Böylece ideoloji birbiriyle çelişen uğraklar üretebilir. Benzer şekilde, televizyon iletileri tek bir kaynağa götürülemez ya da tek bir amaçlar içerebilirler. Ayrıca, bu işlevler televizyon söylemine bütünlük kazandırmaz (yani sözü edilen işlevler her yerde her zaman hazır ve nazır olmadığı gibi, amaçlarını her zaman gerçekleştiremez). Eleştirel çalışmaların bu analizlerinde başlıca ideolojik etkinin kapitalist ya da burjuva kavramlarının harfi harfine yansıtılması ya da destekleyici söylemlerin doğrudan üretilmesi olmadığı açıktır. Aksine, bu etkiler, eğer mevcutsa, başlıca etki olan dışlama ikincil bir konumda durur. Medya söylenebilir olanın alanını oluşturan bir görme tarzı, düzenleme ve yargılama yöntemi ya da seçme ve

²¹L. W. Rivers, **The Other Government: Power and the Washington Media**, New

York: Universe Book, 1982, s.7-20

tercih aracı yaratır. Öznellikler, iktidara içkin söylem düzenlerinden oluşan ortam yoluyla belli bir iktidar biçimi tarafından oluşturuldu ve bunun aracı haline getirildi.’’²²

Yani burada medya hazır kalıplar varmış gibi bir kaynak haber, bilgi alıp topluma aktarmaz ve medyanın tek bir haberi medyanın bütününe mal edilemez...

Yukarıda karşılaştırılan her olası durumda medyanın etkili olduğu sonucu çıkmasının yanında, zaman geçtikçe önemi artan medya, bireylerin davranış ve tutumlarını değiştirebilmenin, etkileyebilmenin yanında toplumu ya da siyaseti etki altında bırakmak için etkin yöntem, araç ve söylemler geliştirmiştir. Bunlar, ‘Medya ile gündemi yönlendirme söylemi’, ‘bunalımı yaygınlaştırma söylemi’, ‘siyasetleştirme/kayıtsızlaştırma söylemi’, ‘bilgisizleştirme söylemi’, ‘normalleştirme söylemi’, ‘umut geliştirme ya da kırma söylemi’, ‘alternatifsizleştirme söylemi’, ‘sivil itaatsizliği kırma eylemi’ gibi sıralanabilir.²³

Demokratik devlet ya da iktidarlarda medya üzerindeki baskının daha hafif olduğu, medyanın daha özgür ve devlet/iktidar veya toplum üzerinde daha etkili olduğu söylenebilir. Fakat İran gibi, demokrasinin gelişmediği yerlerde devletin medya üzerindeki etkisi fazladır ve medya tamamen devlet/iktidarların kontrolündedir. Böylece, medyadaki konu/gündem devlet tarafından belirlenir. Şöyle ki; Chomsky’e göre, medyada yer alacak hususlar bir ‘konulaştırma’ sürecinden sonra aktarılır ve

²²M. Foucault, **Discipline and punish**, New York: Vintage, 1979, Türkçesi; **Hapishanenin Doğuşu**, Çeviren: M. Ali Kılıçbay, İmge Yayınları, Ankara, 1992, s. 226 & M. Küçük, 1994, s. 240

²³V. Dijk, **Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları**, ‘Medya, İktidar, İdeoloji’ içinde, Derleyen ve Çeviren: Mehmet Küçük, Ark Yayınları, Ankara, 1994.

medyanın gündemini siyasi iktidar belirler.²⁴ İran’da da bu bağlamda, medya’nın gündemini siyasi iktidar, daha doğrusu devlet belirler, çünkü otokrat ve teokratik bir devlet olan İran’ın hemen tüm medya kuruluşları ya devletindir ya da sıkı olarak devletin kontrolü altındadır. İran medyasının İran devletinin belirlemiş olduğu çerçeve dışında İran’da faaliyette bulunma imkânı bulunmamaktadır. Böylece, genel olarak İran devleti/hükümeti medyayı istediği şekilde yönlendirebilmekte ve etkin bir propaganda aracı olarak kullanabilmektedir.

Dolayısıyla, bu gibi durumlarda İran medyası da Chomsky’nin belirtmiş olduğu gibi, medyada yer alacak konuları ‘konulaştırma’ veya ‘gündem belirleme’ sürecinden geçirir ve aktarır. İran’da Türkiye’deki Milli Güvenlik Kurulu’na benzer nitelikte olan ‘Rehberlik’ kurumu bulunmaktadır. İran’da dini lider rehber olarak adlandırılır ve ülkenin hemen tüm kararları dini lider tarafından alınır ya da tüm kararlarını liderin onayına sunulur. Bir olayın, konunun medyada yer alıp almayacağı, eğer medyada yer alacaksa bu konuların nasıl işleneceği, kamuoyuna aktarılacağı dini liderin bünyesinde çalışan yetkililerin direktifleri doğrultusunda düzenlenir. Örneğin İran’ın herhangi bir yerinde bir olay olursa medya kuruluşları bunu haber yapmaz, medya bunu haber yaparsa da dini lidere bağlı olan²⁵ basın yayıncılık üst kurulu IRIB/İİCY (İran İslam Cumhuriyeti Yayıncılığı) izni ve onayı ile aktarabilir.²⁶ Bu bağlamda İran medyası İran’ın Suriye iç Savaşı boyunca Suriye’de varlığını kamuoyuna aktarma sürecinde bu

²⁴E. Herman, N. Chomsky, **Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media**, New York, 1988, s. 1.

²⁵ A. Ghanbari Baghestan, M. Abu Hassan, **Iran’s Media Landscape: Law, policy and media freedom**, Pacific and Asian Communication Association, Malesia, 2010, s. 243.

²⁶ A. Ghanbari Baghestan, M. Abu Hassan, 2010, s. 243.

şekilde, yani hükümetin belirlemiş olduğu çerçeve içerisinde davranmıştır. İran medyası olanları devletin belirtmiş olduğu çizgide ve İran yanlısı olarak aktarmıştır. Bu şekilde, İran’da gündem belirleme ve koyma süreci Devlet/iktidar tarafından belirlenir. İran sınırları içerisinde devletin belirlemiş çerçeve dışında yayın yapan herhangi bir medya kuruluşunun varlık gösterememesi, olanların da ya devlete ait veya bağlı olması buna örnek olarak verilebilir.²⁷

1.2. MEDYA ve HEGEMONYA

Hegemonya kavramı, genel olarak herhangi bir yönetici odağını yönettiği insanların rızasını alma biçimi anlamında kullanıldığı gibi, zor ve rızanın bileşimine dayanır denilebilir. Başka deyişle ve yine genel olarak hegemonya, hukuksal ve meşru ‘zor’un yanı sıra, yönetilen sınıfların ve toplumdaki grupların ‘rıza’sının kazanılmasıyla başarılı olduğunun dile getirilmesidir. Hegemonya denince akla gelen ilk kişi İtalyan düşünür Antonio Gramsci’dir (1891-1937). Antonio Gramsci, hegemonya kavramını, işçi sınıfının burjuva devletini yıkmak ve işçilerin de devletin bir bileşeni, toplumsal tabanı olarak hizmet etmelerini sağlamak için oluşturulması gereken ittifakları dile tarif etmek için kullanmıştır. Fakat Gramsci, hegemonya’nın sadece yönetici bir sınıfın veya bu sınıf fraksiyonlarının bir birleşimi, bir ‘tarihsel blok’ olduğunda değil, bu sözkonusu sınıflar bütün olarak toplumsal şekillenme üzerinde ‘genel bir toplumsal otorite uyguladığı zaman var olmayıp yönlendirip, önderlik ettiklerinde hegemonya işler durumdadır. Yani, sadece zor kullanma gücüne sahip olduklarında veya bu ‘zor’u kullandıkları

²⁷İran medyasının genel yapısı, işlevi ve faaliyette bulunma tarzı İkinci Bölümde detaylı bir şekilde ele alınacağı için burada kısaca üzerinden geçilmiştir.

zaman değil, buna paralel olarak devam eden yönetimlerine bağlı kesimlerin rızasını kazanarak ve bu rızaya aktif bir şekilde hâkim olarak örgütlendiklerinde hegemonya işlemiş olur.²⁸ Nitekim ‘hegemonya’, güç ve rızanın bir bileşimine dayanır.²⁹ Hall, bu hususta, kapitalist devlette ‘zor’un büründüğü zırhın gerisinde işleyen rızanın genel olarak başı çektiğini iddia eder ve bu iddiasını şöyle sürdürür:

“Öyleyse hegemonya tek başına üretken ve ekonomik alanda kazanılamaz: Devlet, siyaset ve üstyapılar –aslında üstyapılar ‘hegemonya’nın başarılı olduğu bölge’dir- düzeyinde örgütlenmesi gerekir. ‘Hegemonya’ kısmen tabi sınıfların ‘üstyapılar’a içerilmesiyle başarılır.³⁰

Dikkat edilirse, burada devletin/iktidarın baskıcı yönüne paralel olarak, ‘ikna edici’ tarafının da olduğu öne sürülmekte ve bu ‘ikna’ hegemonya kavramıyla açıklanmaktadır. Yani, devlet/iktidar ve ekonomi arasındaki hemen bütün kurumlar hegemonya kavramıyla somutlaşır. Mesela, Althusser’de Devletin İdeolojik Araçlarından olan³¹ ‘medya, televizyon, kilise, aile, okul’ gibi kurumlar Gramsci’de kişileri egemen olan iktidara zordan çok rızayla bağlayan hegemonik araçlardır. Hall, bu hususta şunları yazar:

²⁸R. Simon, **Gramsci's Political Thought: An Introduction**, Lawrence & Wishart, 2015, s. 35-40.

²⁹M. Slattery, **Key Ideas in Sociology**, Nelson Thornes LTD, United Kingdom, 2003, s. 122-124.

³⁰S. HALL, **Kültür, Medya ve İdeolojik Etki**, ‘Medya, İktidar, İdeoloji’ içinde, Derleyen: M. Küçük, Ark Yayınevi, Ankara, 1994, s. 190-91.

³¹L. Althusser, 2010, s. 168.

‘Hegemonya, devletin baskıcı yönünün (kısmen ‘ideoloji yoluyla işleyen’ yasa, polis, ordu) yanı sıra, üstyapı failer aracılığıyla (aile, eğitim sistemi, kilise, medya ve kültürel kurumlar) başarılı.’³²

Ve Hall’un yukarıdaki paragrafta yazdığı gibi, Gramsci’nin hegemonyasında zor ve ikna/onay sentez halini almıştır. Hall’un aktarımıyla ‘Gramsci’ye göre kapitalist devlette ‘zor’un gerisindeişleyen ‘rıza’, sistemin sürekliliği için önemlidir.’Bu devamlılık içinde de önemli bir yer tutan‘ortak duyunun’ inşası ise temel bir hegemonik stratejidir. Hegemonik bir strateji olan bu ortak duyunun alt sınıflar tarafından da kabul edildiği sürece hegemonyanın işlediği anlamına gelmektedir. Burada alınan rıza ksa bir döneme rastgelse bile bu durum hegemonyanın kazanması demektir. Fakat Hall burada, Gramsci’den ayrılır ve hegemonyanın ideolojik zorla değil, kültürel önderlikle sağlandığından bahseder.³³ Hall, özellikle hukuksal ve meşru ‘zor’a paralel olarak, hegemonyanın kültürel önderlikle ve yönetilen sınıfların, grupların aktif rızalarının kazanılması veya alınmasıyla başarıldığını belirtir. Hall, bu hususta şöyle yazar:

‘‘Hegemonya, toplumdaki asli ekonomik süreçler üzerinde etkili bir üstünlük sağlamış olan başat bir ittifakın ya da yönetici bloğun, bir toplumun hayat tarzlarını, adetlerini ve anlayışlarını, bizatihi biçimini, kültür ve medeniyet düzeyini doğrudan doğruya tikel bir sınıfın dar çıkarlarına yarar sağlamasa bile, bir bütün olarak hayatın başat toplumsal ve üretim sisteminin gelişimini ve genişlemesini destekleyen bir yönde dönüştürebilecek ve yeniden biçimlendirebilecek şekilde toplum üzerinde sağladığı üstünlüğünü geliştirdiği

³²S. HALL, (M. Küçük) 1994, s. 191.

³³S. HALL, **İdeolojinin Yeniden Keşfi: Medya Çalışmalarında Baskı Altında**

Tutulanın Geri Dönüşü içinde, ‘Medya, İktidar, İdeoloji’ içinde, Derleyen: M. Küçük, Ark Yayınevi, Ankara, 1994, s. 96.

ve yaydığı tüm süreçleri kuşatır. Bu önderlik anlayışında-ki Gramsci'nin en sivrilmış katkısıdır- önemli nokta, 'hegemonyanın bir ölçüde hukuksal ve meşru zorun yanı sıra, ilke olarak, hegemonya içinde tabi durumdaki sınıfların ve toplumsal grupların aktif rızalarının kazanılması yoluyla başarıldığının belirtilmesidir.'³⁴

Burada görüldüğü gibi Hall, hegemonya'nın başarılması için hukuki ve meşru bir 'zor'un yanı sıra 'hegemonyaya tabi kesimlerin 'rıza'sının alınması gerektiği noktasında Gramsci ile hemfikirdir fakat öte yandan 'rıza'nın alınmasının ideolojik zorla değil kültürel önderlikle kazanıldığı noktasında ayrılır ve toplumsal grupların aktif rızalarının alınması yoluyla hegemonyanın başarılı olabileceğini savunur. Dikkat edilirse, Gramsci hegemonya kavramını sınıfa, sınıftaki toplumsal gruplara eklemlenen güç ilişkilerini açıklamak için kullanmıştır. Kültürel çalışmalarla beraber Hall ise hegemonya kavramını cinsiyet, ırk, din, etnik köken gibi unsurlara eklemlenen güç ilişkilerini açıklamak için kullanmıştır.

Yukarıdaki açıklamalar göz önüne alındığında medya değerlerin üretilmesi, anlamlandırılması vedağıtılması sürecinde önemli bir işlev görür. Burada medya, belli bir sınıf ya da grupların ittifakının üretilen değerleri yerine, genel olarak yönetici toplumsal ve ekonomik organizasyonun değerlerinin yeniden üretilmesi ve bu doğrultuda rızanın alınması için işlev görür. Toplumun bir bütün yapılanma olarak açıklamanın aksine, kadınlık, gençlik, eğlence, tüketim, spor, moda gibi kategoriler oluşturmaya başvurur. Nick Stevenson bu bağlamda, Williams'ın analizinde, hegemonik olanın, üç kültürel unsurun (gelenekler, kurumlar, formasyonlar) sonucu olduğunu, bunlardan ilkinin gelenekler olarak işlediğini yazar. Stevenson, geleneklerin

³⁴M. Küçük, a. g. e.,1994, s. 97.

ulus devlet tarafından yeniden icat edildiğini ve maddi icadın ve yeniden üretimin ise büyük oranda kitle iletişim araçlarıyla yapıldığını yazar.³⁵

Burada, medyanın hegemonyanın başarılması için bilgi ve anlatılması gerekenin topluma iletilmesinde ideolojik iş ya da aracı rol üstlendiği sonucu çıkarılabilir. Yani medya, kültürel, toplumsal alanda ideolojik bir inşayı yerine getirir. Medya, bunu yaparken toplumdaki sınıfsal çelişkileri gizler, yaşam biçimi, anlık veya gündelik hayat, moda, tüketim, eğlence gibi alanlar oluşturur. Bunun yaparak aslında bir anlamlandırma alanı oluşturmuş olur. Hâlihazırda internet üzerinde erkek, kadın, edebiyat, spor, gençlik, eğlence, moda, kültür gibi alanlarda çok sayıda internet sayfa veya sitesinin olması, aynı zamanda bu kategorilerin gazetelerde de yapılması ve egemen sistem değerlerine uyumlu kültürel formların, alışkanlıkların, kimliklerin oluşturulmaya çalışılması buna örnek olarak verilebilir. Dikkat edilirse Hall, ortak duyu inşasının başat değerlerle paralel olduğuna, bu süreçte medyanın anlam üretme işleviyle yakından ilişkili olduğuna ve böylece medyanın ideolojik iş gördüğüne dikkat çeker. Hall'un deyişi ile medya, bunu yaparken, kültürel alandaki önderliği genel olarak başat kültürel değerlere karşı çıkmadan, onlarla paralel olarak yerine getirir ve medya ideolojik bir iş üstlenmiş olur.³⁶ Buna göre medya toplumu bir ortak duyu etrafında toplayarak dünyayı, toplumu anlamlı kavramlarla aydınlatmaya yardımcı olur. Burada gözden kaçırılmama gerekinin, Ortak duyunun, toplumdaki birçok çelişkiyi gizleme yetisine sahip olduğu gibi, diğer taraftan başat toplumsal kültürün, sistemin lehine işler olmasıdır. Böylece, ortak duyunun inşası başat değerlere karşı çıkmaması gerektiği gibi onlarla paralellik göstermelidir. Bununla beraber, ortak duyunun inşası medyanın anlam üretme işleviyle yakından ilişkili olduğu için medyanın bu anlam üretimi

³⁵N. Stevenson, **Medya Kültürleri**, Ütopya Yayınevi, Ankara, 2008, s. 38.

³⁶M. Küçük, 1994, s. 189.

sürecinde ve ortak duyunun inşasındaki rolü medyanın ideolojik iş yaptığını gösterir. Yani medyanın ideolojik işi yerine getirerek anlamlandırma yapması başat ideolojilere paralel veya uygun olması gerekir. Buradan çıkarılacak sonuç; medyanın çoğunluğun ikna edilmesini veya rızasını sağlamaya yardımcı olan üst yapı kurumlarının başında gelen bir yapı olduğudur. Yani, söz konusu inşada başat rolü medya oynar. İnşasında medyanın birinci rol oynadığı ana hegemonyacı stratejilerden birisi ise, ortak duyunun inşasıdır. Bu, ortak duyu da gizli işler. Bu bağlamda Fiske, şöyle yazar:

‘Eğer yönetici bloğun fikirleri sınıf temelli değil de, ortak duyu olarak kabul edilirse, bu sınıfın ideolojik hedefleri gerçekleşir ve ideolojik işleyiş gizlenir.’³⁷

Mesela, toplumda suçluların cezalandırılması gereken kişiler olduğu, bu kişilerin günahkâr ve zayıf kişilikli olduklarına dair kanaatlerin ortak duyuyu oluşturması buna örnek olarak verilebilir. Dikkat edilirse burada suçluluğun bireysel olmadığı veya bireylerle ilgili bir olgu olduğu, toplumsal nedenlerden kaynaklandığı anlamı gizlenmiş veya engellenmiş olur. Ayrıca, Medya’da bir ortak duyu yani, ‘herkesin anlaştığı şey’ inşa edilirken üzerinde uzlaşmaya varılan değerler erkek egemen ideolojisi, yabancı düşmanlığı, devlet, beyazların üstünlüğü, haklın düşmanlığı gibi birçok şey olabilir.

Hall, Gramsci’nin de bu bağlamda ortak duyunun gizli çalıştığını ya da örtük olduğunu ima ettiğini söyler. Hall, Gramsci’nin ‘ortak duyu aracılığıyla şeylerin nasıl olduğunu öğrenilemeyeceğini: yalnızca şeylere dair var olan şema içinde nereye uyduğunu keşfedebileceğini’ dediğini yazar. Hall, bu şekilde, ortak duyuyu kendi öncüllerinin ve öngerektirimlerinin bariz şey, ortak duyunun sorgulanmaksızın kabul

³⁷J. Fiske, **İletişim Çalışmalarına Giriş**, Çeviren: S. İrvan, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2003, s. 225.

edilişidir.³⁸der.’ Hall, Gramsci’nin burada ortak duyuyu inşa etmenin zorluğunu, sorgulanamazlığını ima ederken aynı zamanda ortak duyunun içine doğduğunu, yani kendinizi içinde keşfettiğinizi ve ona uymak zorunda olunması gerektiğini savunduğunu belirtir.

Buna benzer, ideolojinin tarihinin olmadığını ve ideolojinin hep var olduğunu ve bizlerin de doğuştan ideolojiler içinde var olduğumuzu ileri süren Althusser, hegemonyanın başarılması için devlet/iktidar ideolojik aygıtlarla ‘davet veya seslenme’ ile ideolojik iş görür der. Louis Althusser, davet etmeyi, ideolojinin en yaygın ideolojik işlevlerinden biri olarak görür ve davet etmeyi ‘çağırma’ ya da ‘seslenme’ olarak nitelendirir. Bu, devletin ideolojik aygıtlarıyla yapıldığına göre ve Althusser’e göre medya da ideolojik bir aygıt olduğuna göre medyanın ideolojik iş gördüğü sonucu çıkarılabilir. Buna göre, ideoloji bireylere özne olarak seslenir ve her iletişim bir kişiye seslenir. İdeoloji seslendiği bireyi toplumsal bir ilişki içine yerleştirir. Buna binaen, birey kendini seslenilen olarak gördüğünde ve iletişime yanıt verdiğinde ise kendi toplumsal ideolojik inşasına katılmış olur.³⁹

Devletin tek baskı aygıtı, fakat birçok ideolojik aygıt olduğunu söyleyen Althusser, tüm ideolojik aygıtların bir amaca ya da hedefe yöneldiğini, bu hedefin de üretim ilişkilerinin yeniden üretimi olduğunu ileri sürer. Althusser bu ideolojik aygıtların her birinin bu tek hedefe kendine özgü yoldan katkıda bulunduğunu söyler.⁴⁰ Althusser, aynı sayfa’nın ikinci paragrafı devamında şöyle yazar:

³⁸M. Küçük,1994, s. 182.

³⁹L. Althusser,4. Baskı, İstanbul, 2010, s. 99-104.

⁴⁰L. Althusser,2010, s. 178-179.

‘Siyasal aygıt bireyleri devletin siyasal ideolojisine uydurur. Haber aygıtı, tüm ‘yurttaşları’ basın, radyo, televizyon ile günlük milliyetçilik, şovenizm, liberalizm, ahlakçılık vb. dozlarıyla besler...’

Tüm ideolojik aygıtların aynı hedefe yöneldiğini fakat her birinin kendi alanında farklı roller üstlendiğini ileri süren Althusser, burada medya’nın üretim ilişkilerinin yeniden-üretimi, yani kapitalist sömürü ilişkilerinin yeniden üretiminin başarılı olması için ideolojik işlev gördüğünü söylemektedir.

Şimdi, medya-hegemonya ilişkisi bağlamında, İran medyası, İran’ın Suriye’deki varlığını nasıl ele almakta, nasıl bir çerçeveye oturtmaktadır? Öncelikle, İran medyasının İran’ın Suriye’deki varlığı hususunda İran toplumunu ikna etmek veya etkilemek için Althusser’in, ‘Siyasal aygıt bireyleri devletin siyasal ideolojisine uydurur. Haber aygıtı, tüm ‘yurttaşları’ basın, radyo, televizyon ile günlük milliyetçilik, şovenizm, liberalizm, ahlakçılık vb. dozlarıyla besler...’ çıkarımı doğrultusunda işlev gördüğü söylenebilir. Öte yandan İran medyası İran toplumunu hegemonyacı strateji olan ‘ortak duyu’ etrafında toplamak için ideolojik işlev görmektedir. Bu bağlamda İran medyası da İran’ın Suriye’deki varlığını haklı ve gerekli göstermeyi İran toplumunda ‘ortak bir duyu’ haline getirmek için ideolojik iş görmektedir.

İran da kendi toplumunu bu doğrultuda ikna etmeye çalışmaktadır fakat İran’ın kendi toplumunda hegemonyayı sağlama hususunda daha çok hegemonya’nın ‘baskı’ aygıtını kullandığı ve medyayı dış politikada, kamu diplomasisinde, dışarıdaki faaliyetleri için kendi toplumunun veya halkın çoğunun rızasını almak için ideolojik bir aygıt olarak kullandığı söylenebilir. Dolayısıyla, 2017-2018’deki uzun süreli protestolar bu durumu sorgular niteliktedir. Söz konusu protestolarda İran’ın Lüban, Filistin, Yemen, Irak ve Suriye’ye aktardığı kaynaklar sorgulanmış, buna karşı tepkiler gösterilmiştir. Akabinde, protestoları bastırabilen İran devleti birçok protestocuyu

tutuklamış, çoğunu idam cezası ile yargılamaya başlamıştır. Söz konusu protestolar bastırıldıktan sonra da İran ve medyası mevzuatlarında herhangi bir değişikliğe gitmemiştir. Bu durum da İran'ın İran'daki hegemonyasını daha çok 'zora' dayandırdığı sonucu çıkarmaktadır. Böylece, İran'da medya, halkın bir kısmının tepkisine rağmen hâlihazırda İran hükümetinin propaganda aracı yapılmış haldedir. Herhangi bir ajans, gazete ve televizyona bakıldığında İran'ın Suriye'deki varlığının gerekli görülmesi ve övülmesi sıklıkla rastlanabilir. İran halkının tepkisini dikkate almayan İran medyası dış kamuoyunu ise (En azından Lübnan, Yemen, Irak ve Suriye gibi varlık gösterdiği yerlerde) etkilemek, bu anlamda ikna etmek için ideolojik işlevde bulunmaktadır. Bu doğrultuda hemen her gün periyodik olarak İran'ın Suriye'deki varlığını meşru, yasal, haklı ve gerekli gören, öven haberler hazırlanmakta, yorumlar, makaleler yazılmakta, TV ve radyolarda bu anlamda yayınlar yapılmaktadır. Örneğin İran Resmi Haber Ajansı İRNA'nın 10, 02, 2018 tarihli haberi bu anlamda dikkat çekicidir. Ajans, İran dışişleri bakanlık sözcüsü Behram Kasimi'nin, 'İran'ın Suriye'deki varlığı o ülke hükümetinin isteği doğrultusundadır' açıklamasını vermektedir. Kasimi burada, İran'ın Suriye'deki varlığının müsteşari ve o ülke meşru hükümetinin isteği doğrultusunda olduğunu belirtmektedir.⁴¹ Yani, Suriye'nin rızasının alındığını ve İran'ın Suriye'deki varlığının meşru olduğunu söylemektedir. Yine İRNA Resmi Haber Ajansı 17 Temmuz, 2018 tarihli başka bir haberinde, İran İslam Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Siyasi İşler Yardımcısı Hüseyin Cabiri Ensari'nin, 'İran'ın Suriye'deki müsteşari güçlerinin varlığının devam ve mahiyetinin sadece Şam-Tahran anlaşmasına bağlı olduğu' açıklamasını vermiştir. Ajans, Cabiri Ensari'nin Dışişleri Bakanlığında Yemen ve Suriye dosyalarından sorumlu olduğunu da eklemiştir.⁴²

⁴¹<http://www.irna.ir/tr/News/3577431> Erişim: 12. 05. 2018.

⁴²<http://www.irna.ir/tr/News/3638823> Erişim: 21. 10. 2018.

Suriye resmi haber ajansı SANA, 15 Temmuz, 2018 tarihli bir haberinde, bir İranlı yetkilinin İran'ın Suriye'deki askeri varlığına dair sözlerini aktarmıştır. Ajans, İran dini liderin dış ilişkiler danışmanı Ali Ekber Velayeti (Ali Akbar Velayeti)'nin 'İran askerlerinin Suriye'deki askeri varlığı sadece Suriye'nin meşru hükümetinin isteği üzerinedir' sözlerini haberleştirmiştir.⁴³ Suriye resmi haber ajansı SANA, 1 Haziran, 2018 tarihli başka bir haberde ise, başka bir İranlı yetkilinin bu husustaki açıklamalarını haberleştirmiştir. Ajans, İran'ın İslami Şura sözcüsü Ali Laricani (Ali Larijani)'nin, 'Suriye meşru hükümetinin daveti, isteği üzerine Suriye'de güç bulundurmaktayız, bu güçlerimiz Suriye güçleriyle yan yana Siyonist ve radikal terörle mücadele etmek için Suriye'de bulunmaktadır açıklamasını' vermiştir.⁴⁴

İran resmi gazetelerinden olan TASNİM, 27 Ağustos, 2018 tarihli bir haberinde, İran ile Suriye'nin askeri işbirliği üzerine bir anlaşma yaptığını bildirmiştir. Gazete, Suriye'de terörizm ile savaş için Suriye ordusu ile İran ordusu arasında teknik ekipman, lojistik destek alanında bir anlaşma yapıldığını, İran ile Suriye ordularının bu alanda yakın işbirliği içerisinde olacağını haberleştirmiştir.⁴⁵

İran'ın başka resmi gazetelerinden olan Tehran Times Gazetesi ise, 11 Haziran, 2018 tarihli bir haberde İran dışişleri bakanlık danışmanı ve parlamento sözcüsü, Hüseyin Emir Abdullahiyan (Hossein Amir Abdollahian)'ın, 'İran, Suriye hükümeti istediği sürece Suriye'de kalacaktır' açıklamasını aktarmıştır. Gazete, İran'ın Suriye meşru hükümetinin isteği, izni ile Suriye'de bulunduğunu ve terörizme karşı

⁴³<https://sana.sy/en/?p=142458> Erişim: 22. 09. 2018.

⁴⁴<https://sana.sy/en/?p=139257> Erişim: 22. 09. 2018.

⁴⁵<https://www.tasnimnews.com/en/news/2018/08/27/1812995/İran-syria-sign-military-cooperation-deal> Erişim: 17. 10. 2018.

operasyonlar düzenlemeye devam edeceğini iddia etmiştir.⁴⁶ Tehran Times Gazetesi, 25 Ağustos, 2018 tarihli bir haberde ise Rusya dış işleri bakanı Sergei Ryabkov'un, 'İran özellikle, Suriye meşru hükümetinin izni ve daveti ile Suriye'de bulunmaktadır' açıklamasını vermiştir.⁴⁷

Bunlar gibi yüzlerce örnek verilebilir; fakat İran medyasının genel olarak tutumu bu yöndedir. Yani, İran medyası, İran hükümetinin ideolojik propaganda aracı olarak işlev görmektedir.

Sonuç olarak ve yukarıda verilen bilgiler doğrultusunda hegemonya'nın 'zor'un yanında 'rıza'yı da barındırdığı, İran'ın ise otoriter ve antidemokratik bir ülke olduğu için hegemonyayı sağlamada daha çok 'zor'a başvurduğu, 'rıza' hususunda ise toplumu ikna etmeye çalıştığı fakat halkın tepkisi ile karşılaştığı, yani çoğunlukla iknayı sağlayamadığı söylenebilir. Başka bir deyişle ve yukarıdaki bilgilere göre, İran'ın kendi toplumunda hegemonyayı 'zor ve ikna' olarak başarmadığı, daha çok 'zor' ile hâkimiyeti sağladığı söylenebilir. Fakat İran, Suriye halkının bir kısmının ve meşru hükümetinin rızasını aldığı savunulabilir. Zira İran, Suriye'ye direkt olarak asker göndermekle beraber Suriye Hükümetinin izniyle Suriye vatandaşlarından seçtiği kişileri askeri olarak eğitmiş, sayısı onbinlerle ifade edilen savaşçı gruplar oluşturmuştur. Bunun yanı sıra, Suriye hükümetinin yasal iznini alarak Suriye'nin (en azından Esad yanlısı halkın) rızasını almış ve Suriye'deki kendi varlığını meşrulaştırmıştır. İran, Suriye hükümeti ve halkının sempatisini kazanmak için Suriye'nin resmi ajansında, hükümet yanlısı medya kuruluşlarında da İran lehinde

⁴⁶<https://www.tehrantimes.com/news/424310/İran-to-stay-in-Syria-upon-Damascus-s-request-advisor> Erişim: 19. 11. 2018.

⁴⁷<https://www.tehrantimes.com/news/426789/Russia-says-respects-İran-s-presence-in-Syria> Erişim: 23. 12. 2018.

propaganda yaptırmıştır. Suriye'nin resmi ajansı SANA Arşivinde Suriye İç Savaşı süresi kapsamında 'İran' sözcüğü ile bir arama yapıldığında İran'ın Suriye'deki varlığı üzerinde yüzlerce (İran lehinde) yazılmış haber, makale ile karşılaşılabilir. Böylece, İran'ın Suriye hükümeti, halkı üzerinde özellikle bir hegemonya oluşturduğunu söylemek mümkündür.

1.3. KAMUOYU ve MEDYA

Kamu politikasını bütüncül bir yaklaşımla, devletin yapmayı ya da yapmamayı seçtiği her şey olarak tanımlamak mümkündür. Öte yandan kamu politikasının literatürde birçok tanımı bulunmaktadır. Örneğin J.E. Anderson kamu politikasını şöyle tanımlamaktadır:

'Kamu politikası devlet ve onun çevresindeki diğer aktörlerin girdiği ilişkiler bütünü, bu ilişkilerin bir fonksiyonudur.'⁴⁸

Bu tanımlamalar yetersiz olsa da bunlardan kamu politikasının sadece devlet veya iktidar tarafından yapıldığı, uygulandığı anlamı çıkmaktadır. Oysa tarihsel olarak bakıldığında kamu politikasının belirlenmesinde medya gibi devlet dışı aktörlerin de etkili olduğu görülmüştür. Bu anlamda Birkland, buna değinir ve kamu politikasını şöyle değerlendirir:

⁴⁸J.E. Anderson, **Public Policymaking: An Introduction**, Houghton Mifflin Company, Boston, 2003.

‘Kamuoyu açısından ilgi gerektiren problemler ya da konular ile doğrudan alakalı politika oluşturulması yönündeki fikir hükümet dışından gelmiş olsa bile hükümet tarafından toplum adına, mevcut problemi çözmek ya da çözmek gibi arzulanan ya da hedeflenen bir durumu belirten politikalara kamu politikası denilebilir.’⁴⁹

Elizabeth Noele Neumann’a göre ise kamuoyu, bireyin ‘toplumdan dışlanmamak için açıkça göstermek ya da dile getirmek zorunda olduğu, tartışmalı ya da henüz gelişmekte olan ya da yeni oluşmuş gerilimin hatlarında bir dışlanma tehlikesine maruz kalmadan isterse açıklayabileceği kanaat ve davranış biçimleridir.’⁵⁰ Burada bireyin kamuoyu tarafından belirlenmiş politikalara uyma zorunluluğu dile getirilmektedir. Eğer birey kamuoyuna uymaz ise toplumdan dışlanır, yalnızlaşır, marjinalleşir ve çeşitli zorluklarla karşılaşır. Dolayısıyla, birey toplumdan dışlanmamak için kamuoyuna uyar. Bu açıklama ve tanımlardan çıkarılacak şeyin kamu politikasını icra eden devlet iken bundan etkilenenin ise çok büyük oranda toplum olduğudur. Açmak gerekirse; iktidar toplumsal alanda kendisini pratikler, ilişkiler üzerinden gerçekleştirir ya da yürütür ve bu bağlamda politikalar belirler. Toplumsal ilişkiler de bu anlamda iktidarın belirlediği ilişkileri kapsar. İktidar bu ilişkiler bağlamında toplumsal yapıya nüfuz eder, toplumu biçimlendirmeye ve denetlemeye çalışır ve kendi ideolojisini toplumsallaştırır. Bu arada iktidar, toplumu biçimlendirmek, ideolojisini topluma enjekte etmek için çoğu zaman toplumun rızasına ihtiyaç duyar. İşte burada hegemonya devreye girer. Hegemonya ise daha önce belirtildiği gibi bir anlamda rızanın örgütlenmesidir. Ve M. Barret’a göre,

⁴⁹ T. A. Birkland, **An introduction to the policy process: Theories, concepts and models of public policy making**, Routledge, New York, 2015.

⁵⁰ E. N. Neumann, ‘**Medya, İktidar, İdoloji**’ içinde, Derleyen: Mehmet Küçük, Ark yayınları, Ankara, 1994, s. 260.

‘Bilinç biçimlerinin şiddet veya zora başvurulmadan inşa edildiği süreçtir.’⁵¹ Toplumsal rızanın sağlanmasının zorlaştığı, devlet/iktidar tarafından oluşturulmuş toplumsal düzen veya bütünlüğün tehdit altında olduğu, zamanlarda devlet/iktidar ideolojik baskısını arttırır, toplumsal alanlara müdahale eder ve gerekirse zor aygıtına başvurur. Çünkü genel olarak toplum ile ilgili kararları toplum almaz, devlet/iktidar alır ve bu kararlar topluma empoze edilir. Toplum ise oluşturulan kararlara uymak zorunda kalır. Başka deyişle, toplum iktidarın denetimi altına girmiş olur. Bireyler oluşturulan genel kuralara uymak zorunda kalır. İşte bu süreç ‘kamuoyu’ olarak açıklanabilir. Kurgulanan bu kararlar bütününe dışına çıkanlar ise cezalandırılır, dışlanır, yalnızlaşır. Kamuoyu oluşturulurken, kamu politikası belirlenirken kitle iletişim araçları, yani medya etkin bir rol oynar, çünkü toplumun bilgi kaynağı politik kişiler, elitler ve medyadır. Devlet/iktidar tarafından belirlenen kamu politikalarını topluma genel olarak seçkinler ve medya aktarır. Genel kanı olarak, ‘halk rasyonel bir yargıda bulunmak için gerekli veya yeterli bilgiye sahip değildir. Bunun için yeterli bilgiye sahip ve yetenekli, bilgili kişiler, medya ve gruplarca oluşturulacak ve sunulacak öneriye ‘evet’ veya ‘hayır’ demek zorunda kalacaktır. Dolayısıyla, kendini kamuoyunun sesi olarak gösteren medya aslında yönetici kesimin sesidir. Burada devlet/iktidar medya aracılığıyla kitleleri yönlendirmeye, biçimlendirmeye çalışır. Böylece, aslında kamuoyu bir yanılsamadır, iktidarın arkasında saklandığı bir maskedir. Burada kamuoyuna ait olarak sunulan, belirtilen görüşler aslında egemen iktidarın/devletin görüşleri ve kararlarıdır. Toplum kendi iktidarını, devlete devrettiği için toplumsal bilinç de aynı şekilde devlet iktidarının belirleyiciliği altındadır. Kitleler baskı araçları, ideolojik araçlar kullanılarak yönetilmekte veya tahakküm altına alınmaktadır. Neumann bu bağlamda, ‘kamuoyu toplumun kendi düşüncelerini, istemlerini özgürce ortaya koyduğu

⁵¹M. Barrett, P. Corrigan, A. Kuhn, J. Wolff, ‘**Medya, İktidar, İdoloji**’ içinde,

Derleyen: Mehmet Küçük, Ark yayınları, Ankara, 1994.

özgür, özerk bir yapılanma değildir. Bunun aksine kamuoyu,devletin/iktidarın belirleyici olduğu ve kendisini öznelerde yeniden ürettiği, sürdürdüğü bir yapılanmadır, örneğin, hukuk, din, ulusal bayramlar ve eğitim çerçevesinde tüm toplumlarda uygulanmaktadır.⁵² diye yazar.

Sonuç olarak ve yukarıdaki bilgilerden de anlaşılacağı gibi, yakın tarihte demokrasilerin gelişmesi, kamuoyunun, halkın, hükümet dışı güçlerin yönetimdeki rolünü güçlendirmiş ve devlet veya iktidarları kamu üzerinde hâkimiyet kurmak için kamuoyu politikalarına yönlendirmiştir. Teknolojide yaşanan gelişmeler ile medya paralel olarak gelişmiş, medyanın gücü artmış, kamu ve hükümetler üzerindeki etkisi de artmıştır. Politika yapımının asıl aktörleri olan yasama, yürütme ve yargının yanı sıra medya da aktörlerden biri olmuştur. Tabii ki bu karmaşık ilişki her zaman böyle sabit bir şekilde sürmemiş, her iki güç de (devlet/iktidar ve medya) karşı karşıya geldiği gibi bu güçlerin birbiriyle rekabet halinde olduğu ve birbirine üstünlük kurma çabalarına girdiği olmuştur. Bu iki güç (devlet-medya), bazı koşullar altında iş birliği yaparken, bazı koşullarda ise birbirlerini araçsallaştırmış ve kamuoyu politikaları oluşturma sürecinde işbirliği/çatışma halinde karmaşık bir ilişkiye sahip olmuşlardır. Kamu politikası yapımında başat rol üstlenen devlet/iktidar zaman zaman medya üzerindeki denetimi güçlendirmiş, bazen ise Medya aksini yapmaya çalışmış, iktidar, toplum üzerindeki denetimini artırmıştır. Bunun yanı sıra, medyanın devlet/iktidarın politikalarını uygulamak için bu gücün propaganda aracı olduğu da görülmüştür. Medyanın kamuoyu adına iktidarı tarafsız bir şekilde takip ettiği ve yönetimdeki aksaklıkları yine aynı tarafsızlıkla topluma aktardığı varsayımının ve medyanın kamuoyu adına çalışan bir aktör olduğu iddiasının aksine medyanın bu görevini zaman zaman terk ettiği ve hükümetin propaganda aygıtı olduğu görülmüştür. Böylece medya,

⁵²Neumann, 1998, s.117.

siyasetçilerin ajandasındaki konularla ilgili toplumun rızasının alınması için öne çıkmış söz konusu kararların uygulanması için çaba sarf eden bir aygıt haline gelmiştir. Özellikle, İran gibi otoriter ve antidemokratik yönetim veya devletlerde medya, karar alıcılara hizmet eden ve toplumun rızasının alınması bağlamında kendisine yönetici sınıfının yüklediği görevi yerine getiren bir araç olmuştur. Fakat demokratik toplum veya yönetimlerde medya açısından bunun aksi bir durum söz konusu olabilir. Şöyle ki; medyanın hükümeti yönlendirdiği medyanın bir aktör olarak kamu politikası yapımı sürecine etkisi zannedildiği gibi sönük olmadığı ve zaman zaman kendi gündemini doğrudan politika yapıcılarının gündemine yerleştirebilecek kadar güçlü bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Birkland'a göre 'medyanın kamu politikasında özellikle gündem belirleme ile daha sonrasında uygulama ve politika çıktılarının/sonuçlarının toplum ile paylaşılması süreçlerinde önemli bir aktör olarak ortaya çıktığı söylenebilir.⁵³ Dolayısıyla kamu politikası yapımı sürecinde medya, belirli bir konu üzerinde kamuoyu oluşturarak toplumu, karar vericileri ve bürokratları etkilemesi ve böylece bir kamu politikası gündemi oluşturması yönüyle giderek önemli bir aktör olmaktadır. Fakat İran medyası için böyle bir durum söz konusu değildir. Yukarıda da bahsedildiği gibi İran medyası tamamen devlet/iktidar kontrolü altında olduğu için onun propaganda aygıtı işlevini görmektedir. İran, kamuoyu politikaların uygulanması, kamuya kabul ettirilmesi için elbette medyadan faydalanmakta ya da onu bir propaganda aygıtı olarak kullanmaktadır. Ve bu anlamda kendi medyasını etkin olarak kullanmaktadır. Fakat İran'ın medyaya kamuoyunda uygulanacak kararlarının alınmasında bir rol verdiği söylenemez.

⁵³Birkland,2015, s. 52.

1.4. KAMU DİPLOMASİSİ ve MEDYA

Kamu diplomasisi yine kamuoyu politikaları yapımına benzer şekilde çoğunlukla devlet/iktidar tarafından belirlenmektedir. Fakat sıkı ilişkileri olmasına rağmen kamu politikası ile kamu diplomasisi farklı alanlardır. Kamu politikaları oluştururken iç kamuoyu dikkate alınır fakat kamu diplomasisi daha çok devlet dışı aktörlerin de rol aldığı ve dışa yönelik olan bir diplomasi dir. Klasik anlamda ‘kamu diplomasisi devletin görevlendirdiği diplomatlar tarafından yürütülen bir faaliyettir.’⁵⁴Daha geniş bakıldığında ise kamu diplomasisi hükümet görevlilerinin yanı sıra, medya, STK’lar ve diğer devlet dışı aktörler tarafından politik ve kültürel amaçlara ulaşmak için yürütülen faaliyetler olarak görülebilir. Çoğu araştırmacıya göre kamu diplomasisi yeni bir disiplindir ve soğuk savaş sonrası ağırlık kazanmıştır. Fakat Jan Melissen ‘New Public Diplomacy’ adlı kitabında bunun aksini iddia eder. Melissen, uluslararası alanda yapılan kamu diplomasisinin neredeyse diplomasi tarihi kadar eski olduğunu, eski Yunan, Roma, Bizans ve İtalya’nın Rönesans zamanında da aktif olarak uygulanan bir disiplin olduğunu’ yazar.⁵⁵ Melissen, aynı kitabın sonraki sayfasında ise şöyle yazar:

‘Kamu diplomasisi yumuşak gücün önemli bir enstrümanıdır. Ve bu, kamu diplomasisi kavramı tartışmasından çok önce diplomatik pratikler içerisinde fark edilmişti.’⁵⁶

⁵⁴ B. Hocking, **The New Public Diplomacy**, ‘Soft Power in International Relations’

İçinde, Edited by Jan Melissen, Great Britain, 2005, s. 40.

⁵⁵ J. Melissen, **The New Public Diplomacy, Soft Power in International Relations**, Edited by Jan Melissen, 2005, s. 3.

⁵⁶ J. Melissen, 2005, s. 4.

Bunların yanı sıra, 'ilk defa 1965 yılında Amerika'nın TUFTS Üniversitesi, Fletcher Hukuk ve Diplomasi Fakültesi dekanı Edmund Gullian'⁵⁷ tarafından kullanılan kamu diplomasisi kavramının birçok tanımı vardır. Fakat günümüzde kabul gören tanım, hükümetlerin başka bir devleti, devletin halkını, aydınlarını, önde gelen bireylerini ve politikalarını kendi avantajına dönüştürmek için etkilemeye çalışması olarak özetlenmektedir.

Kamu diplomasisi devletlerin, yabancı devletlerin, başka milletlerin üzerinde sempati ve cazibe oluşturabilmesi için dış politika manevralarını kolaylaştırır. Kamu diplomasisi, 'askeri veya devlet diplomasisinin aksine yumuşak güçtür ve sivillerin devlet görevlilerinden daha fazla etkili olduğu bir alandır.'⁵⁸ Kamu diplomasisi salt propaganda da değildir. 'Kamu diplomasisinin yararlı olabilmesi için salt bir propaganda yapılmamalı; diplomasi aşağılayıcı, ırkçı olmamalı, bu anlamda kamu diplomasisi nötr olmalıdır.'⁵⁹ Bu bağlamda bakılırsa bunlardan başka kamu diplomasisinin birçok işlevinin olduğu ve geniş bir alanı kapsadığı görülebilir. Örneğin; Kamu Diplomasisi ulusal çıkarların tanıtımıdır, hükümetlerin iletişim politikasıdır, dış politikanın yönlendirilmesidir, algılama yönetimi sanatıdır, geleneksel diplomasi dışında, köklü ilişkiler inşa eder, kültürel diyalogun kapısını aralar, ülkelerin imajını şekillendirir, uluslararası ortamı yönetir, fikirlerin dolaşımını sağlar' gibi birçok tanım ya da işlevsel özellikleriye de açıklanabilir.

21. yüzyılda teknolojik ve bilimsel gelişmelerle beraber uluslararası ilişkilerde olan değişimler, sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik alanlarda birbirine yakınlaşmış

⁵⁷ S. Nancy, Philip M. Taylor, **Public Diplomacy before Gullion from: Routledge**

Handbook of Public Diplomacy, 2008, Erişim: 21. 02. 2019.

⁵⁸ B. Hocking, 2005, s. 38.

⁵⁹ J. Melissen, 2005, s. 18.

devletlerden oluşan bir dünya gerçeği meydana getirmiştir. Yaşanan bu söz konusu küreselleşme içe kapalı veya tek milletli devletler başta olmak üzere, devletlerin iç ve dış politikalarda artık tek başına karar alma olanağını da önemli derecede azaltmış veya etkilemiştir. Hükümetlerin, devletler için politika yapma ve karar alma süreçleri zorlaşmış ve bu süreçlerin devlet dışı farklı aktörlerle de paylaşılması zorunluluğu doğmuştur. Uzun süre devlet diplomatlarının uzmanlık alanı olan dış politikada ve karar verme süreçlerinde iç ve dış kamuoyunun etkisi artmış ve dış politika birçok farklı aktörün dâhil olduğu bir alan haline gelmiştir. Ulusal ve uluslararası alandaki gelişmeler dış politikanın önemli unsurlarından olan diplomaside de birçok önemli değişikliklere neden olmuştur. Klasik anlamda olan diplomasi, devlet ve bürokratları tarafından yürütülen görüşmeleri, müzakereleri ifade ederken artık modern anlamda kamu diplomasisi hem devletler ve hem devlet dışı diğer aktörlerin bir bütün olarak yürüttüğü faaliyetler bütünü olmuştur.

Küreselleşme ve teknolojinin gelişmesine paralel olarak kitle iletişim araçları, yani medya da gelişmiş, büyümüş ve bunların toplum, toplumlar üzerindeki etkisi artmıştır. İnternet, iletişim ve bilişim teknolojilerindeki gelişmeler beraberinde yukarıda değinildiği gibi, toplumların birbirine daha yakınlaşmasına da vesile olmuştur. Dolayısıyla, ulusal ve uluslararası diplomasinin yapısı da bu durumdan etkilenmiş ve değişmiştir. Artık devletten devlete yapılan diplomasi aynı zamanda toplumdan topluma yapılmaya başlamıştır. Böylece uluslararası diplomasi artık eskiden yapıldığı tarzda yapılmamaya veya sadece hükümet görevlilerinin yürüttüğü diplomasi yeterli ve verimli olmamaya başlamış ve böylelikle kamu diplomasisi daha fazla gündeme taşınmıştır. Uluslararası alanda güç sahibi olmak için sadece politik ve askeri gücün yeterli olmadığı fikri doğal olarak diplomasinin zeminini değiştirmiş ve bu bağlamda medya sektörleri ve diğer devlet dışı aktörler başat rol oynayarak diplomaside değişime hız kazandırmıştır. Bu söz konusu teknolojideki gelişmeler ve insanların politik konulardaki

yaşanan değişimler sonucu kamu diplomasisi kavramını yaygınlaştırmış ve kamu diplomasinin işlevini ve önemini artırmıştır. Dış kamuoyunu etkilemeyi hedefleyen kamu diplomasisi, bu doğrultuda, uluslararası kurumlar, hükümetler, STK'lar, yabancı grup, kişi ve halklar ile medya gibi aktörlerle, zamanla dış politikanın etkin ve vazgeçilmez unsuru olmuştur. Medya'dan sonra özellikle STK'lar da rollerinden dolayı kamu diplomasisinde temel aktörlerden olmaya başlamıştır.⁶⁰ Ortalama her devlet dünyada daha fazla söz sahibi olabilmenin ve dünya kamuoyunu etkileyebilmenin yollarını arar. Bunun için de karar alıcılar veya politika yapıcıları temel amaç olarak hem iç hem de yabancı kamuoyunu etkileyip kendilerine olumlu imaj edinmeye çalışır. Bu nedenle artık karar verilirken ulusal ve uluslararası kamuoyunun eğilim ve düşünceleri dikkate alınarak, devlet dışı aktörlerin görüşleri etkilenmeye çalışılır. Bununla yabancı ülke kamuoyunun ve karar alıcılarının tutum, görüş ve politikasının değiştirilmesi amaçlanır. Bu yapıldığı takdirde, yani, kamuoyunu etkileyerek desteğinin alınması durumunda uygulanması istenilen kararların hayat bulması bakımından daha güçlü politika izlemek mümkün olmaktadır. Burada temel amaç 'dış kamuoyunu' iknadır. Çünkü kamu diplomasisinin en önemli unsurlarından biri 'dış kamuoyu'dur. Bunlar göz önünde alındığında, etkin bir kamu diplomasisine sahip olmak devletin elini bu anlamda güçlendirir. Dolayısıyla, dış politikada kararların desteklenmesi veya uygulanabilmesi için, ülkeye yabancı yatırımlarının çekilebilmesi için devletlerin etkin bir kamu diplomasisine sahip olması gerekir.

Uluslararası ilişkilerde devletlerin kamu diplomasisi aygıtları ise genel olarak dışişleri bakanlıkları, bakanlık bürokratları, elçiliklerin sosyo-kültürel birim veya programları ve medyadır. Fakat modern zamanda devlet dışı birçok (medya, dernek, vakıf, kişi) aktör de bu çerçevede içerisinde gösterilebilir. Daha önce uluslararası sorunları

⁶⁰B. Hocking, 2005, s. 39.

devletin resmi temsilcileri müzakere eder, görüşmeler olumlu ya da olumsuz sonuçlanabilirdi. Halk, devlet dışı aktörler politik karar verme sürecinde belirleyici unsur olarak rol oynamazdı. Fakat artık günümüzde devlet dışı sivil aktörlerin, dernek ve kuruluşların bir ülkenin diğer ülke halkını ve karar vericilerini etkileme faaliyetleri hususunda etki ve rolleri artmıştır. Böylece, kamu diplomasisinin artık uluslararası ilişkilerde yürütülen klasik diplomasiden farklı olarak, bireylerin, devlet dışı aktörlerin toplumlarda alınacak kararlarda ve bu kararların uygulanmasında belirleyici unsurlar olmuşlardır. Bu bağlamda, ‘amaçlanan hedeflerin gerçekleşmesi için hedefteki toplumla yakın ilişki kurabilen devlet dışı aktörlerin dış kamuoyunu ikna hususunda göstermiş oldukları çabalar daha etkileyici ve söz konusu aktörlerin daha avantajlı olduğu’⁶¹ söylenebilir. Diplomatların resmi görüşmeleri yerine direkt halka gitmek halk ile temas kurmak daha etkili, ikna edici olabilmesi akla yatkın gelmektedir.

Bu nedenle ülkeler, dış politikada başarılı olmak, kendi reklamlarını yapmak için halkla ilişkiler bölümlerine benzer kuruluşlar oluşturarak, ulusal ve uluslararası alanda kamu psikolojisini etkilemeye çalışmakta, sivil toplum kuruluşlarına, medya, dernek, politik şahsiyetler, vakıf, sanatçılar gibi aktörlere başvurmaktadır. Fakat bu söz konusu devlet dışı aktörlerin başında medya gelir. Medya uluslararası kamuoyunu etkileme ve yönlendirmede etkin rol oynayan ve uluslararası politikaların sağlıklı biçimde ilerleyebilmesinde büyük önem taşıyan ve günümüzde kamu diplomasisinin en önemli araçlarından biridir. Araştırmacı **Ingrid d’Hooghe**, ‘New Puplic Diplomacy’ kitabındaki, ‘Public Diplomacy in the People’s Republic of China’ başlıklı makalesinde, tüm devletlerin kamu diplomasisinde başta medyayı kullandığını yazar. Çin örneğini veren d’Hoooghe, ‘Çin’in yerel medyayı bu doğrultuda etkin olarak kullandığını ve

⁶¹B. Hocking,2005,s. 41.

bunun yanı sıra, uluslar arası medyayı da kullanmaya başladığını, bu hususta da birçok başarı elde ettiğini'⁶² yazar.

Öncelikle medya, uygulanan veya uygulanmak istenen kamu diplomasisini doğrudan ulusal ve uluslararası camiaya ulaştırabilir. Bu bağlamda kamu diplomasisine doğrudan katkı sağlayan medya, bu yönüyle diplomasinin iletişim ayağıdır. Siyasi liderler ve devlet tarafından alınan kararlar, diplomatlar veya diğer aktörler tarafından başarılı bir şekilde uygulamaya geçirilmesi için daha iyi bir kamu diplomasisi ve ayrıca, bu kararların hayata geçirilmesi için toplum tarafından kabul görmesi önemlidir. Dolayısıyla, alınan kararların toplumlara anlatılmasında en etkili araç ise medyadır. Çünkü ancak medya ile geniş kitlelere ulaşmak, onları bilgilendirmek, etkilemek, yönlendirmek mümkün olabilmektedir. Bu konuda da toplumun her alanına etki edebilen medyadır ve medyadan istifade edilmektedir. Kısacası, kamuoyunun oluşabilmesi için bilgiye ihtiyaç vardır. Bilgi iletme veya bilgilendirme görevini yerine getiren araç olan medya ise bu bilgilerin alınması, algılanması ve aktarılması aşamalarında kamuoyunu yönlendirmek isteyenler için çok önemlidir.

Günümüzde medya, insanların belli konularda hangi düşüncelere sahip olmalarını ve hangi konularda düşünce sahibi olmaları gerektiği hususunda belirleyici bir rol oynar. Öncelikle, toplum veya bireyler medyada yer alan olaylar, haberler ve bu sözkonusu olay ve haberlerin çeşitli boyutları hakkında konuşurlar. Böylece medya, toplumun, bireylerin zihinlerini meşgul eden hususlar hakkında bilgi sağlayarak ve iletireknelerin ve olanların hangi boyutlarının konuşulması gerektiğini vurgular. Medyada yer alacak sorunların, konuların aynı zamanda onların toplum tarafından da tartışılması anlamına gelir. Bu durumda medyanın gündem belirleme kuramıyla

⁶² Ingrid d'Hooghe, **The New Public Diplomacy**, 'Soft Power in International Relations' içinde, Edited by Jan Melissen, Great Britain, 2005, s. 96.

açıklanabilir. Mc Combs ve Shaw adlı araştırmacılar tarafından 1972 yılında geliştirilengündem kurma, gündem belirleme kuramı medyanın haberleri sunma biçimi yoluyla seçilmiş konulara, haberlere ağırlık vererek, kamuoyunun gündemini oluşturduğu veya belirlediği görüşüne dayanır. Bu gündem kurma, belirleme kuramına göre, medya sunulacak olan haber ve verilecek bilgilerin önem sıralamasını belirler ve genel olarak toplumun hangi konuları, neyi ne kadar bilmesi gerektiğine toplum adına karar verir. Medyanın işlemiş olduğu konularıyla toplumun, bireylerin ne düşüneceğini değil, ne hakkında düşüneceğini etkileme gayretinde olduğu iddia edilir. Dolaysısıyla, medyanın gündeme getirerek verdiği haberler, sunduğu bilgiler toplum veya bireyler tarafından önemli olarak algılanır. Medyanın sunmadığı, yani diğer konular ise önemsiz kabul edilir. Medyanın en fazla önemsemiği, sunduğu haber, konu, toplum veya bireyler tarafından da önemsenir hatta en önemli haber, konu olarak algılanır. Özet olarak, medyanın içeriklerinin ne olacağı, ilk sıralarda neyin ne kadar ve nasıl sunulacağı, yer alacağı belirlenir.

Böylece, medyanın bağımsız olup olmadığı ve bunun daha önemli olduğu tartışmaları ortaya çıkmaktadır. Kimi, medyanın kamuoyunu ‘bilgilendirme ve bilinçlendirme’ görevi ve gerekliliği üzerinde durmakta; kimisi ise medyanın, zaman zaman kamuoyuna salt gerçekleri göstermesine karşın, genelde serveti ve ayrıcalıkları koruyan bir entelektüel kültüre hizmet etmekte olduğunu söyler. Kimisi ise, medyanın amacı; toplumun kamusal alanda temsilini gerçekleştirme varsayımına dayandırılırsa bile, medyanın devlet denetlemesinden bağımsız bir aktör olamayacağı ve medya’nın devletin denetiminde olan bir aygıt olduğunu söyler. Bu bağlamda Louis Althusser, ‘Medyanın, devletin egemen ideolojisini desteklediği ve hatta bunu meşru bir

zemine oturtmak için vücut bulan bir aygıt olduğunu söylemek mümkündür.⁶³ diye yazar. Robinson ise bunu şöyle değerlendirmektedir:

Rızanın İmalatı Modeli'nin temelinde; medyanın görevinin baskın iktidar elitlerinin politik tercihlerine yönelik bir hizmet verme işlevi olduğu kabulü vardır.⁶⁴

Nitekim medya üzerinde devletlere bağlı denetleyici kurumlar vardır ve kapatma, para cezası, yayından kaldırma cezaları gibi çeşitli yaptırımlar ile medyayı kontrol altında tutabilmektedir. Dolayısıyla baskın gruplar medya üzerinden propaganda faaliyetlerini yürüterek toplum adına bir rıza üretmekte ve bu yolla kamuoyunu etki altına bırakmakta ve yönlendirmektedir. Medya'nın çıkar grupları veya başka güçlerin, devletin denetimi altında olduğunu belirten çok sayıda araştırmanın yanı sıra, Noam Chomsky de buna katılır. Chomsky, 'medyanın eğitim, eğlence benzeri görevlerinin yanında kendisi üzerinde denetleme yetkisi olan ve kendisini finanse eden çıkar grupları adına propaganda faaliyetleri yürüttüğünü söyleyebiliriz.'⁶⁵ der. Şimdi, medyanın bağımsız olup olmadığı tartışmalı bir durum olsa da şu çıkarımda bulunabilir: Medyanın buradaki rolü, bir gündem oluşturma olabilir. Dahası, medyanın hükümet ile olan ekonomik/siyasi çıkar ilişkileri tarafından veya diğer ilişkiler dolayısıyla hükümet içerisindeki karar vericiler tarafından belirlenmiş olsun veya medya burada bağımsız

⁶³ L. Althusser, **İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları**, Çeviren: Mahmut Özışık ve Yusuf Alp, İletişim Yayınları, İstanbul, 1989, s. 28-38.

⁶⁴ P. Robinson, **Theorizing the influence of media on world politics models of media influence on foreign policy**, European Journal of Communication, 200, s. 544.

⁶⁵ E. S. Herman, N. Chomsky, **Manufacturing Consent: The Political Economy of The Mass Media**, Pantheon Books, New York, 1988, s. 1.

davranabilme kabiliyetine sahip olsun, medya kamu politikalarının oluşturulmasında, bilhassa kamu diplomasisinin etkili olabilmesinde etkin bir role sahip olduğu aşikârdır.

Sonuç olarak kamu diplomasisi devletin dış devletlerdeki hedeflerini gerçekleştirmek için hükümet tarafından belirlenmiş bürokratlar tarafından, bunun yanı sıra, devlet dışı aktörlerce de yürütülen faaliyetlerdir. Bu yürütülen faaliyetler için medya ise başat role sahip olan bir araçtır. Ayrıca, biri kültürel diğeri ise politik olmak üzere iki temel kamu diplomasisi vardır. Kültürel yakınlık kamu diplomasisini kolaylaştırır. Bu anlamda baktığımızda, politik olarak Suriye ile İran'ı stratejik ve güvenlik açısından ortak iki ülke gören İran, Suriye halkı ile yakınlık kurmak için kültürel bağlara vurgu yapmakta ve bu bağlamda en çok Şii mezhebini, Müslümanlığı kullanmaktadır. Kamu diplomasisinin iki temelinden biri olan kültürel diplomasiye bu açıdan önem vermektedir. İran'ın her fırsata Suriye halkını övmesi, Suriye halkı ile İran halklarının dini ve kültürel olarak bir bütün olduğunu dillendirmesi buna örnek verilebilir. Ayrıca, İran her fırsata Suriye halkının terörizme karşı vermiş olduğu mücadeleyi övmekte ve Suriye halkı ile İran'ın birlikte terörizme, emperyalizme karşı savaştığını dillendirmektedir.

İran'ın Suriye'de terörizm ile savaş söyleminde genel olarak kullandığı Suriye halkı ile birlikte Kur'an yolunda ilerlemek, emperyalizme, siyonizme, radikalizme ve faşizme karşı beraber savaşmak' gibi kavram ya da argümanlar kamu diplomasisine örneklerdir. Bu bağlamda, İran medyası yayınlarında periyodik olarak sözü edilen hususlarda beyanat, makale ve haberlere sıkça rastlamak mümkündür. İran medyası İran'ın Suriye halkı ile Suriye'de terörist-tekfirci ideolojilere karşı beraber mücadele ettiğini,⁶⁶ ve bölgede, Suriye'de terörizmle savaşta Suriye ve İran'ın ön cephede

⁶⁶ <http://www.irna.ir/en/News/82810142> Erişim: 28. 05. 2018.

savaşını,⁶⁷ Suriye’de terör bitirilmek isteniyorsa İran ile işbirliği yapılmasının zorunlu olduğunu ve Suriye’de terörizm ile savaş ancak İran ile yapılan işbirliğiyle başarıya ulaşacağını⁶⁸ iddia etmektedir. İran’ın bu söylem ve argümanlarından da anlaşılacağı gibi, İran’ın özellikle Şii nüfusu barındıran Yemen, Lübnan, Irak ve Suriye gibi yerlerde medyayı da kullanarak etkin bir kamu diplomasisi yürüttüğü söylenebilir. Örneğin, İran’ın Lübnan’daki bir partinin seçimleri kazanıp hükümeti kuracak kadar Lübnan halkını etkilemesi, halkın o partiyi İran desteği ve propagandası ile iktidar yapması, Suriye’de sayılarının 100 bini bulduğu söylenen Şii milisleri savaşırması ve hükümetin bu anlamda iznini, rızasını alması kamu diplomasisi anlamında bir başarıdır.

⁶⁷ <http://irannewsdaily.com/tehran-moscow-frontline-battling-terrorism/> Erişim: 09. 12. 2018.

⁶⁸ <http://irannewsdaily.com/fight-terrorism-possible-cooperation-iran/> Erişim: 19. 11. 2018.

İKİNCİ BÖLÜM

SURİYE İÇ SAVAŞI VE ARKA PLANI

2.1 ARAP BAHARI

Tarih 2011'i gösterdiğinde Ortadoğu'da cereyan eden bir dizi olay dünya kamuoyunun dikkatlerini çekmeye başlamıştı. Bu olayların, Muhammed Buazizi' adlı seyyar satıcı bir gencin 17 Aralık 2010'da Tunus'ta hükümetin baskılarını protesto etmek için kendi bedenini ateşe vererek, kendini yakmasıyla başlamış olduğu kabul edilir.⁶⁹Söz konusu tarihten sonra Tunus halkının hükümete karşı giriştiği eylemler, protestolar, mitingler başlamış, Tunus'tan sonra ise Libya, Suudi Arabistan, Umman, Moritanya, Lübnan, Irak ve Fas'ta büyük, küçük çapta protestolar, gösteriler olmuştur.⁷⁰Aralık 2010'da Arap Baharı olarak nitelendirilen, Mağrip ve Ortadoğu ülkelerinde Arap halkının yöneticilere, devlet ya da hükümetlere karşı başkaldırması sonucu yaşanan söz konusu olaylar, mitingler, halk ayaklanmaları ve silahlı

⁶⁹ G. Lotan, **The Revolutions Were Tweeted: Information Flows During the 2011 Tunisian and Egyptian Revolutions**, International Journal of Communication 5, 2011, s. 2.

⁷⁰ H. Dabashi, **The Arab Spring. The End Of Postcolonialism**, Zed Books Ltd, London, 2012, s. 13-14.

başkaldırıları bazı devletlerde köklü değişimlere vesile olmuştur. Mısır, Tunus, Yemen ve Libya'da hükümetlerin düşmesine ve değişmesine, yani, devrim yaşanmasına; diğer Arap ülkelerinde ise hükümet değişikliklerine, anayasal değişikliklerine, sosyal ve politik birtakım radikal değişimlerin olmasına neden olmuştur.⁷¹ Akabinde, 15 Mart 2011'de olaylar Suriye'ye de sıçramış, Suriye halkının bir kısmı da Suriye devlet başkanı Beşar Esad Hükümeti politikalarına başkaldırmıştır. Söz konusu olaylar Nisan 2011 tarihinde ülke çapında yayılmış, rejim ordusunun bazı kent ve bölgelerden geri çekilmesine ve söz konusu bölgelerin başka grupların kontrolüne geçmesine neden olmuştur.⁷²

2.2. ARAP BAHARI'NIN SONUÇ VE ETKİLERİ

17 Aralık 2010 yılında Tunus'ta başlayan olaylar akabinde hemen tüm Arap dünyasına yayılan olayların ismi 'Arap Baharı' olsa da bu olaylar sadece Arapları etkilememiştir. Arap olmayan birçok ülkede, bölgede de siyasal ve toplumsal birçok değişikliğe neden olmuştur. Arap devletleri haricinde Arap olmayan, başta ABD, Rusya olmak üzere İran, Türkiye ve Kürtleri de etkilemiştir. Olayların özellikle Kürt nüfusunu barındıran Türkiye, İran, Irak ve Suriye'yi etkilediği söylenebilir. Arap Baharının neden olduğu karmaşa ile Irak ve Suriye'de daha fazla yayılmaya başlayan IŞİD'in Kürtlere

⁷¹ Philip N. Howard, Muzammil M. Hussain, **Democracy's Fourth Wave? Digital**

Media and the Arab Spring, Oxford University, Press, New York 10016, 2013, s. 3-4.

⁷² Human Rights Watch, **We've Never Seen Such Horror**,

<https://www.hrw.org/report/2011/06/01/weve-never-seen-such-horror/crimes-against-humanity-syrian-security-forces#> 1 Haziran 2011, Erişim: 15. 05. 2018.

saldırmasıyla Kürtlerin Irak Kürt bölgesinde topraklarını genişletmesine neden olmuştur. Kuzey Suriye’de ise Suriye Rejim ordusunun çekilmesinden sonra PYD/DBP (Demokratik Birlik Partisi)’nin, birçok şehirde kontrolü ele geçirmiştir. ABD, Ortadoğu’da daha fazla yer almaya, Rusya kendini Ortadoğu’da inşa etmeye başlamış, Türkiye de Arap Baharı’ndan etkilenen Arap olmayan ülkelerden biri olarak Suriye iç savaşına müdahil olmuştur. Tunus’ta başlayan Arap Baharı olayları Suriye’ye sıçradığında Türkiye birtakım girişimlerde bulunmuş ve birtakım önlemler almıştır. Suriye’de kurulan muhalefet veya cihatçıların merkezlerinden biri İstanbul ötekisi ise Hatay olmuştur. Söz konusu muhalif gruplar birçok toplantıyı Antalya, Adana ve Antep’te düzenlemiştir. Türkiye’nin Kürtler ve PKK hassasiyeti Türkiye’nin Suriye iç Savaşı’na dâhil olmasının başlıca sebepleri olmuştur. Dolayısıyla Türkiye’nin Suriye iç savaşına dâhil olması ekonomik, sosyal siyasi birtakım gelişmelere veya değişikliklere, etkilenmelere neden olmuştur. Arap Baharından etkilenen ve Arap olmayan bir diğer ülke ise İran’dır. İran’da 14 Şubat 2011’de başlayan protestolar, olaylar olmuş, muhalifler tutuklanmış, ölen ve yaralananlar olmuştur.⁷³ Fakat İran’ın durumu diğer ülkelerden farklı bir seyirde ilerlemiştir. Yani, İran Arap Baharı’ndan olumsuz değil olumlu bir şekilde etkilenmiştir. Arap Baharı sonucu Suriye’de patlak veren olaylar vesilesiyle İran Suriye iç Savaşı’na müdahil olarak bölgedeki etki ve nüfuzunu artırmıştır.⁷⁴

⁷³The Guardian, **Iran protests see reinvigorated activists take to the streets in thousands**, 14. 02. 2011, Erişim: 14. 07. 2018.

⁷⁴Prof. M.Reza Djalili, Prof. T. Kellner, **Iran’s Syria policy in the wake of the ‘Arab Springs’**, 2014, s. 398.

2.3. SURIYE İÇ SAVAŞI

Suriye'deki olay, protesto ve ayaklanmaların nedenleri diğer Arap ülkelerin nedenleriyle benzer olmakla beraber, siyasal ve toplumsal olarak etki ve sonuçları Suriye için diğer Arap ülkelerindekilerden daha vahim olmuştur. Çünkü diğer Arap ülkelerindeki söz konusu olaylar protestolar, çatışmalar belirli süreler içerisinde olmuş ve sonuçlanmıştır. Fakat Suriye'de 2011'de başlayan olaylar, çatışmalar günümüze kadar sürmüştür. Suriye topraklarında halen yabancı ülke askeri üsslerin, askerlerin varlığı söz konusudur. Kuzeybatı'da Türkiye, Kuzeydoğu'da ABD, Güney ve diğer bölgelerde Rusya ve İran'ın varlığı sürmektedir. Suriye'ye dışarıdan müdahale edilmiş ve dünyanın birçok yerinden cihatçı Suriye iç savaşına katılmıştır. Suriye iç savaşının etki ve sonuçları sadece Suriye ile sınırlı kalmamış, öncelikle Irak, Türkiye, İran gibi Suriye'nin komşularını ve Yemen, Libya, Rusya, ABD'yi de etkilemiştir. Dahası, birçok devletin vekâlet savaş alanı olan Suriye, adeta Sünni ve Şia mezheplerinin de sembolik savaş sahası olmuştur.⁷⁵ Bu konuyla ilgili olarak Philip Issa, 13 Mart, 2016 tarihinde The Independent Online'daki makalesinde *5 yıllık savaş dünyayı değiştirdi*⁷⁶ diye yazar. Dolayısıyla, Suriye sahası diğer ülkelerden farklı olarak karmaşık bir süreç geçirmiştir. Suriye'de farklı ülkeler savaşa dâhil olmuştur. Suriye çok taraflı, çok gruplu, çok devletli ve cephele bir savaş alanına dönüşmüştür.⁷⁷

⁷⁵Prof. M. Reza Djalili, Prof. T. Kellner, 2014, s. 398.

⁷⁶I. Philip, **ISIS changed the World**, The Independent Online, 13. 03. 2016, Erişim: 16. 09. 2018.

⁷⁷İskender Kahraman, **Suriye'de Koridor Savaşları**,

<https://www.artigercek.com/haberler/suriye-de-koridor-savaslari> 09. 04. 2017, Erişim: 13. 01. 2019.

Suriye'deki olaylar 2011'de başlamasına rağmen büyük çaplı olaylar, ilk olarak 15 Mart 2011'de, Dera'da başlamış,⁷⁸ Arap Baharı'nın etkisiyle devrilen ülkelerden ilham alan Beşar Esad karşıtı muhalifler, silahlanarak Suriye Rejimiyle topyekûn çatışmaya girmiştir.⁷⁹ Devlet başkanı Beşar Esad rejimini devirmek ve kendi ifadeleriyle Özgür Suriye devletini kurmak için silahlı isyana başlamışlardır.⁸⁰ 2011'de başlayan protesto gösterilerine hükümetin sert karşılık vermesi protesto ve ayaklanmaların Suriye geneline yayılmasına vesile olmuş,⁸¹ akabinde Esad Rejimi, kuzey Suriye başta olmak üzere orduyu bazı yerlerden geri çekmiştir. Suriye Ordusunun çekildiği Suriye'nin kuzey şehirlerinde PYD yönetime el koymuş,⁸² Halep, İdlib gibi bazı diğer şehirlerde ise ÖSO ya da muhalifler olarak adlandırılan cihatçı gruplar yönetime el koymuştur. BM, Suriye'nin çoğu bölgesinin ÖSO kontrolüne geçtiğini bildiren raporların doğru olduğunu 12 Mayıs, 2012'de kabul etmiştir.⁸³ Kürtlerin kontrolüne geçen yerler hariç,

⁷⁸ BBC, **Mid-East unrest: Syrian protests in Damascus and Aleppo**, 15. 03. 2011, Erişim: 15.08. 2018.

⁷⁹ Air & Space Power Journal, **Observations on the Air War in syria** (PDF), https://www.airuniversity.af.edu/Portals/10/ASPJ/journals/Volume-27_Issue-2/V-Boxx.pdf 02. 08. 2018, Erişim: 12.11. 2018.

⁸⁰World Tribune,**Defecting troops form 'Free Syrian Army', target Assad security forces**,Erişim: 01. 08. 2018.

⁸¹ K. Thompson, **Causes and Consequences of The Civil War in Syria**, <https://revisesociology.com/2016/12/14/causes-and-consequences-of-the-civil-war-in-syria/> 14. 12. 2016, Erişim: 16. 11. 2018.

⁸²D. Gold, **Meet the YPG, the Kurdish militia that doesn't want help from anyone**, VICE, 31. 10. 2012.

ordunun çekildiği yerlerin çoğunda sivil savaş başlamıştır. Arap Baharı dalgasının Suriye’de başladığı günden sonra, çatışmaların 18 ay içinde 60 bin kişinin ölümüne sebep olduğu ve bu söz konusu ölümlerin çoğunun rejim ordusu ile muhalif olarak adlandırılan protestocular arasındaki çatışmalarda olduğu belirtilmiştir.⁸⁴ Suriye iç savaşı süresi boyunca etkilenen insanların sayısının milyonlarca olduğu 7 milyon kişinin Suriye dışına göç ettiği⁸⁵ve ölümlerin sayısının 500 bin kişiden fazla olduğu tahmin edilmektedir. Bir araştırmaya göre,⁸⁶2016 Temmuz ayı itibariyleSuriye iç savaşı esnasında ez az 280 bin kişinin öldüğü, 13,5 milyondan fazla kişinin temel ihtiyaçlardan yoksun olduğu, 5,5 milyon kişinin nerede yaşadığı bilinmediği, 4,8 milyon kişinin ise değişik ülkelere mültecilik için başvurmuş durumda olduğu aktarılmaktadır.BM rakamlarına göre ise,2011’den Mayıs 2016’ya kadar olan süre itibariyle 6,6 milyon kişi yerinden edildi.⁸⁷

⁸³Foreign Policy, **What the Hell Should We Do About Syria?** 30. 05. 2012, Erişim: 22. 10. 2018.

⁸⁴K. Thompson,**Causes and Consequences of The Civil War inSyria**, 14. 01. 2016, Erişim: 27. 12. 2018.

⁸⁵UNHCR Türkiye,**Suriye'deki Savaş 7. Yılına Girerken, UNHCR Suriye'nin bir 'Dönüm Noktasında' Olduğu Uyarısında Bulunuyor**, 12. 03. 2017, Erişim: 15. 08. 2018.

⁸⁶ M. Pierini, **Search Of an Eu Role In The Syrian War**, Belgium, 2016, s. 4

⁸⁷ Marc Pierini, 2016, s. 5.

2.4. SURIYE SURIYE İÇ SAVAŞINDAKİ TARAFLAR

2.4.1. ÖSO

ÖSO (Özgür Suriye Ordusu) Suriye ordusundan ayrılan Riyad al Esad (Riad al Asaad)⁸⁸ adlı eski Suriye Ordusu generali tarafından 29 Temmuz 2011’de resmi olarak ilan edildi.⁸⁹ İdlib’te kurulan ÖSO grupları, önce İdlib’te faaliyetlerde bulundu, akabinde Suriye’nin birçok yerine dağıldılar.⁹⁰ Gerilla taktiklerini kullanan ÖSO’nun amacı rejime karşı çıkan kesimin ordusu olmak⁹¹ ve Beşar Esad hükümetini devirmektir.⁹² İlerleyen süre zarfında aynı çatı altında çeşitli adlarla yüzlerce grup daha kuruldu.⁹³ Ve bunların çoğuna ‘Türkiye destekli gruplar’ ya da ‘ÖSO’ denildi.⁹⁴ İdlib’te

⁸⁸ CNN, **Military defectors unite under Free Syrian Army**, 25. 03. 2012, Erişim: 19. 09. 2018.

⁸⁹ J. Landis, **Free Syrian Army Founded by Seven Officers to Fight the Syrian Army, Syria Comment**, 29. 07. 2011, Erişim: 01. 09. 2018.

⁹⁰ D. Enders, Jonathan S. Landay, **One year in, will Syria become a guerrilla war?**, McClatchydc.com. Erişim: 31. 07. 2018.

⁹¹ R. Sherlock, **15,000 strong' army gathers to take on Syria**, The Telegraph, 03. 09. 2011, Erişim: 14. 11. 2108.

⁹² J. Holliday, **Syria's Armed Opposition, Institute for the Study of War, Middle East Security Report 3**. Mart 2012, s. 6-14–17.

⁹³ Arab News, **Is it time for an alternative Syrian army?**, 06. 03. 2017, Erişim: 11-19. 2018.

olan ÖSO genel merkezi Eylül 2012’de Hatay/Türkiye’ye taşındı ve Suriye’deki operasyonlar bu merkezden yönetilmeye başlandı.⁹⁵ Akabinde, Kasım 2012’de Türkiye’de oluşturulan⁹⁶ ÖSO’nun siyasi çatısı SNK (Suriye Ulusal Konseyi), Genel Merkezi Eylül 2013’te İstanbul’a taşındı ve ÖSO grupları tarafından Eylül 2013’te tanındı.⁹⁷ Suriye devlet başkanı Beşar Esad’ın politikalarına karşı ayaklanmaya kalkışan, ‘Özgür Suriye’ şiarıyla silahlanmaya ve örgütlenmeye başlayan ÖSO ve gruplarına ilerleyen zamanlarda dünyanın birçok yerinden yabancı savaşçılar, gönüllüler de katıldı.⁹⁸ Dışarıdan gelen savaşçıların sayısı çeşitli kaynaklar tarafından binlerle ifade edilmektedir.⁹⁹ Bu söz konusu gruplara ABD, Türkiye, Suudi Arabistan, Katar başta olmak üzere bazı ülkeler de askeri, lojistik, ekonomik ve maddi destek vermiş,¹⁰⁰ bu

⁹⁴ <https://www.rt.com/news/359859-syria-turkey-erdogan-isis/>, **Turkey's Erdogan plans to expand Syrian military op, wants 'safe zones**, 19. 08. 2016, Erişim: 21, 13, 2018.

⁹⁵L. Stack, **In Slap at Syria, Turkey Shelters Anti-Assad Fighters**, The New York Times, 27. 12. 2011, Erişim: 09. 01. 2019.

⁹⁶A. Zavis, **Rim Marrouch, Syria opposition groups agree to coordinate efforts**, Los Angeles Times, 01. 12. 2011, Erişim: 10. 12. 2018.

⁹⁷France 24 Observers, **Who is the Free Syrian Army?**08. 09. 2012, Erişim: 06. 12. 2018.

⁹⁸ E. Bakker, **Christophe Paulussen, Eva Entenmann, Dealing with European Foreign Fighters in Syria: Governance Challenges & Legal Implications**, ICCT Research Paper, Netherland, 2013, s. 2.

⁹⁹Lebanon: Ya Libnan, **Over 100,000 Defected from Syrian army, report**, 10 Temmuz, 2012, Erişim: 31. 08. 2018.

¹⁰⁰C. Lister, **Syrian rebel leader Salim Idriss admits difficulty of unifying fighters**, McClatchyDC, 07. 05. 2013, s. 3.

gruplarla Suriye’de vekâlet savaşları yürütmüş¹⁰¹ akabinde ise ABD ve Türkiye asker bulundurarak bizzat savaşa müdahil olmuşlardır. ABD, Türkiye, Suudi Arabistan gibi ülkeler ÖSO’yu müttefik olarak dillendirirken İran, Suriye iç savaşının başlamasından beri ÖSO ve benzeri örgüt ve yapılanmaları ABD, Türkiye, Katar, İsrail, Suudi Arabistan’ın bölgeyi dizayn etmek, kendi emellerini gerçekleştirmek için ortaya çıkartmış oldukları oluşumlar olarak görmektedir.¹⁰²Dolayısıyla İran, başından beri ÖSO ve benzeri gruplara karşı Esad hükümetini askeri,¹⁰³ ekonomik ve siyasi olarak desteklemiştir. İran bu durumu bölgenin terörden korunması, barışın sağlanması, İslam dünyasının tekdüze teröristlerden korunması ve antiemperyalist emellerin engellenmesi olarak adlandırmaktadır. İran medyası da bu bağlamda periyodik olarak yayınlar yapmakta, söz konusu örgütleri ABD, Siyonistlerin ve Suudi Arabistan’ın piyonları olarak betimlemektedir.

2.4.2. IŞİD ve NUSRA

SSCB (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği) Afganistan’ı işgal ettiği zaman en az 20 bin yabancı savaşçının Afganlara yardım etmek için Afganistan’a gittiği,

¹⁰¹M. Hussain, **NSA Document Says Saudi Prince Directly Ordered Coordinated Attack By Syrian Rebels On Damascus**, The Intercept, 24. 10. 2017, Erişim: 19. 11. 2018.

¹⁰² Prof. M. Reza Djalili, Prof. T. Kellner, 2014, s. 397.

¹⁰³ H. Hassan, **Could the Iran Deal Lead to a Syria Deal?**, Foreign Policy, 15. 07. 2015, Erişim: 04. 10. 2018.

SSCB'nin 1989'da Afganistan'dan çekilmesiyle¹⁰⁴ de Afganistan'daki cihatçıların bir kısmının Irak ve diğer yerlere gittiği tahmin edilmektedir. Bu yabancı savaşçılardan biri de, daha sonra ismini Abu Musab al-Zarqawi olarak değiştirecek olan, Ahmad Fadhil Nazzal al-Khalaylah idi. Bu zat bugün IŞİD denen örgütün çekirdek kısmını orada, Afganistan'da kurmuştur. Akabinde, 1999'dan 2004'e kadar sürecek olan bu grubu 'Tevhit ve Cihat Cemaati' (Jama'at al-Tawhid wal-Jihad=JTWJ) olarak adlandıran¹⁰⁵ Zerqawi aynı yıl, yani 1999'da bu örgülle Afganistan'dan Irak'a geçmiştir. El Kaideye bağlılığını 2004'te deklare eden¹⁰⁶ Zerqawi, Irak'ta kendi grubunun adını 'Tanzim Qaidat al-Jihad fi Bilad al-Rafidayn' olarak değiştirir.¹⁰⁷ Zerqawi ABD'nin hava bombardımanında (2006) öldürülünce¹⁰⁸ MSC (Mujahideen Shura Council=Mücahitler Meclisi Şurası) adında bir organizasyon, örgüt kurulur ve bir gün sonra ise bu örgüt İslam Devleti'nin (İD) kurulduğunu duyurur.¹⁰⁹ Kurulan örgütün başına da Ebu Ömer

¹⁰⁴ J. Bijhold, **The Iranian Revolution: An Interdisciplinary Approach**, Published by Utrecht University, Utrecht/Nederland, 2015, s. 12.

¹⁰⁵ Aaron Y. Zelin, **The War between ISIS and al-Qaeda for Supremacy of the Global Jihadist Movement** (PDF), Research Notes (Report), 20, Washington Institute for Near East Policy, Haziran, 2014, Erişim: 13. 08. 2018.

¹⁰⁶ C, Whitlock, **Death Could Shake Al-Qaeda in Iraq and Around the World**, **The Washington Post**, 10. 06. 2006, Erişim: 12. 06. 2018.

¹⁰⁷ Uppsala Data Conflict Programme, Conflict Encyclopaedia (Iraq), **See One-sided violence – ISIS-civilians – Actor information-ISIS.**

¹⁰⁸ Mah-Rukh Ali, **ISIS And Propaganda: How ISIS Exploits Women**, Reuters Institute for the Study of Journalism, 2015, s. 6.

¹⁰⁹ MEMRI (Middle East Media Research Institute), **Jihad Groups in Iraq Take an Oath of Allegiance**, 17. 10. 2006, Erişim: 10. 07. 2018.

Bağdadi geçirilir.¹¹⁰ 18 Nisan 2010 tarihinde ise İD'in liderleri olan El Masri ve Ömer El Bağdadi bir ABD bombardımanı sonucu Tikrit'te öldürülünce¹¹¹ 16 Mayıs 2010'da İD'in liderliğine Ebu Bekir El Bağdadi geçer.¹¹² El Kaide'nin başına geçen Ebu Bekr el Bağdadi, Suriye'de El Kaide'yi kurmak için Ebu Mohammad el Joulani adındaki bir adamını görevlendirip Suriye'ye gönderir. Joulani Ocak, 2012'de Suriye'de El Nusra Cephesi (Jabhat an-Nuşrah li-Ahli ash-Shām ya da Cebhe el Nusra) adlı radikal Sünni İslamcı örgütü kurar ve Suriye'nin her tarafından savaşçı toplamaya ve devşirmeye başlar.¹¹³ Akabinde ise, Nursa, IŞİD'ten ayrıldığını ve IŞİD'i dinlemeyeceğini bildirir.¹¹⁴

Ebu Bekir el Bağdadi liderliğindeki IŞİD, 800 civarında savaşçıyla Irak merkezi hükümetin 30 bin kişilik güçlerini yenerek 10 Haziran 2014 tarihinde Musul'u ele geçirmiştir.¹¹⁵ Böylece, Irak'ın ikinci büyük şehri Musul, ABD'nin Irak Hükümetine verdiği yüzlerce zırhlı araçla birlikte iki gün içinde IŞİD'in eline geçer. 2015'te ise Musul'u kaybeden ve Irak'ta zayıflamaya başlayan IŞİD, güçlerini Suriye'ye kaydırmaya başlar ve yeni başkent olarak Rakka'yı seçer. Akabinde, IŞİD'in Kobani ve Rakka'dan kovulmasıyla birlikte Dünya güçleri başta ABD olmak üzere, Irak, İran

¹¹⁰S. Negus, **Call for Sunni state in Iraq**, Financial Times, 15. 11. 2006, Erişim: 05. 09. 2018.

¹¹¹M. Christie, **Al Qaeda in Iraq becoming less foreign-US general**, Reuters, 18.10. 2009, Erişim: 21. 08. 2018.

¹¹²Mah-Rukh Ali, 2015, s. 8.

¹¹³Z. Khasraw Gulmohamad, **The Rise and Fall of the Islamic State of Iraq and Al-Sham (Levant) ISIS**, Global Security Studies, 2014, s. 3.

¹¹⁴R. Kurdi, **Islamic State**, PRAŽSKÝ STUDENTSKÝ SUMMIT, 2016, s. 3.

¹¹⁵Mah-Rukh Ali, 2015, s. 6.

IŞİD'in yenildiğini duyurmuştur.¹¹⁶ Sonuç itibariyle IŞİD Suriye topraklarında bitirilmiştir fakat NUSRA adlı cihatçı örgütün varlığı İdlib bölgesinde devam etmektedir.

IŞİD'in Suriye'ye geçmesiyle Suriye devlet ordusu yeni bir cephe açmış, bir yandan ÖSO ile çatışırken öte yandan IŞİD ile de savaşmak zorunda kalmıştır. Suriye devlet ordusunun IŞİD ile savaşında Suriye ordusuna en önemli desteği ise İran vermiştir.¹¹⁷ IŞİD'i ABD, İsrail ve Suudi Arabistan'ın bölgedeki emperyal emellerini gerçekleştirmek, tekfirci ideolojilerin bölgede yayılması, İslam'a zarar verilmesi ve İslam'ın imajının bozulması için kullandıkları araç olarak nitelendiren İran, Suriye Devlet ordusuna askeri, lojistik ve siyasi destek vermiş ve Suriye Ordusunun IŞİD karşısında başarılı olmasına katkıda bulunmuştur. İran'ın söz konusu desteği sürekli olarak İran medyasında gündem edilmiş, olanlar kamuoyuna başarı öyküleri, kahramanlıklar olarak aktarılmıştır. İran'ın medya kuruluşların yayınlarında İran'a bağlı olan Hizbullah ve Devrim Muhafızları gibi askeri grupların, güçlerin periyodik olarak anlatılan kahramanlık öykülerine, haberlerine hemen her gazetede yayın kuruluşunda rastlamak mümkündür.

¹¹⁶F. Gerges, **A History of ISIS, Princeton**, Princeton University Press, New Jersey, USA, ISBN 97806911700082016, s. 21–22.

¹¹⁷Mah-Rukh Ali, 2015, s. 6.

2.4.3. KÜRTLER ve PYD

Suriye’de Kürtler denilince şimdiye kadar orada doğmuş olanların oranı esas alınmaktadır. Fakat buna rağmen Suriye’de Araplardan sonra en kalabalık etnik yapı Kürtlerdir. Bazı araştırmalara göre Kürt nüfusu Suriye nüfusu oranına göre nüfusun %10’nuna denk gelmektedir.¹¹⁸Suriyeli Kürtler yoğun olarak Kuzey Suriye’de, Halep ve Şam’da yaşamaktadır. Suriye iç savaşı başlarında Suriye Rejim Ordusu Kamışlo ve Haseke hariç, Kuzey Suriye’den çekilince¹¹⁹PYD (Suriye’de Demokratik Birlik Partisi) çatısı altında toplanan çoğu Kürt Amude, Derik, Kobani ve Afrin’de kontrolü sağlamış¹²⁰ ve askeri olarak da örgütlenmiştir. PYD20 Eylül, 2003’te merkezi Kobani olmak üzere, Kuzey Suriye’de kurulmuştur.¹²¹ Kısa zaman içerisinde Kürtlerin Suriye’deki en büyük, Suriye’nin ise ana muhalefet ve en etkili partisi¹²² haline gelmiş ve akabinde bölgedeki şehirleri yönetmeye başlamıştır. Söz konusu yerleşim birimlerinde siyasi ve askeri olarak Kürtler ya da PYD kanadı altında birleşen insanlar doğu batı ve güney istikametlerinde genişletmeye çalışmış, ilerlemeler sağlamıştır.

¹¹⁸BBC News, **Who are the Kurds? (Online ed.),Kurds make up between 7% and 10% of Syria's population**,31.10. 2017, Erişim: 25. 10. 2018.

¹¹⁹M. Ballout,**Syrian Kurds Trade Armed Opposition for Autonomy**, Al-Monitor, 23. 06. 2012, Erişim: 22. 07. 2018.

¹²⁰D, Butler,**Syrian Kurdish moves ring alarm bells in Turkey**, Reuters, 24. 07. 2012, Erişim: 26. 09. 2018.

¹²¹Carnegie Middle East Center,**The Kurdish Democratic Union Party**,01. 03. 2012, Erişim: 18. 07. 2018.

¹²²J. Caves,**Syrian Kurds and the Democratic Union Party (PYD)**, (PDF), Institute for the Study of War, 06. 12. 2012, s. 4-5.

Amude'den Başlayan ilerleme Menbic, Rakka ve Rakka'nın güneyinden Deyruzor'a ve Irak sınırına kadar uzanmıştır. PYD'nin üst çatısı ise TEV-DEM organizasyonudur.¹²³ TEV-DEM, 16'dan fazla partinin bir araya gelmesiyle oluşturulan, Kürt, Ezidi Kürtler, Arap, Asurî, Hıristiyan ve Türkmenlerin de olduğu çeşitli grup ve partilerden oluşan siyasi bir organizasyondur.¹²⁴ PYD Kasım 2013'te, Afrin, Cezire ve Kobani özerk kantonlarını ilan etti.¹²⁵ Daha sonra Afrin'i kaybeden ama kalan iki kanton'a Menbic ve Rakka'yı da ekleyen TEV-DEM/PYD o tarihten beridir bölgeyi yönetmektedir. İran Esad rejimini desteklerken Kürt grupları açıkça hedef göstermekten kaçınmıştır fakat Kürtlerin ABD ve batı ile çalışmasını eleştirmiştir. Kürtler Esad ile direkt bir çatışmaya girmedikleri için henüz İran kuvvetleri ile karşı karşıya gelmemiştir. İran medyasında çıkan haberler baz alınırsa İran, savaşın başından beri Suriye için Suriye toprak bütünlüğünün garanti edildiği bir anayasa önermekte, diplomatik/siyasi çözüm önermekte ve bu çağrılarını çoğu platformda dile getirmektedir.¹²⁶ İran Suriye'nin toprak bütünlüğünün kendisi için çok önemli olduğunu sık sık dile getirmektedir.¹²⁷ Bu bağlamda İran Suriye'de bir Kürt devletinin kurulmasından da endişe etmektedir. İran, Suriye'deki Kürt grupları ne bir ortak olarak görmekte ne de onları terörist olmakla

¹²³Carnegie Middle East Center,01. 03. 2012.

¹²⁴Z. Baher,**The experiment of West Kurdistan (Syrian Kurdistan) has proved that people can make changes**,Anarkismo.net, 01. 08. 2014,Erişim: 27. 09. 2018.

¹²⁵ Aljazeera, **Suriyeli Kürtler özerklik ilan etti**, 07. 01. 2014, Erişim: 21. 10. 2018.

¹²⁶A. Bassiri Tabrizi,**Understanding Iran's Role in the Syrian Conflict**, Edited by Aniseh Bassiri Tabrizi and Raffaello Pantucci, Occasional Paper, RUSİ, ISSN 2397-0286, London, 2016, s. 6. <<http://www.tehrantimes.com/news/403370/Iran-s-Zarif-sees-no-militaryway-out-of-Syrian-crisis-insists>>, 14. 06. 2016. Erişim: 20. 06. 2018.

¹²⁷<<http://www.tehrantimes.com/news/300820/Any-plan-contrary-to-Syrian-interests-notacceptable-Iran-says>>, 23. 04. 2016, Erişim: 21. 07. 2018.

itham etmektedir. İran, Kürt grupları IŞİD ile savaşta başarılı bulmakta fakat onların Esad ile işbirliği yapmaları için onlara baskı yapmaktadır. Kürtlerin özerklik gibi isteklerine şiddetle karşı çıkıp bu hususta Türkiye ile birlikte tavır almaktadır. Rusya'nın sıcak bakmasına rağmen İran Kürtlerin Özerklik istemlerini Suriye'nin bölünmesi olarak görmektedir. İran Kürtlerin Suriye'de özerklik elde etmeleri durumunda, Türkiye ve İran'da da bu gibi hak talebinde bulunmalarından endişe etmektedir.¹²⁸

2.5. SURİYE İÇ SAVAŞINA ABD, RUSYA VE TÜRKİYE'NİN MÜDAHİL OLMASI

Suriye iç savaşı başladığında ABD, Türkiye, Suudi Arabistan ve Katar gibi ülkelerin amacı Esad Rejimini sonlandırmaktı.¹²⁹ Onun için Suriye Rejim ordusundan firar ya da istifa eden askerlerden ve Dünya'nın birçok tarafından gelen yabancı cihatçılardan oluşan ve ismi ÖSO (Suriye Özgür Ordusu) olan bir grup/ordu kurulmuştur. İlerleyen zaman içerisinde ilk kurulan ÖSO grubu üyelerinin çoğu öldürülmüş, geri kalanlar ise ya dağılmış ya da farklı gruplar kurmuş, farklı gruplara katılmıştır. Söz konusu ülkeler tarafından eğitilip donatılan yeni ÖSO grupları da beklenen şekilde başarılı olmamış ve Türkiye güdümüne girmişlerdir. İlerleyen zaman içerisinde IŞİD Suriye sahasında belirmiş ve ÖSO'ya paralel olarak hızlı bir şekilde

¹²⁸D. David, **Iran's Zarif to Discuss Business, Syria on Turkey Visit**, Reuters, 19. 03. 2016, Erişim: 16. 01. 2019.

¹²⁹ Jeremy M. Sharp, Christopher M. Blanchard, **Syria: Unrest and U.S. Policy**, 2012, s. 10.

Suriye'ye yerleşmiş, büyümüş ve yayılmıştır. IŞİD öylesine yayılmıştır ki Suriye toprağının çoğunu eline geçirmiştir.¹³⁰ IŞİD ve benzeri gruplar sahaya inince söz konusu devletlerin planlarında değişiklikler olmuş, yani, bu devletler stratejilerini değiştirmek zorunda kalarak (Türkiye hariç) çoğu birinci hedef olan Esad Rejiminin devrilmesi planını ikinci sıraya, IŞİD'in yenilmesini ise birinci sıraya koymuşlardır.

Suriye sahasında vekâlet savaşları yaptıran veya bizzat asker bulunduran ABD ve Türkiye'nin ortak çıkarları olduğu gibi her birinin ayrı bir ajandasının da olduğu söylenebilir. ABD Suriye'deki müdahalesine veya varlığına meşru bir zemin yaratmak için çeşitli argümanlar üretmiştir. Mesela, ABD Suriye rejiminin elinde kimyasal silah olduğunu söylemiş¹³¹ ve rejimin kimyasal silahları Suriye'de ve Suriye dışında kullanmasını önlemek için Suriye'ye müdahale ettiğini iddia etmiştir.¹³² ABD, bir başka gerekçe olarak, IŞİD'e müdahale etmek için Suriye'de olduğunu söylemektedir.¹³³ Fakat ABD'nin sadece bunun için Suriye'ye müdahale etmediği bilinmektedir. ABD'nin Suriye'ye müdahale etmesinin önemli nedenlerinden birisinin Suriye'nin jeopolitik olarak stratejik konumudur. Bilindiği üzere Suriye, Türkiye, Lübnan, İran, Irak, Ürdün ve İsrail arasında bulunmaktadır. İran mezhepsel nedenlerden dolayı Lübnan'a yakınlık duymakta ve Şii dünyası için Lübnan'a karadan ulaşmayı uzun süreli bir amaç haline getirmiştir. Suriye, İran'ın Şii alanını ve etkisini genişletmek için,

¹³⁰F. A. Gerges, **ISIS: A History**, Published by Princeton Uni. Press, USA, 2017, s. 2.

¹³¹P. Manfreda, **Reasons for US intervention in Syria**, 03. 12. 2017, Erişim: 10. 01. 2019.

¹³²Jeremy M. Sharp, Christopher M. Blanchard, 2012, s. 9.

¹³³Kand Sly L. DeYoung, **U.S. moves toward open-ended presence in Syria after Islamic State is routed**, The Washington Post, 22. 11. 2018, Erişim: 28. 11. 2018.

Lübnan ve Mağrip ülkelerine ulaşmak için bir geçiş alanıdır.¹³⁴ Ayrıca, Şii İran'ın en güçlü ayaklarından biri Lübnan Hizbullah'ı ve Irak Şii Milisleridir. İran şimdi buna Suriye'yi de eklemek istiyor. İran'ın bu yolunu kapatma gayreti içerisinde olan ABD ise Ortadoğu'daki konumunu güçlendirmek ve İran'ın yayılmacılığını önleme, bölgedeki etkisini azaltma gayreti içerisinde.¹³⁵ Bunların yanı sıra ABD, Rusya'nın da Ortadoğu'da, özellikle Suriye'deki etkisini azaltmak ve Rusya'nın daha fazla güçlenmesini, yayılmasını önlemeye çalışmaktadır.

Rusya'nın da Suriye'de birden fazla amacının olduğu söylenebilir. Yani, Nikolay Pakhomov'un (What Does Russia Really Want in Syria?) makalesinde yazdığı¹³⁶ gibi, 'Rusya'nın tek amacı Esad'ı kurtarmak ya da IŞİD veya NUSRA ile savaşmak değildir.'Rusya'nın eskiden beri Akdeniz ile sıcak temas kurma peşinde olduğu bilinmektedir.¹³⁷ Ve bunun için de elindeki tek Akdeniz limanı ve askeri Üssü olan Tartus'taki (Himmeyim) Liman'ında askeri gücünü artırmıştır. Rusya'nın diğer amaçlarından biri de ABD'nin Ortadoğu'daki etkinliğini önlemek veya azaltmaktır. Bir diğeri ise kendisini Ortadoğu'da inşa etmektir.¹³⁸ Ayrıca Rusya, Çeçen ve diğer Kafkas

¹³⁴Prof. M. Reza Djalili, Prof. T. Kellner, 2014, s. 396.

¹³⁵Jeremy M. Sharp & Christopher M. Blanchard, 2012, s. 10.

¹³⁶Nikolay Pakhomov, **What Does Russia Really Want in Syria?**

<https://nationalinterest.org/feature/what-does-russia-really-want-syria-14375> 18. 12.

2015, Erişim: 05. 01. 2019.

¹³⁷A. Kreutz, **Russia in the Middle East: Friend Or Foe?**, British Library Catalog, London, 2007, s. 11.

¹³⁸Jeremy M. Sharp, Christopher M. Blanchard, 2012, s. 4.

kökenli cihatçıları elimine etmek için de Suriye iç savaşına müdahil olmuştur.¹³⁹Çeşitli kaynaklar binlerce Çeçen ve diğer Kafkas kökenli yabancı cihatçının Suriye’de IŞİD veya ÖSO saflarında olduğunu belirtmektedir.¹⁴⁰ Rusya bu cihatçıların Rusya’ya geri dönüp tehdit olacağını, dolayısıyla, onlarla Suriye’de savaşmanın daha iyi olduğunu düşünmektedir. Rus yetkililerin bu bağlamda birçok beyanatı olmuştur. Rusya devlet Başkanı Putin’in, ‘Suriye’de çeşitli terör grupları bünyesinde savaşan cihatçıların Rusya’ya dönmeleri Rusya için tehdit oluşturacaktır, iyisi onlarla Suriye’de savaşmaktır’¹⁴¹ sözleri örnek olarak verilebilir. Bu bağlamda Rusya, Suriye’deki amaçlarını ve İran ile stratejik ortaklıklarını birçok platformda dile getirmektedir. Suriye iç Savaşının başından beri Suriye hükümetini ve Esad’ı destekleyen Rusya, İran destekli Hizbullah’ın yanı sıra, İran askerleri ve Esad Rejimi askerleriyle birlikte Esad rejimi karşıtı Sünni cihatçı gruplara karşı savaşmakta, Suriye Rejim ordusuna maddi, askeri ve siyasi destek vermektedir. Rusya, 30 Eylül 2015’teki BM Güvenlik Konseyi oturumunda BM’nin Suriye’ye direk dışarıdan müdahalesini veto etmiştir.¹⁴² Daha önce de Rusya, Batı Koalisyonun Arap müttefikleriyle birlikte, Esad’ın barış görüşmelerine katılmasını engelleme çabalarına karşı çıkmış, Esad’ın görüşmelere katılmasını

¹³⁹ Hanna Notte, **Russia in Chechnya and Syria: Pursuit of Strategic Goals**, Middle East Policy Council, 2016, s. 62

¹⁴⁰Emil A. Souleimanov, **Globalizing Jihad? North Caucasians in the Syrian Civil War**, Middle East Policy Council, 2014, s. 1.

¹⁴¹Reuters,**Militants from Russia's North Caucasus join "jihad" in Syria**, 06. 03. 2013, Erişim: 08. 01. 2019. &**Why being Chechen is a badge of honor for Islamist militants**, **The Washington Post**, 03. 07. 2014, Erişim: 08. 01. 2019.

¹⁴²The Guardian,**Russian vetoes are putting UN security council's legitimacy at risk**, **says US**,23. 08. 2015, Erişim: 10. 07. 2018.

sağlamıştır.¹⁴³Rusya Suriye'deki savaşı yönetmek için başta Tartus'taki askeri Üssü olmak üzere Menbic, Afrin, Halep ve birkaç yerde askeri noktalar kurmuş, İran ile birlikte, özellikle askeri danışmanlık ve hava desteği sayesinde, Esad Rejimi'nin ve ordusunun başarılar elde etmesinde etkili olmuştur.Astana ve Soçi süreçleri de bunlara örnektir. Bilindiği üzere Rusya, Suriye iç savaşına çözüm bulmak için Suriye'de bulunan çeşitli tarafların katılımıyla ve İran-Türkiye'nin de garantörlüğüyle Kırgızistan'ın başkenti Astana ve Rusya'nın Soçi şehirlerinde çeşitli oturumlar düzenlemiştir.

Türkiye'nin de Suriye'de birden çok amacı olduğu söylenebilir. Türkiye, Suriye'de Esad rejimini devirmekle beraber, başta Suudi Arabistan, Katar ve ABD ile beraber Şii ve İran etkisini azaltma, İran'ın Lübnan ve Akdeniz yolunu kapatma amacını taşıyordu. Fakat ilerleyen zaman içerisinde Türkiye'nin bu amacında sapma olmuştur. Dikkat edilirse ABD, Suudi Arabistan ve Katar'ın desteklediği ÖSO adı altındaki Sünni gruplar Türkiye'de eğitildiler.¹⁴⁴ IŞİD'in sahaya inmesi, İran ve Rusya'nın Esad hükümetinin yanında durması, onu askeri, ekonomik ve siyasi olarak desteklemeleri Türkiye'nin bu hesaplarını bozmuş ve Türkiye'nin Suriye'de Rusya ve İran ile de yakın ilişkiler kurmasına, bu iki devletle çalışmasına vesile olmuştur. Türkiye bu iki devletle beraber Astana ve Soçi sürecinde garantör ülke bile olmuştur.

Bunun yanı sıra, diğer bazı ülkelerin de olduğu gibi, Türkiye de Suriye'de barış ve çatışmasızlıktan çok kendi ajandasını gerçekleştirme gayretinde olmuştur. Türkiye için

¹⁴³ Un.org. (Unofficial translation.), **Statement by Mr. Vladimir V. Putin, President of the Russian Federation, at the 70th session of the UN General Assembly, 28. 08. 2015**,Erişim: 01. 10. 2018.

¹⁴⁴Jeremy M. Sharp, Christopher M. Blanchard, 2012, s. 5.

en önemli amaç Suriye’de PYD’nin durdurulması olmuştur.¹⁴⁵ Başta, ‘Terör Koridoru’na izin vermeyeceğiz, söylemine sarılan Türk yetkilileri daha sonra her fırsatta, ‘Suriye’de ‘bir oldubittiye, bir Kürt koridoruna izin vermeyeceğiz, Kuzey Irak’ta yaptığımız hatayı Suriye’de yapmayacağız’ demeye başlamışlardır. Yani, Türkiye’nin en önemli amacı Kürtlerin bir siyasi statü elde etmelerini engelleme gayretlerine evirilmiştir. Bu vesileyle önce Türkiye, Türkiye’de eğitilip donatılan ve ÖSO adı altında toplanan cihatçı Çeçen, Uygur, Arap ve Türkmenlerden oluşan cihatçı grupları PYD’yi önlemek için desteklemiş, ilerleyen zaman içerisinde ise bizzat TSK ile Suriye topraklarına girmiş, Suriye iç savaşına müdahil olmuştur.¹⁴⁶ Türk makamları bu operasyonu Türkiye’yi tehditlere karşı korumak için IŞİD ve PYD’ye karşı yaptığını açıklamıştır. Fakat IŞİD’ten çok PYD hedef alınmıştır.¹⁴⁷ Türk yetkililerin, ‘bu operasyonla PYD’nin kantonları birleştirmesine engel olduk’¹⁴⁸ ve Türkiye savunma bakanı Fikri Işık, Türkiye’nin Cerablus, Azez, El Bab müdahalesi için ‘Kürt partisi PYD’nin kantonları birleştirmesine engel olduk’¹⁴⁹ açıklamaları bu anlamda birer örnektir. Türkiye’nin Afrin Operasyonu harekâtı da benzer şekilde ele alınmalıdır.

¹⁴⁵Jeremy M. Sharp, Christopher M. Blanchard, 2012, s. 6-7.

¹⁴⁶ Türkiye 24 Ağustos, 2015’te ÖSO cihatçılarıyla beraber Suriye’nin Cerablus, Azez ve El Bab kentlerine girmeye başlamıştır.

¹⁴⁷P.Cockburn, **Turkey could be overplaying its hand with Syria ground offensive as civil war reaches crucial point**, Independent, 26. 08. 2016, Erişim: 10. 01. 2019.

¹⁴⁸<https://tr.sputniknews.com/turkiye/201702191027287764-isik-abd-savunma-bakani-mattis-pyd-kanton/> 19.02. 2017, Erişim: 05. 12. 2018.

¹⁴⁹Aljazeera, **Turkey deploys more tanks in Syria, warns Kurdish YPG**, 25, 08. 2016, Erişim: 11, 10, 2018.

ABD, Suudi Arabistan ve Türkiye'nin varlığını bir işgal olarak nitelendiren İran, bu söz konusu devletlerin davetsiz ve izinsiz olarak Suriye'de olduğunu ve bunun Suriye'nin toprak bütünlüğüne aykırı olduğunu söylemiştir. Fakat İran, Rusya'yı terörizmle mücadelede bir partner olarak nitelendirmekte ve Rusya'nın Suriye'de meşru hükümetin daveti ve yasal izni ile bulunduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca İran, ÖSO'yu da IŞİD, NUSRA gibi ABD, Suudi Arabistan, Türkiye ve İsrail'in desteklemiş olduğu tekfirici terörist olarak nitelendirmekte ve bu grupların söz konusu devletlerin kendi çıkarları ve İran'ı durdurmak için kullandıklarını dile getirmektedir. İran medyası da bu bağlamda çoğu zaman sözkonusu devletlerin aleyhinde ve Rusya lehinde aktarımlarda bulunmaktadır.

2.6. İRAN'IN SAVAŞA MÜDAHİL OLMASI, SAVAŞTAKİ ROLÜ VE HEDEFLERİ

2.6.1. İRAN-SURİYE İLİŞKİLERİ

Tarihsel olarak İran-Suriye stratejik ortaklığının İran-İrak savaşıyla başladığı söylenir fakat Suriye, bundan öncesi için de ve genel olarak İran'ı en yakın stratejik müttefik olarak adlandırmaktadır.¹⁵⁰ Suriye'nin İran ile ortaklığı Suriye'nin bağımsızlık kazandığı (1946) zamana kadar gider. Suriye bağımsız olduğunda Suriye'de ilk konsolosluk açan ülkelerden biri İran olmuştur. Suriye ile İran'ın iyi ilişkileri ve veya

¹⁵⁰N. Bakri, **Iran Calls on Syria to Recognize Citizens' Demands**, New York Times, 08. 08. 2011, Erişim: 17. 01. 2019.

ortaklığı 1980'e kadar sürmüştür, İran-Irak savaşında ise Suriye, İran'a askeri destek vermiş, destek için Irak'a asker göndermiştir. Bu stratejik ilişkiler o derece ilerlemiştir ki Suriye hükümeti İran ile ilişkisini 'Direniş Eksenini'¹⁵¹ olarak tanımlamıştır. Suriye, İran'ın 1979'daki devriminden sonra İran'ı tanıyan ve İran dışişlerini Suriye'ye kabul eden ilk Arap ülkesi olmuştur. İran ile Suriye'nin başka önemli işbirliği ise Hizbullah'ın 1982'de Lübnan'a yerleşmesinde ve İsrail'in Lübnan'ı işgal etmesine¹⁵² karşı koymasında Hizbullah'a verdiği destek ile olmuştur. 1982'de İsrail güçleri Lübnan'a girmiş Hizbullah ise İsrail'e karşı savaşmıştır. Bu esnada İran ve Suriye Lübnan'da İsrail'e üstünlük sağlamak için Hizbullah'ı bir fırsat olarak görmüş, Hizbullah'a destek vermiştir.¹⁵³ Suriye ile İran arasındaki başka önemli bir işbirliği ise Suriye ve İran'ın İsrail ve ABD saldırılarına karşı 2006'de imzaladıkları ortak savunma antlaşmasıdır.¹⁵⁴ Yukarıdaki bilgilerden de anlaşılacağı gibi, Suriye ile İran ilişkileri Suriye İç Savaşı'ndan öncesine dayanmaktadır. İran, Suriye'nin kuruluşundan beri Suriye ile komşuluktan çok, stratejik bir ortaklık yürütmektedir. Bu stratejik ortaklık Suriye iç savaşında da görülmüştür. İran, Arap Baharı etkisiyle Suriye'de protestolar başlar başlamaz Suriye'de önlemler almış, Esad hükümetini¹⁵⁵ ekonomik,

¹⁵¹Jubin M. Goodarzi,**Syria and Iran: Alliance Cooperation in a Changing Regional Environment (PDF)**, Middle East Studies, Ocak 2013, s. 31–59.

¹⁵²M. Milani,**Why Tehran Won't Abandon Assad(ism)**, The Washington Quarterly, Fall, 2013, s. 81.

¹⁵³M.V. Ospina,D.H. Gray,**Syria, Iran, and Hizballah: A Strategic Alliance**, Global Security Studies, 2014, s. 29.

¹⁵⁴F. Pouladi,**Iran and Syria sign pact against 'common threats**,Dailystar, 16. 06. 2006, Erişim: 20. 01. 2019.

¹⁵⁵S. Tisdall, foreign staff in Damascus, **Iran helping Syrian regime crack down on protesters, say diplomats**,The Guardian, 09. 05. 2011, Erişim: 23. 09. 2018.

lojistik,¹⁵⁶askeri,¹⁵⁷teknik ve siyasi olarak desteklemiştir. İran'ın dış ilişkiler bakanının danışmanı, Ali Velayeti, bir demecinde, 'İran'ın Suriye'yi altın tepside İsrail'e teslim etme lüksü yokturdemıştır.'¹⁵⁸ Dikkat edilirse, İran, Suriye'de protestolar başlar başlamaz bölgeye Hizbullah üyelerini, İran Devrim Muhafızları'nı ve Şii Milisleri'ni göndermeye başlamıştır.¹⁵⁹ 2014'e gelindiğinde İran, bölgeye on binden fazla Hizbullah üyesi ve Kudüs kuvvetleri komutasında 60-70 binden fazla Devrim Muhafızları Güçlerine bağlı asker, savaşçı göndermiştir.¹⁶⁰ Özet olarak İran, Suriye'yi Lübnan, Mağrip ülkelerine yani, Akdeniz'e açılabilmenin yegâne yolu olarak görmektedir. Bunun yanı sıra, Suudi Arabistan öncülüğündeki Sünni Bloğun önünü kesmeye çalışmaktadır. Ve bu gibi birçok nedenden dolayı İran, yukarıda da değinildiği gibi, Suriye'yi bölgedeki amaçları ve kendi güvenliği için önemsemekte, komşu olmaktan çok, stratejik ve ideolojik bir ortak olarak görmektedir. Bu durum bariz olarak Suriye İç Savaşı'nda da ortaya çıkmış, İran Medyası tarafından bolca işlenmiştir. İran Medyası, İran'ın kendi güvenliği, menfaatleri için komşu ve ortaklarıyla işbirliği içerisinde

¹⁵⁶C. Coughlin, **Iran agrees to fund Syrian military base**, The Telegraph, 12. 08.

2011. Erişim: 27, 10. 2019.

¹⁵⁷R. Crilly, R. Pomeroy, **Iran sees support for Syria essential to fend off U.S, Israeli 'wolves'**,The Daily Telegraph & Reuters, 16. 08. 2011. Erişim: 17. 01. 2019.

¹⁵⁸W. Fulton,**How Deeply is Iran Enmeshed in Syria?**,U.S. Institute of Peace, 06. 05.2013, Erişim: 17. 12. 2018.

¹⁵⁹G. Abdo,**How Iran Keeps Assad in Power in Syria, Inside Iran**,05. 08.

2011,Erişim: 06. 02. 2018.

¹⁶⁰H. Ghaddar,**Iran's 'Useful Syria' Is Practically Complete**, The Washington Institute, 08. 09. 2016, Erişim: 09. 10. 2018.

olmasını beklenilmesi gereken bir husus olarak aktarmış, bu konuda periyodik olarak İran'ın söz konusu tutumu çerçevesinde yayınlar yapmıştır.

2.6.2. İRAN'IN SURİYE SAVAŞINA MÜDAHİL OLMASI

İran'ın Esad Rejimi ile ilişkisi varsayılan stratejik bir ortaklıktan daha yakın ve önemli bir işbirliğidir. Çünkü Arap devleti olmasına rağmen Suriye diğer Arap ülkeleriyle hareket etmemekte, aksine Arap olmayan ve Şii olan İran ile birçok alanda ortaklık etmektedir. Suriye Rejimi ya da Esad ve çevresi Arap Alevi'sidir, yani Şii değil, fakat Suriye kendini Sünni mezhebine karşın İran Şii rejimine daha yakın hissetmektedir. Esad Rejimi, Suudi Arabistan kökenli Selefi Sünnicliğinden muzdariptir ve İran da aynı durumdadır. Yani ikisinin düşmanı aynıdır. Şii'ler ile Aleviler tarihsel olarak da birbirine karışmış vaziyetler ve birbirlerine kültürel olarak yakındırlar. Böylece İran ile Suriye'nin yakınlığı stratejik ortaklık olmanın yanı sıra, aynı zamanda ideolojiktir. Dahası, Esad veya Suriye, İran için Irak, İsrail, Ürdün, Türkiye ve Suudi Arabistan'dan gelebilecek terör gruplarını önlemek için çok önemli bir kale veya stratejik bir coğrafyadır.¹⁶¹Suriye duvarını aşan Sünni akım önlenemezse söz konusu tehlike gelecekte İran kapılarına dayanabilir. Çünkü eğer Suriye'de Esad hükümeti düşerse bunun sonuçları sadece Suriye için değil, İran için de birçok açıdan vahim olabilir. Öncelikle İran, Suriye'yi stratejik bir ortak müttefik ve ideolojik bir partner olarak görmekte, Hizbullah hatlarını kaybetmemeye, onları korumaya

¹⁶¹J. Calabrese, **The World Today, Iran II: The Damascus Connection**, Royal

Institute of International Affairs, 1990, s. 188-190.

çalışmaktadır.¹⁶²Suriye de tam olarak bu hatların üzerinde bulunmaktadır. Suriye sahasının kaybedilmemesi İran ve Hizbullah için çok önemlidir. Sünni Cihatçı grupların Suriye sahasına inmeleri veya bölgenin ABD, Türkiye, Suudi Arabistan destekli Selefi Sünni güçlerin eline geçmesi İran açısından tehlike oluşturabilir. İran Suriye'ye ya da Esad Rejimine gelebilecek herhangi bir tehdidin kendi güvenliğine, kendi ideolojik geleceğine yapılmış gibi hissetmektedir. Dolayısıyla, İran, Suriye İç Savaşı'nın başlangıcından beri pahalı, uzun ve zor bir savaşa müdahil olmuş, Suriye iç savaşı süresi boyunca Esad hükümetine lojistik, teknik, askeri, ekonomik ve siyasi destek vermiş, kendi medyasını da bu bağlamda etkin olarak kullanmıştır.¹⁶³ İran bu destekleri bölgedeki ilgi ve çıkarları için kritik görmektedir. Bu amaçla İran, Suriye savaşı başladığında İran askerlerini bölgeye intikal etmiş, 2012'nin sonuna gelindiğinde binlerce askeri personel, Hizbullah üyelerini ve Şii milislerini Suriye'ye göndermiştir.¹⁶⁴ Ve zaman ilerledikçe İran asker sayısını artırmıştır.¹⁶⁵Çeşitli kaynaklar Suriye iç savaşının başından beri iki binden fazla İran Devrim Muhafızları askerinin ve binden fazla ise İran askerinin öldüğünü bildirilmiştir.¹⁶⁶ Siyasi anlamda 2014'te Cenevre2 görüşmelerinde Esad'ı desteklemek¹⁶⁷ için ilk adımı atan İran, savaş süresi boyunca Esad hükümetine destek olmak için milyarlarca dolar harcamıştır.¹⁶⁸ Birçok kaynak ve

¹⁶² Prof. M. Reza Djalili, Prof. T. Kellner, 2014, s. 396.

¹⁶³ Prof. M. Reza Djalili, Prof. T. Kellner, **a.g.e.** s. 398-399.

¹⁶⁴P. Bucala, **Iran's new way of war in syria**, institute for the study of war, 2017, s. 5.

¹⁶⁵L. Fadel, **Russian Army convoy arrives in Aleppo**, Al-Masdar News, 30. 08. 2016.

Erişim: 30. 06. 2018.

¹⁶⁶J. Goodarzi, **Iran and Syria at the Crossroads: The Fall of the Tehran-Damascus Axis?**(PDF), Viewpoints, Wilson Center, August 2013.

¹⁶⁷L. Fadel, 30. 08. 2016.

¹⁶⁸Telegraph, **Iran boosts support to Syria**, 21. 03. 2014, Erişim: 24. 07. 2018.

İran resmi yetkilileri söz konusu güçleri İran'ın finanse ettiğini belirtmektedir.¹⁶⁹ İran Devrim Muhafızları Güçleri Komutanı General Mohamed Ali Jafari bir konuşmasında, topladıkları söz konusu kişilere aylık olarak 500 ile 1000 dolar ödendiğini ve bunun İran tarafından finanse edildiğini belirtmiştir.¹⁷⁰ Birleşmiş Milletler Suriye temsilcisi Staffan de Mistura, 'İran'ın Esad hükümetini ayakta tutmak için yılda 6 milyar dolar harcadığını' söylemiştir.¹⁷¹ Akdeniz Fars Çalışmaları Merkezi direktörü, Nedim Şehadi ise, 'İran'ın Suriye için yılda 15 milyar dolar harcadığını' söylemiştir.¹⁷²

Çeşitli kaynaklar tarafından İran'ın Suriye'ye göndermiş olduğu veya orada eğitmiş olduğu asker ve savaşçılar için verilen rakamlar farklı olsa da bu rakamlar İran'ın Suriye'de Hizbullah¹⁷³ ve İran askerlerini¹⁷⁴ bulundurduğunu ortaya koymaktadır. En kalabalık sayının İran Devrim Muhafızları ve bu gruba bağlı 'Kudüs Kuvvetleri'¹⁷⁵ olduğu düşünülmektedir. Kimi kaynaklar bu gruba bağlı olan savaşçı

¹⁶⁹ Press TV, **Iranian Commandos Deployed to Syria**, <<http://www.presstv.com/> 04. 04. 2016, Erişim: 07. 07. 2018.

¹⁷⁰ A. Bassiri Tabrizi and R. Pantucci, **Understanding Iran's Role in the Syrian Conflict**, Beirut, 2016, s. 5.

¹⁷¹ B. Sinankaya, **2011'den Astana'ya: Suriye politikasının İran'a maliyeti**, Aljazeera, 24. 01. 2017, Erişim: 22. 07. 2018.

¹⁷² Suriye Gündemi, **Suriye'nin İran'a Maliyeti**, 05. 03. 2018, Erişim: 13. 05. 2018.

¹⁷³ Haaretz, **Iran reportedly sending 4,000 troops to Syria, proposes front against Israel to protect Assad**, 16. 06. 2013, Erişim: 19. 06. 2018.

¹⁷⁴ Al Arabiya, **U.S. officials confirm captured Iranians in Syria are 'active' military: report**, 15. 08. 2012, Erişim: 16. 06. 2018.

¹⁷⁵ <https://eldorar.com/en/node/2889>, **Four Iranian officers killed in Aleppo**, 3 August 2016, Erişim: 03. 06. 2018.

sayısını yetmiş binden fazla olarak açıklamaktadır. İkinci grup, İran'ın toplumsal olaylar da kullandığı 'Basij'¹⁷⁶ adlı sivil silahlı gruplardır. Üçüncü grup, İran ordusu¹⁷⁷ askerleridir. Dördüncü grup, Hizbullah gruplarıdır. İran, Hizbullah bünyesinde Hareket Hizbullah el Nucebe Tugayları,¹⁷⁸ İran Devrim Muhafızları bünyesinde, Afganistan ve Pakistan örgütleri olan ve İran tarafından eğitilip donatılan Fatimiyun ve Zeynebiyun gruplarını da Suriye'de bulundurmaktadır.¹⁷⁹ İran, Devrim Muhafızları komutasında binlerce Afgan, Pakistanlı askerini de Suriye'ye nakil etmiştir.¹⁸⁰ İran'ın Suriye'ye nakil ettiği savaşçıların arasında ölen kişilerin kimliklerine göre en az 715 Afgan, 66 Pakistan vatandaşına rastlanılmıştır.¹⁸¹ Söz konusu kişilerin Afganlıların Fatimiyun Tugayları adlı örgüte, Pakistanlıların ise Zeynebiyun örgütüne bağlı oldukları ortaya çıkmıştır.

2.6.3. İRAN'IN SURİYE İÇ SAVAŞINDAKİ ROLÜ VE HEDEFLERİ

Birçok başka ülke ile işbirliği olan ve Suriye'de de bazı konularda Türkiye ve Rusya ile de işbirliğine giden İran'ın Suriye ile olan bağı daha derin ve daha farklıdır.

¹⁷⁶<https://eldorar.com/en/node/2889>, 03. 06. 2016, Erişim: 06. 07. 2018.

¹⁷⁷<https://eldorar.com/en/node/2889>, 03. 06. 2016.

¹⁷⁸L. Fadel, **Iraqi fighters pour into southern Aleppo**, Al-Masdar News, 08. 08. 2016, Erişim: 8. 09. 2018.

¹⁷⁹ P. Bucala, 2017, s. 5.

¹⁸⁰A. Touma, **Iranian military involvement in the battle for Aleppo**, The Long War Journal, 03. 08. 2016, Erişim: 04. 08. 2018.

¹⁸¹ <https://anfenglish.com/news/2-000-afghans-in-iranian-army-killed-in-syria-24069>, **2,000 Afghan soldiers killed in Syria**, 07. 01. 2018, Erişim: 03. 07. 2018.

Her ne kadar Suriye rejimi Arap Alevisi ve seküler ise ve İran Rejimi Şii ve teokratik ise de bu iki ülkenin derin bir stratejik müttefikliği bulunmakta ve bu müttefiklik Suriye iç savaşı öncesine dayanmaktadır. Yukarıda verilen bilgilerde Suriye ile İran'ın İsrail'le karşı ve Irak'ta geçmişte de beraber savaştıkları, Hizbullah'ı beraber destekledikleri görülmüştür. Söz konusu yakınlık gereği İran, Suriye iç savaşının başlangıcında, (2011) Suriye'ye siyasi, askeri, ekonomik ve medya desteği vermeye başlamış, 2012'de ise İran Devrim Muhafızları Güçlerinin elit kuvvetleri olan Kudüs kuvvetlerini, bunun yanı sıra, onbinlerce Hizbullah ve Şii milislerini Suriye'ye nakil etmiştir.¹⁸² İran, Devrim Muhafızları ve İran Ordusuna bağlı askerlerin yanı sıra, Suriye'de çoğunluğu Suriyelilerden oluşan 'Ulusal Savunma Güçleri' ve 'Halk Savunma Güçleri'¹⁸³ adı altında Şii milisler ya da güçler oluşturmuş ve bu güçleri eğitip donatmıştır. Bu güçlerin sayısının bazı kaynaklarca 100 binden fazla olduğu¹⁸⁴ iddia edilmektedir. Bunun yanı sıra İran, Suriye'de en az 5 bin¹⁸⁵ güç bulundurduğu düşünülen Lübnan Hizbullah'ı¹⁸⁶dâhil, çeşitli Şii Hizbullah militanlarını da Suriye'de konuşlandırmıştır. Söz konusu Hizbullah grupları da İran ile benzer bir retorik kullanmakta ve 'Suriye'deki kardeşlerini korumak için Suriye'de savaştıklarını, sonuna kadar Esad'ı ve Esad hükümetini koruyacaklarını belirtmiştir.¹⁸⁷ İran bu güçlerle beraber özellikle Halep ve

¹⁸² Prof. M. Reza Djalili, Prof. T. Kellner, 2014, s. 399-400.

¹⁸³ Prof. M. Reza Djalili, Prof. T. Kellner, a.g.e. s. 399-400

¹⁸⁴ A. Bassiri Tabrizi, R. Pantucci, **Understanding Iran's Role in the Syrian Conflict**, Beirut, 2016, s. 4.

¹⁸⁵ A. Bassiri Tabrizi, R. Pantucci, 2016, s. 5.

¹⁸⁶ W. Fulton, J. Holliday, S. Wyer, **Iranian Strategy in Syria, Institute for the Study of War, Executive Summary + Full report**, May, 2013.

¹⁸⁷ A. Bassiri Tabrizi, R. Pantucci, **Interviews with analysts and journalists**, Beirut, 2016.

Palmyre'yi cihatçılardan geri alarak Suriye iç savaşının seyrini (şimdilik) Esad lehinde değiştirmiş ve böylece Esad rejiminin ayakta kalmasında önemli ve kritik bir rol oynamıştır.

Rusya'nın da Esad ya da Suriye rejimi ile yakın ilişkileri vardır. Hatta Rusya, Suriye iç savaşında Esad'ı desteklemiştir, fakat İran, Suriye'de temel aktör olarak Suriye hükümeti ve halkı ile daha derin bir ilişkiye ve etkiye sahiptir. Dikkat edilirse Rusya 2015'te Suriye iç savaşına dâhil olmuştur. Fakat İran, Savaşın başından beri Suriye'ye desteğe başlamıştır. Rusya, Türkiye ve ABD ile bazı Esad karşıtı oturumlara gitmiş, antlaşmalara varmıştır; fakat İran'ın bu konudaki tavrı değişmemiş ve Esad hükümetini, Türkiye ve ABD'ye karşı da her koşulda savunmuştur. Türkiye-Rusya antlaşması sonucu Türkiye'nin Afrin'e başlattığı harekâta da İran net bir şekilde operasyona karşı durmuş, harekâtı işgal olarak nitelendirmiş, TSK ve Türkiye destekli El Kaide ve ÖSO gruplarının Afrin içlerine ilerlemesi sonucunda da İran, kendine bağlı milis güçlerini bunlara karşı savaşmak için Afrin'e göndermiştir.¹⁸⁸

İran, Esad Rejimi'nin zayıflamasını ya da ABD'nin Suriye'de güçlenmesini kendisine karşı tehdit olarak algılamaktadır. İran'ın söz konusu savaşta birincil amacı Esad hükümetini mümkün olduğu kadar uzun süre iktidarda tutmaktır ve bu anlamda (şimdilik) birinci hedefini gerçekleştirmiş olmaktadır. İranlı yetkililer de birçok yerde, İran'ın Suriye'deki varlığı Suriye'yi ayakta tutmak ve yeniden yapılandırmak olduğunu dile getirmekte ve bu anlamda Suriye'ye karşı olacak herhangi bir planın İran tarafından kabul edilemeyeceğini belirtmektedir. İran Devrim Konseyi Şurası lideri Ali Ekber

¹⁸⁸Tasnim News(Arapça), «عفرین»؛ ماهیت نیروهای مردمی سوریه و گزارش اختصاصی تسنیم از

چگونگی واکنش کردها, 02. 03. 2018, Erişim: 10. 01. 2019.

&https://www.mei.edu/publications/report-claims-iran-deploys-military-personnel-afrin-counter-turkish-offensive, 22. 02. 2018, Erişim 10. 01. 2019.

Velayati'nini 'Esad hükümeti iktidardadır, Esad'ın başkanlığı süresince iktidarda kalmalıdır, Esad'ın indirilmesi İran için kırmızı çizgidir'¹⁸⁹ sözleri bu anlamda örnek olarak verilebilir. Bu bağlamda İran medyası da İran'ın kendi milli çıkarları ve güvenliği için Suriye iç savaşına müdahil olmasının hayati önemde olduğuna vurgu yapmış, İran resmi kaynaklarının tutumu çerçevesi içerisinde yayınlarını sürdürmüş ve bunu belli bir mantık içerisinde şekillendirmiştir. Medya, çoğu haber ve yorumlarda Suriye'ye karşı herhangi bir plan kabul edilmeyecektir¹⁹⁰ gibi çıkarımlarda bulunmakta, Esad'ın geleceğini Suriyeliler belirlemeli, diğerleri değil¹⁹¹ diye yorumlar yapmaktadır.

¹⁸⁹Press TV, **Ouster of Assad Iran's Redline: Leader's**

Adviser, <<http://www.presstv.com/Detail/2016/04/10/460027/Iran-Syria-Assad-Velayati-redline/>>, 10. 04. 2016.

¹⁹⁰ <http://www.tehrantimes.com/news/300820/Any-plan-contrary-to-Syrian-interests-not-acceptable-Iran-says>, 23. 04. 2016, Erişim: 18. 09. 2018.

¹⁹¹ <<http://www.irandaily.com/News/136684.html?catid=3&title=Syrians-must-determine-Assad-s-fate--Iran-FM>>, 13. 02. 2016, Erişim: 19. 09. 2018.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İRAN MEDYASININ İRAN'IN SURİYE İÇ SAVAŞI SÜRECİNDE SURİYE'DEKİ VARLIĞINI İŞLEYİŞİ

3.1. İRAN MEDYASI VE İRAN'IN SURİYE'DEKİ VARLIĞI

İran medyasının İran'ın Suriye'deki varlığını, olanları nasıl aktardığından önce kısaca İran medyasının yapısından bahsetmekte fayda vardır. İran medyasının nasıl faaliyet gösterdiği, nasıl çalıştığı, İran'da özgür veya alternatif bir medya var mı, gibi hususlarda bilgi sahibi olmak konunun anlaşılmasında daha kolaylaştırıcı etki yapacaktır. Mesela, İran medyası denilince ne anlaşılması gerekir? İran'da heterojen bir medya var mı, yoksa genel olarak homojen bir medya mı?

Öncelikle, bu incelemede İran medyası denilince genel olarak devlete ait, devlet/hükümet kontrolü altında olan bir medya olarak algılanmalıdır. Çünkü İran içerisinde heterojen bir medyadan bahsetmek oldukça zordur. Muhalif, alternatif veya özel medya yok denecek kadar azdır.¹⁹² Devlete ait veya kontrolü altında bulunmayan kuruluşlar da yurt dışında faaliyet göstermektedir ve ülke içerisinde kaçak şekilde izlenmektedir. İran'da zaman ilerledikçe gazete ve dergilerin sayısı artmaktadır fakat

¹⁹²A. Ghanbari Baghestan, M. Abu Hassan, 2010, s. 243.

bunların hepsi devlet/hükümet yanlısı ve devletin sözü dışına çıkmayan kuruluşlardır. İran'da faaliyet gösterebilmek için İran İslam Cumhuriyeti ilkelerine sıkıca bağlı olma ve İslam Cumhuriyeti aleyhinde faaliyette bulunmama şartı vardır. Farklı bir tonda olanlara izin verilmemektedir.

Bir araştırmaya göre, 2016'da İran'da 178 Gazete 83 dergi 1500'den fazla internet sitesi ve 2 milyondan fazla blog vardı.¹⁹³ Fakat hâlihazırda İran'da 300'den fazla gazete bulunmaktadır. Onlarca televizyon ve radyo da söz konusudur. Bu yayın kuruluşların, gazetelerin hemen hepsi ya devletin ya da hükümet yetkililerin, kurumlarının, gazeteleridir.¹⁹⁴ Bu durum televizyon, radyo ve internet için de geçerlidir. Örneğin en çok satan ve en büyük gazete olan *Jaam-e Jam*, İran resmi yayın üst kurulu olan IRIB (İran İslam Cumhuriyeti Yayıncılığı)'e aittir. İkinci büyük ve en muhafazakâr gazete olan *Keyhan (Kayhan)*, her kurumun üstünde bir yetkiye sahip olan dini lider Ayatollah Ali Hamanei'nindir. *Resalat*, hükümete yakın İranlı tüccarlarıdır. *Iran*, yarı resmi ve sağcı gazetedir. *Jomhuri Eslami (The Islamic Republic)*, yine Hamanei'e aittir. *Hamshahri* Tahran belediyesine aittir. Reformist oldukları söylenen *E'temaad* Meclis başkanına aittir. *Etemad-e-Meli*, Eski Devrim Konseyi üyesi olan Mehdi Karroubi'ye aittir. *Tehran Times; Iran Daily; Iran News*. Gazeteleri ise Hükümete ait olan ve İngilizce yayın yapan yarı resmi ajans ve aynı zamanda gazetelerdir. Bu şekillenme televizyon ve radyolar için de geçerlidir. Yani, İran'da televizyonlar ve radyolar da buna benzer şekillenmektedir. Hatta gazetelerden daha fazla hükümet kontrolüne tabidirler. Bunların yanı sıra, İran'da IRNA, FARS News

¹⁹³L. Persanes, **Lettres Persanes : suivez l'Iran depuis l'Iran**, 23. 05. 2016, YouTube üzerinden Erişim: 24. 01. 2019.

¹⁹⁴A. Zanconato, **Iran - Media Landscape**, Copyright © European Journalism Centre (EJC) 2019, MediaLandscapes.org, s. 1.

Agency, Mehr News Agency, Iranian Student News Agency, ILNA, gibi birkaç tane resmi haber ajansı vardır. Fakat bu ajanslar farklı alanlarda haber yapmaktadır. Mesela biri kültür ağırlıklı haber yaparken bir diğeri ekonomi ağırlıklı haber yapmaktadır. Sonuç olarak hepsi resmi haber ajanslarıdır. Bazen yabancı basın mensupları İran'da haber yapabilmektedirler fakat çoğu zaman hükümet yaptırımlarıyla karşılaşmaktalar. Medya kuruluşlarının, gazetelerin çoğu farsça yayın yapmaktadır. Fakat İngilizce, Azerice, Arapça, Kürtçe gibi, İran'da var olan dillere bölümler veren yayın kuruluşları da vardır. Bazı radyolarda sınırlı bir Azerice, Kürtçe, Beluci ve Arapça yayınlara izin verilmektedir. Bu yayımlar genel olarak Azerbaycan, Kürdistan, Belucistan eyaletlerindeki devlet radyolarında yapılmaktadır.

Başlıca İran gazeteleri şunlardır: *Jaam-e Jam* (Farsça, Günlük Gazete), *Keyhan* (Farsça, Günlük Gazete), *Keyhan [Londra]* (Farsça, günlük), *Ettelaat-International-* (Farsça, günlük). *Fars News Agency* (Farsça, İngilizce & Arapça, günlük), *Golagha* (Farsça komedi, haftalık & aylık), *Hamshahri* (Farsça, günlük), *Iran* (Farsça, günlük), *Iran Daily* (İngilizce, günlük), *Iran Front Page* (Farça, İngilizce, Arapça & İspanyolca & Yaşam Dergisi), *-IRIB* (İran İslam Cumhuriyeti Yayıncılığı-Islamic Republic of Iran Broadcasting), *IRNA* (İran İslam Cumhuriyeti Haber Ajansı-I.R. of Iran News Agency), *ISNA* (İranlı Öğrenciler Haber Ajansı), *Jomhuri Eslami* (Farsça, günlük), *Mehr News Agency* (Farsça, İngilizce, Kürtçe, Arapça, Türkçe, Urdu), *Quds* (Farsça, günlük), *Sharq Newspaper* (Farsça, günlük) *Resalat* (Farsça, günlük). *Tasnim News Agency* (Farsça, İngilizce, Arapça, Türkçe, Urdu, günlük gazete), *Tehran Times* (İngilizce günlük gazete).

Popüler olan gazeteler: *Jaam-e Jam, Iran, Ettelaat, Kayhan, Hamshahri, Resalat. Iran Daily* ve *Tehran Times*¹⁹⁵ gazeteleridir. Fakat yapılan araştırmalara göre İranlıların çoğunluğu bilgileri internet, Facebook, Instagram, Whatsapp ve Twitter gibi sosyal medya sayfalarından¹⁹⁶ ve televizyonlardan almaktadır. Bunun haricinde, İran'da kaçak şekilde uydu kanalları izlenmektedir.¹⁹⁷ Araştırmalara göre İran'daki sosyal medya kullanıcıların en az yüzde 71'i telegram kullanmaktadır.¹⁹⁸

İran'da tüm gazete, televizyonlar, radyolar, internet sıkı bir şekilde devletin kontrolü altındadır. Devlet tarafından finanse edilen IRIB (İran İslam Cumhuriyeti Yayıncılığı-Islamic Republic of Iran Broadcasting) Anayasanın 44. Maddesi gereğince tüm gazete, radyo ve televizyonların üzerinde kontrol yetkisi olan devlet kuruluşudur. Türkiye'deki RTÜK gibi... Bu kuruluşun başında da dini lider Ayetullah tarafından atanan bir genel koordinatör bulunmaktadır.¹⁹⁹ Bir koordinatörün başında olduğu komisyon 1979 İran Anayasası'nın 175. maddesine göre Rehber (dini lider Ayatolah)'e bağlanmıştır.²⁰⁰ Buna paralel olarak medyayı kontrol etmek için özel bir mahkeme sevk edilmiştir. Devletin izin vermediği hiçbir medya kuruluşu kurulamaz, faaliyette bulunamaz. Özel, bağımsız medya kuruluşlarını kurmak İran tarafından yasalarla çok

¹⁹⁵A. Valentine, J. John Nash, R. Leland, **The Business Year 2013: Iran**, London, U.K.:114, ISBN 978-1-908180-11-7, Ocak 2013, Erişim: 27. 12. 2018

¹⁹⁶www.payvand.com, **State Department's First Persian-Language Spokesperson Could Appear In Iranian State Media**, Erişim: 24. 08. 2018.

¹⁹⁷A. Zanconato, (EJC) 2019, s. 3.

¹⁹⁸A. Zanconato, (EJC) **a.g.e.**, s. 8.

¹⁹⁹ A. Zanconato, (EJC) **a.g.e.**, 2019, s. 3.

²⁰⁰ A. Ghanbari Baghestan, M. Abu Hassan, 2010, s. 243.

sınırlanmış veya yasaklanmıştır.²⁰¹ Bu bağlamda, İran'ın 1979 Anayasası'na göre bütün gazete, TV ve radyo yayınları hükümet kontrolüne ve iznine tabi tutulmuştur. 1994'te ise uydu televizyonlarını izlemek yasaklanmıştır. Fakat halkın yarısına yakını uydu kanallarını izlemektedir.²⁰² İran Anayasasında (24. Madde) yayın ve medya özgürlüğü ibaresi vardır fakat bunun pratikte uygulandığı söylenemez. Zaten 24. Madde'nin devamında İran İslam Cumhuriyeti'ne zarar vermeme şartı getirilmiştir. Dahası, 24. Maddeye karşın 1986 (2000'de güncellendi) Basın Yayın Kanunu'na göre İran İslam Cumhuriyetinin temel ilkeleri aleyhinde yayın yapmak yasaktır. Buna göre, 'İran İslam Cumhuriyeti'ne zarar verecek herhangi bir yayın kuruluşunun açılması, faaliyette bulunması yasaktır.' denilmektedir. Bu yasaklar televizyon, internet ve radyoyu kapsayacak şekilde ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

Kısacası İslam Cumhuriyeti'ne aykırı olan hiçbir medya kuruluşuna lisans verilmemektedir. Lisans verilenler de anayasasının 24. Maddesinde 'yayın ve basın özgürlüğü vardır' maddesine rağmen cumhuriyet aleyhinde yayın yapmaması için sıkı denetim altında tutulur. Yani, yayın kuruluşların hepsi (İran Hükümetine göre) İslami olmak zorundadır. İslam Cumhuriyeti aleyhinde faaliyetlerde bulunduğu söylenen gazeteciler, bloggerler ciddi yaptırımlarla, cezalarla karşılaşmaktadır. Sadece 2009'da yapılan seçimlerde hükümetin onaylamadığı bazı seçim haberlerini yaptıkları gerekçesiyle onlarca Gazeteci uzun süre hapiste kalmıştır.²⁰³ Halen onlarca

²⁰¹K. Sanati, **New TV Channel to Focus on Iraq, Shia Issues**, IPS, 04. 07.

2007, Erişim: 29. 12. 2018.

²⁰²France24 observer, **Iran's war on satellite dishes: "We just buy new ones the next day**, Erişim: 24. 04. 2018.

²⁰³G. Bruno, **The Media Landscape in Iran**, 22. 07. 2009, <https://www.cfr.org/backgrounder/media-landscape-iran>.

gazeteci hapidedir. Sınır Tanımayan Gazetecilerin Dünya Özgür Basın İndeksi 2017 raporuna göre, İran basın özgürlüğü açısından 180 ülke arasında 165. sıradadır.²⁰⁴ Organizasyon ayrıca aynı raporda, İran'ın dünyada en çok gazeteci hapseden 5. ülke olduğunu yazmıştır.

Bu bilgilerden de anlaşılacağı gibi bu incelemede 'İran Medyası' denince heterojen, farklı sesleri barındıran bir medya tanımı değil, bu algılayışın yerine/aksine genel olarak resmi ya da devlet/hükümet yanlısı bir medya olarak algılanmalıdır. Türkiye'de 'Hükümete ait veya Hükümet yanlısı' olarak adlandırılan medya gibi, sayıları 100'ü geçen Hükümet yanlısı gazetelerin başlığına, içeriğine bakıldığında hemen hepsi aynı başlıkları, içeriği kullanmakta, Hükümetin propagandasını yapmaktadır. Ama Türkiye İran'dan farklı olarak ve kısmen de olsa alternatif bir medyaya sahiptir.

Bilindiği üzere, 2011'de başlayan Suriye iç Savaşında Suriye'de Türkiye, Suudi Arabistan, Rusya ya da ABD'nin vekâlet savaşları sürerken söz konusu güçlerin medyası da boş durmadı elbette. Bu güçlerin resmi ajansları da ait oldukları güçlerin eğilimleri yönünde bir tavır almış ve bu doğrultuda yayınlar yapmıştır. Rusya'nın Sputnik'i, Türkiye'nin AA'sı, Suudi Arabistan'ın SPA'sı. Katar'ın El Cezire'si, ABD'nin WOA'sı, birçok gazetesi ve resmi ajansları gibi İran'ın da resmi basın kuruluşları mevcuttur. Bu söz konusu medya grupları savaş süresi boyunca bağlı buldukları güçlerin eğilimleri yönünde çalışmalar, yayınlar yapmıştır. Vekâlet savaşlarının propagandası medya üzerinden yürütülmüştür. İran hariç bu söz konusu ülkelerin (bazılarının kısmen de olsa) resmi ajanlarının yanı sıra birçok özgür/alternatif medya kuruluşu da bulunmaktadır. Bu özgür/alternatif medya, resmi ajans/medya'nın aksine farklı yayınlar yapabilmişlerdir. Fakat yukarıdaki bilgilerden de anlaşılacağı gibi

²⁰⁴A. Zanconato, (EJC), 2019, s. 1.

İran'da böyle bir durumdan bahsetmek zordur. Çünkü yukarıda da yazıldığı gibi, İran medyası devlet/hükümet kontrolü altındadır. Diğer ülkelerden farklı olarak İran'da devlet dışı medyanın var olabilmesi oldukça zordur. İran içerisinde muhalif medya yok denecek kadar azdır. Var olan veya var olabilecek muhalif/farklı sesler genel olarak yurt dışında faaliyet göstermekte veya içeride olanlar ise hükümet politikasının dışına çıkamamaktadırlar. İran'da faaliyet gösteren medya kuruluşlarının tamamı ya devlete bağlıdır ya da devlet/hükümet kontrolü altındadır. Var olan medya kuruluşlarının İran devlet fikrinin uzağına gitme olanakları pek bulunmamaktadır. Dolayısıyla tüm medya tek sesli olarak hükümet yanlısı tutum içerisindedir. İran hükümeti hangi söylemi tutturmuş ise İran medyası da aynı söylemi devam ettirmiştir, etmek zorunda kalmıştır. Ve İran medyasının bundan başka alternatifi bulunmamaktadır.

İran İslam Cumhuriyeti Suriye iç savaşı başladığından beri Suriye'de Esad'ı mümkün olabildiği kadar uzun süre iktidarda tutup bölgedeki çıkarlarını koruyabilmek için ağır, pahalı ve çok yönlü bir çaba ya da mücadele başlatmış ve sürdürmektedir. İran, Esad rejimine ekonomik, siyasal, medya desteğinin yanı sıra, askeri destek sunmaktadır.²⁰⁵ Bu yoğun çabanın askeri kolu genel olarak İran Devrim Muhafızları'nın Kudüs kolunun kontrolü altında Lübnan Hizbullah'ı, Şehiba Militanları (Suriyeli Şii milisler) Iraklı Şii milisler, 'Ehl el Heq Şii milis grubu ve yine Iraklı Hizbullah'ın 'Ketaib Hizbullah' grubu gibi oluşumlarla yürütülmektedir. Savaşın başlangıcında Esad karşıtı güçler Şam, Bağdat ve İran arasındaki birçok alanda ilerlemeler sağlamış, birçok alanı kontrol altına almışlardır. Bunun üzerine İran Esad'ı ayakta tutmak için Esad güçlerine öncelikle askeri destek ile başlamış, Suriye'ye binlerce asker, militan, Şii

²⁰⁵W. Fulton, J. Holliday, S. Wyer, **Iranian strategy in syria: A joint Report by AEI's critical threats project & Institute for the Study of War**, May 2013, s. 7.

milisi aktarmıştır.²⁰⁶ Akabinde İran, Suriye’de Esad karşıtı güçlerin kontrolüne geçmiş alanlarda askeri ilerlemeler sağlamış ve Esad güçlerinin birçok yeri almasında önemli roller oynamıştır. İran, askeri desteğin yanı sıra, Esad rejimine siyasal, ekonomik ve medya desteği de sunmuştur. İran, medya aracılığıyla bu faaliyetleri her platformda kamuoyuna aktarmış, Suriye’deki kendi varlığını haklı göstermek için medya’yı etkin olarak kullanmıştır. İran medyası bu bağlamda iktidarın Suriye’de yaptıklarına paralel olarak yayınlar yapmış, kamuoyuna aktarımlarda bulunmuştur. İran medyası bu aktarımları yaparken de İran hükümetine paralel olarak gelişmeleri ideolojik, politik, dini/mezhepsel bir tutum içerisinde aktarmıştır. İran medyası, İran’ın Suriye’deki savaşa müdahil olmasının İran halkı için dini, siyasi, ekonomik ve güvenlik açısından hayati bir önem taşıdığına dair yoğun bir çaba harcamış, bu ideolojik çerçevede kamuoyuna aktarımlarda bulunmuştur.

Şimdi, ‘İran medyası Suriye’deki varlığını dünya’ya biçimsel olarak nasıl, hangi ideolojik temeller üzerinden anlatıyor?’ sorusu doğrultusunda gidilirse daha açıklayıcı sonuçlar elde edilebilir. İran öncelikle, Suriye’deki varlığını ve faaliyetlerini başta güvenlik olmak üzere, siyasi, ekonomik ve dini olarak İran’ın menfaatleri için zorunlu olduğunu aktarmaktadır.²⁰⁷ Özellikle, dini birlik ve güvenlik vurgusu yapan İranlı yetkililer bunu medya aracılığıyla sık sık vurgulamaktadır. Bunu da genel olarak batının ‘Siyonist emellerine’ karşı durmak, İran’ın güvenliğini sağlamanın yanında, İran ortak/dostlarının güvenliğini sağlamak, çıkarlarını korumak, terörizmle savaşmak, emperyalizme karşı durmak, ABD ve İsrail işgalcilerinin emellerini gerçekleştirmelerine engel olmak ve dini görev’ gibi temalara dayandırmaktadır. İran

²⁰⁶W. Fulton,May 2013, s. 7.

²⁰⁷<http://www.tehrantimes.com/news/409500/Security-of-region-is-security-of-İran26>.

09. 2016,Erişim: 27.09. 2018.

basını bu doğrultuda ideolojik bir söylem geliştirmekte ve aktarılması gerekenleri bu çerçevede dillendirmektedir. Özellikle resmi ajanslar olmak üzere İran medyası, bu durumu iç ve dış kamuoyuna hükümetin belirlemiş olduğu tutum doğrultusunda aktarmaktadır.

İran medyası, İran'ın Suriye'deki varlığını kendi kamuoyuna farklı anlatmakta, dış kamuoyuna ise farklı aktarmaktadır. Medya, iç veya İslami kamuoyuna Suriye'de daha çok Siyonizm karşıtı bir savaş verildiğini, İslam adına tekfirli teröristlerle savaşıldığını, İslam dinini ABD, Suudi Arabistan'ın ve Siyonistlerin desteklediği tekfirli ve sapık düşüncelerden korumak için mücadele edildiğini, İran ve ortaklarının çıkarlarının korunduğunu ve bunun dini bir görev olduğunu dillendirmektedir.²⁰⁸ Yani dini retoriğe daha fazla vurgu yapılmaktadır. Medya olanları iç ve İslami kamuoyuna bu temalarla aktarırken, bunlara daha fazla vurgu yaparken dış kamuoyuna ise 'emperyalizme karşı durma, bölge barışına katkı sağlamak, terörizme karşı savaş' gibi farklı temalarla seslenmektedir. Yani İran medyası iç ve dış kamuoyuna temelde ideolojik ve siyasi söylemleri farklı yoğunlukta vurgulamakla, olanların aktarımında farklı kutuplara farklı mesajlar vermekle, bu doğrultuda iki ayrı strateji izlemekle beraber, nihayetinde İran medyası büyük çoğunlukla İran devleti/hükümetinin propagandasını yapmakta ve devlet tarafından belirlenmiş çerçevenin dışına çıkmamaktadır. Zira yukarıda da yazıldığı gibi, İran medyası genel olarak devlet/hükümet kontrolü altındadır ve İran medyasının bunu yapmaktan başka bir alternatifi bulunmamaktadır.

Yukarıda kısaca değinildiği gibi, İran hükümeti Suriye'deki varlığını kamuoyuna aktarırken kendisinin haklı ve zorunlu bir mücadele olduğu düşüncesini işlemeye çalışmaktadır. Bu "haklı mücadele" fikrini işlerken İran medyasında da kendisini tekrar

²⁰⁸ <http://www.irna.ir/en/News/82745330> 28. 11. 2017, Erişim: 12. 04. 2018.

eden belirli argümanlar ve temalar birbirlerini besleyecek şekilde kullanılmaktadır. Bu tezde, bu “haklı mücadele” fikrini işleyen bu kendini tekrar eden ve birbirilerini besleyen temalar ve argümanlar söylemler olarak ele alınacaktır. Tezin bu bölümünde ortaya koyacağımız bu dört tema ve argüman kümesi İran devletinin benimsediği haklı mücadele fikrinin birbiriyle ilişkili dört söylemsel bileşen olarak görülecektir. Bu dört söylemsel bileşen şu şekilde sıralanabilir: a) terörizmle savaş söylemi; b) emperyalizmle mücadele söylemi; c) İslam’ı koruma söyleme; d) İran’ın kendisini koruması söylemi.

3.2. İRAN MEDYASININ SURIYE’DEKİ TERÖRİZMLE SAVAŞ SÖYLEMİ

Yukarıda kısaca değinildiği gibi, İran hükümeti Suriye’deki varlığını kamuoyuna çeşitli ideolojik çerçevelerde aktarmaktadır. Bu retoriklerden başlıca olanı ‘terörizme karşı savaş’²⁰⁹söylemidir. İran medyası da İran hükümetinin söz konusu tutumu doğrultusunda İran’ın Suriye’deki varlığının ABD, İsrail ve Suudi Arabistan’ın İran ve ortaklarına karşı desteklediği çeşitli tekfirli terör grup ve faaliyetlerinden korumak için olduğunu²¹⁰ iddia etmektedir. İran medyası, haber ve yorumlarında İran’ın Suriye’de tekfirli teröristlerin terörizmine karşı savaşında Suriye hükümetine yardım etmek için Suriye’de bulunduğunu savunmaktadır. Gazeteler, Sünni ve tekfirli teröristlerin ABD, İsrail ve bazı Arap ülkeleri tarafından desteklendiğini, Suriye’ye salındıklarını, İran’ın

²⁰⁹ [http://kayhan.ir/en/news/49626/iran%E2%80%99s-influence-in-middle-east-](http://kayhan.ir/en/news/49626/iran%E2%80%99s-influence-in-middle-east-%E2%80%98inevitable%E2%80%99)

[%E2%80%98inevitable%E2%80%99](http://kayhan.ir/en/news/49626/iran%E2%80%99s-influence-in-middle-east-%E2%80%98inevitable%E2%80%99) 02. 02. 2018, Erişim: 07. 07. 2108.

²¹⁰ <http://www.iran-daily.com/News/208912.html> 27. 01. 2018, Erişim: 06. 08. 2018.

Suriye'deki varlığının ise, bunu önlemek için olduğunu, Suriye devlet başkanı Esad'ın da bu durumu memnuniyetle karşıladığını iddia etmektedir.²¹¹

İran medyası kimi zaman Suriye, İran ve Rusya'nın Suriye'de terörist-tekfirici ideolojilere karşı beraber mücadele ettiğini²¹² ve bölgede, Suriye'de terörizmle savaşta Rusya ve İran'ın ön cephede savaştığını²¹³ öne sürmektedir. Medya, Suriye'de terör bitirilmek isteniyorsa İran ile işbirliği yapılmasının zorunlu olduğunu ve Suriye'de terörizm ile savaş ancak İran ile yapılan işbirliğiyle başarıya ulaşacağını²¹⁴ iddia etmektedir.

İran gazetesi İran News Daily'de yayınlanan ve 24 Ocak, 2017 tarihli bir makalede şöyle yazılmaktadır:

'Eğer Irak ve Suriye'de terörizm ve IŞİD bitirilmiş veya zayıflatılmışsa bu, İran ile yapılan işbirliği ve İran'ın terörizm ile savaş kampanyası sayesinde başarıya ulaşmıştır.'²¹⁵

İran hükümetine ait olan Tehran Times Gazetesi'nin 12 Şubat, 2017 tarihli ve 'İran'ın büyük yardımı IŞİD'in yok edilmesine büyük katkısı oldu' başlıklı yorum yazısında ise, İran'ın IŞİD terörünün yenilmesinde büyük katkısı olduğu iddia

²¹¹<http://www.iran-daily.com/News/208912.html> 27. 01. 2018, Erişim: 13. 12. 2018.

²¹² <http://www.irna.ir/en/News/82810142> 27. 01. 2018, Erişim: 21. 04. 2018.

²¹³ <http://irannewsdaily.com/tehran-moscow-frontline-battling-terrorism/> 05. 12. 2017, Erişim: 06. 06. 2018.

²¹⁴ <http://irannewsdaily.com/fight-terrorism-possible-cooperation-iran/> 24.12. 2017, Erişim: 24. 11. 2018.

²¹⁵ <http://irannewsdaily.com/daesh-eliminated-iraq-syria/> 21. 11. 2017, Erişim: 21. 01. 2019.

edilmektedir. Yazının devamında İran eski savunma bakanının, 'İran'ın Ortadoğu'da IŞİD'e karşı savaşa müdahil olmasıyla dünyanın bu konuda uyanmasına ve IŞİD'ten başka Nusra, İhvanı Müslim gibi terör grupların da teşhir olmasına vesile oldu'sözlerine yer veren Gazete, İran'ın bölgedeki değişik terörist grupların yenilmesinde büyük rol oynadığını iddia eder. Bu gibi terör gruplarının ABD ve Siyonistlerin planları olduğunu yazan²¹⁶ Gazete, bu konuda çeşitli uzman ve yazarların da söylediklerine atıfta bulunur.

İran'ın Suriye'deki varlığını terörizme karşı durmaya dayandıran İran medyası İran'ın Suriye'de ABD tarafından desteklenen terörizme karşı Suriye ile aynı cephede ve mevzide savaştığını aktarmakta, Suriyeli hükümet yetkililerin bu konudaki sözlerine yer vermekte²¹⁷ ve söz konusu tarafların Suriye'de istikrarın ve barışın sağlanması için işbirliğine devam ettiklerini ve istişareleri sürdüreceklerini yazmaktadır. İran medyası, IŞİD gibi grupların İslam için uğraştığı söylenti veya iddialarına karşı çıkmakta ve bu tekfirici terörist grupların İslam düşmanları olduklarını, bunu da Irak ve Suriye'de gösterdiklerini, İran'ın ise Irak ile Suriye'nin bu terörist gruplardan kurtulması için çok önemli yardımlar ettiğini²¹⁸ sık sık vurgulamaktadır.

İran medyası, yayınlarında İran'ın Suriye'de bulunan askeri güçlerini övmekte ve bu güçlerin terörün yenilmesinde önemli rol oynadığını belirlemekte, yapılan söz konusu yayınlarda İran Devrim Muhafızları'nın IŞİD, El Kaide gibi terörün bölgede

²¹⁶ <http://www.tehrantimes.com/news/421178/Iran-a-big-help-in-push-to-eliminate-ISIL>
12. 02. 2018, Erişim: 13. 01. 2019.

²¹⁷ <http://www.irna.ir/en/News/8278636705>. 01. 2018, Erişim: 04. 02. 2019.

²¹⁸ <https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/11/29/1587819/iraqi-commander-lauds-iran-s-role-in-fall-of-daesh> Erişim: 28. 12. 2018.

yenilmesinde temel bir rol oynadığını²¹⁹ yazmaktadır. Ayrıca, medyada diğer ülkelerdeki önemli kişi ve şahsiyetlerle yapılan İran hükümeti lehindeki röportajlar da kullanılmaktadır. Örneğin Hükümet Gazetesi Tasnim News’de yayınlanan 29. 11. 2017 Tarihli bir haberde, Iraklı Şii milislerin (Heşdi Şebi) Bedr kolu komutanı Hadi El Emiri’nin bu konudaki sözlerine yer verir. Bu haberinde Emiri’nin, ‘Eğer İran İslam Cumhuriyeti’nin yardımı olmasaydı Irak, IŞİD teröristlerin eline düşerdi’ sözlerine yer veren gazete, İran güçlerinin Irak ve Suriye’de bu ülkelerin teröristlerden kurtarılmasında önemli roller oynadığını iddia eder.²²⁰ Bu bağlamda aynı gazetede 21. 11. 2017 tarihli başka bir haberde, ‘IŞİD, İran’ın anti-terörizm kampanyası sayesinde Irak ve Suriye’de bitirildi’²²¹ iddiasında bulunulur. Aynı konuda İran medyasında yayınlanan binlerce makale, habere rastlamak mümkündür. Örneğin İran’ın başka hükümet gazetesi, daha doğrusu resmi gazetesi Tehran Times’ta yayınlanan 9 Ağustos, 2017 tarihli haberde ‘İran’ın büyük katkısı sayesinde IŞİD yok edildi.’ ‘IŞİD’in de İhvan-ı Müslüm-in devamı olduğu ve ABD, İsrail ve Suudi Arabistan’ın bu grupları besledikleri fakat İran’ın yapıcı direnişi ve Suriye ile işbirliği sayesinde bu devletlerin kendi planlarını uygulamada başarısız oldukları’²²² iddia edilmektedir.

²¹⁹<https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/11/05/1564811/irgc-playing-fundamental-role-in-defeating-terrorism-uk-commentator> 05. 10. 2017, Erişim: 16.11. 2018.

²²⁰ <https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/11/29/1587819/iraqi-commander-lauds-iran-s-role-in-fall-of-daesh> Erişim: 25. 12. 2018.

²²¹<https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/11/21/1579695/daesh-eliminated-in-iraq-syria-thanks-to-iran-s-anti-terror-campaign-larijani> Erişim: 11. 02. 2019.

²²² <http://www.tehrantimes.com/news/415817/Iran-has-emerged-as-major-player-in-resolving-Syrian-crisis> 09. 08. 2017, Erişim: 15. 01. 2019.

İran medyası Suriye’de olan İran askerleri ve destekçileri üzerinde sık sık övücü, kahramanlaştırıcı haberler yapmakta, onların göstermiş olduğu başarıları periyodik olarak işlemektedir. Bu bağlamda, Tehran Times Gazetesi, 17 Ocak, 2017 tarihli ve ‘IDMG (İran Devrim Muhafızları Güçleri)’nin bölgesel terörizme karşı savaşındaki rolü’ adlı yazıda IDMG’nin etkin rolüne değinir. Gazete, İran’ın Suriye’deki terörizmin bitmesi için etkin rol oynadığını, Suriye hükümetinin terörizm ile savaşmada yardım için İran’ı davet etmesiyle İran’ın IDMG’yi gönderdiğini ve bu güçlerin terörizmin yenilmesinde etkili bir rol oynadığını iddia eder. Mesud Barzani’nin, ‘bir basın brifinginde, Tahran IŞİD ile mücadele için PEŞMERGE’ye silah desteği verdi’ sözlerine de atıfta bulunan Gazete, yazının devamında, İran Devrim Muhafızlarının Irak’ta da IŞİD terörizminin bitirilmesinde büyük rol oynadığını öne sürer.²²³

İran Medyası bu hususta, hükümet yanlısı Suriyeli veya İranlı yazar, akademisyen, gazetecilerle röportajlar yapmakta ve onların Hükümet yanlısı görüşlerini kamuoyuna aktarmaktadır.²²⁴ İRNA, 18, 01,2018 tarihli özel haberinde, ‘İran Suriye’deki terörizme karşı savaşta öncülük yapıyor’ iddiasını işler. Suriyeli Aqeel Mahfudh adlı yazarın bir konferansta söylediklerine atıfta bulunan Ajans, Suriye’de var olan terörizm için Suudi Arabistan’ı suçlar ve bu konuda yazarın sözlerini hatırlatır. Yazarın, ‘Yemen, Lübnan, Irak ve Suriye ve bölgedeki en büyük sorunun terörizm olduğunu belirttiğini yazan Ajans, İran’ın terörizmi önlemekteki rolüne değinir.²²⁵ İran News Daily gazetesi, 2 Ocak, 2017 tarihli ve ‘İran Ortadoğu’da terörizmin yenilmesinde büyük bir rol oynamıştır’ başlıklı başka bir haberinde ise, Kanadalı bir yazarın

²²³ <http://www.tehrantimes.com/news/419406/IRGC-s-role-in-fight-against-regional-terrorism> Erişim: 27. 12. 2018.

²²⁴ <http://www.irna.ir/en/News/8280009518>. 01. 2018, Erişim: 19. 11. 2018.

²²⁵ <http://www.irna.ir/en/News/82800095>. 18. 01. 2018, Erişim: 28. 10. 2018.

dediklerine yer verir. Kanadalı yazarın, ‘İran terörizme karşı çok önemli ve başarılı bir mücadele verdi’ sözlerini referans veren ve yazarın İran’ın Ortadoğu’da terörizme karşı savaşını öven sözlerine atıfta bulunan Gazete, ‘Suudi Arabistan’ın desteklediği İŞİD’in yenilmesinde İran’ın büyük payı olduğunu’ iddia eder. Gazete, söz konusu yazarın İran’ın terörizme karşı savaşını öven sözlerini işlemeye devam eder ve ayrıca İran Devrim Muhafızları Güçlerinin Kudüs kolunu ve bu gücün Irak ve Suriye’deki terörizme karşı rolünü över.²²⁶

Medya ayrıca, İranlı yetkililerin bu konudaki sözlerini de sık sık referans olarak göstermekte ve ‘Suriye’de güvenlik sağlanana kadar İran, Suriye’yi destekleyecektir’ yorumları yapmaktadır. Örneğin, İran resmi gazetelerinden olan Tehran Times gazetesinde 9 Ağustos, 2017 tarihinde yayınlanan haberde, İran Ulusal Güvenlik Konseyi sekreteri Ali Şamkani’nin (Ali Shamkhani) bu konudaki İran’ı öven sözlerine yer verilmekte ve İran’ın batı devletlerinin yıkıcı tutumuna karşı Suriye’de güvenliğin sağlanması için önemli katkılar sağlamaktadır²²⁷ iddiası öne sürülmektedir. İran devlet gazetelerinden Keyhan Gazetesi, ‘Şimdi ABD’nin devlet terörizmini Asya’da bitirme zamanı’ adlı ve 17 Ocak, 2018 tarihli bir yorum yazısında, ‘şimdi özgür bir dünya için ABD terörizmini sonlandırma zamanı, Sam Amca’nın Kore’den Pensilvanya’ya, oradan Asya’ya kadar olan devlet terörizmi dünyanın en büyük sorunudur’ iddialarında bulunur. Gazete yazının devamında ise şöyle devam eder:

²²⁶ <http://irannewsdaily.com/iran-playing-major-role-defeating-terrorism-middle-east-canadian-author/> Erişim: 19. 09. 2018.

²²⁷ <http://www.tehrantimes.com/news/415817/Iran-has-emerged-as-major-player-in-resolving-Syrian-crisis> Erişim: 12. 08. 2018.

‘Bu devlet terörizminin daha fazla tolere edilmemesi gerekmektedir. ABD’nin Suriye’de yaptıkları da Suriye’yi istikrarsızlaştırmaktadır. ‘Rusya ve İran devletlerinin buna artık müsaade etmemeleri gerekmektedir.’²²⁸

Yine, aynı gazete, ‘İran’dan bölgedeki teröre karşı savaş için işbirliği çağrısı’ adlı ve 24 Aralık, 2017 tarihli diğer bir yorum haberinde ise, İran parlamento sözcüsünün bu konudaki çağrısını haberleştirmiştir. Parlamento sözcüsünün sözlerini değerlendiren Gazete, haberin devamında ise şöyle bir yorum yapar:

‘İran, bölge devletlerindeki terörizmle savaş için önem arz etmekte ve Irak, Suriye’de olduğu gibi tektirci terörün yenilmesine katkıda bulunacaktır.’²²⁹

İran medyası İran’ın Suriye’deki varlığını, özellikle, İslam dünyası kamuoyuna aktarma hususunda ABD, Suudi Arabistan ve Siyonizm destekli tektirci terörizme karşı durmak olarak temellendirmektedir. Bu doğrultuda sık sık yayınlar yapmakta olan medya, İran yetkililerinin bu husustaki sözlerini de referans olarak vermekte ve İran’ın Suriye’de terörizm ile savaşarak bölgenin güvenliğini sağladığını iddia etmektedir. Bu bağlamda İran medyası, ABD ve ortaklarının kendi isteklerinin gerçekleşmesi için başka ülkeyi bombaladıklarını, oraya terörist transfer ettiklerini fakat bu şekilde hiçbir şeyi çözemeyeceklerini vurgulamaktadır. Bir ülkeye silah, terör, yabancı savaşçı transfer ederek arzularına ulaşamayacaklarını, çözüm ya da yardım etme arzusu varsa İran ile işbirliği yapmaları gerektiğini ve İran’ın bölgeyi terörizminden korumak için her

²²⁸ <http://kayhan.ir/en/news/49014/time-to-end-us-state-terrorism-in-asia> Erişim: 09. 08. 2018.

²²⁹ <http://kayhan.ir/en/news/48043/iran-urges-regional-intel-cooperation-to-fight-terror> Erişim: 27. 07. 2018.

zamankinden daha fazla hazır olduğunu öne sürmektedir.²³⁰ Bu hususta İran'ın resmi haber ajansı İRNA'nın vermiş olduğu yorum yazısı örneği verilebilir. İRNA, 18, 01, 2018 tarihli bir makalede, 'Suriye, Yemen gibi yerlerdeki terörü Suudi Arabistan'ın provoke ettiğini' ve Suudi Arabistan'ın yanı sıra, Siyonistlerin ve ABD'nin bölgede terörü desteklediğini, İran'ın ise Suriye ve Ortadoğu'da teröre karşı savaşta liderlik yaptığını iddia eder.'²³¹

İran medyası, ABD ve diğer bazı ülkelerin İran'ın etkisini azaltmak için uğraştığını ama aksine 'İran'ın Ortadoğu'daki etkisinin kaçınılmaz olduğunu', vurgulamaktadır. Medya, bazı bölge devletlerinin İran'ın bölgedeki etkisinin azaltılması ve kendi nüfuzlarının artması, kendi emellerinin gerçekleşmesi için terör gruplarını kullandıklarını; fakat İran'ın bu emellerin gerçekleşmesi önünde engel olduğunu ve aksine İran'ın etkisini ve gücünü artırdığını savunmaktadır.

Bu bağlamda İran devlet gazetelerinden, Keyhan, 02 Şubat, 2018 tarihli bir yorum haberinde, İranlı yetkililerin batılı siyasetçilere göstermiş olduğu tepkileri işleyerek, İran'ın etkisinin bölgede durdurulamaz olduğunu iddia eder. ABD başkanı Trump'ın, 'İran'ın etkisini azaltmak için Körfez ülkeleriyle çalışmak istediklerini' belirtmesi üzerine İran danışmanlar konseyi başkanı Seyyid Ali Hamanei'nin Trump'a vermiş olduğu cevabı haberleştiren Gazete, Ali Ekber Velayetinin de aynı şekilde açıklama yaptığını aktarır. Yazının devamında Gazete, 'İran'ın ABD, Suudi Arabistan ve İsrail'in desteklediği terörizme karşı Filistin ve Irak'ta savaştığı gibi Suriye'de de savaşaacağını, İran'ın Suriye, Irak ve Lübnan'daki varlığının söz konusu hükümetlerin koordinasyonu ve işbirliğiyle olduğunu' öne sürer. Gazete, yazıdaki iddialarını şöyle sürdürür:

²³⁰<http://kayhan.ir/en/news/49959/rouhani-iran-ready-to-protect-security-in-region>

Erişim: 13. 06. 2018.

²³¹<http://www.irna.ir/en/News/82800095>Erişim: 09. 07. 2018.

‘‘İran’ın, Suriye ve Irak hükümetlerine terörizm ile savaşta vermiş olduğu destek hayati bir önem taşımaktadır, İran’ın bölgedeki etkisi devam edecektir.’²³²

Bu husustaki başka bir örnek de İran devlet gazetesi Tehran Times Gazetesi’nin 23 Aralık, 2017 tarihli makalesi verilebilir. Söz konusu Gazete’nin ‘İŞİD ve vekâlet savaşları İran’ın bölgedeki etkisini ve gücünü artırdı’ başlıklı bir yorum yazısında şöyle yazılmaktadır:

‘‘Irak’taki durum ve bölgedeki kargaşa da buna yardımcı olmuş olabilir fakat İŞİD’in bölge devletlerinin istihbarat yardımı olmadan bu derece yaygınlaşması mümkün değildir. Türkiye, Suudi Arabistan ve Katar’ın söz konusu radikal el Kaide gruplarına olan maddi ve askeri desteği bilinmektedir. ABD başta olmak üzere batılı ülkeler de bu grupları desteklemiştir. Suudi Arabistan İran Körfezindeki Jandarma mı, Türkiye Osmanlı İmparatorluğunu yeniden diriltmeye mi çalışmakta, Katar bölgede daha fazla etkili olmak için büyük ekonomik kazançlar peşinde mi? En önemlisi ise bu ülkeler bu amaçlarına nasıl ulaşabilecekler? İşte İran bunların, özellikle Türkiye ve Suudi Arabistan’ın karşısında duran en büyük rakiptir. İŞİD gibi örgütler bu devletlerin toprak işgal etmeleri ve amaçlarına ulaşmak için hizmet edecek enstrümanlardır. Bu güçler İran’ın etkisini azaltmak için bu gibi grupları kullanmaktadır fakat İran’ın bunlara karşı durması ise İran’ın bölgedeki etkisini ve gücünü artırmıştır.’²³³

²³² <http://kayhan.ir/en/news/49626/iran%E2%80%99s-influence-in-middle-east-%E2%80%99inevitable%E2%80%99> Erişim: 14. 10. 2018.

²³³ <http://www.tehrantimes.com/news/419610/ISIL-and-proxy-war-Increasing-Iranian-influence-and-power-in> Erişim: 16. 11. 2018.

İran medyası, Esad'ın terörizm ile mücadelesinin İran'ın desteği sayesinde yürüdüğünü iddia etmekte ve bu hususta yayınlar yapmaktadır. İran dini lideri Ayetullah Hamanei'ye ait olan ve Resmi gazete sayılan Keyhan gazetesi 27 Ocak, 2018 tarihli bir haberinde, 'Esad: 'Terörizmle mücadele İran'ın desteğiyle sürüyor' başlığıyla Suriye ile İran arasındaki işbirliğinin önemine vurgu yapar. Gazete, Suriye ile İranlı yetkililerin Türkiye'nin Afrin'e müdahalesini de konuştuklarını ve Türkiye'nin müdahalesinin teröristlerin Suriye'ye geri gelmesine neden olacağı görüşüne varıldığını ileri sürer ve bu görüşün çeşitli taraflarca da doğrulandığını aktarır.²³⁴

Yukarıda verilen gazete ve gazetelerde yayınlanan örnekler gibi yüzlerce, hatta binlerce örnek verilebilir fakat bu örnekler temsili olarak verilmektedir. Bu gazete örneklerinde görüldüğü gibi İran medyasının çoğu yayınlarında benzer şekilde yoğun olarak hükümet propagandası yapılmakta ve İran'ın Suriye'de bulunmasının olumlu öneminden bahsedilmektedir. İran medyasındaki Suriye ile ilgili algı genel olarak böyledir. Hemen tüm yayın kuruluşlarının Suriye ile ilgili içerikleri kamuoyuna bu tarzda ve benzer içerikte sunulmaktadır. Şimdi konunun daha anlaşılır olması için farklı isimdeki gazetelerden birkaç örnek daha verelim.

Öncelikle, İran resmi haber ajansının birkaç örneğine bakalım. İran Resmi Haber Ajansı İRNA, 'Esad: İran ve Rusya'nın Suriye'de bulunmaları terörizm ile savaş içindir' başlıklı ve 27. 01. 2018 tarihli haberinde İran ve Rusya'nın Suriye'deki varlığı terörizm ile savaş içindir, bunu Suriye devlet başkanı Esad da belirtmektedir' şeklinde iddia eder. Gazete haberde, 'Suriye ile İran yetkililerinin ilgili toplantıda, 'Türkiye'nin Suriye'ye saldırıları Suriye vatandaşlarına karşı işlenen suçtur, görüşüne varıldığı ve bu

²³⁴ <http://kayhan.ir/en/news/49387/assad-antiterror-fight-to-continue-with-iran%E2%80%99s-help> Erişim: 23. 06. 2018.

konuda bilgi alışverişinin devam edeceği kararının alındığını²³⁵ aktarır. İran resmi haber ajansı olan İRNA'da savaş süresi boyunca bu gibi haber ve yorumlara periyodik olarak rastlamak mümkündür. İran Resmi Haber Ajansı İRNA, 21 01. 2018 tarihli haberinde, 'Irak ve Suriye'de terörün yenilmesi İran'ın Nükleer programı için göstermiş olduğu direncini artıracaktır' iddiasında bulunur. Ajans, Esad'ın katıldığı bir toplantıda 'İran yardımıyla Irak ve Suriye'de terörizmin yenilmesi İran'ın direncini de artıracaktır' dediğini aktarır akabinde ise, İran ile Suriye'nin bir harmoni eşliğinde çalışması terörizmin yenilmesinde büyük önem taşıdı' iddiasını öne sürer.²³⁶

Yine yukarıda yazıldığı gibi İran'daki hemen tüm medya kuruluşları Suriye'deki terörizmle mücadelenin İran sayesinde bitirildiğini veya başarıldığını savunmaktadır. Medyada, İran ve ortaklarının (Rusya, Suriye) işbirliği ve İran'ın yardımlarıyla ABD, Suudi Arabistan ve İsrail tarafından desteklenen IŞİD gibi tekfirci terörist gruplar yenildi yorumları, haberleri yapılmaktadır. Medya, İran'ın Suriye'deki varlık ve faaliyetlerinin yasal ve meşru olduğunu, İran'ın Suriye'de teröristleri bitirmek için kaldığını iddia etmekte ve İran'ın teröristler bitene kadar Suriye'de olacağını yazmaktadır. Bu doğrultuda İran Resmi gazetelerinden olan Tehran Times Gazetesi'nin 18, 12, 2017 tarihli bir yazısı dikkat çekicidir. Gazete, 'İran teröristleri bitirmek için Suriye'dedir' başlığını kullanır ve İran'ın Suriye'de teröristleri bitirmek için kaldığını ve teröristler bitene kadar Suriye'de olacağını öne sürer. Gazete, İran Yüksek Danışmanlar Kurulu Sekreteri Ali Şamkani'nin (Ali Shamkhani) 'İran'ın Suriye'deki varlığı resmi bir isteğe bağlı ve yasaldır' sözlerine yer verir ve şöyle devam eder:

²³⁵ <http://www.irna.ir/en/News/82810142> 27. 01. 2018, Erişim: 22. 07. 2018.

²³⁶ <http://www.irna.ir/en/News/82803454> 21. 01. 2018, Erişim: 26. 10. 2018.

‘Siyonist rejimin iddiaları İran’ın bölgedeki etkisini azaltamayacaktır, İran IŞİD gibi terör gruplarına karşı olan savaşta Suriye hükümetine danışmanlık desteği sunmaktadır.’²³⁷

İran medyasının belli başlı ve en büyük ajansları, gazeteleri genel olarak benzer bir tutum almışlardır. Şimdi yukarıda verilen gazete ve ajanslarından farklı olarak diğer medya kuruluşlarının örnekleriyle devam edelim.

İran’ın önemli ajans ve gazetelerinden olan İran Daily Gazetesi de savaş süresi boyunca benzer yayınlar yapmıştır. Örneğin, İran Daily Gazetesi, 30 Ağustos 2017 tarihli ve ‘İran ve Suriye terörizmle savaşmayı tekrar gözden geçirdi’ başlıklı yazıda, İran’ın Arap ve Afrika’dan sorumlu dışişleri bakanı Hüseyin Caberi Ensari’nin (Hossein Jaber-Ansari), Suriye devlet başkanı Esad ile görüşmesine yer verir. İki ülkenin (İran-Suriye) terörizm ile savaşmak için bir araya gelmesinin önemine vurgu yapan gazete, İki ülkenin ikili ilişkileri geliştirmek ve terörizme karşı daha etkili mücadele etmek için bilgi alışverişinde bulunduğunu aktarır. Gazete, yazının devamında, Birleşmiş Milletler Suriye temsilcisi De Mistura’nın da bu çabalara desteğini sunduğunu ve bu görüşmelerin terörizm ile mücadeledeki önemine değinir.²³⁸ İran Daily Gazetesi, 05 Eylül, 2014 tarihli ve ‘IŞİD terörizminin Ortadoğu’daki sonuçları’ başlıklı başka bir yorum yazısında, IŞİD gibi tekfirli teröristlerin neden olduğu sonuçlara, zararlara değinir ve İran’ın buna karşı duruşunu yorumlar. Tekfirli IŞİD teröristlerin Irak ve Suriye’de işledikleri suçların çoğu ülkeyi endişelendirdiğini ve uluslar arası güçleri harekete geçirdiğini aktaran Gazete, ‘söz konusu tekfirli teröristlerin sözde hilafet için Irak ve Suriye’de işgal ettikleri yerlerde Sünni insanlar üzerinde katliam yaptığını,

²³⁷ <http://www.tehrantimes.com/news/419463/Iran-remaining-in-Syria-to-finish-off-terrorists-Shamkhani> Erişim: 30. 10. 2018.

²³⁸ <http://www.iran-daily.com/News/199632.html> Erişim: 29. 08. 2018.

Şiiler, Kürtler, Hıristiyanlar, Ezidiler ve Sünniler üzerinde etnik temizlik yaptıklarını' yazar. Gazete, gelen raporların teröristlerin modern ve gelişmiş silahlar kullandıklarını gösterdiğini, binlerce yabancı savaşçının bunlara katıldığını, ABD ve müttefiklerinin bu radikal El Kaide gruplarını Esad hükümetini düşürmek için kullandıklarını, İran'ın ise buna karşı mücadele ettiğini ileri sürer.²³⁹ İran Daily Gazetesi, 12 Ocak 2018 tarihli ve 'İran'ın bölgede terörizm ile mücadeledeki rolü' başlıklı yazıda, İran'ın Suriye ve Irak'ta IŞİD ve diğer benzer örgütlere karşı verilen mücadelesine verdiği desteği işler. Gazete, İran'ın terörizm ile savaşının bölgenin birçok konuda gelişmesine yardımcı olduğunu' iddia eder ve Birleşmiş Milletler yetkilisinin ve İran Parlamento başkanlığının uluslar arası işler sorumlusu Hüseyin Emir Abdullahian'ın bu konudaki sözlerini referans olarak verir. Gazete akabinde, İran'ın, ABD, Siyonist Rejimin ve Suudi Arabistan'ın desteklediği teröristlerin yenilmesine yardımcı olarak bölgeye barış ve istikrar getirdiğini' savunur.²⁴⁰

Yine İran medyasının diğer önemli gazetelerinden olan İran News Daily gazetesi de savaş süresi boyunca benzer aktarımlarda bulunmuştur. Gazete, 3 Aralık, 2017 tarihli haberinde bir Rus diplomatın, 'İŞİD'in Irak ve Suriye'de yenilmesi ve terörizme karşı savaş İran'ın imajını artırdı.' sözlerini haberleştirir ve değerlendirir. Gazete, Rus diplomatın, 'İran daha önce bölge devletleri tarafından terörizmi desteklemekle suçlanıyordu, fakat bir terör kurbanı olan İran bölgede terörizmle ilgili başarılı savaşta bu imajı yıkmış, aksine terörizme karşı olan bir ülke imajını almıştır.' sözlerine atıfta bulunarak 'İran'ın bölgede terörizme karşı etkin mücadelesiyle saygınlık kazandığını'

²³⁹ <http://www.iran-daily.com/News/1131.html> Erişim: 21. 11. 2018.

²⁴⁰ <http://irannewsdaily.com/amir-abdollahian-highlights-irans-role-fighting-terrorism-regional-development/> Erişim: 08. 01. 2019.

iddia eder.²⁴¹Aynı gazete, 30 Ekim, 2017 tarihli bir haberde İran dışişleri bakanlık sözcüsü Kasımı'nın ABD'yi terörizmi desteklemekle suçladığı konuşmasını değerlendirir ve 'İran'ın terörizmle etkili savaşının ret edilemez olduğunu' savunur.²⁴²İran Daily News Gazetesi 25 Ekim, 2017 tarihli başka bir yorum yazısında ise 'İran'ın, Irak ve Suriye'nin IŞİD'ten sessiz kurtarıcısı olduğunu iddia eder. Gazete, 'birçok analistin İran olmasaydı Irak ve Suriye'nin IŞİD'in eline düşeceğini söylediğini' öne sürer ve Cumhurbaşkanı Ruhani'nin de 'Irak ve Suriye'de IŞİD yenildi ve bu mücadelemiz devam edecektir.'dediğini aktarır. Gazete, İran Devrim Muhafızları Güçlerinin Kudüs Kolu komutanı Kasım Süleymani de İran'ın IŞİD karşısındaki zaferi kutladığını yazar.²⁴³

Tekrar etmek gerekirse ve yukarıda temsili örneklerle açıklanmaya çalışıldığı gibi, bu bağlamda yüzlerce hatta binlerce örnek vermek mümkündür. Fakat birkaç örnekle açıklanmaya çalışılan İran medyasının önemli ve büyük kuruluşlarının tutumlarının aynı ya da benzer olduğu anlaşılabilir. İran'daki medya kuruluşlarının hemen hepsi hükümete bağlı ya da hükümet kontrolü altında olduğu için hangi medya kuruluşuna bakılırsa bu hususta benzer haber ve yorumlar ile karşılaşılacaktır. Kısacası, İran Medya kuruluşları İran'ın Suriye'deki varlığının temel nedenlerinden birinin 'terörizm' ile savaşmak olduğunu savunmaktadır. Ve çoğu, bu iddiayı hükümetin belirlediği ideolojik çerçevede işlemektedir.

²⁴¹ <http://irannewsdaily.com/war-daesh-iran-proved-terrorism-russian-diplomat/> on: 03. 12. 2017, Erişim: 30. 01. 2019.

²⁴² <http://irannewsdaily.com/irans-effective-fight-terrorism-undeniable/> 30. 10. 2017, Erişim: 25. 01. 2019.

²⁴³ <http://irannewsdaily.com/iran-silent-savior-iraq-syria-isil/> 25, 10. 2017, Erişim: 23. 12. 2018.

3.3. İRAN MEDYASININ SURIYE'DEKİ EMPERYALİZMLE SAVAŞ SÖYLEMİ

İran'ın Suriye'deki kendi varlığını gerekçelendirdiği bir diğer söylem anti-emperyalist savaş söylemidir. İran, Suriye'deki varlığını terörizme karşı savaş söyleminin yanı sıra, ABD, İsrail, Suudi Arabistan Emperyalizmine karşı durmakla ve ayrıca, İsrail'in yaymaya çalıştığı Siyonizm'e karşı savaşmakla temellendirmektedir. İran medyası da hükümet'in belirlemiş olduğu ideolojik çerçeve içerisinde aktarımlarda bulunmakta, İran yetkililerinin bu konudaki herhangi bir söylemini, demecini, açıklamasını haberleştirmekte ve hükümet lehine yorumlamaktadır. Bu doğrultuda, İran Resmi Haber Ajansı İRNA Ağustos 14, 08, 2017 tarihli, İran Kültür bakanı Reza Salehi Emiri'nin 'İslam Cumhuriyeti Global küstahlığa karşı mücadelesine devam ediyor' sözlerini haberleştirir ve İran'ın 'Suriye'de Siyonizm, emperyalizm ve Global küstahlığa karşı savaştığını' iddia eder.²⁴⁴ Medya, neredeyse günlük olarak bu konuda periyodik yayınlar yapmakta, ABD, İsrail ve Suudi Arabistan'ın bölgede tekfirici terör gruplarını kullanarak emperyalist ve Siyonist emellerini gerçekleştirmek istediklerini, ancak İran'ın Yemen, Irak ve Suriye'de bulunarak buna engel olduğunu savunmaktadır. Devlet Gazetesi Keyhan, 16 Nisan 2016 tarihli bir yorum yazısında, ABD, Suudi Arabistan ve İsrail'in kendi çıkarları için Ortadoğu'da terörü desteklediklerini iddia eder. Gazete, 'Suriye ve Irak'taki terörizmi ABD ve onun partneri Suudi Arabistan emperyal çıkarları için destekliyor, İran ise Ortadoğu'daki terörizme karşı savaşıyor.' iddiasında bulunur.²⁴⁵ İran Resmi Haber Ajansı İRNA ise, 04. 18. 2018 tarihli bir

²⁴⁴ <http://www.irna.ir/en/News/82631472> 14. 08.2017, Erişim: 17. 11. 2018.

²⁴⁵ <http://kayhan.ir/en/news/25656/who-is-supporting-terrorism-in-mideast> 16. 04.

2016, Erişim: 13. 12. 2018.

haberde, ‘ABD ve ortaklarının Suriye’deki saldırılarının ABD’nin emperyalist stratejisinin bir parçası olduğunu iddia eder. İran dış işleri bakan sözcüsünün bu konu üzerindeki sözlerine yer veren ajans, ‘ABD’nin yeni emperyalist stratejisini dünya çapında yaymaya çalışıyor’ iddiasını savunur.²⁴⁶

İran medyası Emperyalizm ve Siyonizm’e karşı savaş söylemini özellikle İslam kesimine ve kendi kamuoyuna yönelik daha etkin kullanmaktadır. İran’ın Suriye’deki varlığının İsrail ya da Siyonizm karşıtı olduğunu savunan medya, ‘ABD, İsrail ve işbirlikçilerinin bölge halklarını baskılayarak, bölgede karışıklık, istikrarsızlık ve terör yaratarak bölgeyi, İslam dünyasını sömürmek istediğini, bunun için IŞİD gibi terör gruplarını araç olarak kullandığını, buna karşı çıkan en önemli ülkenin ise İran’ın olduğunu’ iddia etmektedir. Devlet Gazetesi Keyhan, 16 Ocak, 2018 tarihli bir yorum yazısında ‘İran İslam Cumhuriyeti Devriminin babası İmam Humeyni sayesinde İran bu gün ABD, Siyonizm ve Vahabi terörizm ile savaşta başarılar elde ettiğini savunur. Gazete, Siyonist ve Emperyalistlerin Ortadoğu’da, İslam dünyasında estirdikleri terörizme İslam dünyası dur demeli, İran da bunu yapıyor’ yorumunda bulunur.²⁴⁷

İran medyası, ABD ve İsrail’in kendi içlerinde sorunlar yaşadığını ve bunu örtmek için Ortadoğu’ya saldırdıklarını savunmaktadır. İran Resmi Haber Ajansı İRNA, 7 Şubat, 2018 tarihli ve ‘ABD imparatorluğu Çöküyor’ başlıklı özel haberinde şöyle yazar:

“ABD eğitim, sağlık gibi şeylere yatırım yapmıyor, daha çok savaşa yatırım yapıyor, Çin ve Rusya karşısında yenilgiler alıyor, Afganistan, Irak ve Suriye’de başarısız oldu. İsrail’in ABD hükümetleri üzerindeki etkisi, dominantlığı biliniyor. İsrail, ABD’nin İran ile nükleer antlaşması yapmasını istemiyor. Ve bu

²⁴⁶<http://www.irna.ir/en/News/82497832> 18. 04. 2017, Erişim: 23. 10. 2018.

²⁴⁷<http://kayhan.ir/en/news/48975/İran%E2%80%99s-dynamism-spells-the-doom-of-Global-arrogance-zionism> 16. 01. 2018, Erişim: 17. 08. 2018.

anlamda ABD hükümetlerini domine ediyor. Ama nafile bunlar İran karşısında da yenilecekler, kısacası ABD İmparatorluğu artık çöküyor.’²⁴⁸

Bunun yanı sıra, İran medyası, İran’ın istikrar ve güvenliğinin bölgenin istikrarı ve güvenliği anlamına geldiğini iddia etmektedir. Buna göre medya, ‘İran, hem bölgede, hem dünyada büyümekte ve etkisi artmaktadır. ABD, Suudi Arabistan ve İsrail buna karşı çıkmaktadırlar. Söz konusu bu emperyalist güçler İran’ın etkisini ve gücünü azaltmak veya bitirmek için çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu faaliyetlerden birisi de IŞİD gibi tekdüze terör örgütlerini İran’a karşı kullanmaktır. İran ise ABD, Suudi Arabistan ve İsrail emperyalizm ve Siyonizm’ine karşı Yemen, Irak ve Suriye’de mücadele etmektedir, İran bu devletlerin gayretlerini boşa çıkaracaktır’ vurgusu yapmaktadır. Bu bağlamda, İran Resmi Haber Ajansı İRNA, 11. 11. 2017 tarihli özel bir haber yazısında, ‘İran’ın Ortadoğu’daki etkisinin ABD, Suudi Arabistan ve İsrail’i endişelendirdiğini ve korkuttuğunu’²⁴⁹ iddia eder. İran hükümet Gazetesi Tasnim, 28 Ekim, 2017 tarihli özel haberde ‘ABD’nin en büyük terörist organizasyon’ olduğunu ileri sürer. ABD’nin emperyal hareketlerini eleştirmekte olan gazete, ‘ABD’nin emperyalist çıkarları için Suriye ve Irak’ta terörizmi desteklediğini, bunu İran’ı dizginlemek için yaptığını iddia eder, İran’ın ise söz konusu emperyalist planlara karşı Irak, Yemen, Suriye gibi yerlerde direnenlere yardımcı olduğunu’ savunur.²⁵⁰ Tehran Times Gazetesi, 26 Aralık, 2016 tarihli bir haberinde ‘Bölgenin güvenliği İran’ın güvenliğidir’ yazar. İran savunma bakanının bu konudaki ‘İran kendi güvenliği için Ortadoğu’da terörizme karşı savaşıyor’ sözlerine değinen Gazete, ABD ile İsrail

²⁴⁸ <http://www.irna.ir/en/News/82823879> 07. 02. 2018, Erişim: 01. 12. 2019.

²⁴⁹ <http://www.irna.ir/en/News/82726807> 11. 11. 2017, Erişim: 12, 05, 2018.

²⁵⁰ <https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/10/28/1556095/us-biggest-terrorist-organization-on-earth-us-analyst>. 28. 11. 2017, Erişim: 09. 07. 2018.

emperyalizminin Ortadoğu'da güvenliği ve istikrarı bozma planları olduğu, Irak ve Suriye'deki tekfirici terörizm de bunun parçası olduğu, İran'ın insanlık adına, **İslam dünyası adına bu terörizme** karşı savaştığı iddiasında bulunur.²⁵¹

İran Medyası İran'ın emperyalizm ve Siyonizm'e karşı savaşta yalnız olmadığını, ABD ve İsrail emellerinin gerçekleşmesi önünde engel olmak için başka ülkelerin, kesimlerin de olduğunu yazmakta ve bunun için Rusya, Suriye ve Hizbullah'ı örnek göstermektedir. Medya, İran'ın anti-emperyalist savaşına Rusya, Suriye ve Hizbullah'ın da destek verdiğini, İran'ın bu hususta yalnız olmadığını, bu söz konusu güçlerin İran ile işbirliği yaptığını yayınlarında aktarmaktadır. İran Daily News Gazetesi, 25 Kasım, 2017 tarihli bir haberinde 'İran-Rusya-Suriye ve Hizbullah'ın işbirliği sayesinde Siyonist İsrail'in ve ABD'nin Suriye'deki planları boşa çıkarıldı, bu ortaklık onlara karşı başarılar elde etti' iddiasında bulunur ve İranlı bir milletvekilinin bu konu hakkındaki sözlerini referans gösterir.²⁵²Tasnim News Gazetesi, 22, 11, 2017 tarihinde yayınladığı 'ABD ve Global Siyonizm IŞİD'in düşmesiyle yenildi' adlı yazıda, 'ABD emperyalizminin ve Global Siyonizm'in IŞİD'in Irak ve Suriye'de yenilmesiyle bölge için tasarladığı planlarında başarısız olduğunu' iddia eder. Gazete, Hizbullah güçlerinin, Devrim Muhafızları, İran ve Irak insanların direnişi sayesinde IŞİD'in Irak ve Suriye'de yenildiğini savunur ve Ayetullah Hamanei'nin bu husustaki bir konuşmasını

²⁵¹ <http://www.tehrantimes.com/news/409500/Security-of-region-is-security-of-Iran> 26.

12. 2016, Erişim: 24. 04. 2018.

²⁵² <http://www.iran-daily.com/News/204947.html> 25. 10. 2017, Erişim: 23. 05. 2018.

da referans olarak verir. Gazete, Hamanei'nin İslam alemini bu direniş ve zafer için kutladığını da aktarır.²⁵³

İran medyası, İran'ın bölgedeki terörizm ile başarılı bir mücadele verdiğini fakat ABD ve İsrail'in faaliyetlerinin terörle mücadeleye zarar verdiğini, çünkü bu güçlerin bölgedeki terörün, istikrarsızlığın bitmesini istemediklerini ve söz konusu terörizme, teröristlere destek verdiklerini iddia etmektedir. Bu bağlamda, İran Daily News Gazetesi, 02 Aralık, 2017 tarihli bir haberinde, 'İsrail'in tekfirci teröristlere karşı mücadele eden ve IŞİD'e büyük zarar vermek üzere iken Suriye ordusunu bombaladığını, İsrail'in bunu periyodik bir şekilde tekrarladığını, İsrail devletinin yaralı tekfirci teröristlere medikal ve lojistik destek sağladığını' iddia eder. Gazete, yazının devamında, 'Fakat İran'ın desteğiyle Suriye'de İsrail uçaklarına karşı savunma füzelerinin yerleştirildiğini, İran'ın destek sunmaya hazır olduğunu'²⁵⁴ yazar. İran devlet televizyonu Press Tv, 04, 04, 2017 tarihli bir haberde, 'ABD'nin Suriye'deki saldırıları terörle mücadeleye zarar veriyor' iddiasında bulunur. Televizyon, 'ABD, İngiltere, İsrail ve Suudi Arabistan'ın kendi Emperyal çıkarları için bölge devletlerine karşı tekfirci terör gruplarını desteklediğini' iddia eder ve 'fakat söz konusu terörist grupların ileride onları da vuracağını, İran'ın bu emperyalizme karşı mücadele etmeye devam edeceğini' yazar.²⁵⁵ İran News Daily, 24 Haziran 2017 tarihli bir haberde, Siyonizm'in tarihsel olarak en kötü terörizm olduğunu ileri sürer. İran Parlamento sözcüsü Ali Larijani'nin konu hakkındaki sözlerini haberleştiren Gazete, 'ABD ve

²⁵³ <https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/11/22/1581155/us-global-zionism-s-plots-foiled-with-fall-of-daesh-iranian-official> 22. 10. 2017, Erişim: 19. 04. 2018.

²⁵⁴ <http://www.iran-daily.com/News/205407.html?catid=8&title=205407>. 02. 12. 2017, Erişim: 16. 05. 2018.

²⁵⁵ <https://www.presstv.com/Detail/2018/04/14/558429/us-syria> Erişim: 12. 09. 2018.

Siyonistlerin Afganistan’da Müslümanlara karşı suç işlediklerini, şimdi ise NUSRA Cephesi gibi terör gruplarına destek verdiklerini’ iddia eder.²⁵⁶ İran hükümet yanlısı Tehran Times Gazetesi, 26 Ocak, 2018 tarihli bir özel haberinde, Türkiye ve ABD’nin Suriye’deki hareketleri açıkça Emperyalizmdir’ iddiasında bulunur. Gazete, İngiltereli Antropolog Prof, Dr. David Rolfe Graeber ile yaptığı söyleşide profesörün, ‘Türkiye’nin Afrin’de yaptıkları ve ABD’nin Suriye’de yaptıkları şey emperyalizmdir’ sözlerine yer verir. Gazete, ‘ABD ile Türkiye’nin Suriye’deki varlıklarının benzer olduğunu, ikisinin de izinsiz ve bir işgalci olarak orada olduklarını, dünya kamuoyunun da Türkiye ve ABD’nin Suriye’deki emperyal hareketlerine sessiz kaldığını’ ileri sürer.²⁵⁷

İran medyası, ABD ve ortaklarının İslam’a zarar verdiğini ve Müslümanlar arasındaki farklılıkları, çelişkileri kullandıklarını, bu devletlerin hareket ve emellerinin global düzeyde olduğunu iddia etmekte ve İslam ülkelerinin de buna mukabil global düzeyde mücadele etmeleri gerektiğini savunmaktadır. Devlet Gazetesi Keyhan, 01 Aralık, 2017 tarihli bir yorum yazısında, ‘ABD öncülüğündeki akımın Suudi Arabistan gibi Müslüman geçinen bazı güçlerin işbirliğiyle İslam’a ve Müslümanlara zarar verdiğini, IŞİD’in, Vahabi ideolojisini kullanarak emperyal emellerine ulaşmaya çalıştığını iddia eder. Gazete, ‘Ama İran İslam Cumhuriyeti’nin bununla mücadele ettiği gibi, ABD emperyalizmine ve Global Siyonizm’e karşı İslam birliği içinde çaba

²⁵⁶<http://Irannewsdaily.com/zionism-malignant-form-terrorism-history-larijani/> 24. 06. 2017, Erişim: 14. 06. 2018.

²⁵⁷ <http://www.tehrantimes.com/news/420702/Actions-of-Turkey-and-U-S-in-Syria-are-pure-imperialism-LSE> 26. 01. 2018, Erişim: 23. 10. 2018.

gösterdiğini' yazar.²⁵⁸ Aynı doğrultuda, Tasnim Gazetesi, 18 Haziran, 2017 tarihli özel bir haberinde 'İran'a yönelik yaptırımlar ABD'nin dış politikasının Siyonist olduğunu gösterdi' başlığını kullanır. Gazete bu röportajında, ABD'nin İran'ı terörizmi desteklemekle suçladığını, onun için nükleer program dahil, İran'a çeşitli yaptırımlar uyguladığını fakat aksine, ABD'nin Suudi Arabistan ile hareket ettiğini ve radikal ideolojileri desteklediklerini iddia eder.²⁵⁹ İran Resmi Haber Ajansı İRNA, 10. 01. 2017 tarihli ve 'Hizbullah lideri tekfirci ideoloji karşısında güçlü bir duruş için çağrıda bulundu' başlıklı bir haberinde, Müslümanların Tekfirci, Vahabi ideolojiye karşı güçlü bir karşı duruşun sergilemesi gerektiğini yazar ve Hizbullah liderinin bu husustaki çağrısına destek verilmeli yorumunda bulunur. Ajans, söz konusu ideolojinin ABD ve İngiltere tarafından Siyonist politikalarının yerine getirilmesi için kullanıldığını, İsraililerin yani, Yahudilerin de buna alet olduklarını iddia eder. Yazıda, Hizbullah örgütü, ABD, İngiltere ve Suudi Arabistan'ın Siyonizm'e hizmet etmek için destekledikleri tekfirci Vahabi ideolojiyle mücadele eden bir organizasyon olarak değerlendirilmektedir.²⁶⁰

Verilen gazete ve ajans örneklerinde görüldüğü gibi, İran medyası İran'ın Suriye'deki varlığını bölgeyi ABD ve Siyonizm tehditlerine karşı korumak, yani anti-emperyalist olarak konumlandırmaktadır. Medya, İran'ın ABD ve Emperyalizme karşı durmak için Suriye'de bulunduğunu, ABD, Suudi Arabistan ve İsrail gibi bazı devletlerin Ortadoğu'da Emperyalizm ve Siyonizm'i yaymak, İran'ın bu husustaki

²⁵⁸<http://kayhan.ir/en/news/47042/whither-Islamic-unity>. 01. 10. 2017, Erişim: 02. 04.

2018.

²⁵⁹ <https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/06/18/1439593/İran-sanctions-bill-shows-zionist-grip-on-us-foreign-policy-analyst> 18. 06. 2017, Erişim: 27. 06. 2018.

²⁶⁰ <http://www.irna.ir/en/News/82682078> 10. 01. 2017, Erişim: 11. 04. 2018.

mücadelesini zayıflatmak için bölgede faaliyet gösterdiklerini iddia etmekte ve İran'ın ise bazı bölge devletlerinin işbirliğiyle buna karşı çıktığını savunmaktadır.

Bu hususta sürekli olarak gazete ve ajans örnekleri vermek tekrara kaçmış gibi görünse de konunun referans zenginleştirilmesi ve daha sağlıklı sonuçların alınabilmesi açısından faydalıdır. Dolayısıyla, gazete örnekleri üzerinden devam edelim.

İran medyası, İran'ın anti-emperyalist mücadelede başı çektiğini, yani söz konusu mücadeleye öncülük ettiğini ve bu durumun İslam'ı birleştirdiğini iddia etmektedir. İran Resmi Haber Ajansı İRNA'nın 11. 07. 2016 tarihli ve 'Suriye Siyonizm ve terörizmle savaşmak için ön cephedir' adlı yorum yazısında şöyle yazılmaktadır:

'İran ile Suriye arasında son derece önemli ve stratejik bir ilişki var. Suriye Siyonizm ve terörizm ile savaşta ön cephedir. Ve İran bu savaşta Suriye'nin yanında olmalıdır.'

Ajans, İran dış işleri bakanının Suriyeli mevkidaşıyla yaptığı görüşmede bu temada bir görüşme yaptığını da hatırlatır ve bu mücadelenin Müslümanları da birleştirdiğini savunur.²⁶¹ Yine İran Resmi Haber Ajansı İRNA'da yayınlanan 12. 05. 2017 tarihli ve 'Dünya, Irak ve Suriye'de terörizme karşı savaşmakta olan güçlere borçludur' adlı başka bir haberde şöyle yazılmaktadır:

'Dünya, Suriye ve Irak'ta terörizme karşı savaşan ve bölgenin güvenliğini sağlayan, barışı için savaşan güçlere borçludur. Terörizm sadece bölge için değil, tüm dünya güvenliği ve istikrarı için tehdittir.'

ABD işgalinin ve Siyonist terörün bölgede insanları katledildiğini iddia eden Ajans, İran devlet başkanının bir konferansta, Siyonizm'e ve ABD işgaline karşı

²⁶¹ <http://www.irna.ir/en/News/82298748> 11. 07. 2016, Erişim: 12. 08. 2018.

duracaklarını söylediğini ve bu husustaki açıklamalarını da referans olarak gösterir.²⁶² İran'ın hükümet gazetesi İran News Daily, 12 Şubat, 2018'deki bir haberinde İran Cumhurbaşkanı Rouhani'nin, 'ABD'nin Ortadoğu'daki planlarını İran bozdu' açıklamasını başlık olarak kullanır ve Rouhani'nin 'biz Irak ve Suriye insanlarına destek verdik ve onlar da IŞİD'i yendi. Bu, ABD'nin yenilgisidir' sözlerini referans verir. Gazete, bu yazıda, İran'ın ABD'yi Ortadoğu planlarında yendiğini iddia eder ve 'Rouhani'nin dediği gibi, bu, Siyonizm'in yenilgisidir' yorumunda bulunur.²⁶³ İran Resmi Haber Ajansı İRNA, 11. 23. 2017 tarihli ve 'İran'ın nerede olursa olsun Siyonist rejime karşı savaşmaya hazırdır' başlıklı haberinde şöyle yazar:

'İran nerede ihtiyaç olursa ABD ve Siyonist rejime karşı orada savaşacaktır. Müslümanlar birbirine sempati duymalı, İran Irak ve Suriye'de tekfirli terörist olan IŞİD'e karşı, ABD ve Siyonizm'e karşı savaştı ve onları yendi. Şimdi de nerede olursa olsun ihtiyaç duyulduğunda İran savaşacaktır ve bunlarla savaşlara yardım edecektir.'

Ajans, Ali Hamanei'nin de buna benzer açıklamalarını ve bir mitingdeki sözlerini referans olarak verir.²⁶⁴ İran Hükümet Gazetesi İran News Daily'nin 22 Kasım, 2017 tarihindeki bir haberinde, Tahran'da, 'İslam dünyasında Tekfircilik ve Radikalizm İdeolojileri' üzerine iki günlük uluslararası bir konferans düzenlendiği ve konferansa çok sayıda İranlı hükümet yetkilisinin yanı sıra, yurtiçi ve yurtdışından çok sayıda akademisyen ve entellektuelin de katıldığı yazılmaktadır. Bu konferansı İslam dünyasının tekfircilik ve radikalizm ideolojilerine karşı uyanması olarak yorumlayan

²⁶² <http://www.irna.ir/en/News/82753239> 12. 05. 2017, Erişim: 17. 08. 2018.

²⁶³ <http://Irannewsdaily.com/us-plots-meddle-Iran-domestic-affairs-foiled/>. 12. 02. 2018, Erişim: 13. 04. 2018.

²⁶⁴ <http://www.irna.ir/en/News/82740559>. 11. 23. 2017, Erişim: 09. 09. 2018.

Gazete, konferansta, ‘İslam dünyasının Global küstahlık, Global Siyonizm, tepkisel rejimler ve tekfirli terörist grup ve düşünelere karşı geliştirecek strateji ve çözümlerin tartışıldığını, konuşulduğunu aktarır ve yazının devamında, bu husustaki çabaları olumlu olarak değerlendirir.’ Gazete haberin ilk cümlesinde ise, ‘İslam dünyası Siyonist politikalarla, tekfirli, radikal ve terörist gruplarla savaş konusunda uyanıyor’ iddiasında bulunur.²⁶⁵ İran Resmi Haber Ajansı İRNA’nın 12. 08. 2017 tarihli ve 3. Uluslar arası İslam Birliği Konferansı’nı değerlendirdiği bir haberinde, katılımcıların ‘İslam dünyasının Kutsal Kudüs için intifadaya kalkışmaları gerektiği görüşü sağlandığını’ aktarır. Ajans, konferansa 500’den fazla akademisyenin katıldığını ve bunların İslam Dünyası’nın ABD’nin Kudüs’ü Yahudileştirme programına ve Irak, Suriye politikalarına karşı çıkması gerektiği hususunda birleştiğini yazar. Yorumun devamında, İslam medeniyetinin gençler arasında yayılması ve gençlerin tekfirli düşünelere tuzaklarına düşmemesi için İslam kültürünün gençler arasında yaygınlaşması için çalışmaların yapılması gerekmektedir’ yorumunu yapar.²⁶⁶ İran News Daily Gazetesi, 26 Temmuz, 2017 tarihli başka bir haberinde, İran Genel Kurmay başkanı Hossein Baqeri’inin ‘Küresel küstahlık, Siyonist politikalar başarısızlığa mahkûm edildi’ sözlerini verir. Gazete, Genel Kurmay başkanının sözlerini şöyle haberleştirir:

‘İslami direniş tekfirli terörizmle savaşta, IŞİD’in Musul’da yenilmesiyle, Global Siyonizm, Global küstahlık, Suudi barbarizm komple yenilmiştir.’

Gazete, ‘Bölgesel gelişmeler de İran’ın bu güçler karşısında başarılı olduğunu ve İslam dünyası için de yeni bir modern İslam’ın kapısının aralandığını gösterdiğini’ iddia

²⁶⁵ <http://Irannewsdaily.com/intl-conference-countering-takfirism-kicks-off-tehran/> 22.

11. 2017, Erişim: 21. 05. 2018.

²⁶⁶ <http://www.irna.ir/en/News/82756227>. 12. 08. 2017, Erişim: 16. 04. 2018.

eder.²⁶⁷ İran Resmi Haber Ajansı İRNA’da 14, 08, 2017 tarihinde yayınlanan bir haberde, İran kültür bakanı Reza Salehi Emiri’nin ‘İslam devrimi IŞİD gibi tekfirli teröristlere karşı devam edecek’ sözlerine değinilmektedir. Gazete bu haberde, bakanın ‘Siyonizm, Emperyalizm ve terörizme karşı durmak, bunlarla savaşmak İslam devriminin gereğidir. Ve bu görev devam etmelidir. Bizim Ortadoğu’daki duruşumuz terörizme karşıdır, İran devleti İran’da ve Suriye’de tekfirli teröristlerle savaşmaya devam edecektir.’ Sözlerine yer verir ve akabinde bakanın söylediklerini destekler nitelikte yorumlar yapar.²⁶⁸İran hükümet Gazetesi İran Daily News, 05 Ekim, 2017 tarihinde İranlı bir yetkilinin ‘Suriye hükümeti ABD ve Siyonistlerin komplolarını engelliyor’ sözlerini haber yapar ve yorumlar. Gazete, İran parlamentosu ulusal güvenlik ve dışişleri komisyonu başkanı Alaedin Boroujerdi’nin ‘Suriye Hükümeti ABD ve Siyonistlerin bölge için hazırladıkları plan ve komploları engelledi’ açıklamasını verir. Gazete, İranlı yetkilinin ‘Suriye başkanı Esad’ın İran Cumhurbaşkanı’na göndermiş olduğu mektupta da Suriye hükümetinin terörizm karşısındaki başarısının İran ile olan ilişkilerinin katkısıyla olduğunu dediğini ve yetkilinin bu hususu onayladığını yazar. Haberin devamında İran’ın Suriye’ye vermiş olduğu ekonomik ve endüstriyel destekten ve İranlı yetkilinin bu hususta söyledikleri yazılmaktadır.²⁶⁹İran Resmi Haber Ajansı İRNA, 01. 04. 2018 tarihinde ‘İran tekfirli Siyonistlerle savaşta liderlik yapıyor’ başlıklı bir haber yayınlamıştır. Ajans söz konusu haberde Lübnanlı dini lider Şeyh Ebdul Emir Kalaban’ın, ‘İran’ın tekfirli Siyonistlerle

²⁶⁷ <http://İrannewsdaily.com/zionist-policies-doomed-failure/>. 26. 07. 2017, Erişim: 28. 09. 2018.

²⁶⁸ <http://www.irna.ir/en/News/82631472> 14. 08. 2017, Erişim: 07. 08. 2018.

²⁶⁹ <http://www.İran-daily.com/News/201814.html>05. 10. 2017, Erişim: 06.09. 2018.

savaşta liderlik yaptığını' sözlerini aktarır ve İran'ın tekfirici Siyonistlerin üstesinden geleceğini ileri sürer.²⁷⁰

İran medyası, IŞİD, Nusra gibi terör örgütlerinin İsrail tarafından himaye edilip desteklendiklerini, İsrail tarafından eğitilip bölgeye salındıklarını iddia etmektedir. İran medyası bölgedeki en önemli iki sorunun veya tehdidin Siyonizm ve terör olduğunu, bu hususta İslam dünyasının Siyonizm ve Teröre karşı birlik olması gerektiğini savunmaktadır. Hükümet Gazetesi İran Daily News, 12 Ekim, 2016'da 'İsrail ile El Kaide'nin Suriye'deki aşkı' başlıklı bir yorum yazısı yayınlamıştır. Yazıda, ilk cümle itibariyle, şeriat devleti kuracağını söyleyen, İslam'ın yeminli düşmanları El Kaide gibi tekfirici grupların Suriye'yi yıkmak için direkt olarak Siyonist İsrail himayesinde hareket ettikleri yazılmaktadır. Gazete yorumun devamında, 'El Kaide liderlerinin ve örgütün İsrail ile ilişkileri olduğunu ve İsrail'in bu çeşit tekfirici örgütlere her türlü desteği sunduğunu' iddia eder. 'Suriye'ye transfer edilen IŞİD ve NUSRA gibi el Kaide örgütlerinin yabancı militanlarının da İsrail desteği ile eğitildiğini' iddia eden gazete, bu konudaki çeşitli kaynaklar, yazılar, raporlar ve delillerden bahseder.²⁷¹ İran Resmi Haber Ajansı İRNA, 08. 06. 2017. tarihli bir haberinde, İran Cumhurbaşkanı Rouhani'nin 'bölge için iki büyük tehlikenin Siyonizm ve terörizm olduğunu' söylediğini aktarır. Gazete, akabinde Lübnan'ın Siyonizm'e karşı mücadelesinde başarılı olduğunu, şimdi ise Lübnan bölge istikrarı için komşularına yardım ettiğini' iddia eder ve Cumhurbaşkanı'nın bu konuda 'Lübnan'ın bu zaferi İran için onurdur, gururdur' dediğini aktarır.²⁷² Aynı çerçevede, İran News Daily Gazetesi 22 Haziran 2017 bir haberinde ise, Rouhani'nin Müslümanların İsrail'e karşı birleşme çağrısını

²⁷⁰ <http://www.irna.ir/en/News/82785869> 01. 04. 2018, Erişim: 06. 10. 2018.

²⁷¹ <http://www.İran-daily.com/News/170169.html> 12. 10. 2016, Erişim: 17. 10. 2018.

²⁷² <http://www.irna.ir/en/News/82623017> 08. 06. 2017, Erişim: 17. 09. 2018.

değerlendirir. Gazete, ‘Rouhani’nin Siyonist rejime karşı birleşme çağrısını yaptığını ve bunun terörizm ile savaşmak için gerekli olduğunu’ belirttiğini yazar ve İsrail’in Ortadoğu’da terörizmi desteklediğini iddia eder, Rouhani’nin bu konudaki açıklamalarını referans olarak aktarır.²⁷³ İran Resmi Haber Ajansı İRNA, 5 Ocak, 2017 tarihli başka bir haberinde ise ‘Dünya’nın İran’ın Irak ve Suriye’deki terörizme karşı mücadelesine borçlu olduğunu’ iddia eder. İran Cumhurbaşkanı Hasan Ruhani’nin bu konudaki sözlerine yer veren Ajans, İran’ın Irak ve Suriye’de Global güçlerin ve Siyonistlerin planlarını boşa çıkardığını öne sürer.²⁷⁴

Sonuç olarak, İran medyası İran’ın Suriye’deki varlığını dayandırdığı argümanlardan biri olarak ‘Emperyalizm ve Siyonizm’e karşı savaşı’ ileri sürmektedir. Medya, ABD, İsrail ve Suudi Arabistan gibi bazı devletlerin Ortadoğu’da emperyalizm ve siyonizmi yaymaya çalıştığını iddia etmekte, İran’ın ise bunu engellemek için Suriye’de bulunduğunu aktarmaktadır. Dahası, İran’ın bunu başardığını yani, ABD, İsrail ve Suudi Arabistan’ın amaçlarına ulaşmalarını engellediğini ve söz konusu devletleri bu konuda yendiğini vurgulamaktadır. Medya, IŞİD, NUSRA gibi cihatçı örgütleri ABD, Suudi Arabistan ve İsrail menşeli gördüğünden onların yenilmesini ABD, Suudi Arabistan ve İsrail’in yenilmesi olarak görmektedir.

²⁷³ <http://Irannewsdaily.com/rouhani-urges-muslim-unity-israel/> 22. 06. 2017, Erişim: 24.08. 2018.

²⁷⁴ <http://www.irna.ir/en/News/82753239> 05. 01. 2017, Erişim: 08. 01. 2019.

3.4. İRAN MEDYASININ İRAN'I KORUMA VE BÖLGEDE BARIŞI SAĞLAMA SÖYLEMİ

İran medyası, İran resmi haber ajansları, hükümet haber kaynakları ve diğer çoğu medya kuruluşlarının İran'ın Suriye'deki varlığını temellendirdiği diğer argümanlardan biri de İran'ın güvenliğini koruma ve bölgede barışı sağlama söylemidir. İran ve medyası eğer İran, diğer yerlerde olduğu gibi, Suriye'de de varlık göstermez ise İran'ın geleceğinin tehlikeye gireceğini, bunun yanı sıra, bölgedeki istikrarın, barışın korunamayacağını iddia etmektedir. İran, ABD ve ortaklarının kendi emellerini gerçekleştirmek ve İran'ı durdurmak, zayıflatmak, parçalamak için Ortadoğu'da çeşitli faaliyetlerde bulunduğunu, bölgede istikrarsızlık yarattığını, barış ortamını bozduğunu iddia etmekte ve İran'ın ise kendi güvenliğini sağlamak, bölge barışını korumak için buna karşı mücadele verdiğini savunmaktadır. İran, eğer İran Suriye'de varlık göstermese idi ABD ve ortaklarının bu hususta başarılı olacaklarını, ancak İran'ın Suriye ve vb yerlerdeki varlığı ABD ve ortaklarının planlarını bozduğunu ve onları başarısızlığa uğrattığını iddia etmektedir. İran medyası da bu bağlamda devletin belirlediği çerçevede aktarımlarda bulunmaktadır. Devlet Gazetesi Kayhan, 04 Ocak, 2017 tarihinde 'Suriye'nin Zaferi İran Sayesindedir' başlıklı yazıda, Suriye devlet başkanı B. Esad'ın İran'ın rolünü övdüğünü ve İran'ı terörizm savaşında verdiği destek için kutlamak gerekir' dediğini aktarır. 'Bölgede faaliyet gösteren terörist grupların bölgedeki bazı Arap devletleri tarafından ekonomik, lojistik olarak desteklendiklerini iddia eden Gazete, 'fakat İran'ın Saddam Hüseyin zamanında Irak'ta Iraklı insanlara yardım ettiği gibi Suriye'de de Suriyelilere yardım ettiğini, terörizmi yendiğini yazar. Gazete söz konusu yazıda, 'eğer İran olmasaydı Suriye'de terörizmin yenilemeyeceğini'

ileri sürer.²⁷⁵ İran Devlet Gazetesi Tehran Times ise, 26 Aralık, 2016 tarihli bir haberde, ‘Bölgenin güvenliği İran’ın güvenliğidir’ başlığını kullanır. Gazete, İran savunma bakanı Hüseyin Dehkan’ın (Hossein Dehqan), ‘Ortadoğu bölgesi İran’ın güvenliği demektir, bugün ABD ve Siyonist rejim İsrail bölge için planlar yapmakta, Irak ve Suriye’de tekfirici teröristleri desteklemektedir. Tekfirici terörist grupları İran’a ve İslam’a karşı kullanmaktadır. Fakat İran, bununla mücadele ediyor’ sözlerini haberleştirir ve ‘İran’ın kendi güvenliği için Ortadoğu’da terörizme karşı savaştığını’ iddia eder. Gazete, iddialarını, ‘ABD ve Siyonist İsrail emperyalizmi Irak ve Suriye’deki tekfirici terörizmi desteklediği gibi Ortadoğu’da güvenliği ve istikrarı bozma planları yapmaktadır, şeklinde sürdürür ve İran’ın ise kendi güvenliği için bununla mücadele ettiğini’ savunur.²⁷⁶

İran medyası özellikle iç kamuoyuna, İran’ın milli menfaatlerini korumak, geliştirmek; İran ve dostlarını dış tehditlerden koruyarak bölgede barışı tesis etmek için İran’ın Suriye’de varlık gösterdiğini aktarmaktadır. Bu bağlamda İran hükümeti ve medyası, ABD’nin Suriye’deki varlığının başta İran olmak üzere bölge için tehdit olduğunu iddia etmektedir. Devlet Gazetesi Tehran Times, 02. 07. 2018 tarihinde yayınladığı yorum yazısında, ABD’nin Suriye’deki varlığını İran’a tehdit olarak değerlendirir ve İran Dış işleri Bakanlık sözcüsü Behram Kasımi (Bahram Qassemi)’nin bu konudaki sözlerine yer verir. Kasımi’nin benzer şekildeki ‘ABD’nin Suriye’deki varlığı hem Suriye’de hem bölgede felakete sebebiyet vermektedir’ sözlerini aktaran gazete, akabinde ‘İran’ın ABD ve Siyonizm’in Suriye’deki planlarını boşa çıkaracaktır’

²⁷⁵<http://kayhan.ir/en/news/35261/syria-victories-thanks-to-iran-support>. 04. 01. 2017, Erişim: 07. 01. 2019.

²⁷⁶<http://www.tehrantimes.com/news/409500/Security-of-region-is-security-of-İran>. 26. 12. 2016, Erişim: 14. 12. 2019.

yazar.²⁷⁷ Bu örnekte de görüldüğü gibi, İran medyası, ABD'nin Suriye'de bulunmasının İran için tehlike olduğu algısını yaratmakta ve Suriye'deki İran varlığını İran'ın güvenliği için olduğunu savunmaktadır. Medya, dolayısıyla, ABD, Suudi Arabistan ve İsrail'in bölgeyi istikrarsızlaştırıp bölgede kendi emelleri için çeşitli faaliyetlerde bulunduğunu, bunun için de tekfirli terör gruplarını araç olarak kullandığını, bununla İran etkisini ve nüfuzunu azaltmaya veya bitirmeye çalıştıklarını iddia etmektedir. Ayrıca medya, ABD ve ortaklarının Ortadoğu'daki emellerinin gerçekleşmemesinin temel nedeni olarak İran'ın etkisinin artması göstermektedir. Tehran Times Gazetesi 20 Ocak, 2018 tarihli bir özel haberinde 'ABD kendi jeopolitik çıkarları için İran'ın içini karıştırmaya yatırım yapıyor' başlığını kullanır ve ABD'nin Ortadoğu planlarının İran'ın direnişi ve artan etkisi nedeniyle gerçekleşmediğini ileri sürer.²⁷⁸

İran medyası, ABD ve dostlarının Ortadoğu'da çeşitli yerleri işgal ettiğini, izinsiz ve gayrimeşru bir şekilde söz konusu yerlere girdiklerini, bunu en son Suriye'de yaptıklarını savunmaktadır. İran medyası, Rusya ve İran dışında Suriye'de bulunan tüm güçlerin izinsiz ve gayrimeşru olduğunu ileri sürmekte ve İran'ın Suriye'de varlık göstermesini ise Suriye Hükümetinin yasal izni ve işbirliğiyle olduğunu ve bunun hem İran hem Suriye için yararlı olduğunu savunmaktadır. Devlet Gazetesi Keyhan, 10 Haziran 2016 tarihli, 'İran olmadan Ortadoğu'da barış olmaz' başlıklı yazıda, İran'ın önemli Televizyonlarından olan Pres TV'ye dayandırdığı haberde, Fransa'nın Parlamento sözcüsü Claude Bartolone'nin 'İran'ın katılımı olmadan Ortadoğu'da barış olmaz' dediğini aktarır. Gazete, 'sözcünün bugün en önemli konunun terörizm ile savaş

²⁷⁷ <http://www.tehrantimes.com/news/421104/U-S-presence-in-other-states-a-recipe-for-disaster-Qassemi> 02. 07. 2018, Erişim: 15. 12. 2019.

²⁷⁸ <http://www.tehrantimes.com/news/420499/U-S-invests-in-creating-unrests-in-Iran-to-its-geopolitical> 20. 01. 2018, Erişim: 17. 10. 2018.

olduğunu ve İran'ın bu savaşta rolünün önemli olduğunu vurguladığını, İran'ın katılımı olmadan bölgede barışın sağlanmasının mümkün olmadığını belirttiğini' aktarır. Gazete, akabinde, İran İslam Cumhuriyeti'nin Suriye'de barışın sağlanması için kilit rolde olduğunu iddia eder.²⁷⁹ İran hükümet Gazetesi Tehran Times ise, 02. 07. 2018 tarihinde yayınladığı bir haberde, 'İran'ın Suriye ile olan stratejik ortaklığını İran ile Suriye arasındaki ticareti, ekonomik alışverişi ve kültürel birliğini canlandırdığını' iddia eder. Gazete, Suriye hükümetinin İran'ın orada oluşunu memnuniyetle karşılamakta' olduğunu de yazar.²⁸⁰

Bu anlamda medya, ABD ve Türkiye'nin Suriye'de güç bulundurmasını işgal olarak nitelendirmekle beraber Rusya, Suriye hükümeti veya Türkiye'nin bombardımanlarının neden olduğu zararlara yer vermez iken, ABD'nin hemen her saldırısını, saldırının neden olduğu zararları yüksek perdeden haberleştirmiştir. Medya, İran ve Rusya güçlerinin Suriye hükümeti tarafından davet edildikleri için meşru olduğunu fakat Türkiye ve ABD'nin Suriye'ye davetsiz ve izinsiz girdikleri için ABD ve Türkiye'nin Suriye'deki varlıklarını işgal olarak nitelendirmektedir. Medya, işgalci güçlerin Suriye toprağından çıkması gerektiğini ve eğer söz konusu bu güçler Suriye'den çıkarlarsa barışı tesis etmenin daha kolay olacağını iddia etmektedir. Bunun yanı sıra, İran medyası, ABD'nin 'terörle mücadele ediyoruz' söyleminin doğru olmadığını, aksine ABD ve ortaklarının terörü desteklediklerini, terörü vuruyoruz diyerekten çölleri, boş arazileri bombaladıklarını,²⁸¹Suriye'de genel olarak IŞİD ve

²⁷⁹<http://kayhan.ir/en/news/27620/no-peace-in-mideast-without-iran> 10. 06. 2016, Erişim: 23. 07. 2018.

²⁸⁰ <http://www.tehrantimes.com/news/421062/Syria-calls-for-establishing-joint-chamber-of-commerce-with-İran> 02. 07. 2018, Erişim: 19. 08. 2018.

²⁸¹ <http://www.iran-daily.com/News/208768.html> 25. 01. 2018, Erişim: 01. 01. 2019.

diğer terör gruplarını hedef almadıklarını ve terörle mücadele ediyorlarmış gibi yaparak sivil hedefleri vurduklarını iddia etmektedir. İran hükümet Gazetesi, İran Daily News, 25 Ocak, 2018 tarihinde yayımladığı bir haberde, ‘ABD’nin DAİŞ’i vuruyoruz demelerine rağmen onlar çöllerde olan DAİŞ’i değil de yine sivil hedefleri vurduğunu’ yazar. Gazete, bu haberinde ABD’nin BM ve Suriye egemen devletinden herhangi bir izin almadan bunu sık sık yaptığını iddia etmektedir.²⁸²

İran medyası, ABD ve İsrail’in İran’ın içini karıştırmak, İran’da kargaşa çıkarmak için çeşitli faaliyetlerde bulunduğunu, bu iki devletin istihbaratlarının İran etkisini zayıflatmak için İran’ın içini karıştırmaya çalıştığını iddia etmekte ve İran’ın bunun için Lübnan ve Suriye gibi yerlerde faaliyet gösterdiğini savunmaktadır. İran Devlet Gazetesi Tehran Times, 15 Ocak 2018 tarihli bir yorum yazısında ‘İsrail istihbaratı (MOSAD) İran’ın içini karıştırmaya çalışıyor’ başlığını kullanır ve İran’da son zamanlarda meydana gelen protestolarda MOSAD’ın kirli eli olduğunu iddia eder. Gazete bu yazıda, ‘ABD ve onun Siyonistleri ve Suudi Arabistan olmak üzere iki müttefiki ile teröristleri destekliyor, İran’ı karıştırmaya, zayıflamaya çalışıyorlar, fakat bunun aksine daha güçlü bir aktör olarak İran’ın Suriye ve Lübnan’daki etkisi daha da artıyor, savını ileri sürer.²⁸³ Aynı Gazete, 29 Aralık, 2017 tarihli başka bir özel haberinde ise ‘İsrail ve ABD’nin İran’ı karıştırmak için gizli bir anlaşma yaptıklarını’ yazar. Gazete, İran Televizyonu Press TV’ye dayandırdığı habere göre, ‘ABD ve İsrail’in İran’ın Suriye’deki etkisini kırmak, azaltmak ve İran’ın Lübnan direnişini desteklemesini engellemek için anlaşmış, bunun için İran ile yapılan Nükleer

²⁸²<http://www.İran-daily.com/News/208768.html> 25. 01. 2018, Erişim: 20. 11. 2018.

²⁸³ <http://www.tehrantimes.com/news/420338/Mossad-plays-role-in-İran-unrest> 15. 01. 2018, Erişim: 02. 12. 2018.

Antlaşmasını imzalayan batılı ülkeleri etkilemeye çalıştıklarını' iddiasında bulunur.²⁸⁴ Bu doğrultuda İran Resmi Haber Ajansı İRNA, 16 Şubat, 2018 tarihli bir haberde, 'İran'ın ABD ve Siyonistlerin işgal planlarını bozduğu için ABD ve Siyonistler Suriye'de İsrail uçağının düşmesinden sonra İran'a karşı büyük planlar yapıyor' iddiasında bulunur. İran Güvenlik Konseyi Şurası Genel Sekreteri Ali Şamkami'nin (Shamkami), 'İran İslam Cumhuriyeti'nin Irak ve Suriye'de IŞİD'i yendiği gibi onları da yenecektir' sözlerine yer vermekte olan ajans, kendi vatandaşının güvenliğini sağlayamayan ABD, kendi sorunlarıyla ilgilenmeli, burnunu diğer ülkelerin işlerine sokmamalı, Suriye ve Yemen'de olduğu gibi insanların katledilmesini desteklememeli' çıkışında bulunur.²⁸⁵

İran medyası bölgenin barışı ve güvenliği için verdiği mücadelede İran'ın yalnız olmadığını, bölgedeki bazı devletler ile işbirliği yaptığını yazmaktadır. Buna binaen, İran resmi ajansı İRNA 5, Şubat, 2018 tarihli başka bir haberde, İran'ın kendi güvenliği ve IŞİD'e karşı mücadele için Rusya, Suriye ve Irak ile işbirliğine gidiyor. İran, IŞİD gibi terörist gruplara karşı savaşta işbirliği için bölge ülkeleriyle toplantılar yapıyor, Suriyeli ve Iraklı yetkililer de IŞİD ile mücadelesinden dolayı İran'ı takdir ediyor' iddiasında bulunur.²⁸⁶

İran ve medyası bölgede olan söz konusu istikrarsızlığını, güvensizliğin ve kargaşanın sebebi ABD ve ortaklarının olduğunu iddia etmektedir. ABD ve ortaklarının emellerinin gerçekleşmesi için bölgede barış istemediklerini savunmaktadır. Devlet Gazetesi Kayhan, 15 Mart, 2017 tarihinde yayınladığı yorum yazısında, Rusya, İran ve

²⁸⁴<http://www.tehrantimes.com/news/419820/Israel-U-S-reach-secret-deal-to-tackle-Iran-report>. 29.12. 2017, Erişim: 01. 12. 2018.

²⁸⁵<http://www.irna.ir/en/News/82833901> 16. 02. 2018, Erişim: 01, 12, 2018.

²⁸⁶<http://www.irna.ir/en/News/8282054205>. 02. 2018, Erişim: 06. 01. 2019.

Türkiye'nin Suriye İç Savaşı için düzenledikleri Astana barış görüşmelerine katılmayan ABD'nin barış görüşmelerini sabote ettiğini iddia eder. Gazete, yazının devamında, 'Rusya ve İran'ın savaşı sonlandırmak için Suriye'de savaşan tarafları barış masasına davet ettiğini, fakat ABD destekli El Kaide'nin Rusya'nın teröristleri bombalamasını bahane ederek görüşmeleri boykot ettiğini' öne sürer. Gazete, akabinde, 'çünkü ABD ve bölgedeki ortakları politik çözüm istemedikleri için muhalif olarak adlandırılan el Kaide örgütlerinin IŞİD'ten ayrılmasını istemiyor, onlar için vekâlet savaşları yürüten el Kaide örgütlerinin IŞİD'ten ayrılmalarına ve barış görüşmelerine katılmalarını istemiyor' iddiasında bulunur.²⁸⁷Bu bağlamda İran ve medyası, ABD ve ortaklarının bölgeden çekilmesi halinde güven ve barış ortamının sağlanabileceğini savunmaktadır. Tasnim News Gazetesi, 31 Aralık, 2018 tarihli haberinde ABD devlet başkanı D. Trump'ın 'Suriye'den askerimizi çekeceğiz' açıklaması üzerine İran Genel Kurmay başkanının açıklamalarına değinir. Genel Kurmay Başkanı General Hüseyin Bakiri'nin (Hossein Baqeri) ABD'nin Suriye'den güçlerini çekmesi kesinlikle güvenliğin ilerlemesine vesile olacaktır' sözlerini yorumlayan gazete, 'ABD'nin Suriye'de bulunması istikrarsızlığın ve güvensizliğin nedeniydi. ABD'nin çekilmesi sakinliğin ve güvelliğin artmasını sağlayacaktır' iddiasında bulunur.²⁸⁸

İran medyası İran'ın bölgedeki ülkeleri terörizm ile mücadele etmeye davet ettiğini, mücadelenin başarılı olması için İslam işbirliğinin önemli olduğunu, bölge ülkeleri arasında yapılacak işbirliği sayesinde İslam'a verilmek istenen zararın önlenileceğini, İslam imajının korunabileceğini vurgulamaktadır. Medya, İran'ın

²⁸⁷<http://kayhan.ir/en/news/37883/syria-peace-talks-and-conditions-for-success> 15. 04. 2017, Erişim: 06. 01. 2019.

²⁸⁸ <https://www.tasnimnews.com/en/news/2018/12/31/1911738/iran-s-top-general-us-pullout-from-syria-to-enhance-regional-security> Erişim: 12. 01. 2019.

bölgede barışı sağlamak için çabaladığını ve bu hususta başarılı olduğunu iddia etmekte ve diğer ülkelerin de İran ile işbirliği yapması gerektiğini yazmaktadır. Devlet Gazetesi Tehran Times, 18 Haziran, 2016 tarihli bir haberde, ‘İran bölge ülkelerinin bölgesel işbirliğini destekliyor’ başlığını kullanır. ‘Radikalizm İslam’a ve Müslümanlara zarar vermekte ve İslam’ın imajını bozmaktadır, iddiasında bulunan gazete, İslam ülkeleri radikalizme karşı harekete geçmeli ve ona karşı savaşmalı’ önerisini sunar.²⁸⁹ İran hükümetine ait Daily İran News Gazetesi ise, 11 Aralık, 2017 tarihinde yayınladığı bir haberde İran’ın bölgedeki çabalarını över ve İran güçlerinin Irak ve Suriye’de olduğu gibi, bölgeye barış getirdiğine dikkat çeker. İran Genel Kurmay başkanının İran’ın desteklediği güçlerin Irak ve Suriye’de büyük başarılar kazandı’ değerlendirmesini haber yapan ve yorumlayan Gazete, benzer şekilde, İran’ın Irak ve Suriye’de uygulamış olduğu politika ve stratejileri över, akabinde İran destekli güçlerinin bölgeye barış getirdiklerini iddia eder ve bu güçlerin başarılarını değerlendirir.²⁹⁰ İran hükümet yanlısı Tasnim Gazetesi Tasnim, 14. 02. 2018 tarihli haberde, ‘İran’ın bölge ülkelerini barışı sağlamak için işbirliğine davet ediyor’ yazarak bu konuya dikkat çeker. İran İslam Devrimi uluslararası sözcüsü Ali Ekber Velayeti’nin bu husustaki çağrısını haberleştiren gazete, ‘İŞİD gibi terörist grupların Irak ve Suriye’de çok ileri gittiğini fakat İran’ın müdahalesi sayesinde durdurulduklarını’ savunur.²⁹¹

Şimdi, bu kısımda verilen belli başlı gazete örneklerinden de anlaşılacağı gibi İran medyası, bu söylemde ‘İran’ın Suriye’deki varlığını İran’ın güvenliği, İran

²⁸⁹ <http://www.tehrantimes.com/news/403529/İran-supports-territorial-integrity-of-regional-countries>. 11. 12. 2017, Erişim: 12. 01. 2019.

²⁹⁰ <http://www.İran-daily.com/News/205952.html> 11. 12. 2017, Erişim: 14. 01. 2019.

²⁹¹ <https://www.tasnimnews.com/en/news/2018/02/14/1657183/İran-pursuing-mutual-cooperation-with-regional-countries-for-peace-velayati> Erişim: 14. 01. 2019.

menfaatlerini koruma ve bölgedeki barışı sağlama' gibi argümanlara dayandırdığı görülmektedir. Örneklerde de görüldüğü gibi İran medyası bölgenin ve özellikle İran'ın güvenliğinin sağlanabilmesi için İran'ın Suriye İç Savaşına müdahil olmasını gerekli görmektedir. İran medyası ABD, İsrail, Suudi Arabistan ve Türkiye gibi ülkelerin kendi çıkarları için bölgede ve özellikle Suriye'de istikrarsızlık yaratmak istediklerini İran'ın ise buna karşı başarılı bir mücadele verdiğini savunmakta ve İran'ın bu mücadelesini gerekli görmektedir. Başka deyişle ve kısacası ve aynı zamanda yukarıda değinildiği gibi, İran ve İran medyası, ABD'nin Suriye'deki varlığını İran için tehdit olarak görmektedir. Ve İran'ın bölgede barışın teminatı olduğunu varsaymakta ve bunun için de İran'ın ABD ve ortaklarına karşı çıktığını, onlarla bu uğurda savaştığını ya da mücadele ettiğini iddia etmektedir. Dolayısıyla, İran medya'sı ABD, Türkiye ve Suudi Arabistan'ın aksine İran'ın Suriye'de İran ve dostlarının menfaatlerini korumak, bölgede barışı sağlamak için bulunduğunu yorumlamaktadır. Sonuç olarak İran medyası, bu hususta hükümetin tutumu çerçevesince tavır almakta ve bu doğrultuda yayınlar yapmaktadır. Bu konuda da İran medyasında yüzlerce hatta belki binlerce örnek vermek mümkündür. Özellikle, tarihsel olarak geriye, yani Suriye İç Savaşı'nın başladığı zamana doğru gittikçe resmi gazete, ajans, televizyonların çoğunda periyodik olarak bu gibi yayınlar karşımıza çıkmaktadır. Fakat yukarıda belki bazı yayın kuruluşlarının temsili olarak bazı aktarımları verilmiştir.

3.5. İRAN MEDYASININ SURİYE'DE İSLAM İÇİN SAVAŞ SÖYLEMİ

İran hükümetinin Suriye'deki varlığını dayandırdığı ve özellikle iç kamuoyu ve İslami kamuoyunda en fazla dillendirdiği argüman dini söylemdir. İran ABD, İsrail,

Suudi Arabistan, Katar, Türkiye gibi ülkelerin İran'a karşı Sünni akımı desteklemelerini ve bu anlamda bölgede bazı faaliyetlerde bulunmalarını kendisine tehdit olarak algılamaktadır. İran, söz konusu devletlerin bölgedeki faaliyetlerine karşı Irak, Yemen ve Suriye'de vermiş olduğu mücadeleyi, yani söz konusu bölgedeki güçlerinin varlığını İslam'ı koruma olarak temellendirmektedir. Tehran Times Gazetesi, 30 Aralık, 2015 tarihli bir yazıda, 'Düşmanlar Müslüman ülkeleri birer birer yıkıyor' vurgusu yapmaktadır. Ayatollah Ali Hamenei'nin 'Düşmanlar Suriye, Yemen, Libya'yı yıktılar' sözlerini haberleştiren Gazete, 'düşmanların Müslüman ülkelerin içlerini karıştırmaya çalıştığını, İran'ın ise buna direndiği' iddiasında bulunur.²⁹² İran, ABD ve İsrail'in Suudi Arabistan gibi ülkelerin işbirliğiyle İslam düşmanı IŞİD, Nusra gibi tekfirci Sünni terör örgütlerini kurduklarını ve kullandıklarını savunmaktadır. İran'ın ise buna karşı İslam adına savaştığını belirtmektedir. İran medyası da bu paralelde yoğun bir çaba içerisinde. İran Medyası, İran'ın Suriye'deki varlığını dini bir vazife olarak da nitelendirmekte, Suriye'de verilen mücadelenin 'tekfirci' (dinden çıkmışlar, sapkın) teröristlere ve onları İslam'a, İran'a zarar vermek isteyen devletlere karşı olduğunu iddia etmektedir. İran Devlet Gazetesi Tehran Timesi, 22 Aralık, 2016 tarihli bir yorum yazısında, 'Irak ve Suriye'deki savaş dini bir savaştır, bu, her şekliyle Kur'an'a karşı bir savaştır' iddiasında bulunur. Gazete, bu yazıda, 'D. Trump'ın İslamifobik olduğunu, İslamifobik ideolojileri desteklediğini, çalışma arkadaşı olarak İslamifobik kişileri çevresine topladığını, dolayısıyla ABD'nin İslam'a karşı dini bir savaş başlattığını' savunur.²⁹³

²⁹²<http://www.tehrantimes.com/news/251849/Leader-Enemy-destroying-Muslim-states-one-after-another> 30. 12. 2015, Erişim: 17. 01. 2019.

²⁹³<http://www.tehrantimes.com/news/409345/Alarming-appointees-Trump-and-his-Islamophobic-ideologues> 22. 12. 2016, Erişim: 21. 01. 2019.

Medya, ABD, Suudi Arabistan ve Siyonist Rejimin Sünni tekfirli terörist gruplarla bölgede terörizmi desteklediklerini İran'ın ise buna karşı çıktığını, Müslüman İran'ı ve Müslüman dostlarını söz konusu terörizmden korumak için Irak ve Suriye meşru hükümetlerin daveti ile bölgede varlık gösterdiğini, söz konusu hükümetleri desteklediğini savunmaktadır. İran medyası, bölgedeki IŞİD, Nusra ve benzeri terörist grupların ABD, İsrail ve bölgedeki işbirliği yaptıkları devletler tarafından kurulduğunu ve bu terör gruplarının faaliyetlerinin batı ve Arap ülkeleri tarafından desteklendiğini iddia etmektedir. Medya, bu söz konusu terörün İslam'ı ve onu koruyan İran'ı tehdit ettiğini savunmakta, İran'ın ise buna karşı İslam adına savaştığını ve bu anlamda İslam liderliği yaptığını vurgulamaktadır. Dolayısıyla, İran Medyası İran'ı İslam birliğinin bayrak taşıyıcısı, yani öncüsü olarak tanımlamakta, İslam'ın birliği ve terörizmden korunması için bölgede önemli roller aldığını, bundan dolayı ABD ve ortaklarının İran'a saldırılar yaptığını savunmaktadır. İran Resmi Haber Ajansı İRNA15, 01, 2017 tarihli ve 'İran İslam birliğinin bayrak taşıyıcısıdır' başlıklı bir yazıda buna karşılık gelen bir haber yayınlamıştır. Ajans, bu haberindeki iddiasını şöyle sürdürür:

'İran İslam birliği için öncülük, bayraktarlık yapmaktadır, İslam'ın birliği ve terörizmden korunması için çok önemli roller almıştır ve İslam'ın merkezidir. Bunun için Siyonist ve tekfirli terörizm İran'a saldırmaktadır.'²⁹⁴

İran hükümeti ve medyası, İran'ın Suriye'deki varlığının İslam gereği ve İslam düşmanlarına karşı olduğunu savunmakta, kimi zaman bu söylemi mezhepsel düzeye indirgemekte ve kendi kamuoyuna aktarmaktadır. İran medyası, yapmış olduğu aktarımlarda mezhepsel vurgular yapmakta, ABD, İsrail ve Suudi Arabistan'ın İran'ın bölgedeki etkisini azaltıp İslam dinine zarar vermek için uğraştıklarını savunmakta ve bu doğrultuda hükümetin belirlediği ideoloji çerçevesinde haberler yapmakta, yazılar

²⁹⁴ <http://www.irna.ir/en/News/82388177> 15. 01. 2017, Erişim: 21. 01. 2019.

yayınlanmaktadır. İran Medyası, İran hükümetine paralel olarak ABD, Suudi Arabistan, Türkiye, Katar ve İsrail'in İran'ın mezhepsel (Şii) etkisini azaltmak ve İran'ın Lübnan yolunu kesmek için bölgede Sünni grupları öne sürdüğünü iddia etmektedir. Medya, İran'ın Suriye, Irak, Yemen ve Lübnan gibi yerlerde etkili olduğunu, İran'ın söz konusu bölgelerle yakın, kültürel ve mezhepsel bağlara sahip olduğunu yazmakta ve yukarıda sayılan devletlerin bunu bozmak, İran'ın kültürel bağlarını koparıp İran etkisini kırmak istediklerini ve bunun için bölgede çeşitli faaliyetlerde bulunduğunu ileri sürmektedir. Fakat İslam'ın koruyucusu olarak İran'ın buna karşı savaş verdiğini, özellikle İslam'ı korumak için Suriye, Irak, Yemen gibi yerlerde buna karşı savaştığını, bunların İslam'a zarar vermesine engel olacağını iddia etmektedir. İran'ın Resmi Haber Ajansı İRNA, 18 Aralık, 2017 tarihli ve 'Suriye, Irak ve Lübnan'ı savunmak İslam'ı korumaktır' başlıklı bir haberinde, İran Danışmanlar Yüksek Kurulu üyesi Ali Ekber Velayeti'nin 'Suriye, Irak ve Lübnan'ı korumak İslam'ı ve İran'ı korumaktır' sözlerine yer verir ve İran'ın neden Irak ve Suriye'de bulunduğu sorusunu cevaplandırır. Ali Ekber Velayeti'nin söylediklerini referans veren Ajans şöyle devam eder:

'Bazıları İran neden Irak, Suriye ve Lübnan'da diye sormaktadır?' 'İran, İslam'ı ve İran'ı tekfirli terörden korumak için oralardadır ve bu gereklidir.'²⁹⁵

İran Hükümet Gazetesi Tehran Times, 3 Ocak 2018 tarihli yorum yazısında ise şu başlığı kullanır: 'İran'ı Suudi Arabistan'dan daha güçlü kılan ne?' Gazete bu yorum yazısında, İran'ın Ortadoğu'daki büyüyen etkisine ve Suudi Arabistan'ın bundan rahatsız olduğuna dikkat çeker ve 'Suudi Arabistan ve Katar'ın Irak, Suriye ve Lübnan gibi yerlerde, Ortadoğu'da çeşitli projeler peşinde olduklarını ve bu projeleri gerçekleştiremediklerini, bu devletlerin ABD ve İngiltere'nin müttefikleri olduklarına rağmen İran'ın etkisini kıramadıklarını' iddia eder. Gazete, 'Bunların ABD ve İsrail ile

²⁹⁵ <http://www.irna.ir/en/News/82768172> 18. 12. 2017, Erişim: 29. 09. 2018.

beraber İslam'ı ve İran'ı zayıflatmak için Vahabizm'i yaymaya çalıştıklarını fakat İran'ın bu planları boşa çıkararak kendi etkisini de artırdığını ileri sürer.²⁹⁶ İran Devlet Gazetesi Keyhan, 12 Şubat, 2018 deki yorum yazısında, İran İslam Cumhuriyeti Devrimi'nin 40. yılı kutlamalarına ve destek yürüyüşlerine değinir ve söz konusu 'yürüyüş, destek ABD'yi korkuttu' iddiasını gündemine alır. Gazete, her meslekten ve yaştan milyonlarca insanların katıldığı bu yürüyüş ve desteğin İslam Cumhuriyeti'ne ihtiyacın olduğunu ve onun bölgede ABD, Siyonizm, Vahabizm ve teröristlere karşı başarısını göstermektedir' yorumunu yapar.²⁹⁷ İran'ın Resmi Haber Ajansı İRNA, 23, 01, 2018 tarihli bir haberde Suriyeli bir bakanın, 'Şüphesiz İran Vahabizm'in Suriye'de yayılmasını engelledi' sözlerini haberleştirir ve değerlendirir. Ajans, Suriye din işlerinden sorumlu bakanı Mohemmed Abdul SettarEl Seyid'in söz konusu sözlerini ve İran Danışmanlar Yüksek Konseyi üyesi Ali Seyid'in de ilgili sözlerini referans vererek, 'Suriye'de ABD, Siyonist Rejim ve Arap devletleri tarafından desteklenen Vahabizm ve radikalizm engellendi. Bu da İran ve Suriye hükümetlerinin işbirliği ile oldu' iddiasında bulunur.²⁹⁸ Tehran Times Gazetesi, 8 Ocak 2017 tarihli ve 'Suudi ailesi İslam'a, Müslümanlara ihanet ediyor' başlıklı yazıda ise, Suudi Arabistanlı yetkililerin İran karşıtı söylemelerine dikkat çeker. İran dışişleri Bakanlık sözcüsü Behram Kasimi'nin, 'Suudi Arabistan'ı tekfirci terörizmi destekleyerek Ortadoğu'da kaosa neden olduğu' suçlamalarına atıfta bulunan gazete, Suudi Arabistan'ın Irak, Suriye, Filistin ve Yemen'de Müslümanlara ihanet ettiğini, Irak ve Suriye'de sivilleri katleden, suç işleyen

²⁹⁶ <http://www.tehrantimes.com/news/419977/What-makes-İran-stronger-than-Saudi-Arabia> 03. 01. 2018, Erişim: 08. 01. 2019.

²⁹⁷ <http://kayhan.ir/en/news/50017/revolution-rallies-&-İran%E2%80%99s-influence-abroad-frustrates-the-us> 12. 02. 2018, Erişim: 08. 02. 2019.

²⁹⁸ <http://www.irna.ir/en/News/82806026> 21. 01. 2018, Erişim: 09. 01. 2019

tekfirci terörizmini desteklediğini iddia eder.²⁹⁹ Ayetollah Hamanei'ye ait yarı resmi gazete olan Keyhan, yayınladığı 09 Şubat, 2018 tarihli yazıda, 'İslam Cumhuriyeti'nin 40. yıl dönümündeki destek yürüyüşlerinin İslam Cumhuriyeti'nin Kur'an yolunda olduğunu, bölgede, Irak ve Suriye'de tekfirci terörist Vahabilere, Siyonistlere, Global küstahlığa karşı savaşta zafer kazandığını, Cumhuriyet'in başını çektiği İslami direnişin İslam yolunda ilerlediğini gösterdiğini'³⁰⁰ iddia eder.

İran medyası, Suriye ve diğer yerlerde faaliyet gösteren, batı ve Arap ülkeleri tarafından desteklenen terör gruplarının yaptıklarıyla İslam İmajı'nı zedediklerini ve bunu İslam düşmanlarının tezgâhlayıp desteklediğini İddia etmektedir. İran Medyasına göre, ABD ve ortakları, İslam İmajı'nın zarar görmesi için IŞİD gibi çeşitli terör gruplarını kullanmakta, bölgede bazı faaliyetlerde bulunmaktadır. Medya, ABD'nin bu emellerinin gerçekleşmesi için İsrail ve Suudi Arabistan gibi bölgedeki bazı devletlerin ABD'ye yardım ettiklerini ve onunla işbirliği yaptıklarını iddia etmektedir. İran medyası, ABD ve İsrail'in İslam'a zarar vermek ve onun imajını bozmak için bölgede yapmış oldukları faaliyetlerden birisinin Suudi Arabistan kökenli Vahabizm ideolojisinin yaygınlaşmasını sağlamaya çalışmaları olduğunu ileri sürmektedir. İran Devlet Gazetesi Tasnim News, 24 Haziran, 2014 tarihli bir haberinde şöyle yazar:

²⁹⁹ <http://www.tehrantimes.com/news/409890/Saudi-royal-family-betraying-Islam-Muslims-Commentator>. 08. 01. 2017, Erişim: 09. 01. 2019.

³⁰⁰ <http://kayhan.ir/en/news/49920/message-of-the-islamic-revolution-%E2%80%93-forty-years-and-going-strong> 09. 02. 2018, Erişim: 10. 01. 2019.

IŞİD ve benzeri terörist grupları Batı ve Arap ülkeleri tarafından desteklenmektedir, bu, İslam'ı tehdit edip İslam'ın imajını bozuyor. Böylece, İslam'a karşı suç işleniyor.'³⁰¹

Bu bağlamda, İran Resmi Haber Ajansı İRNA, 28 Ekim 2017 tarihli bir haberinde, İran Devrim Muhafızları Gücü komutanının, 'Düşmanlar IŞİD'i İslam'ın imajını bozmak için kullanıyorlar' sözlerini haberleştirip ve değerlendirir.³⁰²Söz konusu komutanın 'Düşmanlar İslam'ın imajını bozmak için tekfirli terörist IŞİD'i yarattı ve onu kullanıyorlar, fakat onları Irak ve Suriye'de yendik' sözlerine atıfta bulunan ajans, 'ABD, İsrail ve Suudi Arabistan tarafından yaratılan tekfirli terörist IŞİD'in bölgedeki modern İslam Dünya'sının direnişi ile yenildiğini' iddia eder. Tasnim Gazetesi ise, 03 Eylül 2017 tarihli bir haberde, 'Tekfirciler ABD klavuzluğu altında İslam ile savaşıyor' başlığını kullanır ve haberde, İran Silahlı Sivil Kuvvetler (Basij) Komutanı General Gholam Hossein Gheibparvar'in, 'IŞİD ABD'nin İslam'ı yok etmek için kullandığı bir araçtır' sözlerine yer verir. Gazete, 'tekfirli IŞİD terör grubu İslam'ı kötülemek ve onu yok etmek için çıkarılmış bir gruptur'iddiasında bulunur.³⁰³

Tasnim Gazetesi, 16 Kasım, 2015 tarihli başka bir haberde, Irak'taki dini yerlerinin önemine ve korunması gerektiğine yer verir. Gazete, bu hususta İran içişleri bakanı Abdolreza Rahmani Fazli'nin 'Irak'taki kutsal şehirler, yerler İran'ın kırmızıçizgileridir' sözlerine yer verir ve söz konusu yerlere herhangi bir saldırı olursa İran'ın oraları koruması gerektiğini savunur. Akabinde, 'ABD ve Siyonist rejim

³⁰¹<https://www.tasnimnews.com/en/news/2014/06/24/411200/rafsanjani-isil-threatening-islam-s-image> 24. 06. 2014, Erişim: 11. 01. 2019.

³⁰² <http://www.irna.ir/en/News/82745330> 28. 10. 2017, Erişim: 12. 02 2019.

³⁰³ <https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/09/03/1509245/takfiris-fighting-islam-under-us-guidance-Iranian-commander> 03. 09. 2017, Erişim: 13. 03. 2019.

tarafından kullanılan tekfirci IŞİD İslam imajını bozmaya ve İslam'a zarar vermeye çalışıyor iddiasında bulunur ve İran buna izin vermiyor ve izin vermemeli' yorumunda bulunur.³⁰⁴ Tasnim Gazetesi, 04 Ocak 2017 tarihli ve 'İsrail Ortadoğu'daki terörizmi İslam'ı ve Hıristiyanlığı yok etmek için destekliyor' başlıklı yazıda, Halep başpiskoposunun, 'Bu gün Ortadoğu'da şahit olduğumuz terörizm İsrail tarafından desteklenmektedir' sözlerine atıfta bulunur ve İsrail'in bunu İslam'ı kötülemek için yaptığına dikkat çekmeye çalışır.³⁰⁵ Yine, Tasnim Gazetesi 29 Kasım, 2017 tarihli bir özel haberde, 'IŞİD bitti fakat düşman uyumayacak' başlığıyla, IŞİD'in Irak ve Suriye'de yenilmesi sevindiricidir fakat IŞİD'i yaratan Müslümanların düşmanları uyumayacaktır, İslam düşmanları terörizmi desteklemek, İslam karşıtlığını artırmak, İslam'ın imajını kötülemek için başka yollar bulacaktır'³⁰⁶iddialarında bulunur.

İran medyası terörün global hale geldiğini ve İslam'a karşı savaşın global düzeyde yürütüldüğünü iddia etmekte ve İslam Dünya'sının da buna karşılık olarak global düzeyde mücadele etmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Medya, dünyanın çeşitli küresel güçlerin dünyadaki emellerini gerçekleştirmek için terörizmi dünya geneline yaydıklarını ve öncelikle bunu Ortadoğu'da yaptıklarını ileri sürmektedir. Medya, İslam dünyasının da global hale getirilen terörizme karşı birleşmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Devlet Gazetesi Keyhan, 11 Şubat, 2018 tarihli bir yorum yazısında şöyle bir değerlendirmede bulunur:

³⁰⁴ <https://www.tasnimnews.com/en/news/2015/11/06/908710/interior-minister-calls-iraq-s-holy-sites-tehran-s-red-line> Erişim: 14. 02. 2019.

³⁰⁵ <https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/01/04/1287661/israel-backing-terrorists-in-mideast-to-destroy-islam-christianity-aleppo-bishop> Erişim: 14. 01. 2019.

³⁰⁶ <https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/11/29/1587819/iraqi-commander-lauds-iran-s-role-in-fall-of-daesh> Erişim: 15. 01. 2019.

‘İslam Devrimi’nin süreklilik dinamiği ABD’nin bölgedeki hegemonyasını kırarak global düzeyde değişikliklere neden olmuştur. İran Allah’ın yolunda dünya çapında başarılar elde etmiştir. Global Küstahlığa, Siyonistlere, Vahabistlere karşı büyük başarılar elde etmiş, İslam dünyasını bunlar karşısında korumuş ve uyandırmıştır. ABD, Siyonistlerin ve Vahabilerin etkisi azalırken İslam Cumhuriyeti’nin etkisi dünya çapında her gün artmaktadır.’³⁰⁷

Tasnim gazetesi ise, 30 Ocak, 2014 tarihli başka bir haberde buna benzer bir çağrıyla işler. İran eski Cumhurbaşkanlığı Başkanı Haşimi Rafsancani’nin bu husustaki çağrısını değerlendiren gazete, terörizmin Global hale geldiğine dikkat çeker.³⁰⁸

Terörizmin ve İslam’a karşı savaşın global hale geldiğini iddia eden İran Medyası, İslam Dünyasının da bununla global düzeyde mücadele edebilmesi için İslam Dünyasının birleşmesi ve kendi aralarında işbirliği yapmaları gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Medya, terörizmin yenilmesi, İran’ın ve İslam’ın savunulabilmesi için sık sık İslam ülkeleri arasında yapılması gereken işbirliğine ve İslam birliğine dikkat çekmektedir. ‘Eğer terörizm yenilecekse ve İslam korunacaksa bunun yolu İran’ın güvenliğidir, İslam birliği ve işbirliğidir’ argümanlarını ileri sürmektedir. Devlet Gazetesi Tehran Times’in 27 Haziran, 2017 tarihli ve ‘Birlik tüm İslam ülkelerinin çıkarınadır’ başlıklı yazısı buna örnek olarak gösterilebilir. Gazete, İran Devrimi Danışmanlar Kurulu lideri Ayetullah Ali Hamanei’nin, ‘İslam ülkelerini birlik olmaya çağırdığı konuşmasını değerlendirir ve Ali Hamanei’nin ‘İslam içindeki bölünmeler İslam ülkelerinin aleyhinedir, birlik ise hepsinin çıkarınadır sözlerine atıfta

³⁰⁷ <http://kayhan.ir/en/news/49922/the-islamic-revolution%E2%80%99s-dynamic-durability> 11. 02. 2018, Erişim:16. 01. 2019.

³⁰⁸ <https://www.tasnimnews.com/en/news/2014/06/30/417133/rafsanjani-urges-united-front-against-terrorism> Erişim: 17. 01. 2019.

bulunur. Ayrıca Gazete, İran Devrim Muhafızları Güçleri'nin Suriye'deki başarılarını İslam'a hizmet için örnek gösterir.³⁰⁹ İran Resmi Haber Ajansı İRNA, 22 Ocak, 2018 tarihli ve Suriyeli Bakan Mohommed Abdul Settar'ın, 'Tahran ve Şam terörizme karşı savaşıyor' sözlerini başlık olarak kullandığı bir haberde, 'İran ile Suriye'nin Suriye'de Tekfirci terörist ideolojilere karşı savaşındaki işbirliğine' dikkat çeker. Ajans, 'Akademisyenler ve İran işbirliği içerisinde, İslam'ı kötüye kullanan Tekfircilik, ABD, Siyonizm ve Arapların çirkin yüzleriyle mücadele ediyor.' iddiasında bulunur.³¹⁰ Keyhan News ise, 24 Kasım, 2017 tarihli bir yorum haberinde, İran İslam Cumhuriyeti lideri Ali Hamanei'nin, 'İran her yerde küstahlık cephesiyle mücadele edecek' sözlerini yorumlar. Gazete, söz konusu yazıda, Hamanei'nin Siyonistler ve ABD'ye karşı birleşme çağrısı yaptığını yazar ve İran desteği ile tekfirci IŞİD gibi terörist grupların Suriye'de yenildiklerini örnek gösterir.³¹¹ Aynı Gazete yine, 28 Şubat, 2016 tarihli başka bir haberde 'İslam Dünyası'nın stratejik işbirliğine gitmesi gerekiyor, İran Irak ve Suriye'de olduğu gibi radikalizme, mezhepçiliğe, karşıdır, İran politik diyalog ve demokrasiden yanadır, yazar.³¹² İran hükümet Gazetesi Tasnim News, 02. 07. 2014 tarihli haberde, İslam'ın terörizm ve radikalizm karşısındaki birliğine değinir. İran dış işleri bakanı Larijani'nin bu yöndeki çağrısını haber yapan gazete, İslam ülkelerinin tekfirci terörizme karşı işbirliğine gitmesi gerektiğini savunur. Gazete, Vahbabi, tekfirci teröristlerin Irak, Suriye ve Lübnan'da birlikte hareket ettiklerini iddia eder ve

³⁰⁹<http://www.tehrantimes.com/news/414589/Unity-will-benefit-entire-Muslim-states-Leader> 27. 06. 2017, Erişim: 18. 01. 2019.

³¹⁰ <http://www.irna.ir/en/News/82803964> 22. 01. 2018, Erişim: 19. 01. 2019.

³¹¹ <http://kayhan.ir/en/news/46810/İran-will-help-any-fight-on-arrogance-front> 24. 11. 2017, Erişim: 20. 01. 2019.

³¹²<http://www.tehrantimes.com/news/253345/Larijani-calls-for-strategic-unity-in-Islamic-world> 28. 02. 2016, Erişim: 21. 02. 2019.

Müslümanların da beraber hareket etmeleri gerektiğine dikkat çeker.³¹³ Yine bu bağlamda, Resmi Haber Ajansı İRNA, 7 Ocak,2017 tarihli başka bir haberde ‘İslam’ın işbirliği Siyonist Rejime kıpırdayacak yer bırakmadı’ başlığıyla İslam dünyasının işbirliğinin önemine dikkat çeker. Ajans, İran Ulusal Meclisi Güvenlik ve dışişleri başkanı Alaeddin Boroujerdi’nin, ‘İslam dünyasının kendi içerisindeki işbirliği sayesinde Ortadoğu’da Siyonist Rejimi yendi’ sözlerinde atıfta bulunur ve İran’ın buna öncülük ettiğini iddia eder.³¹⁴ Yine bu bağlamda başka bir gazete olan İran Daily Gazetesi, 17 Nisan 2016 tarihli bir haberinde, ‘Terör ve Siyonizm İslam Dünyasını Tehdit Ediyor’ başlığını kullanır. İran Cumhurbaşkanı Hasan Ruhani’nin bu konudaki ‘Siyonizm ve terörizm hâlihazırda İslam Dünyası’nın en büyük tehlikeleridir’ sözlerini de değerlendiren Gazete, terörizm ve Siyonizm’e karşı mücadele için Müslüman ülkelerinin işbirliği ve diyalogunun önemine dikkat çeker.³¹⁵ İran resmi ajansı İRNA ise, 21 Haziran, 2016 tarihli ve ‘İran, İslam Dünyası’nı birleşmeye davet etti’ başlıklı yazıda İran Cumhurbaşkanı Hasan Rouhani’nin İslam Dünyası’nı bölgedeki ABD, Suudi Arabistan ve Siyonizm karşısında birleşme çağrısını değerlendirir ve bu hususta Ruhani’nin bu çağrısının Arabistan, ABD kaynaklı terör ve Global Siyonizm’in engellenilmesi için önemli olduğunu yorumlar.³¹⁶ İran hükümet gazetesi Tasnim, 24 Aralık, 2017 tarihli bir yazıda, İslam ülkelerinin bölgesel bilgi ve istihbarat işbirliğinin önemine değinir. Gazete, İran Parlamento sözcüsü Ali Larijani’nin bölge devletlerinden bu husustaki çağrısına atıfta bulunur ve Larijani’nin ‘Batı ülkelerinin IŞİD’e karşı bir

³¹³<https://www.tasnimnews.com/en/news/2014/02/07/275676/speaker-calls-on-all-muslim-nations-to-cooperate-against-extremism> Erişim: 22. 01. 2019.

³¹⁴ <http://www.irna.ir/en/News/8237783107> 01. 2017, Erişim: 22. 01. 2019.

³¹⁵ <http://www.Iran-daily.com/News/139689.html> 17. 04. 2016, Erişim: 23. 01. 2019.

³¹⁶ <http://www.irna.ir/en/News/82573206> 21. 06. 2016, Erişim: 23. 01. 2019.

koalisyon oluşturdıklarını, Müslüman ülkeleri tarafından da buna benzer bir terörizm karşısı özel bir koordinasyon kurulmalı' dediğini hatırlatır.³¹⁷

İran medyası, İslam düşmanlarının İslam'a zarar vermek için uğraştıklarını, çeşitli terör örgütlerini kullandıklarını fakat İran liderliğindeki İslam'ın Suriye ve benzer yerlerde zafer kazandığını ve terörü yendiğini iddia etmektedir. İran hükümet Gazetesi İran Daily, 04 Ocak, 2018 tarihli haberinde İran'ın Tekfirciler ve Siyonistlere karşı savaşa liderlik yaptığını yazar. Lübnanlı dini liderlerden olan Şeyh Abdul Qabalan'ın 'İran tekfirci ve Siyonistlere karşı verilen savaşa öncülük yapıyor' sözlerini referans olarak gösteren Gazete, 'İran'ın birçok saldırıya uğradığını fakat bölge güvenliğini, istikrarını sağlamak için bir fırsat olduğunu' yazar.³¹⁸ Tasnim News, 13 Aralık 2017 tarihli özel bir haberde ise İran'ın bölgedeki terörün yenilmesinde hayati bir rol oynadığını, İran'ın desteklediği İslami direnişi Suriye ve Irak'ta terörizme karşı büyük bir başarı elde etmiştir' öne sürer.³¹⁹ İran hükümet Gazetesi Tehran Times, 24 Aralık 2016 tarihli bir haberde, 'İslam Suriye'de hegemonyacılara karşı zafer kazandı, iddiasında bulunur.'³²⁰

İran'ın Resmi Haber Ajansı İRNA23, 01, 2018 tarihli bir haberde Suriyeli bir bakanın, 'Şüphesiz İran, Vahabizm'in Suriye'de yayılmasını engelledi' sözlerini

³¹⁷<https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/12/24/1609682/İran-urges-intelligence-cooperation-for-regional-security> Erişim: 24. 01. 2019.

³¹⁸ <http://www.İran-daily.com/News/207526.html> 04. 01. 2018, Erişim: 15. 02. 2019.

³¹⁹ <https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/12/13/1599175/İran-played-pivotal-role-in-anti-terror-campaign-in-region-british-activist> Erişim: 25. 02. 2019.

³²⁰ <http://www.tehrantimes.com/news/409397/Aleppo-liberation-marks-victory-of-Islam-over-hegemons> 24. 12. 2016, Erişim: 26. 02. 2019.

değerlendirip haberleştirir.³²¹ Suriye din işlerinden sorumlu bakanı Moheemmed Abdul Settar El Seyid'in söz konusu sözlerini ve İran Danışmanlar Yüksek Konseyi üyesi Ali Seyid'in ilgili sözlerini referans veren Ajans, 'Suriye'de ABD, Siyonist Rejimi ve Arap devletleri tarafından desteklenen Vahabizm ve radikalizm engellendi. Bu da İran ve Suriye hükümetlerinin işbirliği ile oldu.' iddiasında bulunur. İran'ın Resmi Haber Ajansı İRNA'nın 11 Şubat 2018 tarihli ve 'İslami Devrim Liberalizm ve Sosyalizm karşısında zafer kazandı' adlı haber/yorumunda ise şöyle yazar:

'İran İslam Devrimi Suudi Arabistan ve ortaklarının tekfircilik üzerine kurulu politik sapık düşüncesi ile Batı'nın empoze etmeye çalıştığı yolsuzluk, politik düşünceleri olan Sosyalizm ve Liberalizm karşısında zafer kazanmıştır. Suudi Arabistan ve Batı, bu İslam ve din düşmanı sapık politik düşünce sistemleriyle İran'ı izole etmeye çalışmışlardı fakat İslam Devrimi bunlar karşısında zafer kazanmıştır'.³²²

İran medyası İran'ın etkisinin ve gücünün artmasından sonra İran'ı hedef alan güçlerin, devletlerinin durdurulduklarını ve artık eskisi gibi bölgede rahat hareket edemediklerini iddia etmektedir. İran hükümet Gazetesi Tehran Times'ın 23 Ekim, 2017 tarihli yazısı buna örnek olarak verilebilir. İran hükümet Gazetesi Tehran Times, yorum yazısında, İran Cumhurbaşkanı Hasan Ruhani'nin, 'İran'ın savunma programı diğer çoğu ülkelerinki gibidir ve kimsenin buna karşı çıkma hakkı yoktur' sözlerini değerlendirir. Gazete, nükleer programın savunma amaçlı olduğunu ve 1980'de başlayan savaşta İran'ın uzun menzilli füzelerle vurulmasını buna örnek olarak gösterilebileceğini, bunun için İran'ın kendini savunma hakkı olduğunu iddia eder. Ayrıca yorumun devamında, Ruhani'nin 'İslam birliğinin şart olduğunu' sözlerini

³²¹ <http://www.irna.ir/en/News/82806026> 23. 01. 2018, Erişim: 26. 02. 2019.

³²² <http://www.irna.ir/en/News/82825982> 11. 02. 2018, Erişim: 27. 02. 2019.

referans göstererek ‘İslam ve İslam Cumhuriyeti İran her zamankinden daha muhteşemdir, şimdi, Irak, Suriye ve Lübnan’da istedikleri gibi hareket edebiliyorlar mı?’ iddialarını sürdürür.³²³ Keyhan Gazetesi, 12 Kasım, 2017 tarihli bir yazıda, ABD’nin Ortadoğu’daki planlarına karşı oluşturulan ‘İslami Direniş Ekseni’nden bahseder. Gazete, söz konusu yazıda ‘ABD ve Siyonistlerin desteklediği IŞİD’in İran öncülüğünde oluşturulan İslami Direniş eksenini tarafından yenildiğini’ iddia eder.³²⁴

İran medyası Batı ve işbirlikçilerinin İran’ı radikalizmi desteklemekle suçlamalarının asılsız olduğunu, İran’ın batı ve ortaklarının yaymak istedikleri radikalizm, terörizm ve Siyonizm’e karşı İslam adına savaştığını öne sürmektedir. İran medyası, Siyonizm ile terörün aynı anlama geldiğini, çünkü İsrail Siyonizm’i İslam’a karşı emellerini gerçekleştirmek için Ortadoğu’da çeşitli terör gruplarını desteklediğini iddia etmekte, İran’ın ise İslam adına Siyonizm ile mücadele ettiğini ve onu yendiğini savunmaktadır.

İran Daily Gazetesi, 14 Ekim, 2017 tarihli bir haberde ‘Siyonizm ve Terörizm aynı madalyonun iki tarafıdır’ başlığını kullanır ve İran Dış İşleri Bakanının bu konudaki sözlerine yer verir. Gazete, İran’ın Irak ve Suriye’de Siyonizm’e ve terörizme karşı etkin bir mücadele ettiğini ve İslam’a zarar vermeye çalışan tekfirici IŞİD’in yenildiğini savunur ve Bakanın bu konuda ‘mücadele devam edecektir’ dediğini aktarır.³²⁵ Tehran Times Gazetesi, 20, Temmuz, 2016 tarihli bir haberde, ‘Gerçek İslam

³²³<http://www.tehrantimes.com/news/417856/Rouhani-İran-s-defense-program-is-like-most-other-states> 23. 10. 2017, Erişim: 28. 01. 2019.

³²⁴ <http://kayhan.ir/en/news/45639/%E2%80%98axis-of-resistance-thwarted-dangerous-us-plot-in-mideast%E2%80%99> 12. 11. 2017, Erişim: 28. 01. 2019.

³²⁵ <http://www.İran-daily.com/News/201748.html> 14. 10. 2017, Erişim: 29. 01. 2019.

radikalizme karşı olandır' başlığını kullanır ve İran dış işleri danışmanı Ali Ekber Velayeti'nin 'gerçek İslam şiddet ve radikalizme karşıdır' sözlerini' verir.³²⁶

İran medyası, İran ile birlikte işbirliği yapan Suriye Hükümeti ve Hizbullah gibi İran partnerlerini de bu bağlamda övmektedir. İran hükümet Gazetesi Tasnim, 01 Aralık, 2017 tarihinde yayınladığı bir haberde, 'Irak ve Suriye'de IŞİD'in yenilmesi İslam'ı savunan İran ve Hizbullah sayesinde olmuştur' iddiasında bulunur. İran İslam Cumhuriyeti devrim şurası üyesi Ali Movadedi Kermani'nin, 'IŞİD'in yenilmesinde İran ile Hizbullah'ın büyük rolü olmuştur' sözlerine dikkat çeken gazete, ABD'ye İslam'ın gücü gösterilmiştir, İran ve Lübnan Hizbullah hareketi Suriye'nin yanında IŞİD'e karşı savaşmıştır' iddialarını sürdürür.³²⁷ Hükümet Gazetesi Daily İran News, 17 Ocak, 2018 tarihli haberde, Suriye hükümetinin dış mihraklar tarafından kullanılan tekfirci teröristlere karşı savaş verdiğini' yazar.³²⁸

Şimdi, yukarıdaki İran'da faaliyet göstermekte olan medya kuruluşlarının temsili örnekleri göz önünde bulundurulduğunda İran medyasının genel olarak ABD, İsrail, Suudi Arabistan gibi ülkelerin Ortadoğu'da kendi çıkarları için çeşitli faaliyetlerde bulunduğunu, bu ülkelerin İslam'ı, dolayısıyla İslam liderliği yapan İran'ı hedef aldığını, bölgede çeşitli terör örgütlerini kullandıklarını iddia etmekte olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda İran Medya'sının İran'ın ise, İran ve dostlarının güvenliğini sağlamak, İslam'ın zarar görmemesi, bölgenin terörizmden kurtarılması için mücadele ettiğini, bu amaç için de Suriye'de varlık gösterdiğini savunmakta olduğu ortaya çıkmaktadır.

³²⁶<http://www.tehrantimes.com/news/404477/True-Islam-is-against-extremism-Velayati>
20. 07. 2016, Erişim: 29. 01. 2019.

³²⁷ <https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/12/01/1589211/cleric-daesh-defeat-attests-to-İran-s-power> Erişim: 30. 01. 2019.

³²⁸ <http://www.İran-daily.com/News/208306.html> 17. 01. 2018, Erişim: 30. 01. 2019.

Beli başlı gazetelerin, medya kuruluşların verilen temsili örnekleri gibi bu çerçevede yüzlerce, hatta binlerce örnek verilebilir fakat belli başlı ve en büyük ajans, gazetelerin yapmış olduğu yayın örnekleri üzerinden inceleme, tarama yapılmış ve bu husustaki örnekler temsili olarak verilmiştir. Bu durum Suriye iç savaşı başladığından beri bu şekilde yürümektedir. İran Medyası tarafından İran'ın Suriye'deki varlığı gerekli ve İran, İslam ve bölgenin güvenliği için olduğu savunulmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İRAN MEDYASININ SÖYLEMİNİN BİR ELEŞTİRİSİ

Yukarıdaki veri ve bilgilere bakıldığında İran ve İran Medyasının, İran'ın Suriye'deki varlığını genel olarak 'terörizmle savaş, anti-emperyalizm, İslam dinini hedef alan saldırılardan koruma, İran ve dostlarının güvenliğini sağlama ve bölgedeki barışı sağlama' gibi argümanlara dayandırdığı anlaşılmaktadır. İran Hükümeti bu argümanlar doğrultusunda bir söylem geliştirmekte, İran Medyası da bu bağlamda hükümetin geliştirdiği söylemi devam ettirmekte ve hükümetin propagandasını yapmaktadır. Bu doğrultuda, İranlı yetkililer İran'ın Suriye'deki varlığının kaçınılmaz olduğunu çünkü başta ABD olmak üzere İsrail, Suudi Arabistan gibi bazı devletlerin İran'ın bölgedeki etkisini azaltmak için İran'ı hedef aldığını, söz konusu devletlerin IŞİD, Nusra gibi tekfirici terör gruplarını kurduğunu³²⁹ bu örgütler üzerinden İran'a ve İslam'a zarar vermek istediklerini dillendirmektedir.³³⁰ Medya da bu doğrultuda aktarımlar yapmaktadır. Medya, bu devletlerin söz konusu emelleri için tekfirici terör örgütleriyle, öncelikle Suriye örneğinde olduğu gibi, bölgeye (Ortadoğu) saldırdıklarını, İran'ın ise buna karşı mücadele ettiğini ve bu mücadelede de başarılı olduğunu iddia etmektedir. Medya, Esad'ın iktidardan düşmemesi ve Suriye devletinin

³²⁹ A. Bassiri Tabrizi, **Understanding Iran's Role in the Syrian Conflict**, Edited by Aniseh Bassiri Tabrizi and Raffaello Pantucci, Occasional Paper, RUSİ, (Royal United Services Institute for Defence and Security Studies), ISSN 2397-0286 London, August, 2016, s. 3.

³³⁰ <http://www.irna.ir/en/News/82745330> 28. 11. 2017, Erişim: 02. 02. 2019.

bölünmemesi, söz konusu terör gruplarının alanı olmaması için İran askerinin, İran'a bağlı milislerin ve Hizbullah'ın alanda İslam'a, İran'a zarar vermek isteyen güçlere karşı savaştığını, bu savaşta da başarılar elde edilerek terörizmin yenildiğini öne sürmektedir. İran hükümeti ve medyası, İran ve ortakları olmasaydı terörün başarılı olacağını, siyonist emperyalist devletlerin emellerine ulaşacağını iddia etmektedir.³³¹ İran'ın vermiş olduğu mücadele sayesinde emperyalist devletlerin emellerinin gerçekleşmediği gibi, tekfirci terörün yenildiğini böylelikle İran'ın İslam'a zarar vermek isteyenlerle savaşta öncülük ettiğini³³² savunmaktadır.

İran ve medyası bu iddiaları ve tezleri ileri sürmektedir fakat gerçekte durum böyle midir? Yani, İran'ın Suriye iç savaşında Suriye'deki kendi varlığı için kullandığı söylem ve ideolojik çerçeve genel olarak dünyada nasıl bir yere oturmaktadır, dünya kamuoyu bunu nasıl değerlendirmektedir? İran'ın Suriye'deki varlığı teröre karşı mı, anti-emperyalist mi, yoksa İslamcı mı, mezhepçi midir?

Öncelikle, İran ve medyasının iddia ve genel tutumları dışında bakıldığında İran ve İran medyasının söyleminin dünya kamuoyunu ikna edebildiğini söylemek zordur. Çünkü İran ve medyasının temel aldığı argümanlar pek çok tutarsızlıklar barındırmaktadır. Verilen en büyük ve önemli gazete ve onlarda yayınlanan örnekler dikkat edilirse hemen tüm gazetelerin benzer ya da yakın jargon kullanmakta olduğu, benzer tepkiler vermekte olduğu ve benzer konulara yoğunlaştığı görülmektedir. Zira yukarıda bahsedildiği gibi İran'da faaliyet gösteren tüm medya kuruluşları ya devlete aittir ya da sıkı bir devlet kontrolü altındadır. İran'da İRİB adlı devlet kuruluşu medyayı kontrol eden üst kuruldur. Bu kurul direk olarak kanun (1979 Anayasası'nın 75.

³³¹ <http://www.tehrantimes.com/news/421178/Iran-a-big-help-in-push-to-eliminate-ISIL> 12. 02. 2018, Erişim: 01. 02. 2019.

³³² <http://www.irna.ir/en/News/82388177> 15. 01. 2017, Erişim: 01. 02. 2019.

maddesi) ile dini lidere bağlıdır. Burada İran medya'sının, V. Dijk'in, 'Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları' çalışmasında konu ettiği 'Medya ile Gündemi Yönlendirme Söylemi'³³³ doğrultusunda işlev gördüğü söylenebilir. Yani İran'da devlet medya ile gündemi yönlendirir Medya da bu gündemi işler. Bu bağlamda ayrıca Chomsky'nin de 'gündem koyma, gündem belirleme' temelindeki düşüncesine değinmek gerekir. İran medyası genel olarak gündemi belirleme veya gündem koyma mekanizması doğrultusunda işlev görür. Şöyleki; Chomsky'e göre, medyada işlenecek konular, olaylar bir 'konulaştırma' sürecinden geçirildikten sonra sunulur ve medyanın gündemini devlet/iktidar belirler.³³⁴ İran'da da bu bağlamda, Medya'nın gündemini Siyasi iktidar, daha doğrusu devlet belirler, çünkü otokrat ve teokratik bir devlet olan İran'ın hemen tüm medya kuruluşları ya devletindir ya da sıkı olarak devletin kontrolü altındadır. İran'da resmi, hükümet yanlısı ya da şahısa (Buradaki şahıslar yine devlet yetkilileridir) ait yayın kuruluşları, ajans, gazete, televizyonların hepsi hükümet yanlısı olmak zorundadır. Yoksa İran'da faaliyet imkânı bulmaları mümkün değildir. Bunun yanı sıra, resmi olmayan kuruluşlar da İran devletinin önemli şahsiyetlerine ait olanlardır. Ve bunlar da yarı resmi sayılırlar. Örneğin, Keyhan Gazetesi güya şahısa aittir fakat o söz konusu şahıs her şeyin üstünde bir yetkiye sahip olan İran'ın dini lideri Ayetullah Hamanei'dir. Ve başka bir örnek vermek gerekirse; Hemşehri (Hamshahri) Gazetesi liberal bir gazetedir fakat bu gazetede hükümet aleyhinde tek bir cümleye dahi rastlamak mümkün değildir. Kısacası, böyle birkaç istisnai kuruluş var ise de bunlar İran devletinde yüksek mevkilerde bulunan şahıslara ait olup zaten hükümet yanlısı olmak zorunda olan medya kuruluşlarıdır. Dolayısıyla, İran coğrafyasında alternatif

³³³V. Dijk, **Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları**, 'Medya, İktidar, İdeoloji' içinde, Derleyen ve Çeviren: Mehmet Küçük, Ark Yayınları, Ankara, 1994.

³³⁴E. Herman, N. Chomsky, **Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media**, New York, 1988.

medya'nın sesi yok denecek kadar azdır. Zaten bu incelemede İran medyası denilince İran'da faaliyet göstermekte olan medya kuruluşları kastedilmektedir. İran dışında sayısı milyonu geçen İnternet sitesi, gazete, dergi, vb medya ürün ve kuruluşları elbette vardır. Ve bunların çoğu bağımsız, muhalif yayın ve kuruluşlardır. Fakat bu incelemede İran'da faaliyet göstermekte olan medya inceleme konusu olduğu için İran dışında faaliyet gösteren medya ele alınmamıştır. Böylece, İran'da medya kuruluşların hemen hepsi devletin kontrolü altında olduğu için devlet medya'da yer alacak konuları seçmekte ve bu konuların nasıl işleneceğini belirlemektedir. İran medyasının İran devletinin belirlemiş olduğu çerçeve dışında İran'da faaliyette bulunma imkanı da yoktur. Dolayısıyla, genel olarak İran devleti/hükümeti medyayı istediği şekilde yönlendirebilmekte ve etkin bir propaganda aracı olarak kullanabilmektedir. Böylece, İran'ın söz konusu, yani en büyük ve önemli gazetelerin, yayın kuruluşlarını hepsi hükümetin yaptıklarını onaylamakta ve propagandasını yapmaktadır.

Şimdi, bu bilgiler ve veriler ışığından bakıldığında öncelikle, İran ve medyasının İran'ın Suriye ve benzer yerlerdeki varlığını dayandırdığı argümanların çelişkiler barındırmakta olduğu görülecektir. Öncelikle, İran ve medyasının en fazla değindiği '**Teröre Karşı Savaşmak**' argümanının çelişkiler barındırmakta olduğu görülecektir. İran, Terörizme karşı savaşmak için Suriye'de bulunduğunu dillendirmektedir fakat İran Suriye'den, Irak'a, Yemen'e, Filistin'den Lübnan'a, Afganistan'dan Pakistan'a kadar Heşdi Şebi, Hamas, İslami Cihad, Hizbullah, Essedullah, Taliban gibi çeşitli silahlı örgütleri (bu silahlı örgütlerin çoğu BM'nin ve birçok ülkenin 'Terör Listesi'nde yer almaktadır.) askeri, siyasi ve ekonomik olarak desteklemektedir.³³⁵ İran başta Heşdi Şebi Şii grubunun Bedir tugayları olmak üzere Irak'taki Şii silahlı örgütleri (KH-Kata'ib Hezbollah ve AAH-Asa'ib Ahl al-Haq), Suriye'deki Heşdi gruplarını

³³⁵W. Fulton, May 2013, s. 9.

desteklemekte, onlara danışmanlık, askeri, ekonomik ve siyasi olarak destek sunmaktadır.³³⁶ Iraklı Şii milisler Esad'ı desteklemek için Suriye'de Savaşmaktadır. Bu milislerin Suriye'de bulunmaları Ebu Fals el Abbas Tugayı kurulduğu zamana yani, 2012 öncesine kadar gitmektedir. Bunlar Irak hükümet yanlısı güçlerdir. Ve Suriye'de savaşmaları için kurulmuştur. İran Yemen'deki Suudi Arabistan yanlısı Hükümet güçlerine karşı savaşan Hussi Zeydi Şii grubunu ve Esadullah Silahlı gruplarını askeri, ekonomik olarak desteklemektedir. İran medyası söz konusu gruplar hakkında kahramanlık öyküleri yazmakta gruplar lehinde birçok haber yapmaktadır. İran, Suudi Arabistan'ın Suriye ve benzer yerlerde İran'a karşı faaliyetlerine misilleme olarak, Yemen'de Suudi Arabistan yanlısı hükümet güçlerine ve Suudi Arabistan güçlerine karşı savaşan Zeydi Şii Husileri 2012'den beri silah ve Şii milisler göndererek desteklemektedir.³³⁷ İran medyası da bu bağlamda Suudi Arabistan'ın yemendeki faaliyetlerini eleştirmekte, teşhir etmekte ve isyancıları destekler haberler yapmaktadır.

Yine aynı zamanda İran, Afganistan ve Pakistan Taliban örgütlerini birçok platformda desteklediklerini açıklamakta, Taliban liderleri ile hükümet arasındaki görüşmelerde arabuluculuk yapmaktadır. Afganistan'daki Fatimiyon Şii örgütünü desteklemekte, söz konusu örgütün üyelerini Suriye Savaş sahasında kullanmaktadır.³³⁸ İran Pakistan'daki Taliban'ı da benzer şekilde desteklemektedir. İran Devrim Muhafızları Komutanı General Ali Caferi (Ali Jafari) söz Afganistan ve

³³⁶W. Fulton,**a.g.e.**, May 2013, s. 22.

³³⁷ K. Katzman, **Iran's Foreign and Defense Policies**,

<https://fas.org/sgp/crs/mideast/R44017.pdf>, Updated January 16, 2019,s. 46-47-48.

³³⁸A.Touma,**Iranian military involvement in the battle for Aleppo**,The Long War Journal, 03. 08. 2016, Erişim: 03. 09. 2018.

Pakistan'dan getirilen Şii savaşçılara veya milislere İran tarafından aylık olarak direkt 500 ile 1000 dolar ödendiğini açıklamıştır.³³⁹

İran, Filistin'de İsrail'e karşı savaşan Hizbullah, Hamas, Filistin İslami Cihad ve El Fetih gibi bazı grupları para ve silah olarak desteklemektedir.³⁴⁰ İran, İsrail'in gayri meşru bir devlet olduğunu ve Filistin'e zulüm yaptığını İsrail'in yok edilmesi gerektiğini çoğu zaman dillendirmektedir. Hamanei'nin defalarca "İsrail bir 'kanser Tümörü'dür. Ve bölgeden temizlenmesi gerekir" demeçleri ve söylemi buna örnektir. İran dini lideri Ayatullah Hamanei'nin bir konuşmasında "İsrail 25 yıl içinde yok olacaktır"³⁴¹ demesi ABD ve İsrail'i tedirgin etmiştir. ABD ve İsrail bu bağlamda İsrail'in var olabilmesi için İran'ın durdurulması gerektiğini savunmakta ve Nükleer programın engellenmesi için çaba sarf etmektedir.

İran özellikle Lübnan Hizbullah'ı olmak üzere Hizbullah'ı desteklemektedir.³⁴² İran Hizbullah'ın kurulduğu 1982'den beri İsrail'e baskı yapmak için Hizbullah'ı bir enstrüman gibi kullanmaktadır. İran'ın desteği sayesinde Hizbullah'ın saldırıları sonucu İsrail 2000'de Güney Lübnan'dan çekilmiştir. Akabinde Hizbullah siyasi ve askeri olarak Lübnan'daki temel güç haline dönüşmüştür. Ayrıca, Suriye iç savaşının başlamasıyla Suriye savaşında Esad lehinde direkt olarak savaşa müdahil olan ve İran partnerlerinden biri de Lübnan Hizbullah'ıdır. Esad rejim güçleri 2012 de gerilemeye başladığında ya da Esad düşmek üzere iken Hizbullah iyi eğitilmiş özel ekipleriyle

³³⁹ A. Bassiri Tabrizi, **Interviews with senior Iranian officials**, London, November 2015 and February 2016, s. 4.

³⁴⁰ K. Katzman, 2019, s. 42.

³⁴¹ <http://www.cnn.com/2015/09/10/middleeast/iran-khamenei-israel-will-not-exist-25-years/> & <https://fas.org/sgp/crs/mideast/R44017.pdf>, s. 42.

³⁴² K. Katzman, 2019, s. 45.

direkt olarak Suriye iç Savaşı'na Esad taraftarı olarak müdahil olmuş ve Esad karşıtı güçlere doğrudan savaşmaya başlamıştır.³⁴³ Bu güçler İran Hizbullah ile yan yana eğitim görmüş ve yan yana savaşmışlardır.

İran'ın Suriye'deki faaliyetleri ve çeşitli Şii gruplara olan desteği inceleme boyunca ele alınmıştır fakat kısaca tekrar etmekte fayda vardır. İran adı geçen bölgelerde çeşitli İslamcı grupları desteklediği gibi, Suriye iç savaşı başladığından beri Suriye'deki Şehiba Şii milisleri, Hizbullah militanları gibi birçok Şii silahlı oluşumu açıkça askeri, ekonomik, siyasi olarak desteklemektedir. Bu desteğini askeri olarak İran İslam Cumhuriyetinin seçkin silahlı grubu olan İran Devrim Muhafızları'nın Kudüs kolu aracılığıyla vermekte, Suriyeli Şii grupları askeri olarak eğitmekte, onlara komuta etmektedir. İran medyası da söz konusu grupları İran'ın dostları ve stratejik ortakları olarak değerlendirmekte ve onların savaş sahasındaki faaliyetlerini haberleştirmekte, öyküleştirmekte, kahramanlık öykülerini aktarmaktadır. Bunların yanı sıra İran otoriter ve antidemokratik bir devlet olduğu için kendi içinde özgürlükleri kısıtlamış, basın Özgürlüğünü, siyasal parti kurma özgürlüğünü, insan hak ve hürriyetlerini yasaklamıştır. İran, Farklı grupların dernek, parti, gazete kurmasına müsaade etmemekte, kendinden olmayanı sert bir şekilde baskılamaktadır. İran'da hemen her gün insanlar vinçlere bağlanarak şehir meydanlarında idam edilmektedir. Uluslar arası insan haklarını savunma izleme örgütleri İran'da basın ve ifade özgürlüğünün olmadığını, bu konuda çok sıkı bir devlet baskısı olduğunu, insan haklarını ihlal etme, işkence, hukuksuz tutuklama ve yargılamanın had safhada olduğunu, dini özgürlüğün olmadığını, parti, dernek kurmanın yasak olduğunu belirtmektedir.³⁴⁴

³⁴³W.Fulton,2013, s. 21.

³⁴⁴Amnesty International Report 2017/18,

İnsan Haklarını İzleme örgütü HRW'nin 2018 raporuna göre, '9 Kasım 2017'den, aynı senenin sununa kadar İran'da en az 225 kişi idam edildi. Tüm sene ise 507 kişi idam edildi. Bunlardan 13'ünün Allah'a karşı çıktığı için idam edildikleri belirtilmektedir. Diğerlerinin ise uyuşturucu, siyasi ve vb suçlar işlediği söylenenlerdir.³⁴⁵

Instagram, tweetir, facebook, youtube vb İnternet program ve sitelerine erişim yasağı olan iran'da 1979'dan sonra kurulan İslam Devrimi Mahkemesinin sistematik olarak vermiş olduğu kararlar ve yapmış olduğu yargılamalar binlerce kişinin hukuksuz şekilde ceza almasına, hapse girmesine ve idam edilmesine neden olmaktadır.

Dünya'da en fazla idamın Çinde olduğu tahmin edilmektedir fakat uzmanlar, Çin'deki rakamlara ulaşmanın mümkün olmadığını belirtmektedir. En fazla idamın olduğu İkinci ülke ise İran'dır. 2017 yılı itibariyle tüm dünya'da idam edilenlerin sayısı 993 kişiden 507 kişinin İran'da olduğu bildirilmiştir. İran'ın sadece 2017'de en az 507 kişiyi (altısı kadın 5'i 18 yaş altı çocuk) idam ettiği belirtiliyor.³⁴⁶

<https://www.amnesty.org/en/countries/middle-east-and-north-africa/iran/report-iran/>

Erişim: 04. 02. 2019.

³⁴⁵HRW's 2019 World Report, <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/iran> Erişim: 04. 02. 2019.

³⁴⁶ S. Herbert, K. Lockhart, **Which countries executed the most people last year, and why?**, <https://www.telegraph.co.uk/news/2018/04/12/countries-executed-people-last-year/> 12. 04. 2018, Erişim: 05. 04. 2019.

İnsan Hakları Organizasyonu Hengaw (Hengaw Organisation for Human Rights)'ın 2018 Raporuna göre, İran 2018 yılında 69 Kürd aktivisti idam etmiştir.³⁴⁷

İran İslam Devrimi'nden sonra İran'da devletin tüm yetkilerini dini lidere (Veliyi Fakih) bağlı olan teokratik bir rejime geçilmiştir. Cumhuriyet olduğu için İran'da seçimler yapılmaktadır. Fakat milletvekili veya devletin bir yetkilisi olabilmek için dini liderin emrindeki kurullardan, komisyonlardan onay almak zorunludur. Söz konusu komisyonlardan onay alamayan hiç kimse ne milletvekili ne de herhangi bir devlet yetkilisi olmak için başvuramaz. Herhangi bir devlet görevinde bulunamaz. Hemen her konuda son kararı dini lider verir. Yargı, yürütme, yasama yetkileri dini lidere bağlıdır. Dini liderin atadığı kişiler hemen tüm kurumları yönetir. Seçim hususunda da dini liderin belirlemiş olduğu komisyonlarca onay alan milletvekilleri halk tarafından seçilebilir. Onların bir kısmı da 'Meclis-i Hobregan'ı (Uzmanlar Meclisi), seçer. Fakat yine bu meclis üyelerinin çoğunu dini liderin komisyonları seçer. Bu meclis oluştuktan sonra dini lider seçilir. İran'daki tüm kurumlar doğrudan dini liderin iznine bağlıdır. Dini liderin onaylamadığı hiçbir kanun, tasarı kabul edilemez. Hiçbir kurum açılmaz, faaliyette bulunamaz. Resmi dini Şii olan tek devlet İran,³⁴⁸ Şii mezhebi doğrultusunda yönetilmekte ve devletin dış politikası da bu bağlamda şekillenmektedir.³⁴⁹ Devlet genel olarak Ayetullah Humeyni'nin konuşmalarından, fikirlerinden oluşturulmuş 'Velayet-i

³⁴⁷Hengaw.net, **69 Kurdish Citizens Executed in 2018**,

<https://hengaw.net/en/news/69-kurdish-citizens-executed-in-2018-> 31. 12. 2018,

Erişim: 06. 02. 2019.

³⁴⁸ S. Jones, **The Islamic Republic of Iran: An introduction**, Research Paper 09/92, ISSN 1368-8456 11. 12. 2009, s. 15.

³⁴⁹D. Asher Brandis, **The 1979 Iranian Revolution: The Revolutionary Revolution**, Near Eastern Studies The University Of Arizona, USA, 2009, s. 41.

Fakih' kitabına göre yönetilmektedir.³⁵⁰ İran Şiiliğine göre on ikinci İmam 'gizli, kayıp'yani, 'gaib' olduğu için dünyada hiçbir dünyevi meşru güç kalmamıştır. Bundan dolayı on ikinci imam gelinceye kadar devlet emanetten, Velayet-i Fakih ile yönetilmelidir.³⁵¹ Fakih Allah'ın kanunları-buyrukları, veli ise onları Allah adına uygulatacak emanetçi, vekildir. Veliy-i Fakih, yani din hukukçusu Allah'ın buyrukları doğrultusunda devleti yönetmelidir. Bu velayeti, yani vekâleti alan kişi dini lider Ayettullah'tır. O ise her merciin üstünde bir Dini Liderdir. Kısacası İran İslam Devrimi sonrasındaki İran'ı 'Dini Liderlik rejimi'(Velayet-i Fakih) olarak tanımlamak mümkündür. Ki Anayasa'ya göre Önce halk, dini liderin seçilmesi sürecinde ikinci seçmen olarak görev yapacak olan'Meclis-i Hobregan'ı, yani Uzmanlar Meclisi'ni seçmekte, akabinde ise Meclis-i Hobregandini lideri seçmektedir. Bu arada, *Meclisi Hobregan* sıradan insanlar, normal vatandaşlar değil, din adamlarından oluşmaktadır.

Dolayısıyla, bu verilerden de anlaşılacağı gibi İran başta temel argümanlarından biri olan İran'ın terörizme karşı savaştığı söylemi gerçekçi değildir. Hem kendi içinde demokratik olmayan, kendi vatandaşlarına birçok anlamda baskı uygulayan ve neredeyse çoğu,'kişi hak ve hürriyetlerini' yasaklayan, basın özgürlüğü, ifade özgürlüğü, siyasal, dini, kültürel ve etnik olarak örgütlenme özgürlüğü tanımayan İran dışarıda da çeşitli silahlı, silahlı grupları, hükümetleri desteklemekte, bölge istikrarını bozmaktadır. Medya ise hükümetin propaganda aracı olmanın ötesine geçememektedir. Ayrıca, yukarıdaki paragraflarda değinildiği gibi, İran'ın küresel terörle savaş söylemi Suriye iç savaşıyla başlamamıştır. Bu söylem İslam inkılâbına ve daha öncesine kadar iner. İran, İslam Devrimi'nin başlangıcından beri İslam devriminin asıl olarak ABD ve

³⁵⁰ J. Bijhold, Utrecht/Nederland, 2015, s. 14.

³⁵¹D. Asher Brandis, 2009, s. 42.

İsrail'e karşı olduğunu ve bunların yaymak istedikleri terörizme karşı durduğunu savunmaktadır.³⁵²

İran, ikinci argüman olarak Suriye iç Savaşı esnasında Suriye'deki varlığını anti-emperyalist olarak değerlendirmektedir. Anti-emperyalist söylemini 1979 İslam Devrimi'nden beri dile getiren İran, ABD, Suudi Arabistan ve İsrail gibi devletlerin Ortadoğu'da çeşitli amaçları olduğunu, bölgeye terör ve istikrarsızlık getirerek bölgeyi sömürmek, İslam dünyasına zarar vermek ve İran etkisini azaltarak İran'a müdahale etmek için bölgede faaliyet gösterdiklerini,³⁵³ bunun için çeşitli Sünni tekfirici terör gruplarını kullandıklarını³⁵⁴ iddia etmektedir. İran'ın ise bu devletlerin kötü emelleri karşısında mücadele ettiğini, bu devletlerin amaçlarına ulaşmalarına engel olduğunu savunmaktadır. Yani, İran Suriye'de ABD, İsrail'e karşı antiemperyalist bir mücadele verdiğini, bu devletlerin emellerinin gerçekleşmemesi için anti-emperyalist bir tutum aldığını ve bunlarla başarılı bir mücadele yürüttüğünü savunmaktadır. İran medyası da devlet yetkililerin bu doğrultudaki ideolojik tutumu çerçevesinde aktarımlar yapmaktadır. Fakat İran'ın Yemen, Suriye gibi yerlerde vermiş olduğu mücadelenin anti-emperyalist olduğu söylemi gerçekçi değildir. Doğrusu İran, Yemen, Filistin, Lübnan, Irak, Suriye vb. yerlerde bir mücadele vermektedir fakat İran'ın söz konusu mücadelesinin anti-emperyalizm olduğu söylenemez. Çünkü öncelikle İran, ABD, Suudi Arabistan veya İsrail'in bölgedeki faaliyetlerini kendi ulusal stratejik amacı için, Şii mezhebi ilkeleri doğrultusundaki İslam devrimini yaymak, kendi nüfuzunu artırmak için fırsat olarak kullanmaktadır. İkincisi, İran'ın yabancı ülkelerde asker bulundurması

³⁵²P. Shar, **Revolutionary States, Outlaw Regimes and the Techniques of Public Diplomacy. New public diplomacy**, Edited by Jan melissen, s. 116.

³⁵³K. Katzman, January 16, 2019, s. 1.

³⁵⁴K. Katzman, **a.g.e., s.2.**

faaliyetlerde bulunması, çeşitli silahlı/silahsız grupları, hükümetleri desteklemesi, bulunduğu yerlerdeki hükümetleri değiştirmeye, halkı manipüle etmeye çalışması, oralarda iç işlerini karıştırması anti-emperyalizm tanımına değil; aksine, emperyalizm tanımlarına uymaktadır. ‘Emperyalizm veya yayılcılık; bir devletin veya ulusun başka devlet veya uluslar üzerinde kendi çıkarları doğrultusunda etkide bulunmaya çalışmasıdır.’³⁵⁵Burada emperyalist konumundaki devlet, diğer devletin kaynaklarından ‘yararlanma’ hakkına sahip olmaktadır. İran’ın sayılan söz konusu faaliyetleri bu tanıma göre, anti-emperyalizm ile bağdaşmamaktadır. Aksine, Emperyalizm veya yayılcılığın,tanımlarına uymaktadır. Bu tanımlara bakıldığında İran’ın Suriye ve diğer yerlerdeki almış tutum ve faaliyetlerinin anti-emperyalizm ile bağdaşmadığı, aksine emperyalizm ile bütünleştiği görülebilir. Bu tanımlara ve şartlara bakıldığında İran yabancı ülkelerde asker bulundurmakta, o bölgelerdeki grupları silahlandırıp desteklemekte, hükümetleri desteklediği gruplar aracılığıyla değiştirmeye zorlamakta ve oralarda kendi kültürünü yaymaya çalışmakta olduğu görülmektedir.

Doğrusu, İsrail’i korumak için İran’ın etkisinin azaltılması ABD stratejisi için önemlidir. ABD yetkilileri çoğu zaman İran’ın Suriye’deki varlığının İsrail’in güvenliği için tehlike oluşturduğunu dile getirmektedir. ABD sözcüsü Rex Tillerson’un 17 Ocak 2018 deki bir konuşmasında, ‘ABD İran’ın etkisini azaltmak için Suriye’de asker bulundurmaya devam edecektir’³⁵⁶ demesi buna örnek olarak verilebilir. Bu bağlamda ABD, İsrail’in çoğu zaman İran’ın Suriye’deki noktalarını hedef almasına sessiz kalmakta ve İsrail’i bu anlamda teşvik emektedir. Fakat İran’ın ise bu durumu bölgedeki kendi varlığını muhafaza etmek ve nüfuzunu artırmak için, fırsat olarak kullandığı, bu ABD ve İsrail karşıtlığı gerekçesiyle ulusal çıkarları için Ortadoğu’daki birçok ülkede

³⁵⁵ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Emperyalizm> Erişim: 09. 02. 2019.

³⁵⁶K. Katzman, January 16, 2019, s. 42.

birçok faaliyette bulunduğu gözden kaçırılmamalıdır. İran'ın, Yemen'de Hussilere ve Esedullah örgütüne, Filistin'de Hamas ve İslami Cihad grubuna, Lübnan'da Hizbullah'a, Irak'ta Silahlı Şii gruplara, Suriye'deki Şii militanlara milyarlarca dolar para harcadığı iddia edilmektedir.³⁵⁷ İran, söz konusu bölgelerdeki çeşitli (özellikle Şii) grupları desteklemenin yanında, bizzat söz konusu yerlerde asker bulundurmakta, Şii İslamcı gruplara askeri eğitim vermektedir. İran'ın Suriye'de 20 bin İran Devrim Muhafızlarının Kudüs koluna bağlı seçkin asker bulundurduğu sık sık basına yansımaktadır. Suriye'de çeşitli operasyonel faaliyetlerde bulunan İran Devrim Muhafızlarının Kudüs kolunun 20 bin kişi olduğu ve söz konusu militan ya da askerlerin Kasım Süleymani tarafından yönetildiği, Kasım Süleyman'ın da direkt olarak İran'ın dini lideri Ayetullah Hamanei'ye bağlı olduğu belirtilmektedir.³⁵⁸

İran Suriye'de savaştırdığı grupları 'Ulusal Savunma Kuvvetleri' (Quwat al-difa'a al-watani) adlı bir organizasyon altında toplamıştır. Bu güçler genel olarak İran'a bağlı Şii milisler, Iraklı Şiiiler ve Suriyeli (Şehiba Şii Militanları) vatandaşlardan eğitilmiş militanlardır. General Mohammad Ali Caferi (İran Devrim Muhafızları Genel Komutanı), Aralık 2012'de vermiş olduğu bir konferans konuşmasında 'Suriye'nin dışarıdan askeri destek almasına ihtiyacı yoktur, 50 bin Ceyhşul Şebi (Jaysh al-Shabi) – halk savunma- güçleri Suriye ordusunun yanındasavaşmaktadır'³⁵⁹ demiştir. Bazı

³⁵⁷ K. Katzman, **a.g.e.**,s. 23.

³⁵⁸http://www.newyorker.com/reporting/2013/09/30/130930fa_fact_filkins?printable=true¤tPage=all Erişim: 18. 10. 2018. &<https://fas.org/sgp/crs/mideast/R44017.pdf>, s. 4.

³⁵⁹W. Fulton,2013, s. 19.

raporlara göre İran'ın Devrim Muhafızları aracılığıyla Suriye'de toplayıp eğittiği Şii militanların 100 bin kişiyi bulduğu iddia edilmektedir.³⁶⁰

İran, Suriye'ye vermiş olduğu lojistik desteği öncelikle hava yolu aracılığıyla sağlamaktadır. Bunu da genel olarak Bağdat üzerinden gerçekleştirmektedir.³⁶¹ Eğer Irak'ta uçuşa yasak bölge oluşturulursa İran'ın söz konusu desteği zarar görür. İran, hava trafiğinin yanı sıra, Suriye'ye Irak üzerinden tırlarla lojistik destek ulaştırmaktadır. Bağdat önemli bir yoldur. Genel olarak Şengal bölgesindeki Rabia -Yarubia- sınır kapısı kullanılmaktadır. Bunların yanı sıra, güney Suriye'deki Al Qaim-Abu Kamal geçiş noktası ve Lübnan yakınındaki Al Walid-At Tanf sınır geçişleri kullanılmaktadır. Irak havası 1991'den beri ABD'nin kontrolü altındadır. Fakat ABD tam olarak kontrolü sağlamamakta, bu görevi çoğunlukla Iraklı güçlere devretmiş durumdadır. Dolayısıyla, İran, Suriye'ye hava geçişlerini bazen Türkiye hava sahası üzerinden yapmaktadır fakat genel olarak Irak'tan izin alarak Irak üzerinden geçişler yapabilmektedir. İran ayrıca, Suriye'ye lojistik destek sağlamak için deniz yollarını da kullanmaktadır.

Bu bilgiler göz önünde bulundurulduğunda İran'ın Şii stratejisi ve ulusal çıkarları için Suriye'yi önemsemekte olduğu ve ayrıca İran'ın sınır ötesinde, diğer ülkelerde asker bulundurduğu, operasyon yaptığı³⁶² çıkarılabilir. Suriye'nin düşmesi veya İran yanlısı olmayan bir iktidarın eline geçmesi İran'ın bölgedeki stratejisi için kötü sonuçlar doğurabilir. Dolayısıyla, İran kendi menfaatleri için, Ortadoğu'da nüfuzunu, etkisini artırma stratejisi için sınır ötesindeki Suriye'de asker bulundurmakta, oradaki çeşitli

³⁶⁰W. Fulton,**a.g.e.**,s. 20.

³⁶⁰K. Katzman,January 16, 2019, s. 41. & W. Fulton, J. Holliday, S. Wyer,**Institute for the Study of War, Iranian Strategy in Syria**, May 2013.

³⁶¹W. Fulton,2013, s. 16.

³⁶²W. Fulton,**a.g.e.**,s. 11.

örgüt ve gruplara çeşitli destekler sunmakta, kendi kültürünü, ideolojisini yaymaya çalışmaktadır. Bu durum da İran ve medyasının anti-emperyalist söylemi ile çelişmekte, aksine İran'ın emperyalist faaliyetlerde bulunduğunu göstermektedir.

İran ve Medyasının İran'ın Suriye'deki varlığını dayandırdığı bir başka söylem, **'İslam adına, İslam İçin Savaş veya Mücadele'** argümanıdır. İran, sık sık ABD, İsrail ve ortaklarının İslam'a zarar vermek, İslam'ın imajını bozmak için çeşitli girişimlerde bulunduğunu, IŞİD, NUSRA, ÖSO gibi çeşitli Sünni tekfirci terör gruplarını kurup bölgede kullandıklarını iddia etmektedir.³⁶³ İran, emperyalist ABD ve Siyonist İsrail'in İslam'a zarar verme çabalarına karşı mücadele ettiğini ve bu hususta da başarılı olduğunu, bu güçlerin emellerine ulaşmalarında, İran sayesinde, başarısız olduklarını öne sürmektedir. Fakat İran ve Medyasının en azından söylem bazında bu konuda da tutarlı olduğu söylenemez. Çünkü İran'ın bölgedeki ve özellikle Suriye'deki faaliyetleri, diplomasisi ve kamu diplomasisi İslam'ı yaymak ya da onu korumaktan çok İran'ın 1979'da Şii ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirmiş olduğu 'İslam Devrimi'nin iç ve dışarıya pazarlanması, ihraç edilmesi üzerine kuruludur.³⁶⁴ Ve başta söylemek gerekirse İran'ın bu husustaki tutumu, stratejisi mezhepcidir. Söz konusu strateji, Şii Mezhebi'nin felsefesi üzerinden yürütülmektedir. Bunun yanı sıra İran'ın stratejisi yukarıda da değinildiği gibi, İran'ın nüfuzunu, etkisini bölgede yayma amaçlıdır. Bilindiği üzere İran, Şahlık döneminden sonra, yani 1979'daki 'İslam Devrimi'nden sonra devlet yönetimini, modelini ve adını değiştirmiş, devleti teokratik bir şekle sokmuştur. Rejim, İslam Mezhebinin Şii Caferi kolu felsefesi üzerinde temellendirilmiştir. Böylece, İran yönetimi 1979'dan beri İran'ın iç ve dış politikalarını söz konusu devrimin ilkeleri,

³⁶³<http://www.irna.ir/en/News/8274533028>. 11. 2017, Erişim: 21. 05. 2018.

³⁶⁴P. Shar, **Iranian public diplomacy under Khomeini** (Revolutionary States, Outlaw Regimes and the Techniques of Public Diplomacy), 2005, s.16.

felsefesi doğrultusunda yürütmekte, ilerletmeye çalışmaktadır.³⁶⁵ Bu doğrultuda içte ve dışarıda diplomatik, askeri, kültürel faaliyetlere girişmiştir. İran İslam inkılâbının hemen akabindeki yıl (1980) Irak ile 8 yıl sürecek bir savaşa başlayan yeni İran'ın dış politikası mezhepsel bir hal almış, dışa yayılmacı bir yöne sapmıştır. Akabinde Lübnan, Filistin, Irak, Yemen ve Suriye'de asker bulundurma, söz konusu yerlerdeki çeşitli Şii ağırlıklı, silahlı/silahsız grupları destekleme, onlara lojistik, ekonomik, siyasi destek sağlama ile sonuçlanmıştır. Bu faaliyetler söz konusu bölgelerde hala sürmektedir.

İran bu doğrultuda, 1979'dan beri örtük bir mezhepsel söylemle hareket etmekte dünyayı kendi belirlediği dini felsefe ile Allah'ın bu istekleri doğrultusunda dindar bir topluluğa çevirmeye çalışmakta, bu amaç doğrultusunda yurtiçi ve yurtdışındaki insanları harekete geçirme çabaları içerisindedir. Ülkenin petrol kaynaklarını ve zenginliğini de bu doğrultuda harcamaktadır. Devletin, toplumun onikinci imam gelinceye kadar Faqih³⁶⁶ tarafından yönetilmesi gerektiğini savunmuş ve bu görevi üstlenmiş kişi olarak (Veliyi³⁶⁷ Faqih) Ayatullah Humeyni, her ne düşünürse, İran, bu doğrultuda bir kamu diplomasisi yürütmekte, hareket etmektedir.³⁶⁸ İslam'ın yayılması

³⁶⁵D. Asher Brandis, 2009, s. 33-34.

³⁶⁶ Faqih (Fakih) Ayatollah Humeyni'nin fikirlerinin toplandığı ve devletin Allah'ın buyrukları doğrultusunda yönetilmesi için derlenen kitaptır. Şii Caferi inancına göre 12. İmam henüz gelmemiş. Bu inanç, 12. İmam gelene kadar devletin Allah'ın emirleri doğrultusunda emaneten yönetilmesi için bir rehberine emanet edilmesini öngörmektedir. O rehberin ilki Humeyni idi. Ondandır sonra bu göreve getirilen ise hala İran dini lideri ve devletin en üst yetkilisi olan Hamanei'dir.

³⁶⁷ Allah'ın buyruklarının yerine getirilmesini denetleyecek, uygulatacak vekil kişi, din kanuncusu. O da dini lider Ayatullah'tır.

³⁶⁸P. Shar, 2005, s. 114-115.

için cazibe oluşturulması gerektiğini savunan ve İslam'ın dışarıya taşınmasını isteyen Humeyni, 1980 yılındaki yeni yıl mesajında şöyle bir açıklama yapar:

‘Özellikle dış ülkelere giden gençlerin gittikleri yerlerde İslam'ı anlatmaları, davranışlarıyla İslam'ı cazipleştirmeleri gerekir.’³⁶⁹

Ayrıca, İran İslam Devrimi gerçekleştiği ilk yıl Ayetullah Humeyni'nin önderlik yaptığı yeni yönetim, devrimin ilk zamanlarından itibaren nasıl bir politika izleyeceklerini açıklamış, dış politika hedeflerinin Pan-İslamcılık olacağını belirtmiş ve İslam devriminden sonra İran'ın dış politikasının İslam devrimini dünyaya ihraç etmesi üzerinde yoğunlaşmıştır. Humeyni bu bağlamda başka bir mesajında şöyle seslenir:

‘Biz devrimi tüm dünyaya taşıyacağız, bütün dünyaya anlatmak, ihraç etmek için çabalayacağız.’³⁷⁰

İran hükümeti bunun için birçok kişiyi eğitip bölge devletlerine göndermiştir. Üstelik dünyanın birçok yerinden gönüllüler İran'ın Tahran, Ahvaz, İsfahan, Kum, Şiraz ve Meşed gibi merkezlerine bu hususta eğitim görmek için gelmiştir.³⁷¹ Eğitim alan kişiler Cezayir, Irak, Suriye, Filistin, Lübnan, Bahreyn, Yemen gibi bölge ülkelerine geri dönmüştür. Bu arada, Humeyni'nin yayılmasını istediği İslam, Şii felsefesi üzerinden temellenmiş, İran İslam devriminin ilkeleri doğrultusundaki

³⁶⁹P. Shar, **a.g.e.**, 2005, s.116.

³⁷⁰R. Wright, **Sacred Rage**, (from Excerpts from Speeches and Messages of Imam Khomeini on the Unity of the Muslims, undated, distributed by the Ministry of Islamic Guidance, Tehran, 11 February 1979, p.108), quoted in, Robin Wright, **Sacred Rage**, 2001, s. 27

³⁷¹R, Wright, **a.g.e.**, 2001, s. 34-35

İslam'dır. İran her ne kadar Hamas'ı, El Fetih Örgütü gibi bazı Sünni grupları ve Filistin davasını destekleyerek temel ideolojisinin tüm Müslümanları kapsadığını, yani mezhepsel değil de Panislamizm olduğunu iddia etse de genel olarak İran'ın dış politikasının omurgasını oluşturan 1979'da gerçekleştirilen Şiilik felesefesi üzerinde temellenmiş İslam inkılâbının ideolojisidir. Yani İran, İslam ve İslam sembollerini kendi stratejisi için kullanmaktadır³⁷² fakat İran'ın tutumu Şiilik üzerine kurulu mezhepsel bir tutumdur. Ve bu tutum 40 yıldır devam etmektedir.³⁷³

Arapça bir sözcük olan 'Şia' veya 'Şii' 'Müşayaa' kökünden gelmektedir. Şii, İslam Peygamberi Muhammed Peygamber'in amcaoğlu, aynı zamanda damadı olan Ali'ye uyanlara verilen addır. Yani onu takip edenlerdir. Şiiler, Muhammed Peygamberin ölümünden sonra halifeliğin Ehli Beyt'e, yani Peygamber'in ailesine, dolayısıyla Peygamber'in kızı ile evli olan Ali'ye ve onun evlatlarına geçmesini savunuyorlardı. Karşı tarafta ise Emeviler vardı. Ali taraftarlarına Şia-Şii denildi. Alt dalları da var ama temel olarak Şiilik kendi arasında üç kola ayrılmaktadır. Zeydiyye, İsmailiyye ve İran'da hakim konumda olan ve en yaygın olan Şii mezhebi olan Ca'feriyye'dir. Caferiler, Muhammed soyundan olma kaidesiyle Muhammed'nin damadı Ali ile başlayan ve ondan sonra devam eden 'İmamiyye Doktrini'ne (On iki İmam) inanmaktadır. Caferiye mezhebi ismini ise, söz konusu silsilenin altıncı imamı olan Ca'fer'üs-Sadık'tan almaktadır. Yukarıda da bahsedildiği gibi, **İran Şiiliğine göre** on ikinci İmam 'gizli, kayıp' (gaib) olduğu için dünyada hiçbir dünyevi meşru güç kalmamıştır. Bundan dolayı on ikinci imam gelinceye kadar devlet emanetten, Velayet-i Fakih ile yönetilmelidir. Fakih Allah'ın kanunları-buyrukları, veli ise onları Allah adına

³⁷²A. Ehteshami, **The foreign policy of Iran, in The foreign policies of Middle East states**, United Kingdom, 2002, s. 287.

³⁷³K. Katzman, January 16, 2019, s. 2.

uygulatacak emanetçi, vekildir. Veliy-i Fakih, yani din hukukçusu Allah'ın buyrukları doğrultusunda devleti yönetmelidir. Bu velayeti yani vekaleti alan kişi dini lider Ayattollah'tır. O ise her merciin üstünde yetkiye sahip bir dini liderdir.

Şimdi, İran, kendi ile özdeş hale gelen Şii stratejisi için Irak, Lübnan ve Suriye'deki Şii hükümetleri, Şii grupları, Lübnan Hizbullah'ı, Yemen'deki Hussileri, Bahrayin'deki militanlar gibi İslami hareket veya örgütleri ile direkt bağlantılar kurmakta ve onları askeri ve ekonomik olarak desteklemektedir. İran sadece diplomatik ya da kamu diplomasisi ile değil savaş ile de İslam Devrimi ilkeleri doğrultusunda Şiiliği yaymaya, onu dünyaya ihraç etmeye çalışmaktadır. Suriye'de doğrudan asker buldurması buna örnektir. Bir başka örnek ise İran-Irak savaşıdır. Humeyni, İran-Irak Savaşı için 'Biz savaş esnasında İslam Devrimini dünyaya ihraç ettik, onu tanıttık'³⁷⁴ demiştir.

Bu verilerden yola çıkarak İran'ın, 1979 devrimi ilkeleri doğrultusundaki Şii İslam'ı bölge devletlerine ihraç etmek için ya oralarda kurulan radikal grupları desteklediği ya da radikal gruplar kurup oralara gönderdiği söylenebilir. Ve bu anlamda İran, etkisini bazı Arap devletlerine taşımayı başarmıştır.³⁷⁵ Yani, Şii etkisinden ve çevresindeki Şii nüfustan dolayı bu anlamda İran'ın kamu diplomasi ve pratiği sonuç vermiştir.³⁷⁶ İran bu faaliyetleri çıkarları, bölgedeki nüfuzunu, etkisini artırmak için yapmıştır.

³⁷⁴R. K. Ramazani, **Ideology and Pragmatism in Iran's Foreign Policy**, The Middle East Journal; ABI/INFORM Global, Autumn, 2004, s. 556-57.

³⁷⁵A. Ehteshami, 2002, s. 292

³⁷⁶A. Ehteshami, **a.g.e.**, s. 287

İran Suriye’de de benzer bir strateji izlemektedir. Suriye’deki mevcut hükümet/iktidar düşmez ise İran’ın Şii stratejisi Suriye’de de tutabilir. Suriye’de Esad iktidarı düşerse veya Suriye rejimi Şii karşıtı bir yönetimin kontrolüne geçerse İran kendi Şii stratejisinin zarar görmesinden endişelenmektedir. Esad karşıtı cihatçı güçler ya da gruplar Suriye’de Sünni mezhebi doğrultusunda dini bir devlet kurmayı amaç edinmişlerdir.³⁷⁷ Bu durum İran’ın Şii stratejisi için tehlike çanları anlamına gelir. Bu durumda Suriye ordusu zayıflar ya da yetersiz kalırsa Sünni gruplar oluşacak boşluğu doldurabilir. Böyle bir durumun olmaması için İran kendine bağlı Şii milislerle ordunun temelini oluşturabilir ve böylece İran’ın etkisi kalıcılaşır. Başka bir deyişle; İran ordu, istihbarat seviyesi gibi Suriye’nin temel kurumlarını korumak istemektedir. Çünkü rejim değiştiğinde söz konusu kurumların İran ve Şii aleyhtarı tavır almalarından endişelenmektedir.³⁷⁸

Suriye İran’ın bölgedeki Şii stratejisi için önemli bir yer ve hayati önemde olan bir ortaktır. Suriye, Lübnan, Filistin, Hizbullah ile İran’ın arasında silah, militan taşıma trafiği için bir köprüdür. Suriye, İran için üzerinden Lübnan Hizbullah’ı, Hamas, Filistin İslami Cihad Örgütü gibi İran yanlısı örgüt ve gruplara lojistik, silah ve para desteği sağladığı bir alandır.³⁷⁹ Ayrıca coğrafik olarak bakıldığında Suriye, İsrail ile İran arasında bir tampon bölge görevi yapmaktadır. Böylece, Suriye İran için ön mevzi görevini görmektedir. Dolayısıyla İran, Suriye hükümeti ile anlaşmalı olarak Suriye’de asker bulundurmakta ve Suriye halkından seçip eğittiği Şehiba olarak adlandırılan Şii veya alevi milisleri de kullanmaktadır. Bunlar Suriye hükümetinden çok İran’a

³⁷⁷A. MacDonald, **Rise of Jaish Al-Islam Marks a Turn in Syria Conflict**, Middle East Eye, 07. 05. 2015.

³⁷⁸S. Randa, **Is Iran Overstretched in Syria?**, Foreign Policy, 17. 04. 2015.

³⁷⁹W. Fulton, **Iranian strategy in syria**, 2013, s. 9.

bağlıdır.³⁸⁰ Esad Şehiba Milislerini Sünnilere karşı kullanıyordu. İran'ın silahlı sivil Basic (Hayalet) güçleri gibi... Bunların yanı sıra İran, Suriye iç savaşı başladığından beri dışarıdan getirdiği Şii milisleri Suriyeli Şehiba milisleri ile birleştirerek eğitmekte³⁸¹ onları bir çatı altında toplamaktadır. Söz konusu güçler İran'daki Basic ve Hizbullah model alınarak eğitilmektedir. İran'ın 1982'den beri Lübnan Hizbullah'ı ile yakın ilişkisi veya partnerliği de bilinmektedir. Suriye savaşı başlarken İran'ın yanı sıra, Lübnan Hizbullah'ı da Esad düşmek üzere iken 2012'de doğrudan savaşa müdahil olmuş ve Esad karşıtı güçlere karşı İran ile birlikte doğrudan savaşa müdahil olmuştur.³⁸² Lübnan Hizbullah'ı Suriye'de elit güçlerini kullanmış ve bu güçler İran güçleri ile yan yana savaşmışlardır. Iraklı Şii milisler de Esad'ı desteklemek için Suriye'de savaşmıştır. Bu milislerin Suriye'de bulunmaları Ebu Fals el Abbas Tugayı kurulduğu zamana yani, 2012 öncesine kadar gitmektedir. Bunlar Irak hükümet yanlısı güçlerdir. Ve Suriye'de Suriye karşıtı güçlerle savaşmaları için kurulup İran tarafından eğitilmişlerdir. Bunların yanı sıra yine Iraklı 'Ehl el Heq Şii milis grubu ve yine Iraklı Hizbullah'ın 'Ketaib Hizbullah' grubu Suriye'de savaşmıştır.³⁸³ Bu grupların çoğunun İran tarafından eğitildikleri ve desteklendikleri bilinmektedir.

Sonuç olarak ve bu bilgilerden de anlaşılacağı gibi, İran'ın Suriye'ye olan ilgisi Suriye savaşı ile başlamamıştır. İran ile Suriye dostluğu Suriye iç savaşından öncesine, Suriye'nin kuruluşuna kadar gitmektedir. Fakat iki ülkenin stratejik ortaklığının ya da yakınlığının İran-Irak savaşında en yüksek düzeye çıktığı söylenebilir. Öyleki, İran bir Arap devleti olan Irak ile savaşırken Arap olan Suriye 8 yıllık savaş süresi boyunca İran

³⁸⁰W. Fulton,**a.g.e.**,s. 7.

³⁸¹W. Fulton,**a.g.e.**,s. 21.

³⁸²W. Fulton,**a.g.e.**,s. 7.

³⁸³W. Fulton,**a.g.e.**,s. 6-7.

tarafını tutmuştur. Kuşkusuz bu ‘Şii, Alevi yakınlığından kaynaklanan ideolojiden gelmektedir.’³⁸⁴ Bunlar, İran ve İran medyası’nın ‘Suriye’de İslam için savaşıyoruz’ söyleminin aksine İran’ın Şiilik doğrultusunda mezhepsel bir mücadele verdiğinin, kendi menfaatlerini korumak veya genişletmek için mücadele ettiğinin göstergeleridir.

İran’ın Suriye’deki kendi varlığını haklı göstermek için savunduğu diğer önemli argümanları ise ‘**İran ve dostlarının güvenliğini ve bölgedeki barışı sağlama**’ söylemidir. İran ve medyası, İran’ın Suriye’deki varlığını İran’ın ve dostlarının güvenliği açısından önemli olduğunu ve bölgedeki barışı koruma, sağlamak için kritik olduğunu iddia etmektedir. İran, diğer argümanlara benzer şekilde, ABD, Suudi Arabistan ve İsrail’in kendi çıkarları için bölgede istikrarsızlık yaratmaya, İslam dünyasına zarar vermeye çalıştıklarını bunun için de çeşitli grup ve devletleri kullandıklarını, bölgeye terör getirmeye çalıştıklarını savunmaktadır. İran’ın ise bölgedeki istikrarı korumak, bölgedeki barışı sağlamak için mücadele ettiğini öne sürmektedir.

Gerçekte bakıldığında ise, İran’ın Suudi Arabistan’ın başını çektiği Sünni İslam bloğunun etkisini önlemeye çalışmakta olduğu, ona karşı İran’ın Şii İslam nüfuzunu artırma gayreti içerisinde olduğu görülebilir. Şii-Sünni rekabeti veya çatışması İslam tarihinin dört Halife dönemine kadar inmektedir fakat yakın tarihe bakıldığında genel olarak Sünni-Şii rekabetinin İran İslam Devrimin gerçekleşmesiyle beraber alevlendiği gözlemlenebilir. ABD’nin desteklediği ve Suudi Arabistan’ın başının çektiği, Suudi Arabistan, Katar, Türkiye vb. ülkelerin Sünni bloğu İran’ın Şii etkisini ve nüfuzunu

³⁸⁴A. Ansari, A. Bassiri Tabrizi, **Understanding Iran’s Role in the Syrian Conflict**,

Edited by Aniseh Bassiri Tabrizi and Raffaello Pantucci, Occasional Paper, RUSİ

(Royal United Services Institute for Defence and Security Studies), ISSN 2397-0286

London, August 2016, s. 3.

azaltmaya yönelik tartışmaları ve iddiaları çoğu zaman akademi ve dünya gündemini meşgul etmiştir. İran'ın ise buna karşı olan mücadelesi...

Suriye ise hâlihazırda bu rekabetin alevlendiği alandır. Suriye iç Savaşı başlar başlamaz ABD'nin desteği ile Suudi Arabistan, Türkiye ve Katar'ın ÖSO adı altında gruplar kurduğu, onlara destek verdiği incelemenin birinci bölümünde ele alınmıştır fakat kısaca tekrar etmekte fayda vardır. Söz konusu Sünni blok İran etkisini durdurmak veya azaltmak için Suriye iç savaşına destekledikleri gruplarla müdahil olmuşlardır. Çeşitli gruplar aracılığıyla vekâlet savaşları yaptırmış ve yaptırmaktadırlar. (Suriye'deki bloklar yazısı kaynak ver) Hatta Türkiye Kuzey batı Suriye'ye doğrudan asker sokarak Suriye iç savaşına bizzat müdahil olmuştur. Öte taraftan bu ortaklarının her birinin ajandası biraz farklı olsa da Rusya-İran-Suriye bloğu Sünni bloğun faaliyetlerine karşın Suriye'de çeşitli önlemler almış, beraber hareket etmiştir. Özellikle İran, Sünni bloğun yayılmacılığına karşın kendi Şii yayılmacı stratejini hayata geçirmeye çalışmıştır.

Yukarıda da değinildiği gibi Suriye, İran'ın bölgedeki menfaatleri ve Şii stratejisi için önemli bir coğrafya ve önemli bir ortaktır. İran Suriye'yi kendi amaç ve menfaatleri, stratejileri için önemsemektedir. İran, Suriye'yi ABD ve Suudi Arabistan gibi ortaklarına kaybetmeyi kendi güvenliği ve bölgedeki çıkarları, Şii stratejisi için tehlike olarak algılamaktadır. Suriye düşerse İran, ABD ve ortaklarının varlığını bir adım daha İran'a yaklaşacağını varsaymaktadır. Bunların yanı sıra, Suriye'nin kaybedilmesi İran'ın Lübnan ile coğrafik bağlantısına da zarar verebilir. Bu, İran'ın en önemli askeri, politik partneri olan Hizbullah ile coğrafi bağlantısının yitirilmesine vesile olabilir. Bu da Hizbullah'ın yaşam damarının kesilmesi ve Tahran'ın Filistin-Lübnan ekseninden koparılması anlamına gelmektedir. Böyle bir durum ABD ve İsrail'in İran'a yönelik olası bir askeri operasyon tehlikesini artırabilir. Ve böyle olası bir

çatışma durumunda Hizbullah'ın İsrail'e dönük saldırıları Tahran'ın yükünü hafifletebilir.

Netice olarak Suriye'nin kaybedilmesi İran dış politikasının manevra sahalarını sınırlandıracağı gibi, İran'ın Ortadoğu ve Şii stratejisine zarar verebilir, hatta darbe vurabilir. Başka bir deyişle; İran Esad hükümetine verdiği desteği Ortadoğu'daki menfaatleri, hedefleri, Şii Stratejisi için gerekli ve kritik derecede önemli görmektedir. Bunun için Esad'ı iktidarda tutmaya çalışmaktadır. Suriye'nin kaybedilmesi veya Suriye'de Esad'ın devrilmesi İran'ın Ortadoğu'daki stratejisine, menfaatlerine ağır bir şekilde zarar verebilir. İran'ın Arap coğrafyasındaki etkisinin de zarar görmesine ve İran'ın Filistin, Lübnan, Irak ve Körfez bölgelerinden geri çekilmesine neden olabilir. Bu da İran'nın önemli bir stratejisi olan 'Şii Hilali'nin' kırılması anlamına gelir.

Dolayısıyla İran, bu durumu önlemek veya Ortadoğu ve Suriye'deki hedeflerini gerçekleştirmek için Suriye'de yoğun bir çaba içerisine girmiştir. Dikkat edilirse, Mart, 2011'de Suriye'de hükümet karşıtı gösteriler başladığında İran, Esad rejimine ilk ve önemli desteği veren ve Suriye iç Savaşında kilit rol oynayan ülke olmuştur.³⁸⁵

Şimdi, bu veriler göz önüne alındığında ve konu bir bütün olarak ele alındığında, İran ve medyasının İran'ın Suriye'deki varlığını 'teröre karşı savaş, anti-emperyalizm, İslam'ı koruma, bölge barışını sağlama' gibi argümanlarının tutarlı olmadıkları ortaya çıkmaktadır. Daha açıkçası; İran'ın bölgedeki muhtemel yerlerdeki ve özellikle Suriye'deki faaliyet veya pratikleri İran ve medyasının argümanlarını doğrulamamaktadır. Aksine, İran'ın Irak'a saldırması, Filistin'de Hamas, el Fetih, İslami Cihad gibi örgütleri desteklemesi, Lübnan'da Hizbullah'ı, Yemen'de, Afganistan, Pakistan, Cezayir, Ürdün gibi yerlerdeki çeşitli radikal grupları desteklemesi, hükümetleri destekleyip manipüle etmesi en son Suriye'de sayısının 100 kişinin

³⁸⁵A. Bassiri Tabrizi, August 2016, s. 1.

üzerinde olduğu söylenen çeşitli Şii militanlarını eğitip parasal, lojistik olarak desteklemesi ve Suriye’de savaştırması barış söylemi için olduğu kadar diğer argümanlar açısından da çelişkiler barındırmaktadır. Ayrıca söz konusu faaliyetler bölgeyi korumaktan çok bölgenin daha fazla karışmasına vesile olmaktadır.

Nitekim İran ve medyasının söz konusu söylem ve argümanlarının propagandadan ibaret olduğunu söyleyen birçok kesim bulunmamaktadır. İran halkının çoğunluğu İran’ın ülke parası, enerjisi İran’a değil de Lübnan, Filistin, Yemen ve Suriye’ye aktarıldığı için rahatsız/tepkili durumdadır. Bu durum İran’da bir aydan fazla süren ve hemen hemen tüm ülkede gerçekleşen son ...kitlesel protestolarda da ortaya çıkmıştır. İran halkı gerçekleşen kitlesel protestolarda İran’ın Ortadoğu’daki faaliyetlerine tepki göstermiş, İran kaynaklarının, enerjisinin Filistin, Lübnan, Suriye gibi yerlerde harcanmasını attıkları sloganlar ve konuşmalarla protesto etmiştir. İran’ın hemen tüm önemli şehirlerindeki göstericiler, ‘‘Kahr olsun Hizbullah, canımız Gaze’ye, Lübnan’a değil, İran’a feda olsun’ (Nafren bar Hezboollah, na Qazzê, na Lobnan, canem bato qurban ay İran) sloganları atılmıştır. Bu kesim sadece belirli şehirlerde değil İran’ın dini merkezleri olan Kum, Meşed gibi şehirlerde başlamış ve söz konusu şehirlerde uzun süre devam etmiş, üstelik sloganlar atılmıştır. Çoğu gözlemci ve gazetecinin de İran’da

Ocak 2017 tarihinde başlayan ve uzun soluklu protesto ve sokak çatışmalarının ekonomik darboğaza verilen tepkiyle başladığını bildirmiştir. Söz konusu süreçte ben de İran’a gidip gözlemlerde bulunmuş, birçok kentte protestocuların ortak sloganlarının ‘diktatör’e ölüm (dini lider Ayatullah Hamanei için)’, Kahr olsun Hizbullah’ ve ‘ne Gaze’ye, ne Lübnan’a, canımız İran’a feda’ olduğunu gözlemlemiştir.³⁸⁶ İlginç bir

³⁸⁶İskender Kahraman, **İran Protestoları üzerine (İran Protestolarının perde arkası)**,

<https://sendika63.org/2018/01/irandaki-protestolar-uzerine-iskender-kahraman-465672/>

03. 01. 2018, Erişim: 07. 02. 2019.

şekilde, İran'ın dini merkezleri olan Meşed, Kum gibi şehirlerdeki slogan/istekler ile İran'ın Modern ve seküler özelliğe sahip şehirleri olan İsfahan, Bandar Abbas gibi şehirlerdeki sloganlar/istekler benzer veya aynıydı. Protestolarda dillendirilen bu sloganveya istemler elette etnik ve demokratik özellikler de taşımaktaydı; fakat temel olarak İran'ın para ve enerjsinin yabancı yerlerde harcanmasına karşı olan bir öfke, tepki söz konusu idi. Protestocular bu sloganlarla İran'ın dış politikasını eleştirmiş ve İran halkına verilmesi gereken enerjinin, paranın Hizbullah, Lübnan, Filistin gibi yerlerde harcandığını ima etmişlerdir. Tüm bu veriler İran ve İran Medya'sının İran'ın Suriye'deki varlığını dayandırdığı argümanların propagandadan ibaret olduğunu, İran Medyasının da devletin propaganda aygıtı işlevi gördüğünü ortaya çıkarmaktadır.

SONUÇ

2010 yılı itibariyle protestolar, gösteriler, mitingler, sokak çatışmaları şeklinde Tunus, Fas Mısır, Libya gibi ülkelerde başlayan ve Yemen, Libya ve Suriye’de ayaklanma, iç savaş haline dönüşen ve bazı yerlerde hala devam etmekte olan olaylar birçok Arap ülkesini etkilemiştir. Ayrıca, olaylar, Türkiye, İran gibi Arap olmayan ülkeleri de etkilemiş, Libya, Yemen, Irak, Mısır ve Suriye’de birtakım değişimlere ve sonuçlara neden olmuştur. Arap Baharı olarak adlandırılan söz konusu süreçten en fazla etkilenen ülkelerden birisi de Suriye olmuştur. Suriye’de baş gösteren protestolar, ayaklanmalar Suriye devlet başkanı Esad Rejimi’nin ayaklananlar karşısında geri adım atmasına ve hükümet güçlerini Lazkiye, Şam gibi merkezlere çekmesine neden olmuştur. Ayrıca, Suriye Rejim güçlerinin bazı yerlerden geri çekilmesi ÖSO, IŞİD, Kürtler gibi farklı grupların Suriye’de değişik bölgelerde kontrolü sağlamalarına yol açmıştır. Akabinde, İran’ı sınırlamaya çalışan ABD³⁸⁷, Rusya, Türkiye, Suudi Arabistan da çeşitli gruplarla ve ilerleyen zamanlarda ise bizzat, Suriye İç Savaşı’na müdahil olmuşlardır. Buna mukabil İran da bölgeye asker göndermiş ve oradaki çeşitli grupları desteklemiştir. Kabaca, ABD+bazı batılı ülkeler, Türkiye, Suudi Arabistan Katar, Esad karşıtı bir blok oluştururken, Rusya ve İran ise Esad yanlısı ya da söz konusu blok karşıtı bir pozisyon almışlardır.

İran, Rusya’nın yanında, kendi ulusal çıkarları için söz konusu bloğa karşı Esad rejimi yanlısı bir tutum sergilemiş, askeri, maddi ve siyasi olarak Esad rejimini desteklemiş, korumuştur. İran bizzat Suriye’de asker bulundurmuş ve bu doğrultuda

³⁸⁷ Congressional Research Service report, **Iran’s Foreign and Defense Policies**,

<https://crsreports.congress.gov R44017 USA. 2019, s. 2.>

bazı silahlı grupları da desteklemiştir. İran, Suriye İç Savaşı süresi boyunca Suriye'deki söz konusu varlığını da 'bölgeyi ve İslam'ı terörden ve dış tehlikelerden korumak, İran'ın ve İran dostlarının güvenliğini sağlamak, emperyalizme karşı mücadele etmek' gibi siyasi ve ideolojik argümanlarla temellendirmiştir.

İran 1979 dan itibaren Şii mezhebi ilkeleri doğrultusundaki devrimi dış dünyaya ihraç etmek için bir takım girişimlerde bulunmaktadır.³⁸⁸ Bunun gereği olarak başta Lübnan, Yemen, Irak ve Suriye olmak üzere Ortadoğu'nun muhtelif bölgelerinde ya asker bulundurmakta ya da oradaki halktan seçilen insanlardan savaşçı gruplar oluşturmakta ve oradaki gruplarla işbirliği yapmaktadır.³⁸⁹ Askeri, lojistik, ekonomik, siyasi desteğin yanında İran bir kamu diplomasisi yürütmektedir. Bu anlamda Türkiye, Irak, Lübnan, Ürdün, Suudi Arabistan, İsrail arasında bulunan Suriye coğrafyası İran için önem arz etmektedir. Suriye iç savaşının başlamasıyla İran Suriye'de yoğun faaliyetlerde bulunmaktadır. İran özellikle kültürel olarak Şii mezhebi üzerinden ilişkiler geliştirmekte, stratejik ortaklığın yanında ideolojik bağ da kurmaya çalışmaktadır. bu söz konusu faaliyetleri için de en çok başvurduğu araç medyadır. İran bu bağlamda başta Suriye olmak üzere faaliyet gösterdiği yerlerdeki medyayı kullandığı gibi kendi medyasını da ideolojik bir aygıt olarak kullanmaktadır. Yukarıda bolca örnek verildiği gibi İran'ın başlıca medya kuruluşlarının aktarımları genel olarak İran Devletinin belirlemiş çerçeve içerisinde olmuştur. İran medyası hükümet yanlısı bir tutum (almak zorunda kalmış) almış ve olayları, olanları İran hükümetinin belirlemiş olduğu ideolojik çerçeve içerisinde kamuoyuna aktarmıştır. Çünkü İran'da tüm medya

³⁸⁸ Prof. M. Reza Djalili, Prof. T. Kellner, **Iran's Syria policy in the wake of the 'Arab Springs'**, 2014, s. 396.

³⁸⁹A. Bassiri Tabrizi, R. Pantucci, **Understanding Iran's Role in the Syrian Conflict**, Published by Royal United Services Institute, 2016, s. 4.

kuruluşları devlete aittir veya devlet kontrolündedir. Böylece medya, hükümetin belirlemiş olduğu çerçeve içerisinde faaliyette bulunmak zorunda kalmıştır. Yukarıda da bahsedildiği gibi, devlete ait olmadan veya devletin belirlemiş olduğu çerçeve içerisinde yayın yapmadan medya kuruluşlarının İran'da faaliyet gösterme imkanı bulunmamaktadır.³⁹⁰ İran'da özel medya kuruluşlarının yayın yapması yasalarla yasaklanmıştır. Tüm medya kuruluşları bir üst kurula, bu söz konusu kurul da her yetkinin ve kanunun üzerinde olan İran'ın dini lideri Ayatollah'a bağlanmıştır.³⁹¹ Dolayısıyla, devlet güdümünde olan İran medyası hemen her konuda olduğu gibi İran'ın Suriye'deki varlığını da İran hükümetinin göstermiş olduğu tutum paralelinde kamuoyuna aktarmış, aktarmaktadır.

İran medyası bu bağlamda İran'ın bölgedeki stratejik çıkarlarının elde edilmesi ve amaçlarının gerçekleşmesi için devletin dillendirdiği 'Terörle savaşmak, İran ve ortaklarını koruma, emperyalizm veya Siyonizm ile savaşma, İslam dinini çeşitli terör gruplarından, ABD, İsrail gibi devletlerin saldırılarından koruma ve bölgede barışı sağlama' gibi argümanlar doğrultusunda haberler, yorumlar, makaleler yazmış, aktarımlar yapmıştır. İran ve medyası ABD, Suudi Arabistan, Türkiye, İsrail gibi devletlerinin İran'ın nüfuzunu azaltmaya çalıştığını,³⁹² bunun için de bölgede faaliyetlerde bulduklarını iddia etmektedir. Bunun yanı sıra, İran ve medyası bu söz konusu devletlerin kendi çıkarları için İslam'a zarar vermeye, İran'ı zayıflatmaya, bölgeyi istikrarsızlaştırmaya çalıştıklarını ve bunun için de IŞİD, NUSRA, ÖSO gibi tekfirci grupları kurup kullandıklarını öne sürmektedir. İran'ın ise bunlara karşı durmak

³⁹⁰A. Ghanbari Baghestan, M. Abu Hassan, 2010, s. 243.

³⁹¹A. Ghanbari Baghestan, M. Abu Hassan, **a.g. e.**, s. 243.

³⁹² Congressional Research Service, **Iran's Foreign and Defense Policies**,

<https://crsreports.congress.gov/R44017> 2019, s. 398.

İçin Suriye’de varlık gösterdiğini ve başarılı bir mücadele verdiğini, bölgeyi bu çeşit saldırılardan koruduğunu, söz konusu devletlerin İran engellemesinden dolayı emellerine ulaşamadıklarını belirtmektedir. İran ve medyası İran’ın bu amaçlar için Suriye’de faaliyet gösterdiğini, Suriye’deki varlığının gerekli ve haklı olduğunu, bu konuda iç ve dünya kamuoyunu ikna etmek için çeşitli argümanlar ileri sürmektedir fakat İran ve medyasının söz konusu iddia ve argümanları birçok çelişki barındırmakta, bölge ve dünya gerçekleriyle örtüşmemektedir. Öncelikle, İran’ın bölgede yaptığı faaliyetler İran ve medyasının dillendirdiği ‘terörle mücadele’ söylemini çürütmektedir. İran kendi içerisinde demokratik değildir. Kendi vatandaşına bireysel hak ve özgürlüklerini, örgütlenme, ifade, dini, etnik özgürlüklerini yasakladığı gibi faaliyet gösterdiği yerlerde de çeşitli silahlı ve silahsız grupları desteklemekte, devletlerin içişlerine karışmakta, bölgenin istikrarını bozmaktadır. ‘İran’ı ve dostlarını koruma’ söylemi de gerçek değildir. İran, ABD ve ortaklarının bölgedeki faaliyetlerini kendi nüfuzunu artırmak için gerekçe olarak kullanmaktadır. ‘Bölgede barışı sağlama’ yönündeki söylemi de aynı şekilde İran’ın muhtelif yerlerdeki çeşitli grupları finanse edip desteklemesi, devletlerin iç işlerine karışması gibi faaliyetleriyle çelişmektedir. ‘İslam için savaş’ söylemini de kendi Şii nüfuzunu artırmak, Şii stratejisi için kullanmaktadır. Benzer şekilde ‘emperyalizm ile savaş’ söylemi de İran’ın bölgede yapmış olduğu faaliyetlerinden dolayı gerçekçi değildir. İran’ın muhtelif yerlerdeki kaosu fırsat olarak kullanıp o yerlerde asker bulundurması, hükümetlerin içişlerine karışması, çeşitli grupları desteklemesi, oralarda kendi kültürünü yaymaya çalışması antiemperyalist değil, emperyalist faaliyetlerdir.

Sonuç olarak İran, Şii devrimini yaymak ve dışarıya ihraç etmeye çalışmaktadır. Bunun yanı sıra ulusal çıkarları korumaya ve geliştirmeye çabalamaktadır. İran bu

stratejisi için Suriye'yi önemsemektedir.³⁹³ Suriye toprağı ABD veya Sünni grupların eline geçmesi İran'ın Şii strateji için tehlike anlamına gelmektedir. İran bölgedeki stratejik amaçlarını gerçekleştirmek için Suriye Rejimini desteklemekte, bölgede asker bulundurmakta ve çeşitli grupları desteklemektedir. İran ve medyası İran'ın bu faaliyetlerinin gerekli, haklı ve Suriye meşru hükümetinin rızası ile olduğunu savunmaktadır. Bu durumu da çeşitli argümanlarla kamuoyuna aktarmakta, kamuoyunu ikna etmeye çalışmaktadır. Fakat bu inceleme de görüldüğü gibi İran ve medyasının ileri sürdüğü argümanlar bölge ve dünya gerçekleriyle örtüşmemektedir.

İran devletinin İran medyasını Suriye savaşındaki konumunu haklılaştırmak için seferber ediyor olması, zor aygıtlarına ağırlık veren bize baskıcı ve otoriter devletlerin de bazı kilit meselelerde gerek iç gerekse de dış kamuoyunun rızasını devşirmeye çalışmak zorunda kaldığını göstermektedir. Kırılgan bir ekonomik yapıya ve derin toplumsal eşitsizliklere sahip olan İran'ın kaynaklarının önemli bir kısmını Suriye Savaşı'na ayırıyor olması iç kamuoyunda İran'ın Suriye politikasını sorgulanır hale getirmiştir. Bu çelişki İran medyasının söz konusu dış politika hamlelerini meşrulaştırmaya yönelik olarak seferber edilmesini zorunlu hale getirmektedir. Ayrıca, Suriye Savaşı uluslararası alanda pek çok aktörün dahil olduğu ve farklı projeleri hayata geçirmeye çalıştığı bir mücadele araneasına dönüşmüş durumdadır. Buradaki savaşın niteliği, tarafları ve akıbeti konusunda uluslararası güçler küresel ölçekte bir anlatı mücadelesi vermektedir. Bu açıdan da İran devleti kendi konumunu uluslararası ölçekte güçlendirmek ve haklılaştırmak durumunda kalmakta ve bu durum İran medyasının uluslararası alanda da devlet ideolojisinin taşıyıcısı olarak etkinlik göstermesine yol açmaktadır.

³⁹³ Prof. M. Reza Djalili, Prof. T. Kellner, **Iran's Syria policy in the wake of the 'Arab Springs'**, 2014, s. 399.

KAYNAKÇA

Abdo,G., (05. 08. 2011), **How Iran Keeps Assad in Power in Syria, Inside Iran,**

Erişim: 06. 02. 2018.

Air & Space Power Journal., (02. 08. 2018), **Observations on the Air War in syria**

(PDF), [https://www.airuniversity.af.edu/Portals/10/ASPJ/journals/Volume-27_Issue-](https://www.airuniversity.af.edu/Portals/10/ASPJ/journals/Volume-27_Issue-2/V-Boxx.pdf)

[2/V-Boxx.pdf](https://www.airuniversity.af.edu/Portals/10/ASPJ/journals/Volume-27_Issue-2/V-Boxx.pdf) Erişim: 12.11. 2018.

Ali, Mah-Rukh., (2015), **ISIS And Propaganda: How ISIS Exploits Women,** Reuters

Institute for The Study of Journalism.

Al Arabiya, (15. 08. 2012), **U. S. officials confirm captured Iranians in Syria are**

'active' military: report, Erişim: 16. 06. 2018.

Aljazeera., (07. 01. 2014), **Suriyeli Kürtler zerklik ilan etti,** Erişim: 21. 10. 2018.

Aljazeera., (25. 08. 2016), **Turkey deploys more tanks in Syria, warns Kurdish**

YPG, Erişim: 11, 10, 2018.

Althusser, L., (1989), **İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları** Çeviren: Mahmut

zlık ve Yusuf Alp, İletifim Yayınları, İstanbul.

Althusser, L., (2010b), **İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları,** İthaki Yayınları,

İstanbul.

Amnesty International Report 2017/18, [https://www.amnesty.org/en/countries/middle-](https://www.amnesty.org/en/countries/middle-east-and-north-africa/iran/report-iran/)

[east-and-north-africa/iran/report-iran/](https://www.amnesty.org/en/countries/middle-east-and-north-africa/iran/report-iran/) Erişim: 04. 02. 2019.

Anderson, J. E.,(2003), **Public Policymaking: An Introduction**, Houghton Mifflin Company, Boston.

Ansari, A., Bassiri Tabrizi, A., (August 2016), **Understanding Iran's Role in the Syrian Conflict**, Edited by Aniseh Bassiri Tabrizi and Raffaello Pantucci, Occasional Paper, RUSÍ (Royal United Services Institute for Defence and Security Studies), ISSN 2397-0286 London.

Arab News., (06. 03. 2017), **Is it time for an alternative Syrian army?**,Erişim: 11-19. 2018.

Asher Brandis, D., (2009) **The 1979 Iranian Revolution: The Revolutionary Revolution**, Near Eastern Studies The University Of Arizona, USA.

Bakker, E., (2013), **Christophe Paulussen, Eva Entenmann, Dealing with European Foreign Fighters in Syria: Governance Challenges & Legal Implications**, ICCT Research Paper, Netherland.

Ballout, M.,(23. 06. 2012), **Syrian Kurds Trade Armed Opposition for Autonomy**, Al-Monitor, Erişim: 22. 07. 2018.

BBC., (15. 03. 2011), **Mid-East unrest: Syrian protests in Damascus and Aleppo**, Erişim: 15. 08. 2018.

BBC News.,(31. 10. 2017), **Who are the Kurds? (Online ed.), Kurds make up between 7% and 10% of Syria's population**, Erişim: 25. 10. 2018.

Baher, Z., (01.08, 2014), **The experiment of West Kurdistan (Syrian Kurdistan) has proved that people can make changes**, Anarkismo.net, Erişim: 27. 09. 2018.

Bakri, N., (08. 08. 2011), **Iran Calls on Syria to Recognize Citizens' Demands**, New York Times, Erişim: 17. 01. 2019.

Barrett, M., Corrigan, P., Kuhn, A., Wolff, J., (1994), '**Medya, İktidar, İdoloji**' içinde. Derleyen: M. Küçük, Ark yayınları, Ankara.

Barrett, O. B., Braham, P., (1995), **Media, Knowledge and Power**, London: Routledge.

Bassiri Tabrizi, A., (2016), **Understanding Iran's Role in the Syrian Conflict**, Edited by Aniseh Bassiri Tabrizi and Raffaello Pantucci, Occasional Paper, RUSİ, ISSN 2397-0286, London.

Bassiri Tabrizi., A. Pantucci, R., (2016), **Interviews with analysts and journalists**, Beirut.

Bassiri Tabrizi, A., (2016), **Interviews with senior Iranian officials**, London, November 2015 and February.

Bassiri Tabrizi, A., Pantucci, R., (2016), **UnderstandingIran's Role in the Syrian Conflict**, Beirut.

Bijhold, J., (2015), **The Iranian Revolution: An Interdisciplinary Approach**, Published by Utrecht University Press, Utrecht/Nederland.

Birkland, T. A., (2015), **An introduction to the policy process: Theories, concepts and models of public policy making**, Routledge, New York.

Bruno, G., (22. 07. 2009), **The Media Landscape in Iran**, <https://www.cfr.org/backgrounders/media-landscape-iran>.

Bucala, P., (2017), **Iran's new way of war in syria**, Published by institute for the study of war.

Butler, D., (24. 07. 2012), **Syrian Kurdish moves ring alarm bells in Turkey**, Reuters, Erişim: 26. 09. 2018.

Calabrese, J., (1990), **The World Today, Iran II: The Damascus Connection**, Royal Institute of International Affairs.

Carnegie Middle East Center., (01. 03. 2012), **The Kurdish Democratic Union Party**, Erişim: 18. 07. 2018.

Caves, J., (06. 12. 2012), **Syrian Kurds and the Democratic Union Party (PYD)**, (PDF), Institute for the Study of War.

Christie, M., (18 10. 2009), **Al Qaeda in Iraq becoming less foreign-US general**, Reuters, Erişim: 21. 08. 2018.

CNN., **Military defectors unite under Free Syrian Army**, 25. 03. 2012, Erişim: 19. 09. 2018.

Crilly, R., Pomeroy, R., (16. 08. 2011), **Iran sees support for Syria essential to fend off U. S, Israeli 'wolves'**, The Daily Telegraph & Reuters, Erişim: 17. 01. 2019.

Cockburn, P., (26. 08. 2016), **Turkey could be overplaying its hand with Syria ground offensive as civil war reaches crucial point**, Independent, Erişim: 10. 01. 2019.

Congressional Research Service report, (2019), **Iran's Foreign and Defense Policies**, <https://crsreports.congress.gov/R44017> USA.

Coughlin, C., (12. 08. 2011), **Iran agrees to fund Syrian military base**, The Telegraph, Erişim: 27, 10. 2019.

Dabashi, H., (2012), **The Arab Spring. Teh End Of Postcolonialism**, Zed Books Ltd, London.

David,D., (19. 03. 2016), **Iran's Zarif to Discuss Business, Syria on Turkey Visit**, Reuters, Erişim: 16. 01. 2019.

DeYoung, Kand Sly L.,(22. 11. 2018), **U. S. moves toward open-ended presence in Syria after Islamic State is routed**, The Washington Post, Erişim: 28. 11. 2018.

d'Hooghe, Ingrid., (2005), **The New Puplic Diplomacy: Soft Power in International Relations** içinde, Edited by Jan Melissen, Great Britain.

Dijk,V., (1994), **Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları**, 'Medya, İktidar, İdeoloji' içinde, Derleyen ve Çeviren: M. Küçük, Ark Yayınları, Ankara.

Ehteshami, A., (2002), **The foreign policy of Iran, in The foreign policies of Middle East states**, United Kingdom.

Enders, D., Landay, Jonathan S., 15. 04. 2012), **One year in, will Syria become a guerrilla war?**, Mcclatchydc.com. Erişim: 31. 07. 2018.

Esfandiari, Golnaz., (April 09, 2011), **State Department's First Persian-Language Spokesperson Could Appear In Iranian State Media**, Erişim: 24. 08. 2018.

Fadel, L., (30. 08. 2016), **Russian Army convoy arrives in Aleppo**, Al-Masdar News, Erişim: 30. 08. 2018.

Fadel,L., (08. 08. 2016), **Iraqi fighters pour into southern Aleppo**, Al-Masdar News,
Erişim: 8. 09. 2018.

France 24 Observer., (08. 09. 2012), **Who is the Free Syrian Army?**Erişim: 06. 12.
2018.

France24 Observer., (24. 04. 2016), **Iran's war on satellite dishes: We just buy new
ones the next day.**

Fiske, J., (2003), **İletişim Çalışmalarına Giriş**, Çeviren: S. İrvan, Bilim ve Sanat
Yayınları, Ankara.

Foreign Policy., (30. 05. 2012), **What the Hell Should We Do About Syria?** Erişim:
22. 10. 2018.

Foucault, M., (1979), **Discipline and punish**, New York: Vintane, Türkçesi,
Hapishanenin Doğuşu, Çeviren: M. Ali Kılıçbay, İmge Yayınları, Ankara, 1992.

Fulton,W.,Holliday., J. Wyer, S., (May 2013), **Iranian strategy in syria: A joint
Report by AEI's critical threats project & Institute for the Study of War.**

Fulton,W., (06. 05.2013), **How Deeply is Iran Enmeshed in Syria?**, U. S. Institute of
Peace, Erişim: 17. 12. 2018.

Fulton, W.,Holliday, J., Wyer, S., (May, 2013), **Iranian Strategy in Syria, Institute
for the Study of War, Executive Summary + Full report.**

Gerges, F. A., (2016), **A History of ISIS**, Princeton University Press,
ISBN 9780691170008New Jersey, USA.

Gerges, F. A., (2017), **ISIS: A History**, Publişed by Princeton Uni. Press, USA.

Ghaddar, H., (08. 09. 2016), **Iran's 'Useful Syria' Is Practically Complete**, The Washington Institute, Erişim: 09. 10. 2018.

Ghanbari Baghestan, A., Abu Hassan, M., (2010), **Iran's Media Landscape: Law, policy and media freedom**, Pacific and Asian Communication Association, Malesia

Gold, D., (31. 10. 2012), **Meet the YPG, the Kurdish militia that doesn't want help from anyone**, VICE.

Goodarzi, Jubin M., (Ocak 2013), **Syria and Iran: Alliance Cooperation in a Changing Regional Environment (PDF)**, Middle East Studies.

Goodarzi,J., (August 2013), **Iran and Syria at the Crossroads: The Fall of the Tehran-Damascus Axis?(PDF)**, Viewpoints, Wilson Center.

Griff, W., (23. 01. 2019), **Afghanistan War**,
<https://www.britannica.com/event/Afghanistan-War>, Erişim: 15. 02. 2019.

HALL,S., (1994), **İdeolojinin yeniden keşfi: Medya çalışmalarında baskı altında tutulann geri dönüşü-Uyulaşımın Yansıtılması'ndan 'Rızanın Üretimi'ne**, 'Medya, İktidar, İdeoloji' içinde, Derleyen ve çeviren: M.Küçük, ARK Yayınevi, Ankara.

HALL,S., (1994), **Kültür, Medya ve İdeolojik Etki**, 'Medya, İktidar, İdeoloji' içinde, Derleyen: M. Küçük, Ark Yayınevi, Ankara.

Haaretz.,(16. 06. 2013), **Iran reportedly sending 4,000 troops to Syria, proposes front against Israel to protect Assad**,Erişim: 19. 06. 2018

Hassan, H., (15. 07. 2015), **Could the Iran Deal Lead to a Syria Deal?**, Foreign Policy, Erişim: 04. 10. 2018.

Hengaw.net., (31. 12. 2018), **69 Kurdish Citizens Executed in 2018**,
<https://hengaw.net/en/news/69-kurdish-citizens-executed-in-2018-> Erişim: 06. 02. 2019.

Herbert, S.,Lockhart, K., (12. 04. 2018), **Which countries executed the most people last year, and why?**,

<https://www.telegraph.co.uk/news/2018/04/12/countries-executed-people-last-year/>
Erişim: 05. 04. 2019.

Herman, E., Chomsky, N., (1988), **Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media**, Pantheon Books, New York.

Hocking, B., (2005), **The New Puplic Diplomacy**, ‘Soft Power in Internatinal Relations’ içinde, Edited by Jan Melissen, Great Britain.

Holliday, J., (March 2012), **Syria’s Armed Opposition. Middle East Security Report 3**. Institute for the Study of War, Washington.

Howard, Philip N., Hussain, Muzammil M., (2013), **Democracy's Fourth Wave?: Digital Media and the Arab Spring**, Oxford University Press, New York 10016.

HRW’s 2019 World Report., (2019), <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/iran> Erişim: 04. 02. 2019.

<https://anfenglish.com/news/2-000-afghans-in-iranian-army-killed-in-syria-24069>,
2,000 Afghan soldiers killed in Syria, 07. 01. 2018, Erişim: 03. 07. 2018.

<https://eldorar.com/en/node/2889>.,(03. 08. 2016),**Four Iranian officers killed in Aleppo**,Erişim: 03. 06. 2018.

Human Rights Watch., (01. 06. 2011), **We've Never Seen Such Horror**,
<https://www.hrw.org/report/2011/06/01/weve-never-seen-such-horror/crimes-against-humanity-syrian-security-forces#> Erişim: 15. 05. 2018.

Hussain, M., (24. 10. 2017), **NSA Document Says Saudi Prince Directly Ordered Coordinated Attack By Syrian Rebels On Damascus**,The Intercept, Erişim: 19. 11. 2018.

Jones, S., (11. 12. 2009), **The Islamic Republic of Iran: An introduction**, Research Paper 09/92, ISSN 1368-8456

Kahraman, İskender., (03. 01. 2018), **İran Protestoları üzerine (İran Protestolarının perde arkası)**, <https://sendika63.org/2018/01/irandaki-protestolar-uzerine-iskender-kahraman-465672/> Erişim: 07. 02. 2019.

Kahraman, İskender., (09. 04. 2017), **Suriye'de Koridor Savaşları**,
<https://www.artigercek.com/haberler/suriye-de-koridor-savaslari> Erişim: 13. 01. 2019.

Katzman,K., (January 16, 2019, & Fulton, W., Holliday, J., Wyer, S., (May 2013),
Institute for the Study of War, Iranian Strategy in Syria.

Khasraw Gulmohamad, Z., (2014), **The Rise and Fall of the Islamic State of Iraq and Al-Sham (Levant) ISIS**, Global Security Studies.

Kreutz, A., (2007), **Russia in the Middle East: Friend Or Foe?**, British Library Catalog, London.

Kurdi, R., (2016), **Islamic State**, PRAŽSKÝ STUDENTSKÝ SUMMIT.

Küçük. M. (1994), **Medya, İktidar, İdeoloji**. Ark Yayınları. Ankara.

Landis, J., (29. 07. 2011), **Free Syrian Army Founded by Seven Officers to Fight the Syrian Army,Syria Comment**, Erişim: 01. 09. 2018.

Lebanon: Ya Libnan,, (10. 07. 2012), **Over 100,000 Defected from Syrian army, report**, Erişim: 31. 08. 2018.

Lister,C., (05. 2013), **Syrian rebel leader Salim Idriss admits difficulty of unifying fighters**, McClatchyDC,07.

Lotan, G., (2011), **The Revolutions Were Tweeted: Information Flows During the 2011 Tunisian and Egyptian Revolutions**, International Journal of Communication 5.

Lundi, A., (05. 12. 2013), **Who Are the Foreign Fighters in Syria? An Interview With Aaron Y. Zelin**. <https://carnegie-mec.org/syriaincrisis/?fa=53811>. Erişim: 11. 02. 2019.

MacDonald, A., (07. 05. 2015), **Rise of Jaish Al-Islam Marks a Turn in Syria Conflict**, Middle East Eye.

Manfreda, P., (03. 12. 2017), **Reasons for US intervention in Syria**, Erişim: 10. 01. 2019.

Melissen, J., (2005), **The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations**, Edited by Jan Melissen.

MEMRI (Middle East Media Research Institute)., (17. 10. 2006), **Jihad Groups in Iraq Take an Oath of Allegiance**, Erişim:10. 07. 2018.

Milani,M., (Fall, 2013), **Why Tehran Won't Abandon Assad(ism)**, The Washington Quarterly.

Nancy, S., Taylor, Philip M., (2008), **Public Diplomacy before Gullion from: Routledge Handbook of Public Diplomacy**, Published online by Nicholas J. Cull, Erişim: 21. 02. 2019.

Negus, S., (15. 11. 2006), **Call for Sunni state in Iraq**, Financial Times, Erişim: 05. 09. 2018.

Neumann, E. N., (1994), '**Medya, İktidar, İdoloji**' içinde, Derleyen: M. Kk, Ark yayınları, Ankara.

Notte, Hanna., (2016), **Russia in Chechnya and Syria: Pursuit of Strategic Goals**, Middle East Policy Council.

Ospina, M.V., Gray, D.H., (2014), **Syria, Iran, and Hizballah: A Strategic Alliance**, Global Security Studies.

Pakhomov, Nikolay., (18. 12. 2015), **What Does Russia Really Want in Syria?** <https://nationalinterest.org/feature/what-does-russia-really-want-syria-14375> Erişim: 05. 01. 2019.

Press TV, (04. 04. 2016), **Iranian Commandos Deployed to Syria**, <<http://www.presstv.com/> Erişim: 07. 07. 2018.

Persanes, L., (23. 05. 2016), **Lettres Persanes : suivez l'Iran depuis l'Iran**, YouTube zerinden Erişim: 24. 01. 2019.

Philip, I., (13. 03. 2016), **ISIS changed the World**, The Independent Online, Erişim: 16. 09. 2018.

Pierini, M., (2016), **Search Of an Eu Role In The Syrian War**, Belgium.

Prof. Reza Djalili, M., Prof. Kellner, T., (2014), **Iran's Syria policy in the wake of the 'Arab Springs'**.

Rivers, L. W., (1982), **The Other: Power and the Washington Media**, Universe Book, New York.

Robinson, P., (2014), **Theorizing the influence of media on world politics models of media influence on foreign policy**, European Journal of Communication.

Pouladi, F. **Iran and Syria sign pact against 'common threats**, Dailystar, 16. 06. 2006, Erişim: 20. 01. 2019.

Press TV., (10. 04. 2016), **Ouster of Assad Iran's Redline: Leader's Adviser**, <<http://www.presstv.com/Detail/2016/04/10/460027/Iran-Syria-Assad-Velayati-redline/>>,

Ramazani, R. K., (2004), **Ideology and Pragmatism in Iran's Foreign Policy**, The Middle East Journal;ABI/INFORM Global, Autumn.

Randa, S., (17. 04. 2015), **Is Iran Overstretched in Syria?**, Foreign Policy.

Reuters, (06. 03. 2013), **Militants from Russia's North Caucasus join "jihad" in Syria**, Erişim: 08. 01. 2019.

RT., (19. 08. 2016), **Turkey's Erdogan plans to expand Syrian military op, wants 'safe zones**, Erişim: 21, 13, 2018.

Sanati, K., (04. 07. 2007), **New TV Channel to Focus on Iraq, Shia Issues**, IPS, Erişim: 29. 12. 2018.

Simon, R., (2015), **Gramsci's Political Thought: An Introduction**, Lawrence & Wishart.

Shar, P., (2005), **Revolutionary States, Outlaw Regimes and the Techniques of Public Diplomacy**. **New public diplomacy**, Edited by Jan Melissen.

Shar, P., (2005), **Iranian public diplomacy under Khomeini** (Revolutionary States, Outlaw Regimes and the Techniques of Public Diplomacy).

Sharp, Jeremy M., Blanchard, Christopher M., (2012), **Syria: Unrest and U. S. Policy**.

Sherlock, R., (03. 09. 2011), **15,000 strong' army gathers to take on Syria**, The Telegraph, Erişim: 14. 11. 2108.

Sinankaya, B., (24. 01. 2017), **2011'den Astana'ya: Suriye politikasının İran'a maliyeti**, Aljazeera, Erişim: 22. 07. 2018.

Slattery, M.,(2003), **Key Ideas in Sociology**, Nelson Thornes LTD, United Kingdom.

Souleimanov, Emil A., (2014), **Globalizing Jihad? North Caucasians in the Syrian Civil War**, Middle East Policy Council.

Sputniknews., (19. 02. 2017). **Işık: ABD Savunma Bakanı Mattis, Bize 'PYD Kantonları Birleştiremez' Dedi**, Erişim: 05. 12. 2018.

Stevenson, N., (2008), **Medya Kùltùrleri**, Ùtopya Yayınevi, Ankara.

Suriye Gündemi, (05. 03. 2018), **Suriye'nin İran'a Maliyeti**, Erişim: 13. 05. 2018.

Stack, L., (27. 12. 2011), **In Slap at Syria, Turkey Shelters Anti-Assad Fighters**, The New York Times, Erişim: 09. 01. 2019.

Tasnim News (Arapça), (02. 03. 2018), گزارش اختصاصی تسنیم از «عفرین»؛ ماهیت نیروهای
مردمی سوریه و چگونگی واکنش کردها, Erişim: 10. 01. 2019.
&https://www.mei.edu/publications/report-claims-iran-deploys-military-personnel-
aftrin-counter-turkish-offensive, 22. 02. 2018, Erişim 10. 01. 2019.

Telegraph,, (21. 03. 2014), **Iran boosts support to Syria**, Erişim: 24. 07. 2018.

The Guardian., (23. 08. 2015), **Russian vetoes are putting UN security council's legitimacy at risk, says US**,Erişim: 10. 07. 2018.

The Guardian, (14. 02. 2011), **Iran protests see reinvigorated activists take to the streets in thousands**, Erişim: 14 Temmuz 2018.

The Washington Post, (03. 07. 2014), **Why being Chechen is a badge of honor for Islamist militants**, Erişim: 08. 01. 2019.

Thompson, K., (14. 12. 2016), **Causes and Consequences of The Civil War in Syria**,
<https://revisesociology.com/2016/12/14/causes-and-consequences-of-the-civil-war-in-syria/> Erişim: 16. 11. 2018.

Tisdall, S., (09. 05. 2011), foreign staff in Damascus, **Iran helping Syrian regime crack down on protesters, say diplomats**, The Guardian, Erişim: 23. 09. 2018.

Touma, A., (03. 08. 2016), **Iranian military involvement in the battle for Aleppo**,The Long War Journal, Erişim: 03.09. 2018.

UNHCR Türkiye., (12. 03. 2017), **Suriye'deki Savaş 7. Yılına Girerken, UNHCR Suriye'nin bir 'Dönüm Noktasında' Olduğu Uyarısında Bulunuyor**, Erişim: 15. 08. 2018.

Un.org (Unofficial translation)., (28. 08 2015), **Statement by Mr. Vladimir V. Putin, President of the Russian Federation, at the 70th session of the UN General Assembly**,Erişim: 01. 10. 2018.

Uppsala Data Conflict Programme., (27. 09. 2013), **Conflict Encyclopaedia (Iraq), See One-sided violence – ISIS-civilians – Actor information-ISIS.**

Valentine, A., John Nash, J., Leland, R., (January 2013), **The Business Year 2013: Iran**,ISBN 978-1-908180-11-7 London, U. K.: 114, Erişim: 27. 12. 2018.

Zanconato, A., (2019), **Iran - Media Landscape**, Copyright © European Journalism Centre (EJC) MediaLandscapes.org.

Zavis, A., (01. 12. 2011), **Rim Marrouch, Syria opposition groups agree to coordinate efforts**, Los Angeles Times, Erişim: 10. 12. 2018.

Zelin, Aaron Y., (Haziran, 2014), **The War between ISIS and al-Qaeda for Supremacy of the Global Jihadist Movement (PDF)**, Research Notes (Report), 20, Washington Institute for Near East Policy, Erişim: 13. 08. 2018.

Whitlock, C., (10. 06. 2006), **Death Could Shake Al-Qaeda in Iraq and Around the World**, The Washington Post, Erişim: 12. 06. 2018.

World Tribune., (03. 08. 2011), **Defecting troops form 'Free Syrian Army', target Assad security forces**,Erişim: 01. 08. 2018.

Wright, R., (2001), **Sacred Rage**, (from Excerpts from Speeches and Messages of Imam Khomeini on the Unity of the Muslims, undated, distributed by the Ministry of Islamic Guidance, Tehran, 11 February 1979, p. 108), quoted in, Robin Wright, Sacred Rage.

Başvurulan İnternet linkleri

<https://sana.sy/en/?p=142458>

<https://sana.sy/en/?p=139257>

<https://eldorar.com/en/node/2889>

<http://www.irna.ir/tr/News/3639126>

<http://www.irna.ir/tr/News/3631429>

<http://www.irna.ir/tr/News/3577431>

<http://www.irna.ir/tr/News/3638823>

<http://www.irna.ir/tr/News/3636497>

<http://www.irna.ir/en/News/82800095>

<http://www.irna.ir/en/News/82745330>

<http://www.irna.ir/en/News/82785869>

<http://www.irna.ir/en/News/82740559>

<http://www.irna.ir/en/News/82823879>

<http://www.irna.ir/en/News/82803454>

<http://www.irna.ir/en/News/82745330>

<http://www.irna.ir/en/News/82806026>

<http://www.irna.ir/en/News/82573206>

<http://www.irna.ir/en/News/82682078>

<http://www.irna.ir/en/News/82298748>

<http://www.irna.ir/en/News/82377831>

<http://www.irna.ir/en/News/82803964>

<http://www.irna.ir/en/News/82388177>

<http://www.irna.ir/en/News/82786367>

<http://www.irna.ir/en/News/82623017>

<http://www.irna.ir/en/News/82756227>
<http://www.irna.ir/en/News/82726807>
<http://www.irna.ir/en/News/82833901>
<http://www.irna.ir/en/News/82631472>
<http://www.irna.ir/en/News/82810142>
<http://www.irna.ir/en/News/82497832>
<http://www.irna.ir/en/News/82825982>
<http://www.irna.ir/en/News/82768172>
<https://tr.wikipedia.org/wiki/Emperyalizm>
<http://www.iran-daily.com/News/1131.html>
<http://www.İran-daily.com/News/207526.html>
<http://www.iran-daily.com/News/199632.html>
<http://www.İran-daily.com/News/208306.html>
<http://www.İran-daily.com/News/201748.html>
<http://www.İran-daily.com/News/139689.html>
<http://www.iran-daily.com/News/208912.html>
<http://www.iran-daily.com/News/208768.html>
<http://www.İran-daily.com/News/205952.html>
<http://www.İran-daily.com/News/201814.html>
<http://www.İran-daily.com/News/170169.html>
<http://www.iran-daily.com/News/204947.html>
<http://kayhan.ir/en/news/47042/whither-Islamic-unity>
<http://irannewsdaily.com/daesh-eliminated-iraq-syria/>
<http://irannewsdaily.com/iran-silent-savior-iraq-syria-isil/>
[http://İrannewsdaily.com/zionist-policies-doomed-failure/..](http://İrannewsdaily.com/zionist-policies-doomed-failure/)
<https://www.presstv.com/Detail/2018/04/14/558429/us-syria>

<http://Irannewsdaily.com/rouhani-urges-muslim-unity-israel/>

<http://kayhan.ir/en/news/27620/no-peace-in-mideast-without-iran>

<http://irannewsdaily.com/fight-terrorism-possible-cooperation-iran/>

<http://irannewsdaily.com/irans-effective-fight-terrorism-undeniable/>

<http://kayhan.ir/en/news/49014/time-to-end-us-state-terrorism-in-asia>

<http://irannewsdaily.com/tehran-moscow-frontline-battling-terrorism/>

<http://kayhan.ir/en/news/35261/syria-victories-thanks-to-iran-support>

<http://www.iran-daily.com/News/205407.html?catid=8&title=205407>

<https://fas.org/sgp/crs/mideast/R44017.pdf>, Updated January 16, 2019

<http://Irannewsdaily.com/us-plots-meddle-Iran-domestic-affairs-foiled/>

<http://kayhan.ir/en/news/25656/who-is-supporting-terrorism-in-mideast>

<http://kayhan.ir/en/news/46810/Iran-will-help-any-fight-on-arrogance-front>

<http://Irannewsdaily.com/zionism-malignant-form-terrorism-history-larijani/>

<http://irannewsdaily.com/war-daesh-iran-proved-terrorism-russian-diplomat/>

<http://www.tehrantimes.com/news/420338/Mossad-plays-role-in-Iran-unrest>

<http://kayhan.ir/en/news/37883/syria-peace-talks-and-conditions-for-success>

<http://Irannewsdaily.com/intl-conference-counterering-takfirism-kicks-off-tehran/>

<http://www.tehrantimes.com/news/409500/Security-of-region-is-security-of-Iran>

<http://www.tehrantimes.com/news/300820/Any-plan-contrary-to-Syrian-interests-notacceptable- Iran-says>>,

<https://www.tasnimnews.com/en/news/2018/08/27/1812995/Iran-syria-sign-military-cooperation-deal>

<https://www.tehrantimes.com/news/424310/Iran-to-stay-in-Syria-upon-Damascus-s-request-advisor>

<https://www.tehrantimes.com/news/426789/Russia-says-respects-Iran-s-presence-in-Syria>

<http://www.tehrantimes.com/news/415817/Iran-has-emerged-as-major-player-in-resolving-Syrian-crisis>

<http://www.tehrantimes.com/news/419406/IRGC-s-role-in-fight-against-regional-terrorism>

<http://irannewsdaily.com/iran-playing-major-role-defeating-terrorism-middle-east-canadian-author/>

<http://www.tehrantimes.com/news/415817/Iran-has-emerged-as-major-player-in-resolving-Syrian-crisis>

<http://kayhan.ir/en/news/48043/iran-urges-regional-intel-cooperation-to-fight-terror>

<http://kayhan.ir/en/news/49959/rouhani-iran-ready-to-protect-security-in-region>

[http://www.tehrantimes.com/news/419610/ISIL-and-proxy-war-Increasing-Iranian-influence-and-power-in.](http://www.tehrantimes.com/news/419610/ISIL-and-proxy-war-Increasing-Iranian-influence-and-power-in)

<http://kayhan.ir/en/news/49387/assad-antiterror-fight-to-continue-with-iran%E2%80%99s-help>

<http://www.tehrantimes.com/news/419463/Iran-remaining-in-Syria-to-finish-off-terrorists-Shamkhani>

<http://www.tehrantimes.com/news/420702/Actions-of-Turkey-and-U-S-in-Syria-are-pure-imperialism-LSE>

<http://www.tehrantimes.com/news/421104/U-S-presence-in-other-states-a-recipe-for-disaster-Qassemi>

<http://www.tehrantimes.com/news/420499/U-S-invests-in-creating-unrests-in-Iran-to-its-geopolitical>

<http://www.tehrantimes.com/news/421062/Syria-calls-for-establishing-joint-chamber-of-commerce-with-Iran>

<http://www.tehrantimes.com/news/419820/Israel-U-S-reach-secret-deal-to-tackle-Iran-report>

<http://www.tehrantimes.com/news/419977/What-makes-Iran-stronger-than-Saudi-Arabia>

<https://www.tasnimnews.com/en/news/2014/06/24/411200/rafsanjani-isil-threatening-islam-s-image>

<http://kayhan.ir/en/news/49922/the-islamic-revolution%E2%80%99s-dynamic-durability>

<http://www.tehrantimes.com/news/414589/Unity-will-benefit-entire-Muslim-states-Leader>

<http://www.tehrantimes.com/news/253345/Larijani-calls-for-strategic-unity-in-Islamic-world>

<http://www.tehrantimes.com/news/409397/Aleppo-liberation-marks-victory-of-Islam-over-hegemons>

<http://www.tehrantimes.com/news/417856/Rouhani-Iran-s-defense-program-is-like-most-other-states>

<http://www.tehrantimes.com/news/404477/True-Islam-is-against-extremism-Velayati>

<https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/12/01/1589211/cleric-daesh-defeat-attests-to-Iran-s-power>

<http://www.tehrantimes.com/news/403529/Iran-supports-territorial-integrity-of-regional-countries>

<http://www.tehrantimes.com/news/251849/Leader-Enemy-destroying-Muslim-states-one-after-another>

<https://www.tasnimnews.com/en/news/2018/02/14/1657183/Iran-pursuing-mutual-cooperation-with-regional-countries-for-peace-velayati>

<http://www.tehrantimes.com/news/409345/Alarming-appointees-Trump-and-his-Islamophobic-ideologues>

<http://kayhan.ir/en/news/50017/revolution-rallies-&-Iran%E2%80%99s-influence-abroad-frustrates-the-us>

<http://www.tehrantimes.com/news/409890/Saudi-royal-family-betraying-Islam-Muslims-Commentator>

<http://kayhan.ir/en/news/49920/message-of-the-islamic-revolution-%E2%80%93-forty-years-and-going-strong>

<https://www.tasnimnews.com/en/news/2014/06/30/417133/rafsanjani-urges-united-front-against-terrorism>

<https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/09/03/1509245/takfiris-fighting-islam-under-us-guidance-Iranian-commander>

<https://www.tasnimnews.com/en/news/2015/11/06/908710/interior-minister-calls-iraq-s-holy-sites-tehran-s-red-line>

<https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/01/04/1287661/israel-backing-terrorists-in-mideast-to-destroy-islam-christianity-aleppo-bishop>

<https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/11/29/1587819/iraqi-commander-lauds-iran-s-role-in-fall-of-daesh>

<http://www.tehrantimes.com/news/421178/Iran-a-big-help-in-push-to-eliminate-ISIL>

[http://www.tehrantimes.com/news/403370/Iran-s-Zarif-sees-no-military-way-out-of-Syrian-crisis-insists>,"](http://www.tehrantimes.com/news/403370/Iran-s-Zarif-sees-no-military-way-out-of-Syrian-crisis-insists>,)

<http://kayhan.ir/en/news/45639/%E2%80%98axis-of-resistance-thwarted-dangerous-us-plot-in-mideast%E2%80%99>

<http://irannewsdaily.com/amir-abdollahian-highlights-irans-role-fighting-terrorism-regional-development/>

[http://www.irandaily.com/News/136684.html?catid=3&title=Syrians-must-determine-Assad-s-fate--Iran-FM,"](http://www.irandaily.com/News/136684.html?catid=3&title=Syrians-must-determine-Assad-s-fate--Iran-FM,)

<http://kayhan.ir/en/news/48975/Íran%E2%80%99s-dynamism-spells-the-doom-of-Global-arrogance-zionism>

<https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/10/28/1556095/us-biggest-terrorist-organization-on-earth-us-analyst>

<http://www.iran-daily.com/News/205952.html?catid=3&title=Baqeri--Resistance-Front-has-brought-security-to-region>

<https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/12/24/1609682/Íran-urges-intelligence-cooperation-for-regional-security>

<http://www.tehrantimes.com/news/421178/Iran-a-big-help-in-push-to-eliminate-ISIL>

<https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/11/29/1587819/iraqi-commander-lauds-iran-s-role-in-fall-of-daesh>

<https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/06/18/1439593/Íran-sanctions-bill-shows-zionist-grip-on-us-foreign-policy-analyst>

<https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/11/22/1581155/us-global-zionism-s-plots-foiled-with-fall-of-daesh-iranian-official>

<http://www.tehrantimes.com/news/409500/Security-of-region-is-security-of-Íran>

<http://kayhan.ir/en/news/49626/iran%E2%80%99s-influence-in-middle-east-%E2%80%98inevitable%E2%80%99>

<http://kayhan.ir/en/news/49626/iran%E2%80%99s-influence-in-middle-east-%E2%80%98inevitable%E2%80%99>

<https://www.tasnimnews.com/en/news/2014/02/07/275676/speaker-calls-on-all-muslim-nations-to-cooperate-against-extremism>

<https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/11/05/1564811/irgc-playing-fundamental-role-in-defeating-terrorism-uk-commentator>

<https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/11/21/1579695/daesh-eliminated-in-iraq-syria-thanks-to-iran-s-anti-terror-campaign-larijani>

<https://www.tasnimnews.com/en/news/2018/12/31/1911738/iran-s-top-general-us-pullout-from-syria-to-enhance-regional-security>

<https://www.tasnimnews.com/en/news/2017/12/13/1599175/İran-played-pivotal-role-in-anti-terror-campaign-in-region-british-activist>

<http://www.cnn.com/2015/09/10/middleeast/iran-khamenei-israel-will-not-exist-25-years/> &<https://fas.org/sgp/crs/mideast/R44017.pdf>

http://www.newyorker.com/reporting/2013/09/30/130930fa_fact_filkins?printable=true &[currentPage=all&https://fas.org/sgp/crs/mideast/R44017.pdf](https://fas.org/sgp/crs/mideast/R44017.pdf)

ÖZET

İran İslam Cumhuriyeti 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı sürecinde Beşar Esad başkanlığındaki Suriye rejimine destek vermiş, oradaki bazı silahsız ya da silahlı grupları destekleyerek, eğiterek ve Suriye'ye asker göndererek Suriye İç Savaşı'na müdahil olmuştur. İran, Suriye'deki söz konusu varlığını ve faaliyetlerini, 'terörle mücadele', 'emperyalizm ile savaş', 'İslam'ı koruma', 'bölgedeki istikar veya barışı sağlama' gibi argümanlarla savunmuştur. İran, Suriye iç savaşı sürecinde hem kendi ülkesinde hem de uluslararası platformlarda kendi politikalarını meşrulaştırmak ve bu politikalara 'rıza' devşirmek için özel bir çaba sarfetmiştir. Bu doğrultuda, İran kendi devlet medyasını etkin bir ideolojik propaganda aracı olarak kullanmıştır. Bu tez, İran devletiyle organik ilişki içerisindeki geniş medya ağına dahil edilebilecek gazetelerin, haber ajanslarının ve internet sayfalarının Suriye iç savaşı ile ilgili yaptığı yayınları içerik analizine tabi tutarak, İran medyasının İran devletinin Suriye iç savaşındaki konumunu hangi temalar ve iddialar ile haklılaştırmaya çalıştığını inceleyecek. Tezde yapılan çözümlenme, medya üzerinden rıza devşirme ve hegemonya tesis etme ihtiyacının yalnızca "demokratik rejimler" için değil aynı zamanda İran gibi otoriter devlet yapılanmalarında da hayati bir öneme sahip olduğunu savunacak.

ABSTRACT

Throughout the course of the Syrian civil war that started in 2011, the Islamic Republic of Iran has supported the Syrian state under Bashar Assad and involved in the war through providing logistic assistance to both armed and unarmed fighting groups, sending its own troops to the Syrian territory. The Iranian state has striven to legitimize its position in the Syrian civil war with such themes and notions as ‘fight against terrorism’, ‘fight against imperialism’, ‘ensuring peace and stability in the region’ and ‘protection of Islam’. Islam has engaged in strenuous efforts to manufacture public consent to its strategies in Syria both in its own domestic context and in international platforms. In this vein, Iran has utilized its own media as an effective propaganda tool. This thesis carries out a content analysis of those publications of the newspapers, news agencies and journalistic internet websites that are organically linked to the Iranian state and investigates the themes and arguments the Iranian media has utilized for the purpose of legitimizing the Iranian state’s position in the Syrian civil war. With such a content analysis the thesis will assert that the use of media to manufacture consent and build hegemony is of critical significance for not only so called democratic states with properly functioning parliamentary systems but also for those autocratic states such as Iran.